

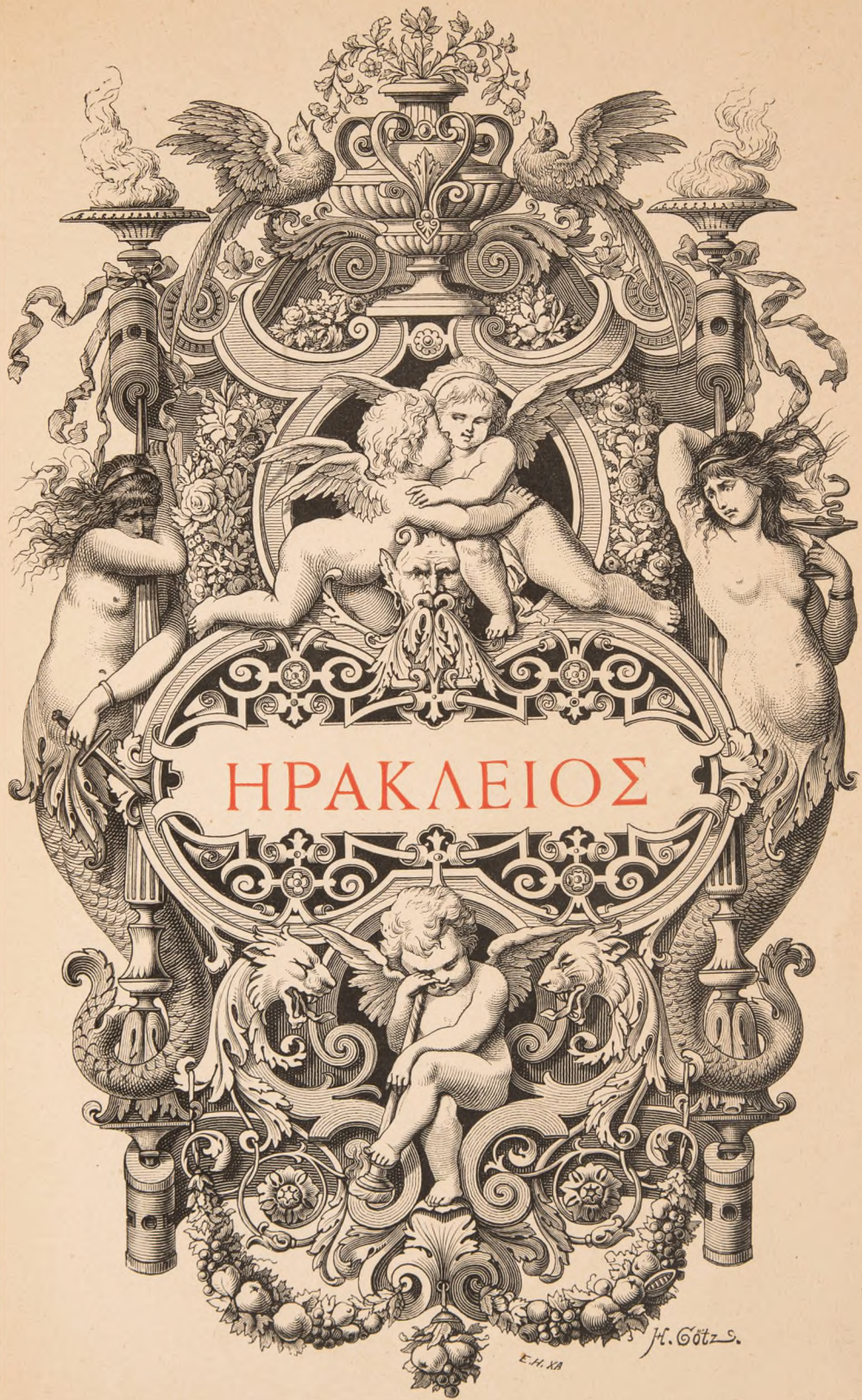
ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ

ΤΟ ΓΥΡ ΥΓΟ ΤΗΝ ΑΙΘΑΛΗΝ.

ΚΛΕΩΝ ΡΑΓΚΑΒΗΣ.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ

ΔΡΑΜΑ ΕΙΣ ΜΕΡΗ ΠΕΝΤΕ

ΜΕΤΑ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ.

Ἡράκλειος πέφηνεν, ἀριστεὺς μέγας,
ἄλλος τις ὄντως Ἡρακλῆς κατὰ σθένος.
ΕΦΡΑΙΜΙΟΣ, 1346.

ΕΝ ΛΕΙΨΙΑ,

ΕΚ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ Γ. ΔΡΟΥΓΟΥΛΙΝΟΥ

1885.

Πλούταρχε, σίγα τοὺς παραλλήλους γράφων·
τὸν Δεσπότην ἔκφραζε, καὶ γράφεις ὅλους.

Γ. ΠΙΣΙΔΗΣ, Ἑρακλιάς, Ἀκρ. Α. 112.

Ἑράκλειος! Οἷος κόσμος εὐγενῶν ὀνείρων, ἐνδόξων τροπαίων,
καὶ ἀνεκλαλήτων συμφορῶν ἀναθρώσκει, ἅμα προφερομένου τοῦ
ὀνόματος τούτου, πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἐγκύψαντος εἰς τὰς
δέλτους τῆς προγονικῆς ἱστορίας. Τὸ Βυζαντινὸν Κράτος ἐσφά-
δαζεν ὑπὸ τὴν σιδηρᾶν τυραννίαν τοῦ Φωκᾶ· ἀλλ' ἰδοὺ καταπλέει
ἐκ Καρχηδόνος ὁ νεαρὸς λυτρωτής, τὰς ἱερὰς εἰκόνας φέρων ἐπὶ
τῶν ἱστῶν, καταθραύει τὸ τέρας, καὶ περιβάλλεται τῶν Αὐγούστων τὸ στέμμα. Ἡ
ἐνθουσιῶσα ὑφήλιος ἀναπνέει καὶ ἀπεκδέχεται μετὰ πεποιθήσεως παρὰ τοῦ κλητοῦ
αὐτῆς τὴν σωτηρίαν. Πλὴν, φεῦ, συναντᾷ οὗτος τὴν Μαρτίαν, ἐρᾶται αὐτῆς παρα-
φόρως, καὶ μετατρέπει εἰς σύζυγον τὴν ἰδίαν ἀνεψιάν. Μάττην συμβουλευεὶ ὁ Πατρι-
άρχης, μάττην ἀπειλεῖ ὁ ἵππόδρομος, μάττην ἱκετεύει καὶ φρίττει τὸ εὐσεβὲς ὑπήκοον,
ὁ νέος Ἑρακλῆς, ἀποσυρθεὶς εἰς τὸ Ἀνάκτορον τῶν Βλαχερνῶν, λησμονεῖ ἐπὶ δέκα
βλα ἔτη εἰς τοὺς πόδας τῆς ἐρασμίας Ὀμφάλης τοῦ λοιποῦ κόσμου τὴν ὑπαρξιν.

Τὸ ἀμάρτημα φθείρει βαθμηδὸν τὰς ψυχικὰς αὐτοῦ δυνάμεις· καθῆκον καὶ τιμὴ εἰσὶ κεναὶ πλέον λέξεις διὰ τὸν ὀνειροπολήσαντα τὴν ἀνάπλασιν τῆς Αὐτοκρατορίας. Ὁ ὄλεθρος συμπληροῦται τότε. Ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ἐγείρει τὸν πολυκέφαλον τράχηλον ἢ ὕδρα τῆς ἀναρχίας, καὶ δεκατίζουσι τοὺς λαοὺς παντοῖαι συμφοραί. Ἐκ τῶν ἔξωθεν ἐφορμῶσι Πέρσαι ἀφ' ἐνὸς καὶ Ἀῠαρες ἀφ' ἐτέρου, κατάγουσιν εὐχερεῖς νίκας, καὶ ἀποσπῶσι τὰς ἀφνειοτέρας τοῦ Κράτους ἐπαρχίας.

Πλὴν τί συμβαίνει; Ποῖον τὸ ἀληθάργητον ἄλγος, ὅπερ καταπλήσσει τὸν χριστιανικὸν κόσμον; Ὁ φοβερὸς Σάρδαρος ἐδήλωσε τὴν Παλαιστίνην. Ἰδοῦ, πορθεῖται ἡ ἐπίγειος Σιών, συλοῦνται τὰ πανάχραντα τεμένη, σφάζονται δέκα μυριάδες πιστῶν, καὶ τὸ ἱερὸν ξύλον, ἐφ' οὗ ἐμαρτύρησεν ὁ Θεός, ἀνασπασθὲν ἐκ τοῦ Γολγοθᾶ, κρύπτεται εἰς τῆς Περσίας τὰ βάθη. Αὐτὸς ὁ Πλάστης φαίνεται ἀποστρέφων ἐκ τοῦ ἀμαρτωλοῦ τούτου κόσμου τὸ πρόσωπον. Ἄλλ' ἡ κραυγὴ τῆς οὐδύνης, ἣν ἀναπέμπει ἡ ἀπολλυμένη ἀνθρωπότης, ἐξυπνᾷ τέλος τὸν κοιμώμενον ἥρωα. Σπεύδει οὗτος εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν, δράττει τὴν ἀχειροποίητον τῆς Παρθένου εἰκόνα, καὶ ταύτην προτάσων, ὁρμᾷ πρὸς τὴν Ἀσίαν ὁ πρῶτος καὶ περικλεέστερος τῶν Σταυροφόρων. Ἐξ ἔτη διαρκοῦσιν οἱ ἔνδοξοι ἀγῶνες, οὓς ὁ κατάπληκτος κόσμος παραβάλλει πρὸς τὴν ἐξαήμερον τοῦ Θεοῦ πλάσιν. Ἀνασκάπτεται ἡ γενέτειρα τοῦ Ζωροάστρου θηβαρμαῖς, πορθεῖται ἡ Περσικὴ πρωτεύουσα Δάσταγέρδ, ἀνατρέπεται τὸ γηραιὸν Κράτος τῶν Σασσανιδῶν, καὶ ὁ Ἡράκλειος, κλείσας τὰ Ἑλληνικὰ ὅπλα παρὰ τὸν Σάρον καὶ τὴν Νινευῖ, ἐπαναφέρει θριαμβικῶς τὸν Σταυρὸν εἰς Βυζάντιον, καὶ ἀνεγείρει αὐτὸν αὖθις ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ.

Ἄλλ' οἴμοι, θανάσιμον ἦν τὸ ἀμάρτημα καὶ μάτην ἤλπισε τὴν ἄφεσιν ὁ ἐστερμμένος πταίστης. Καθ' ἣν στιγμὴν ἀνευφημεῖ αὐτὸν ἡ ὑψήλιος, καὶ πέμπουσι Πρέσβεις οἱ Ἀνακτες τῆς ἀπωτάτης δύσεως καὶ ἀνατολῆς, φάσμα φοβερόν, τὸ Ἰσλάμ, ἐγείρεται καὶ ἀμφισβητεῖ πάντας αὐτοῦ τοὺς θριάμβους. Προφῆτης νέου δόγματος, ὁ Μωάμεθ, ἀπειλεῖ καὶ αὖθις τοῦ Σωτῆρος τὸν τάφον. Ἀπὸ τῆς ὥρας δὲ ταύτης ἡ πάλη προσλαμβάνει χαρακτῆρα ὑπερφυσικόν, καὶ μεταξὺ τῶν δρώντων προσώπων συγκαταλέγονται αἱ ὑπεράνθρωποι ἐκεῖναι δυνάμεις, αἵτινες ἐπέφερον τὴν καταστροφὴν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τραγωδίᾳ. Ἀνθίσταται ἔτι ὁ Ἡράκλειος, ἀλλ' ὡς ὁ Ἰακώβ ὁ παλαίων πρὸς τοὺς ἀγγέλους, κατασυντρίβεται τέλος, ἅμα δὲ καταπεσόντος τοῦ ἥρωος, τοὺς θριάμβους διαδέχεται ἡ ἀπόγνωσις, καὶ ἀνενόχλητος ἄρχει πλέον ἡ ἡμισέληνος ἐπὶ πάσης τῆς ἀνατολῆς.

Τοιαύτη, κατὰ τὴν ἡμετέραν τοῦλάχιστον ἀσθενῆ κατάληψιν, ἡ θεσπεσία αὕτη εἰκὼν, ἣν εὗρομεν ἐγκεχωσμένην ἐν ταῖς εὐρωτιώσαις δέλτοις τῶν Βυζαντινῶν

χρονογράφων. Ἐν ᾧ δὲ κέχτηται αὕτη πάντα τὰ στοιχεῖα τῆς ὑψίστης δραματικῆς ἐμπνεύσεως, τῆς δονούσης τὰς μυχαιτάτας ἵνας ὀλοκλήρου τῆς χριστιανικῆς ἀνθρωπότητος, ἐν ᾧ παρεισάγει ἐν τέλει αὐτὴν τὴν εἰμαρμένην, ἣν ἐπεκαλεῖτο ὁ Αἰσχύλος, ἡγνόησαν ἢ παρεγνώρισαν αὐτὴν οἱ μεγάλοι ἐκεῖνοι ποιηταί, οἵτινες περιέγραψαν τὰς τύχας τῆς Ῥοδογούνης, Ἡγεμονίδος τῶν Πάρθων, ἢ τοῦ Ἀμλέτου, Πρίγκηπος τῶν Δανῶν. Καὶ πράγματι, ὡς ἐκτενέστερον ἐν ταῖς σημειώσεσι λεχθήσεται, περὶ τοῦ Ἡρακλείου δύο μόνον διεσώθησαν δραματικὰ ἔργα, κωμωδία τις τοῦ Καλδερῶνος, καὶ τὸ γνωστὸν δράμα τοῦ Κορνηλίου, τὸ ὑπὸ τῆς κωμωδίας ταύτης ἐμπνευσθέν. Ἀλλὰ περὶ τῆς ἀξίας τῶν συνθέσεων τούτων ἱκανὰ λέγει αὐτὸς ὁ δαιμόνιος Γαλάτης, τὰ ἐξῆς. «Ἡ παρούσα τραγωδία ἐστὶν ἀληθὲς τόλμημα κατὰ τῆς ἱστορίας, ἐξ ἧς διετηρήθη μόνῃ ἢ διαδοχικῇ τάξει τῶν Αὐτοκρατόρων Τιβερίου, Μαυρικίου, Φωκᾶ καὶ Ἡρακλείου. Τοῦ τελευταίου τούτου ἐνόθευσα τὴν γέννησιν, ἀλλὰ πρὸς ἴδιον αὐτοῦ ὄφελος, καθ' ὅσον μετέτρεψα αὐτὸν εἰς υἱὸν τοῦ περιφανοῦς Μαυρικίου, ἐν ᾧ πράγματι ἐγεννήθη ἐξ ὁμωνύμου τῆς Ἀφρικῆς Πραίτορος. Παρέτεινα πρὸς τούτοις τὴν ἀρχὴν τοῦ προκατόχου αὐτοῦ κατὰ δώδεκα ἔτη, φιλοδωρήσας αὐτῷ υἱόν, ἐν ᾧ ἡ ἱστορία ἀναφέρει μόνον θυγατέρα, τὴν Δομιτίαν, ἣν ἐνύμφευσεν τῷ Πρίσκῳ ἢ Κρίσπῳ. Ἐμήκυνα ἐπίσης τὸν βίον τῆς Αὐτοκρατείας Κωνσταντίας, καὶ ἀφ' οὗ ἅπαξ παρεχώρησα τῷ τυράννῳ εἰκοσαετῇ βασιλείᾳ, ἀντὶ τῆς ὀκταετοῦς, καθώρισα τὸν θάνατον τῆς Ἡγεμονίδος ἐκείνης ἐν τῷ δεκάτῳ πέμπτῳ ἔτει, καίτοι ὁ τύραννος ἐθυσίασεν αὐτὴν τε καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῆς εἰς τὴν ἰδίαν ἀσφάλειαν ἀπὸ τοῦ πέμπτου.»

Ἐνὶ δὲ λόγῳ ὁ καλὸς κάγαθος ποιητὴς τοῦ Κίννα καὶ τοῦ Πολυεύκτου τοσαῦτα μετέτρεψεν, ὥστε ἐκ τῆς ἱστορίας, ὡς ὁ ἴδιος ὁμολογεῖ, οὐδὲν ἀπέμεινε πλὴν τῶν ὀνομάτων. Οἱ ἡμέτεροι ἀναγνώσται ἐνθυμοῦνται θεδαίως ὅτι, κατὰ τὸ φοβερὸν τέλος τοῦ Αὐτοκράτορος Μαυρικίου εἰς τὸν Εὐρωπαϊοῦ λιμένα, ὁ τύραννος Φωκᾶς διέταξε τὴν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἀτυχοῦς πατρὸς ἀναίρεσιν τῶν πέντε αὐτοῦ υἱῶν «προκολλάζων τὸν βασιλέα τῇ τῶν παιδῶν σφαγῇ», ὡς λέγει ὁ Θεοφάνης, Σ. 448. Ἀλλ' ὁ μέγας ἐκεῖνος Μονάρχης ἀπέδειξε πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ἀρετὴν ἐν τῇ μεγέθει τῶν συμφορῶν, «τῆς γὰρ τιθηνῆς αὐτοῦ κλεψάσης ἓνα τῶν βασιλικῶν μειρακίων, καὶ πρὸς σφαγὴν τὸ ἑαυτῆς ἐπιδοούσης, ὁ Μαυρίκιος οὐ κατεδέξατο, ἀλλὰ τὸ ἴδιον ἐπεζήτησε· φασὶ δέ τινες, ὅτι τούτου σφαγέντος, γάλα σὺν τῷ αἵματι ἔρρευσεν, ὥστε πάντας τοὺς ὀρῶντας θρηνῆσαι δεινῶς.» Τὸ σπαραξικάρδιον τοῦτο γεγονός ἐξέλεξεν ὁ Καλδερῶν ὡς θάσιν τῆς κωμωδίας αὐτοῦ, ἣν εἰς τραγωδίαν μετέτρεψεν ὁ Κορνήλιος. Καὶ παρὰ

μὲν τῷ Ἰσπανῷ τὸ ἐν λόγῳ μειράκιον, διασωθὲν ὑπὸ τῆς τιθίνης, ἀνατρέφεται μετὰ τοῦ ἰδίου αὐτῆς υἱοῦ εἰς τὸ βάθος τῶν δασῶν, ἀνδρωθὲν δὲ περιπλέκεται εἰς ἔριδα πρὸς τὸν Φωκᾶν, ἐξελθόντα εἰς θήραν, καὶ φονεύει αὐτόν. Ὁ δὲ Κορνήλιος τὴν τροφόν, ὅπως ἐξευγενίσῃ, ὡς λέγει, τὸ πρόσωπον τοῦτο, μετατρέπει εἰς Δέσποιναν τῆς αὐλῆς, ἣν ἀποκαλεῖ Λεοντίνην. Τὸ διασωθὲν τοῦ Μαυρικίου ὄρεφος μετατρέπει εἰς τὸν ἀργότερον βασιλεύσαντα Ἡράκλειον, καὶ τέλος τὸν υἱὸν τῆς Λεοντίνης Μαρτιανὸν μετατρέπει εἰς ὑποτιθέμενον υἱὸν τοῦ Φωκᾶ, στηρίζει δὲ ἅπασαν αὐτοῦ τὴν πλοκὴν ἐπὶ τῆς συγχύσεως ταύτης, καὶ καταστρέφει τὸ δρᾶμα διὰ τῆς ἀναιρέσεως τοῦ Φωκᾶ ὑπὸ συνωμοτῶν, καὶ τῆς στέψεως τοῦ Ἡρακλείου, ἥτοι καθ' ἣν ἀκριβῶς στιγμὴν ἄρχεται ἡ ἀληθὴς ἱστορία τοῦ ἡμετέρου ἥρωος.

Ἀλλὰ τὸν περιδοξὸν ὑπέρμαχον τοῦ Σταυροῦ δεινῶς ἠδίκησε, πλὴν τῆς Μελπομένης, καὶ ἡ Κλειώ. Ἐν ᾧ δικαιούται εἰς θέσιν ἀναμφήριστον παρὰ τὸν μέγαν Ἀλέξανδρον καὶ τὸν Καίσαρα, μόλις παροδικῶς ἀναφέρεται τὸ κλεινὸν αὐτοῦ ὄνομα, καὶ ἡ αἴγλη τοῦ ἑξαήμερου ἀμυδρῶς πλέον διακρίνεται διὰ τοῦ ζόφου τῶν μεταγενεστέρων συμφορῶν. Διὰ τί δὲ τοῦτο; Εὐχερῆς ἢ ἀπάντησις. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐμακάριζε τὸν Ἀχιλλέα, διότι ἔτυχεν ὁμνητοῦ τοῦ Ὀμήρου. Ἀλλὰ καὶ τῶν ἄθλων αὐτοῦ τὴν μνήμην διετήρησε μέγας συγγραφεὺς, ὁ Ἀρριανός, ἐν ᾧ τοῦ Καίσαρος τοὺς θριάμβους περιέγραψεν ὁ Κικέρων. Ὁ δὲ Ἡράκλειος μόνους ἔσχε τῆς φήμης αὐτοῦ κήρυκας τὸν μοναχὸν Θεοφάνην, τὸν διάκονον Πισίδην, καὶ τὸν Πατριάρχην Νικηφόρον. Εὐγλωττον τοῦτο μάθημα διὰ τοὺς ἰσχυροὺς τῆς γῆς. Αἱ μυριονεκροὶ μάχαι καταπλήσσουσι τοὺς συγχρόνους, ἀλλὰ τὴν ὑστεροφημίαν σπεῖρει μόνῃ ἡ γραφὴ τῆς μεγαλοφυΐας. Τοῦ Περιάνδρου, τοῦ Περικλέους, τοῦ Ἀλεξάνδρου, τοῦ Καίσαρος τὰ ὀνόματα προσφέρει ἔτι θαυμάζουσα ἡ ἀνθρωπότης, διότι ἀνέπτυξαν παρὰ τὸν θρόνον αὐτῶν τοὺς μεγάλους τῆς ἐποχῆς ἐκείνης νόας, ἀλλ' οὐδεὶς γνωρίζει τίς ἐσώρευσεν τοὺς λόφους ἐκείνους τῶν κρανίων, οἵτινες καλύπτουσι τὰς αὐχμηρὰς τῆς Ἀσίας πεδιάδας.

Πρὸς τὸν Ἡράκλειον δικαιότεροί πως ἐδείχθησαν μόνοι οἱ μεταγενέστεροι, οἱ ἐμβριθέστερον ἀναδιψήσαντες τὰς Βυζαντινὰς δέλτους, καὶ ἰδίως ὁ σοφὸς συγγραφεὺς τῆς ἱστορίας τοῦ Ἀττίλα, (AMÉDÉE THIERRY, Histoire d'Attila T. II, C. 2) ὅστις λέγει «Μετὰ τὸν θηριῶδη Φωκᾶν, τὸν διὰ δολοφονίας βασιλεύσαντα, παρίσταται ἐπὶ τοῦ Βυζαντινοῦ θρόνου ἡ εὐγενὴς καὶ μελαγχολικὴ τοῦ Ἡρακλείου μορφή. Συνδέεται μετὰ τοῦ ὀνόματος τούτου μυστηριώδές τι καὶ ὀλέθριον, ὅπερ ταρασσει τὴν κρίσιν τοῦ ἱστορικοῦ, καὶ τηρεῖ αὐτὸν μετέωρον μεταξὺ τοῦ θαυμασμοῦ καὶ τοῦ οἴκτου. Ὁ Ἡράκλειος, καταστροφεὺς τῆς Περσικῆς Αὐτοκρατορίας. Χριστιανὸς

Ἀλέξανδρος, ἐλευθερωτῆς τῶν τιμίων λειψάνων πρὸ τοῦ Γοδοφρείδου Βουλλιών, φαίνεται δικαιούμενος εἰς ὑπέροχον θέσιν μεταξύ τῶν μεγίστων Καισάρων. Καὶ ὅμως ὁ αὐτὸς Ἡράκλειος, παλαίων πρὸς τὸν ἀρτιγέννητον Ἰσλαμισμόν, καὶ παραφερόμενος ὡς ὑπὸ ἀκατασχέτου κλύδωνος, ἀπολλὺς δ' ἐν τῷ ναυαγίῳ τούτῳ τὴν δόξαν αὐτοῦ ὡς Χριστιανοῦ καὶ Ῥωμαίου, τὸ ἥμισυ τῶν κτήσεων, τὴν μεγαλοφυΐαν, καὶ αὐτὸν τὸν νοῦν, δικαίως θεωρεῖται ὡς ὁ πάντων δυστυχέστερος. Τὸ δεύτερον τοῦτο τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ μέρος ἐν μόνον παρέχει πλέον τῷ ἱστορικῷ θλιβερὸν θέαμα, τὸ τοῦ ἀνθρωπίνου ἡρωϊσμοῦ ὑπὸ τὴν σιδηρᾶν χεῖρα τῆς εἰμαρμένης, ἀντιμαχομένου κατὰ δυνάμεων προφανῶς μὴ ἐπιγείων. Οἱ δ' ἐπίγονοι, ἐπιλήσμονες τῆς μαρανθείσης δόξης, διетήρησαν μᾶλλον τὴν μνήμην τῶν καταστροφῶν, ὥστε ὁ ἀνὴρ, ὃν οἱ σύγχρονοι παρέβαλλον πρὸς μόνον πλέον τὸν Θεόν, ὁ ἐκδικητῆς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καταπεσὼν ἐκ τοῦ κολοφῶνος ἐκείνου τῆς δόξης εἰς τὰς τάξεις τῶν ὀλεθρίων Ἀνάκτων, συγκατελέγη τέλος μετὰ τοῦ βλακῆς Ὀνωρίου ἐν τοῖς χρονικοῖς τῶν διαμελισμῶν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Κράτους.»

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω προκύπτει ὅτι πρωτότυπον ὅλως τυγχάνει, οὐ μόνον διὰ τὴν ἡμετέραν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν καθόλου φιλολογίαν, τὸ παρὸν ἔργον, διαθρύπτει δέ πως ἡμᾶς ἡ ἰδέα ὅτι τὸ πεπρωμένον διεφύλαξεν ἴσως εἰς Ἑλληνα τὴν ἐπανόρθωσιν τοῦ μεγάλου ἐθνικοῦ καὶ ἱστορικοῦ ἀδικήματος. Ἐν μόνον μειοῖ τὴν ἐκ τούτου θυμηδίαν, ἡ λύπη διὰ τὴν μὴ ἀνάθεσιν τοῦ ἐγχειρήματος εἰς ἄλλον ἀξιώτερον ἡμῶν. Ὑπῆρξαν δὲ ἀείποτε τοῦ Ἡρακλείου αἱ τύχαι, καὶ δι' αὐτοὺς ἔτι τοὺς προσεκτικώτερον εἰς αὐτὰς ἐγκύψαντας, ἀληθὲς αἰνίγμα. Πῶς ἔλεγον παρίσταται ὁ αὐτὸς ἀνὴρ τοσοῦτον εὐτελὲς κατ' ἀρχάς, ἀμέσως ἔπειτα τοσοῦτον ἐνδοξος, καὶ πάλιν ἐν τέλει τοσοῦτον ταπεινός; Τὴν ἐκτίμησιν τῆς λύσεως, ἣν παρέσχομεν εἰς τὸ αἰνίγμα τοῦτο, καὶ ἥς ἄλλως τε τὸ θαθέως δραματικὸν ἡρύσθημεν ἐξ αὐτῆς τῆς ἱστορίας, ἀφίεμεν εἰς τοὺς ἐρασιτέχνας.

Περὶ τῆς γλώσσης μία μόνη ἐπιβάλλεται ἡμῖν παρατήρησις, καθ' ὅσον μετεχειρίσθημεν καὶ αὖθις τὴν τῶν προτέρων ἡμῶν ἔργων, μετὰ μόνης τῆς διαφορᾶς ὅτι διὰ τὰς σκηνάς, ἐν αἷς ὁμιλοῦσιν εἰς τὸν πεζὸν λόγον πρόσωπα τοῦ λαοῦ, παρεδέχθημεν ὕψος κατὰ τι ταπεινότερον. Διетηρήσαμεν μάλιστα καὶ κλίμακα σταθερῶν ἀποχρώσεων δι' ἕκαστον πρόσωπον, κατὰ τὴν κοινωνικὴν τάξιν, εἰς ἣν ἀνήκει. Οὕτως, ἐν ᾧ οἱ μεγιστᾶνες μεταχειρίζονται τὴν καθαρεύουσαν ἐκείνην, ἥς τυγχάνομεν θερμοὶ θιασῶται, ὁ Ἑλπίδιος καὶ Βούσας, ἀστοὶ τοῦ Βυζαντίου ἀργότερον στρατολογηθέντες, ἴστανται μίαν βαθμίδα κατωτέρω, μετ' αὐτοὺς ἔρχονται οἱ κοινοὶ στρατιῶται Σεισμὸς καὶ Σαπφῆρης, καὶ τέλος ἡ Λεοντῶ καὶ Γορδία, αἵτινες ὁμιλοῦσι

τὴν χυδαίαν, ἀλλὰ μετ' ἀποφυγῆς τῶν θαναυσοτέρων ἐν αὐτῇ στοιχείων. Ἐν ταῖς σκηναῖς ταύταις ἐπομένως ἀναφαίνονται καὶ αὖθις ἐνιαχοῦ τὰ μύρια ἐκεῖνα, τὸ νά, τὸ θά, καὶ τὸ δέν, μετὰ τῶν λοιπῶν χυδαῖσμων, ὧν τὴν ὁλοσχερῇ ἀποσκοράκισιν ἐπεζητήσαμεν ἐν τοῖς λοιποῖς ἡμῶν ἔργοις. Τοῦτο οὐδόλως λανθάνει ἡμᾶς ὅτι ἐστὶ μερικὴ τις παλιμβουλία, ἀλλὰ πταίει τῆς γλώσσης ἢ κατάστασις. Βεβαίως ἡ ἐντελής τοῦ ὕφους σταθερότης ἐστὶν ἐπίζηλον ἀγαθόν, καὶ ἀπεδείξαμεν, καθ' ἃ φρονοῦμεν, ὅτι δι' ἐνδελεχοῦς ἐπιμελείας ἐπιτυγχάνεται αὕτη. Ἀλλ' εἰς τὸ στόμα προσώπων, ἀνηκόντων εἰς τὰς κατωτέρας τάξεις, ἀποβαίνει τὸ ὕφος τοῦτο θεδιασμένον, ὅση καὶ ἂν καταβληθῇ περὶ τὴν χρῆσιν αὐτοῦ προσπάθεια, καὶ διὰ τοῦτο ἐφάνη ἡμῖν ἀπαραίτητος μείζων τις ἐλευθερία, ἐφ' ὅσον τοῦλάχιστον διατελοῦμεν γλωσσικῶς εἰς τὴν παροῦσαν χαώδη κατάστασιν, ὅπως διὰ τῆς ἐλαστικότητος ταύτης καὶ ποικιλίας ἀποδῇ ἡ σκηνὴ ἔτι μᾶλλον τὸ πιστὸν κάτοπτρον τοῦ πραγματικοῦ βίου.

Πλὴν δὲ τούτου προέβημεν καὶ εἰς ἕτερον τολμηρότερον νεωτερισμόν. Προαιώνιος τυγχάνει ἡ μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Ἀσίας πάλη, οἱ δὲ Τοῦρκοι εἰσὶν ἀπλοῖ διάδοχοι τῶν Ἀράβων, ὡς οὗτοι ὑπῆρξαν διάδοχοι τῶν Περσῶν. Μεταβληθέντων τῶν ὀνομάτων καὶ οὐχὶ τῶν πραγμάτων, αἱ σχέσεις τοῦ νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ πρὸς τοὺς Σουλτάνους εἰσὶν ἀπλῶς ἡ συνέχεια τῶν σχέσεων τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους πρὸς τοὺς μεγάλους Βασιλεῖς. Ἐκ τῆς συναφείας ταύτης κατὰ τοὺς πρώτους μετὰ Χριστὸν αἰῶνας προέκυψε διάλεκτος, ἥτις, ὁμιλουμένη ὑπὸ τῶν ἐν Ἀσίᾳ ἰδίως Ἑλλήνων, περιεῖχε πλείστας ὅσας Περσικὰς λέξεις. Καὶ ἀπωλέσθησαν μὲν αὗται, πλὴν ὀλιγίστων, ὡς παρασάγγης, ἀκινάκης, ἀλλ' ἀντικατέστησαν αὐτὰς ἰσάριθμοι Τουρκικαὶ, αἵτινες τυγχάνουσι παρ' ἡμῖν κοινῶς καταληπταί. Οὕτως τούτων ἐχόντων, διὰ τοὺς ἐν τῷ δράματι ἡμῶν Πέρσας παρεδέχθημεν τὴν ἀνατολικὴν ἐκείνην διάλεκτον, ἥτις, γνωστὸς παράγων τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν βίου, χορηγεῖ ὅλως ἰδιάζουσαν ζωτικότητα εἰς τὰ πρόσωπα ταῦτα. Νομίζομεν δὲ ὅτι τὸ τοιοῦτον ὕφος, ἐφαρμοζόμενον μάλιστα εἰς τοὺς ἰάμβους, παρέχει τι τὸ ἀκραιφνῶς κωμικὸν εἰς τὰς εὐτραπέλους τοῦ δράματος σκηνάς.

Ἐν δὲ τῇ μικρᾷ κωμῳδίᾳ, ἥτις ἐπακολουθεῖ τὸ δράμα, ἐγκατελείφθη κατ' ἀνάγκην ὅλως τὸ ὑψηλὸν ὕφος, ὅπερ φυσικὸν ἐν τῇ ποιήσει καὶ τῷ ἐπιμεμελημένῳ πεζῷ λόγῳ, ἀποβαίνει ἀνεφάρμοστον ἐν τῷ συνήθει διαλόγῳ. Ἐν ᾧ μικρὸν πλέον διαφέρουσιν αἱ Ἀθηναϊκαὶ αἰθουσαι τῶν Παρισιανῶν, ἡ ἐν αὐταῖς ὁμιλουμένη διάλεκτος (patois) ἐστὶν εἰσέτι ἢ τῶν τριόδων, καὶ φαίνεται παρ' ἡμῖν ἀτελῶς ἐφαρμοζόμενον τὸ ῥητόν, ὅτι ὁ ἄριστος τοῦ πολιτισμοῦ καθρέπτῃς ἐστὶν ἡ γλῶσσα. Ὅρωντες ὁμῶς τὰς καταπληκτικὰς τῆς γραφομένης προόδους, τρέφομεν τὴν ἐδραίαν

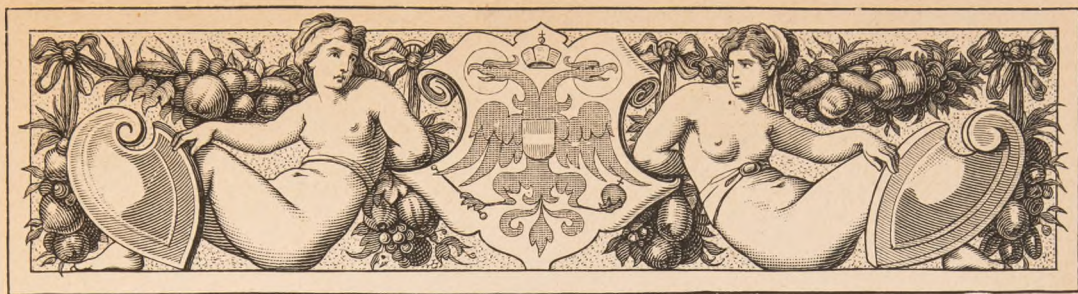
πεποίθησιν ὅτι ἐπίκειται καὶ τῆς λαλουμένης ἢ ἐξευγένις. Τὴν λαλουμένην ταύτην ἀπεμιμήθημεν ἐπακριβῶς ἐν τῇ διαλόγῳ τῶν δευτερευόντων τῆς κωμωδίας ἡμῶν προσώπων, ἐνθυμηθέντες τὴν Σπαρτιατικὴν μέθοδον τῶν μεθυόντων Εἰλώτων. Διὰ πάντα δὲ τὰ λοιπὰ ἐπεδιώξαμεν κατ' ἀντιπαράθεσιν τὴν ἐφικτὴν τῆς φράσεως ἐξευγένισιν, καὶ λογιζόμεθα εὐτυχεῖς ἐὰν εὑρεθῇ τὸ κράμα, εἰς ὃ κατελήξαμεν, οὐχὶ λίαν βεβιασμένον διὰ τὴν σκηνὴν, ἀναγνωρίζοντες πληρέστατα τὴν μεγίστην τοῦ ἐγχειρήματος δυσχέρειαν. Ὁ ἐν τῇ σκοτεινῇ τούτῃ πελάγει τῶν ποικίλων γλωσσικῶν συντριμμάτων πλέων, διέρχεται ἀνὰ πᾶσαν φράσιν καὶ λέξιν μεταξὺ τοῦ ταπεινοῦ καὶ τοῦ ἐξεζητημένου, ἀληθῶν συμπληγᾶδων, ἃς ὀλίγοι διεκφεύγουσιν ἀσινεῖς.

Αἱ εἰκόνες, αἱ τὸν παρόντα τόμον ἐξωραΐζουσαι, ἐγράφησαν ἐπὶ τούτῃ πᾶσαι, αἱ μὲν μικραὶ ὑπὸ τοῦ περιθλέπτου ἐν Βιέννῃ ζωγράφου A. BAUER, αἱ δὲ μεγάλαι ὑπὸ τοῦ KARL FR. HASSE ἐν Λειψία, ἐν ᾧ τὰς χαλκογραφίας ἐξετέλεσαν ἐπὶ τῶν πρωτοτύπων σχεδίων οἱ ἀριστοτέχναι C. ANGERER & GÖSCHL ἐν Βιέννῃ.

ΣΟΦΙΑ, κατὰ Μάρτιον, 1885.

ΚΛΕΩΝ ΡΑΓΚΑΒΗΣ.

ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, Αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου.

MARTINA, ἀνειψιά καὶ δευτέρα σύζυγος τοῦ Ἡρακλείου.

MARIA, ἀδελφή τοῦ Ἡρακλείου, καὶ μήτηρ τῆς Μαρτίνης.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ, ἀδελφὸς τοῦ Ἡρακλείου, Πατρίκιος.

ΝΙΚΗΤΑΣ, ἐξάδελφος τοῦ Ἡρακλείου, Κουροπαλάτης.

ΒΩΝΟΣ, Μάγιστρος.

ΣΕΡΓΙΟΣ, Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ὁ ΠΙΣΙΔΗΣ, σκευοφύλαξ τῆς Ἀγίας Σοφί, ἀσκαὶ ποιητής.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ, Κόμης τῶν Ἐξκουβιτῶρων.

ΙΩΑΝΝΗΣ ὁ ΣΕΙΣΜΟΣ, Δέκαρχος τῶν Καταφράκτων.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ, Σχολάριος.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ } πολῖται, καὶ ἀργότερον Λογχοφόροι.
ΒΟΥΣΑΣ }

ΓΟΡΔΙΑ, ἐρωμένη τοῦ Σαπφήρη.

ΛΕΟΝΤΩ, γραῖα, μήτηρ τῆς Γορδίας.

ΣΑΪΤΟΣ, Πέρσης Βαβμανζαδαγῷ, ἡ Σατράπης.

ΓΟΥΣΔΑΝΑΣΠΑΣ, Ῥαζεῖ, ἡ Χιλίαρχος τῶν Ἀθανάτων.

ΓΑΒΗΘΑΣ

ΣΑΡΒΑΝΑΖΑΣ } Πέρσαι στρατιῶται.

ΑΨΗΧ, εὐνοῦχος

Ο ΧΑΓΑΝΟΣ ΤΩΝ ΑΒΑΡΩΝ.

ΤΟ ΦΑΣΜΑ ΤΟΥ ΜΩΑΜΕΘ.

Μεγιστάνες, ἱερεῖς, στρατιῶται, λαός, γυναῖκες, Πέρσαι, Ἀβαρες, εὐνοῦχοι, Κοιτωνάρια κτλ.

Ἡ Σκηνὴ ὑπόκειται ἀπὸ τοῦ 619 μέχρι τοῦ 641 μ. Χ. ἐν Βυζαντίῳ, Χαλκηδόνι, καὶ τοῖς πέριξ, ἐν τῷ στρατοπέδῳ τοῦ Ἡρακλείου πολλαχοῦ τῆς Ἀσίας, καὶ τέλος ἐν Ἱερουσαλήμ.

Η ΑΥΤΟΚΡΑΤΕΙΡΑ MARTINA.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

ΣΚΗΝΗ Α΄.

Πλατεία ἐνδοθεν τῆς Χρυσῆς Πύλης ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ Βυζαντίου. Λαὸς καὶ στρατιῶται ἐν αὐτῇ. Ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων Σχολάριοι, ἐν οἷς ὁ ΣΑΠΦΗΡΗΣ. Εἰς τὰ ἔμπρὸς τῆς σκηνῆς ὅμιλος πολιτῶν, ἐν ᾧ διακρίνονται ὁ ΒΟΥΣΑΣ, ὁ ΕΛΠΙΔΙΟΣ, ἡ ΛΕΟΝΤΩ καὶ ἡ ΓΟΡΔΙΑ. Μεγάλη συγκίνησις ἐν τῷ πλήθει. Ἀργότερον ὁ ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ, ὁ ΒΩΝΟΣ, ὁ ΣΕΙΣΜΟΣ, καὶ ὁ ΝΙΚΗΤΑΣ. Τέλος ὁ ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

ΓΟΡΔΙΑ.

Τί βλέπεις, Σαπφηράκη; Εἰπὲ καὶ εἰς ἡμᾶς,
Ὅλα τὰ βλέπεις μόνος σου.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ, ἐκ τῶν ἐπάλξεων.

Τίποτε ἀκόμῃ, τίποτε.

ΓΟΡΔΙΑ.

Μάλιστα, τίποτε. Διεστραμμένε. Θέλω
ν' ἀνέβω κ' ἐγώ.

ΒΟΥΣΑΣ.

Ἀνέβα, ἀνέβα. Τότε τοῦλάχιστον κάτῃ
θὰ βλέπωμεν καὶ ἡμεῖς.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ἐλα. Ἐγὼ σὲ κρατῶ ἀπὸ τὴν μέσην.

ΒΟΥΣΑΣ.

Ἐγὼ σὲ βοηθῶ ἀπὸ κάτω.

ΓΟΡΔΙΑ.

Εὐχαριστῶ. Μὴ πειράζεσθε, παρακαλῶ.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Βλέπω μακρὰν τὴν σκόνιν ὡς σύννεφον.

ΓΟΡΔΙΑ.

Ἔρχονται καὶ ἄλλοι. Ἔρχονται καὶ ἄλλοι!

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Φόβος καὶ τρόμος ἐκεῖ ἔξω εἰς τὴν πεδιάδα.

ΛΕΟΝΤΩ.

Ἄχ, παιδάκι μου, τί κακὸ ἦτον τοῦτο;

ΓΟΡΔΙΑ.

Ἐμὲ δὲν τὸ χωρεῖ ὁ νοῦς μου. Ἔτρεξαν νὰ φιλιώσουν μετὰ πομπῆς καὶ παρατάξεως, καὶ τώρα φονεύονται.

ΒΟΥΣΑΣ.

Κᾶτι προδοσία συνέβη.

ΛΕΟΝΤΩ.

Προδοσία, υἱόκα μου, προδοσία!

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Πταίουσιν οἱ ἡμέτεροι, ἐμπιστευθέντες εἰς αὐτὰ τὰ θηρία. Τίς δὲν γνωρίζει τοὺς Ἀβαρας;

ΒΟΥΣΑΣ.

Χαγάνος καὶ διάβολος πρῶτοι ἐξάδελφοι.

ΓΟΡΔΙΑ.

Ἐχει ὁ βάρβαρος τιμὴ καὶ ὑπόληψι;

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ἀνοίξατε τὰ μάτια σας. Ἐφθασαν.

(Ὁ λαὸς σπεύδει ἐκατέρωθεν τῆς πύλης. Εἰσέρχεται καὶ διασχίζει τὴν σκηνὴν ἐν μεγίστῃ ἀταξίᾳ ὁμιλος φυγᾶδων, στρατιωτῶν, πολιτῶν, γυναικῶν καὶ παιδίων. Τινὲς, τετραυματισμένοι, βαστάζονται ὑπὸ ἄλλων. Ἄλλοι φέρονται ἐπὶ κραβάτων.)

ΠΟΛΛΟΙ τῶν παρισταμένων, ποιοῦντες τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ.

Κύριε ἐλέησον! Κύριε ἐλέησον!

ΓΟΡΔΙΑ.

Ἄγιε Ὁνούφριε, σῶσον ἡμᾶς!

ΛΕΟΝΤΩ.

Μὴ μᾶς συνερίζεσαι, Παναγία μου, μὴ μᾶς συνερίζεσαι.

(Μετὰ τῶν τελευταίων φυγᾶδων εἰσέρχεται καὶ ὁ ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ, αἱματόφυρτος, καὶ κρατῶν τεθραυσμένον τὸ ἱμάδιον.)

ΒΟΥΣΑΣ, ἀναγνωρίζων αὐτόν.

Ἀθαλάριχε! Ἀθαλάριχε!

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ, στρεφόμενος βιαίως.

Σὺ, Βούσα; Τί πράττετε; Μένετε ἀργοί, καὶ ὁ κόσμος ἔξω καταστρέφεται. Οἱ Ἀβαρας πυρπολοῦσι τὰ χωρία, καὶ φονεύουσι τοὺς ἀνθρώπους ὡς πρόβατα. Γυναῖκες εἰσθε, ἢ ἄνδρες;

ΒΟΥΣΑΣ.

Εἴμεθα πολῖται, καὶ περιμένομεν τὸ παράδειγμα τῶν στρατιωτῶν.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ὑπάγω νὰ εἰδοποιήσω ἐγώ.

ΓΟΡΔΙΑ.

Στάσου δὰ ὀλίγον. Εἰπὲ καὶ εἰς ἡμᾶς...

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Χαίρετε!

(Διευθύνεται πρὸς τὴν πόλιν, ἀλλὰ κατὰ τὴν στιγμήν ἐκείνην ἐμφανίζεται ὁ ΜΑΓΙΣΤΡΟΣ ΒΩΝΟΣ, ὑπὸ διαφόρων ἀξιωματικῶν ἀκολουθούμενος. Πάντες περικυκλοῦσιν αὐτούς.)

ΒΩΝΟΣ.

Τί τρέχει; Τίς ἔμαθε θετικόν τι;

ΠΟΛΛΟΙ.

Ὁ Ἀθαλάριχος! ὁ Ἀθαλάριχος!

(Προβαίνει οὗτος ἐκ τοῦ πλήθους, καὶ χαιρετᾷ τὸν Μάγιστρον.)

ΒΩΝΟΣ.

Ἡ θεά σου ἤδη διηγεῖται πολλὰ, ὦ γενναίε· ἀλλ' εἰπὲ μοι λεπτομερῶς τί συνέβη.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ὁ Βασιλεὺς ἐξῆλθεν, ὡς γνωρίζετε, εἰς τὰ μέρη τῆς Θράκης, ὅπως κατοπτέυσῃ τὸν Χαγάνον, πλησιάσαντα εἰς τὰ μακρὰ τεῖχη μετὰ πλήθους ἀπείρου.

ΒΩΝΟΣ.

Ναί, τοῦτο γνωστόν.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἐκείθεν ἔπεμψε πρὸς αὐτόν, μετὰ πλουσίων δώρων, τὸν Πατρίκιον Ἀθανάσιον καὶ τὸν Κοιαιστόρα Κοσμᾶν, προτείνοντας τὴν εἰρήνην.

ΒΩΝΟΣ.

Πράγματι, τοῦτο ἦν τὸ σχέδιον.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ὁ Χαγάνος εἶπεν ὅτι τὰς διαθέσεις αὐτοῦ ἐμαρτύρει ἐπαρκῶς ἢ ἐπὶ δεκαοκτὼ ἔτη ἀποχὴ ἀπὸ πάσης ἐπιδρομῆς, καὶ προέτεινε προσωπικὴν μετὰ τοῦ Βασιλέως συνέντευξιν.

ΒΩΝΟΣ.

Καὶ τοῦτο μοὶ ἐμήνυσεν ὁ θεοφρούρητος Ἀναξ.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ὁρίσθη ὡς τόπος ἡ Ἡράκλεια, παρὰ τὴν Προποντίδα, καὶ ὁ Βασιλεὺς, ἀφ' οὗ διέμεινε τρεῖς ἡμέρας ἐν Σηλυμβρία, ἐξῆλθε τοῦ μακροῦ τείχους, λαμπρῶς ἡμφιεσμένος, καὶ ὑπὸ πλήθους ἀρχόντων καὶ λαοῦ ἀκολουθούμενος.

ΒΟΥΣΑΣ.

Καὶ λαοῦ, λέγεις; Ὁ λαὸς τί ἐζήτει;

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἐπέκειντο, πρὸς σφράγισιν τοῦ δεσμοῦ, ἵππικοὶ ἀγῶνες καὶ θεατρικαὶ παραστάσεις. Τὰ θυμελικά ὄργανα, τὰ σκεύη, οἱ μῖμοι, τὰ πάντα εἶποντο.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

ὦ, οἷα ἀφροσύνη!

ΛΕΟΝΤΩ.

Ποία Φροσύνη, παιδί μου; Δὲν κατάλαβα.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Πλέον ἢ ἀφροσύνη, Ἐνδοξότατε, διότι ἐπρόκειτο περὶ ἀπλῆς ἐνέδρας. Ὁ Χαγάνος ἐτήρει τοὺς ἀλκιμωτέρους αὐτοῦ ἄνδρας εἰς

τοὺς λοχμῶδεις λόφους τοὺς ὑπερκειμένους τῶν μακρῶν τειχῶν, καὶ μόλις παρήλθεν ἡ βασιλικὴ συνοδεία, ἐπετέθησαν κατ' αὐτῆς.

ΤΙΝΕΣ.

ὦ τοὺς κακούργους!

ΑΛΛΟΙ.

Τοὺς προδότας!

ΛΕΟΝΤΩ.

Προδοσία, νὰ σὲ χαρῶ, προδοσία.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Φοβερὰ ἐπῆλθε τότε σκηνή. Τὰ πλήθη ἔφευγον περίτρομα, καὶ ἄλλοι κατεκόπτοντο, ἄλλοι ἠχμαλωτίζοντο.

ΓΟΡΔΙΑ.

Χριστὲ καὶ Παναγία!

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Οἱ βάρβαροι εἰσώρμησαν ἐντὸς τοῦ τείχους, καὶ σπείρουσι πανταχοῦ τὴν φθορὰν καὶ τὸν ὄλεθρον.

ΒΩΝΟΣ.

Καὶ ὁ Βασιλεὺς;

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἀγνώω. Ἦμιν πρὸς ἄλλο μέρος. Ἀντέστην ὅσον ἡδυνήθην, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἐθραύσθη τὸ ξίφος μου . . .

ΣΑΠΦΗΡΗΣ, ἐκ τῶν ἐπάλξεων.

Ἔρχονται καὶ ἄλλοι. Προσέξατε.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Τόπον, τόπον! Παραμερίσατε.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Καὶ μακρὰν διακρίνω πλῆθος φευγόντων. Φλόγες φαίνονται εἰς πολλὰ μέρη. Λάμπει ὅλη ἡ πεδιάς.

(Διέρχονται φυγάδες ὡς ἀνωτέρω. Μεταξὺ αὐτῶν ὁ ΣΕΙΣΜΟΣ, ὅστις μένει ἐπὶ τῆς σκηνῆς, πνευστιῶν.)

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Κλείσατε τὴν πύλην. Κλείσατε! Οἱ ἄβαρες ἔφθασαν εἰς τὸ Ἐβδομον. Κατέλαβον τὴν γέφυραν τοῦ Βαρνύσσου. Ἐλεηλάτησαν τοὺς Ἁγίους Κοσμᾶν καὶ Δαμιανὸν ἐν Βλαχέρναις. Ἠρπασαν τὰ κιβούρια καὶ κατέθραυσαν τὴν Ἀγίαν Τράπεζαν εἰς τὸν Ἀρχάγγελον. Σεισμὸς καὶ τρόμος! Κατεστράφημεν! Ἀπωλέσθημεν!

ΒΩΝΟΣ.

Καὶ ὁ Βασιλεὺς, ὁ Βασιλεὺς;

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἦμην παρ' αὐτόν. Οἱ ἄλλοι ἔφυγαν. Μόνος ἔμεινα ἐγὼ μαχόμενος ὡς λέων. Νομίζω ὅτι ἐφόνευσα πέντε ἢ ἕξ. Σεισμὸς καὶ τρόμος! Ἀλλὰ τότε ὁ Ἡράκλειος ἔρριψε τὴν πορφύραν, ἦρπασε τὸν μανδύαν ἐπαίτου, καὶ περάσας τὸ στέμμα εἰς τὸν βραχίονα, ἐγένετο ἄφαντος.

ΒΩΝΟΣ.

Οἶα ἡμέρα! (Βυθίζεται εἰς σκέψεις.)

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Διώκεται κατὰ πόδας, ἀλλ' ἱππεύει τὸν Δόρκωνα.

ΓΟΡΔΙΑ.

Καὶ σὺ πῶς ἐσώθης;

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἦκολούθησα τὸν Βασιλέα μεγαλοπρεπῶς ἀποσυρόμενος.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Καὶ ὅμως ἡ ἀνδρεία σ' ἐπτέρωσε τοὺς πόδας.

ΒΟΥΣΑΣ.

Ἐπέρασες καὶ τὸν Δόρκωνα.

ΓΟΡΔΙΑ, εἰρωνικῶς

Ζήτη τοῦ ἥρωος.

ΒΩΝΟΣ, συνερχόμενος, πρὸς τοὺς ἀκολουθοῦντας αὐτὸν ἀξιωματικούς.

Εἰς τὰ ὄπλα οἱ Σχολάριοι! Σπεύσατε! Ὁ Ἄναξ κινδυνεύει. Ἀθροίσατε τοὺς Ἐξκου-

βίτωρας. Οἱ Κατάφρακτοι εἰς τὰς ἐπάλξεις. Κλείσατε πάσας τὰς πύλας, πλὴν ταύτης.

(Σπεύδουσί τινες τῶν ἀξιωματικῶν. Μεγάλη συγκίνησις. Ὁρμᾶ ξιφήρης, ἐρχόμενος ἐκ τῆς πόλεως, ὁ ΝΙΚΗΤΑΣ, μετ' ἀκολουθίας.)

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ὁ Αὐτοκράτωρ προσεβλήθη. Εἰς βοήθειαν πάντες. Ἐμπρός!

ΣΑΠΦΗΡΗΣ, ἐκ τῶν ἐπάλξεων.

Ὁ Βασιλεὺς! ὁ Βασιλεὺς! Γνωρίζω τὸν Δόρκωνα. Λευκὸ ξεφτέρι. Φεύγει ὡς ἀστραπή.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἐσώθη. Δόξα σοι ὁ Θεὸς!

ΒΩΝΟΣ.

Σπεύσωμεν πρὸς αὐτόν.

(Ὁ Νικήτας, ὁ Βῶνος, καὶ οἱ συνοδεύοντες αὐτοῦς, ἐξέρχονται τῆς πύλης.)

ΛΕΟΝΤΩ.

Ἀηλουΐα, Παναγία μου, Ἀηλουΐα!

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Θεὲ καὶ Κύριε, τί συμφορά!

ΠΟΛΛΟΙ.

Τί τρέχει; Τί τρέχει;

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

ὦ τί δυστύχημα! Τί δυστύχημα!

ΓΟΡΔΙΑ.

Θὰ ὁμιλήσης, τρισκατάρατε; Τί τρέχει; Ἐγὼ σὲ διορθώνω.

ΒΟΥΣΑΣ, ὠθῶν τὸν Ἐλπίδιον.

Αὐτὴ τὸν διορθώνει.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ὁ Δόρκων κατεκρημνίσθη.

ΠΟΛΛΟΙ.

Κύριε σώσον!

ΛΕΟΝΤΩ.

Ποῖος ἐγκρεμίσθη, παιδί μου; Περαιστικά του.

ΣΑΤΦΗΡΗΣ.

Ὁ Βασιλεὺς ἐγείρεται. Φαίνεται ἀβλαβής.
Ἐφθασαν ἐκεῖ ὁ Κουροπαλάτης καὶ ὁ Μάγιστρος. Ἔρχονται.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Τόπον, τόπον εἰς τὸν Βασιλέα!

(Τὸ πλῆθος ἀποσύρεται ἐκατέρωθεν. Εἰσέρχεται ὁ ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, ἐρειδόμενος ἐπὶ τοῦ Νικήτα. Φέρει τὸ στέμμα περὶ τὸν ἀριστερόν βραχίονα, καὶ πενιχρόν, κατεσχισμένον μανδύαν ἐπὶ τῆς καταχρύσου αὐτοῦ στολῆς. Ἀκολουθεῖ ὁ Βῶνος μετὰ τῶν λοιπῶν ἀξιωματικῶν. Πολλοὶ τῶν παρισταμένων κλίνουσιν εὐσεβάστως τὸ γόνυ. Ὁ Αὐτοκράτωρ θεωρεῖ αὐτοὺς σιγῶν, καὶ τέλος μετ' ἀφάτου πικρίας.)

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ὡς Βασιλέα ἔτι μ' ἐκλαμβάνουσι.

Τὸ ταπεινὸν ὀρώντες φάσμα τῆς ἀρχῆς,
τὸ δραπετεύσαν πρὸ τῆς σπάθης τῶν Σκυθῶν,
προσπίπτουσι, διότι διετήρησε
τοὺς χαρακτῆρας τοὺς γνωστούς. ὦ, νήπιοι!
Ἐκ τῆς ἐνέδρας ἂν ἐσώθῃ τὸ οἰκτρὸν
σαρκίον, κείται ἐν τῇ κόνει ἢ λαμπρὰ
τοῦ Βυζαντίου ἀλουργίς, καὶ σχίζουσιν
αὐτὴν εἰς ῥάκη τῶν ἐχθρῶν τὰ πέταλλα.
(Λαμβάνων τὸν μανδύαν.)

Ἴδου ὅποια τῷ ἐπαίτῃ ἔμεινε
πορφύρα, καὶ τοῦ σκήπτρου αὕτη εὐχερῶς
τὴν σβεννυμένην αἴγλην εἰς βαθύτατον
μεταβαλοῦσα σκότος, διηυκόλυνε
τὴν σωτηρίαν τοῦ φυγάδος.

(Ῥίπτει τὸν μανδύαν, καὶ λαμβάνει τὸ στέμμα.)

Ἴδετε

τὸν στέφανον πῶς φέρω τὸν βασίλειον.
Διέσωσα καὶ τοῦτον. Ναί, διέσωσα,
ὡς λωποδύτης τὸν κλαπέντα θησαυρόν,
τὸ στέμμα τῶν Καισάρων, τὸ περίπυστον
τῆς κοσμοκρατορίας τοῦτο σύμβολον.
Ἐγέρθητε, καὶ οὕτω μὴ ὑβρίζετε
τὸν Ἀνακτα, τὸ σέβας τοῦτο φέροντες
εἰς εὐτελὲς καὶ τρέμον ἔτι εἶδωλον.
Ἐγνώρισεν ὁ κόσμος τὸν Ἡράκλειον.
Ἐκεῖνος στήθεος εἰς τὸν λόγῃν τῶν ἐχθρῶν
προέτεινε γενναῖον, καὶ τοὺς εἴλωτας,
τοὺς στρέφοντας τὰ νῶτα, εἰς τὴν ἄτιμον
αἰῶραν τῆς ἀρχόννης κατεδίκαζε.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ὅποιοι λόγοι, Ἄναξ.

ΒΩΝΟΣ.

Καθησύχασον.
Μεγάλως ἐταράχθης, ὦ Τρισαύγουστε.

ΠΟΛΛΟΙ, ἐκ τοῦ πλῆθους.

Πολλὰ τὰ ἔτη τοῦ ἐνδόξου Ἀνακτος.

ΒΩΝΟΣ.

Τὴν σωτηρίαν ταύτην εἰς τὴν Πρόνοιαν
ὀφείλομεν, ὦ τέκνα, ἥτις εὖσπλαγχνον
ἐξέτεινε τὴν χεῖρα τὴν πανίσχυρον.
Δοξολογίαι πανταχοῦ ψαλήσονται
τοῦ Κράτους.

ΤΙΝΕΣ

Ἡρακλείου ἔησαν πολλὰ
τὰ ἔτη καὶ Μαρτίνης.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἄναξ, ἄγωμεν.

Ἀνάγκην ἔχεις ἀναπαύσεώς τιнос.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Εἰπέ μοι, ἐνθυμείσαι, ὦ Βυζάντιον,
ἡμῶν τὴν πρώτην καὶ κλεινὴν συνάντησιν;
Ἐξ Ἀφρικῆς, ὡς ὄρνεις τανυσίπτεροι,
οἱ δρόμωνές μου καταπτάντες, ἔστιζον
τῆς Προποντίδος τὸ γελόεν κάτοπτρον,
καὶ τοῦ ἡλίου αἱ ἀκτίνες εὐσεβῶς
τὰς ἱερὰς εἰκόνας κατησπάζοντο
εἰς τῶν ἰστών τὰ ἄκρα. Ὑπερήφανος
ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος ὁ Ἡράκλειος,
ἐθαύμαζε τοῦ κόσμου τὴν πρωτεύουσαν,
καὶ ὅτε εἰς τὴν θεὰν ταύτην πελιδνὸς
ὁ τύραννος ἐκρύβη, τὸν βραχίονα
σοὶ ἔτεινε, νυμφίος περιπόθητος,
καὶ συνεζεύχθη τὴν ὑφήλιον ἐν σοί.
Ἡ μήτηρ τοῦ Σωτῆρος ἡ πανάχραντος
ἠυλόγησε τὸν γάμον τὸν θεσπέσιον,
καὶ ἡ πορφύρα τῶν Αὐγούστων, ὡς παστάς,
μ' ἐδέχθη ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀλαλαγμῶν
φρενητιῶντος πλῆθους.

ΒΩΝΟΣ.

Ἄναξ, πρὸς Θεοῦ.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἴδε με ἤδη, εὐκλεῆς πρωτεύουσα.
Ἀναγνωρίζεις τὸν νυμφίον ἐν ἐμοί;
Τῆς Ῥώμης Αὐτοκράτωρ καὶ κυρίαρχος
ἐστὶν ἐκεῖνος, ὃν ὄρῳς κατάπτωτον
καὶ τεθραυσμένον. Πόσον, φεῦ, μετέβαλον
τὸν ἀλαζόνα, θερμουργὸν Ἡράκλειον
ὀλίγων χρόνων παγετοί! Μὲ δέχεσαι
ἀκόμη, πόλις ἱερά, ἥ θεωρεῖς
μετ' οἴκτου τὸν φυγάδα, καὶ ἀστράπτουσιν,
ἐρυθριῶσαι ἐξ ὀργῆς, αἱ παρειαὶ
τῶν θόλων τῶν μυρίων αἱ κατάχρυσοι;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Δηροῦσιν ἔτι, Ἄναξ, τὰ προάστεια
οἱ βάρβαροι, καὶ μόνον τὸ Χρυσόκερας

ἀναχαιτίζει τοὺς θρασεῖς ἐπιδρομεῖς.
Ἐπικουρίας ἐπειγόντως πέμψωμεν.

ΒΩΝΟΣ.

Ἀσπίσωμεν δεόντως τὸ Βυζάντιον.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἐκ τοῦ ληθάργου ἀνακύπτω. Ἡ φωνὴ
ὕμων ἤχει ὡς σάλπιγξ ἐγερτήριος.
Ναί, σπεύσωμεν, καὶ τοῦτο ἀποπλύνετε
τὸ ὄνειδος εἰς μέλαν αἷμα Σκυθικὸν
ὕμεις οἱ ἔτι εὐγενεῖς καὶ ἄσπιλοι.

ΠΟΛΛΟΙ.

Ὁ Κύριος φυλάττοι τοὺς δεσπόζοντας.

(Ἐξέρχεται ὁ Αὐτοκράτωρ μετὰ τῶν Μεγιστάνων καὶ
ἀξιωματικῶν. Τὸ πλῆθος διαλύεται, καὶ μένει μόνος
ὁ Ἀθαλάριχος εἰς σκέψεις βεβυθισμένος.)

ΣΚΗΝΗ Β΄.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ, μόνος.

Ὑπάρχει θεία δίκη. Οἷον θέαμα!
Ἴδου ὁ νέος Φοῖβος, ὅστις πρὸς μικρὸν
τὴν οἰκουμένην παμφαῆς κατηύγασε,
καὶ ἤδη, φῶς ἐκλείπον καὶ πλανώμενον
ἐπὶ τοῦ ἔλους τῆς κοινῆς διαφθοράς,
τὸ πνεῦμα τρέμει τοῦ Ζεφύρου ὡς ὀρμὴν
μοιραίας καταιγίδος.

(Μετὰ μικρὸν.)

Τί αἰσθάνομαι;

Χαρὰν ἢ λύπην; Ἀγνοῶ. Κατέθραυσε
τὴν ὑπαρξίν μου πᾶσαν οὗτος ὁ ἀνὴρ,
καὶ ὅμως οἶκτον μοι ἐμπνέει. Συνδεθεῖς
πρὸς τὴν ἡδέϊαν κόρην, ἣν ἐλάτρευσα,
ζῇ ὡς παρὰ θυμέλην, ὅπου ἄσυλον
κατὰ τοῦ μίσους εὔρε. Τὸν παράφορον
εἰς ἔχθος ὅτι μετατρέπει ἔρωτα
θρυλλοῦσιν ἢ ὀδύνῃ. Ἐπεζήτησα
τὰ ἔχθος τοῦτο, ὅπως ἐπιχαίρω νῦν,

ἀλλ' ὡς σταγὼν τὸ ἄλγος, καίτοι ἄπειρον,
ἐπνίγη εἰς τοῦ φίλτρου τὸν ὠκεανόν.

(Μένει σύννους. Μετὰ καιρόν.)

Τὴν τρισολβίαν ὥραν τῆς νεότητος
ἀναπολεῖς ἀκόμη, ἄστρον ἱλαρόν,
Μαρτίνα μου φιλότατη; Εἰς τοὺς διανθεῖς
τῆς Καρχηδόνης κήπους σὺ ἐφύεσο,
καὶ προσηγῶς τοὺς ὄρκους ἀπεδέχεσο
τοῦ νέου στρατιώτου, ὅστις ἔθνησκεν
ἐξ ἡδονῆς, ὀρῶν σε. Πλὴν ὡς πρωϊνὸν
ἀπέπτη ὄναρ ἡ θυμῆρης χίμαιρα.
Τὸ σκῆπτρον δράττει αἴφνης ὁ Ἡράκλειος,
μὲ καταλείπεις, πίστιν ἐπομνύουσα,
καὶ ἀνατέλλεις, βασιλόπαις κραταιά,
ἐπὶ τοῦ διαστέρου στερεώματος
τοῦ Βυζαντίου.

(Μετὰ μυχίου ἄλγους.)

ὦρα, οἴμοι, ἀποφράς!

Παρήλθε μόλις ἔτος, καὶ κατάρατος

ἐπὶ τοῦ θρόνου ἀνεβίβαζε δεσμὸς
τὴν κόρην τὴν Ἀθῶαν, ἣν ἡγάπησα,
καὶ ἦν σκηπτοῦχον ἤδη κάτωθεν ὀρῶ,
ὥς τοὺς ἀγγέλους οἱ τοῦ ἄδου δαίμονες.
Ἡ δόξα, ὦ Μαρτίνα, σὲ παρέσυρεν,
ἀλλ' ἡκολούθει τιμωρὸς ἡ Νέμεσις.
Ὁ στέφανός σου στέφανος ἀκάνθινος·

Οἱ ἀσπασμοὶ σου μέλαν δηλητήριον
διὰ τὸν αἰμομίκτην θιασώτην σου,
καὶ τοῦ ἀρχαίου πάθους μόνον ἱατρὸν
ἐγὼ ματαίως προσκαλῶ τὸν θάνατον,
ὕπερ τοῦ σειομένου χέων θρόνου σου
τὸ αἷμα τοῦτο τῆς πιστῆς καρδίας μου.
(Ἐν ᾧ ἀπέρχεται πίπτει τὸ διασκήνιον.)

ΣΚΗΝΗ Γ'.

Αἰθουσα τῆς Αὐτοκρατείας ἐν τοῖς Ἀνακτόροις. Ἡ ΜΑΡΙΑ κάθηται παρὰ τράπεζαν πρὸς τ' ἀριστερά.
Ἡ ΜΑΡΤΙΝΑ ἵσταται ὀπισθεν τῆς τραπέζης παρὰ τὴν ἐστίαν.

ΜΑΡΤΙΝΑ.

Θετικωτάτη, μητέρα μου, ἡ εἵδησις.
Ὑπὸ τὸν φόρτον τὸν βαρὺν τοῦ στέμματος
αἱ ἀσθενεῖς δυνάμεις ἐξηντλήθησαν
τοῦ Ἡρακλείου. Καταλείπει τὴν ἀρχήν,
καὶ εἰς τὴν Καρχηδόνα ἐπιστρέφει.

ΜΑΡΙΑ.

Πῶς;

Εὐφήμει, ὦ Αὐτοῦστα!

ΜΑΡΤΙΝΑ.

Ἀλλεπάλληλοι
ἐπῆλθον δυστυχίαι. Πᾶσαι τῶν Περσῶν
αἱ κατακτήσεις, τῆς Αἰγύπτου ἡ φθορά,
ὁ ὥς ἐκ τούτου δεκατίσας τοὺς λαοὺς
λιμός, ἡ θραῦσις, ἦν καὶ αὖθις ἡ φρικτὴ
πανώλης ὥδε πρὸ μικροῦ ἐποίησε,
καὶ τῶν Ἀβάρων ἡ δεινὴ ἐπιδρομή,
ἐνέπλησαν πικρίας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ,
καὶ τὰς ἡσύχους χαρμονὰς ἐπόθησε
τοῦ ιδιώτου, ὡς ἐτρέφησε ποτὲ
ὑπὸ τοὺς φίλους τῆς Λιβύης φοίνικας.

ΜΑΡΙΑ.

Ὁ ἅπαξ εἰς τὰ χεῖλη τὸ ποτήριον
τῆς ἔξουσίας ἀγαγών, ὦ θύγατερ,
μέχρι τρυγὸς τὸ μέλι ἢ τὸ κύνειον
κενοί.

ΜΑΡΤΙΝΑ.

Καὶ ὅμως μυστικῶς ἀπέστειλεν
ὁ Αὐτοκράτωρ ἤδη τὰ πολύτιμα
εἰς Καρχηδόνα, τὸν χρυσόν, τὸν ἄργυρον,
καὶ τοὺς τιμίους λίθους.

ΜΑΡΙΑ.

Μῦθοι.

ΜΑΡΤΙΝΑ.

Πρὸ μηνὸς

ἐξέπλευσαν τὰ πλοῖα. Τὴν ἀλήθειαν
παρὰ τοῦ Θεοδώρου ἐξιχνίασα.

ΜΑΡΙΑ.

Ἀρὰ πλὴν τότε, λέγω, καὶ περίγελως.
Ὁ Αὐτοκράτωρ καταθέτει τὴν ἀρχήν,
ἀλλ' ἴδωμεν τί λέγει καὶ ἡ Ἀνασσα,
καὶ ἡ Βασιλομήτωρ. Πάντες μάταιοι
οἱ τόσοι κόποι ἄρα καὶ ἀγῶνές μου,
ἐπὶ τοῦ θρόνου ὅπως τούτου τοῦ λαμπροῦ
σὲ ἀνυψώσω. Ἀναμένουσιν ἡμᾶς
αἱ φλόγες τῆς γεέννης αἱ ἀκοίμητοι,
κατὰ τὴν γνώμην τῶν γυναιῶν καὶ μωρῶν,
σκληραὶ τοῦ γάμου τοῦ ἀθέσμου τιμωροί,
τὸν θεῖον εἶδε φρίττον τὸ Βυζάντιον
εἰς νυμφικὴν παστάδα τὴν ἀνεψιάν
καλοῦντα, ἐξεμάνη ὁ ἵπποδρομος,
ὁ Πατριάρχης δι' ἁρῶν ἠπέιλησε,

τὸ μῖσος μόλις καταστέλλει τὸ κοινὸν
ὁ τρόμος, καὶ τὸ δένδρον τὸ πολύτιμον,
τὸ δι' αἱμάτων καὶ δακρύων ποτισθέν,
ἐν ἀπογνώσει νῦν ὁ Ἄναξ ἀνασπᾷ
καὶ εἰς τὸ πῦρ ἐμβάλλει.

MARTINA.

Φεῦ, τὸ αἵτιον
ὁ γάμος οὗτος πάντων τῶν δεινῶν ἡμῶν,
ὦ μήτερ.

MARIA.

Ἀπατᾶσαι. Σὲ προώρισε
διὰ τὸν θρόνον, θύγατερ, ὁ οὐρανός,
καὶ ρίζα ἔση Βασιλέων εὐκλεῶν.

MARTINA.

Ὁ οὐρανὸς τὴν μῆνιν ὅλην ἔδειξεν
αὐτοῦ ἀπ' ἐναντίας. Ὁ Ἡράκλειος,
μεγαλοπράγμων ὄντως καὶ φιλόλαος,
ὑπὸ τῶν ὑπηκόων ἐλατρεύετο,
καὶ ὤδευε πρὸς μέλλον πανεπίφθονον·
ἀλλ' ἐτελέσθη ὁ ἀνόσιος δεσμός,
καὶ πάντα ἐν τῷ ἅμα μετεβλήθησαν,
τὸ Κράτος ἀναπνεύσαν, καὶ παραδοθὲν
εἰς χαροπὰς ἐλπίδας, αὖθις φέρεται
ὑπὲρ ποτε ταχέως πρὸς τὴν ἄβυσσον,
ἀνανεοῦνται διαρκῶς οἱ κίνδυνοι,
ὡς κεφαλαὶ τῆς Ὑδρας, καὶ τὸ χεῖριστον,
ὁ Αὐτοκράτωρ μετεβλήθη ἐντελῶς,
ὑπὸ τοῦ συνειδότος τυραννούμενος,
καὶ ἤδη ἐν τῷ κόσμῳ ὑφιστάμενος
τῆς θείας δίκης τὴν ἀμείλικτον ἀράν.

MARIA.

Μὴ νηπιάζης. Τοῖς Θεοῖς, ὦ θύγατερ,
οἱ νόμοι τῶν ἀνθρώπων ἀδιάφοροι,
κατὰ καιροὺς καὶ τόπους ἀλλοιούμενοι.
Διὰ τοὺς ὄχλους οὗτοι συνετάχθησαν,
καὶ εἰς τοὺς Ἡγεμόνας χρησιμεύουσι,
τὰς ἀκαθέκτους ὅπως καταστέλλωσιν
ὁρμὰς τοῦ πλήθους, καὶ τὴν βίαν τῶν πολλῶν
εἰς μίαν ἁρμονίαν συνδυάζωσι,
τὴν κοινωνίαν ταύτην τὴν ἐπίπλαστον.

MARTINA.

Ἐνέργεια καὶ αὕτη ἀγαθοεργός.

MARIA.

Βεβαίως, ἀλλ' ὁ Ἄναξ, ὁ τοὺς οἴακας
κρατῶν τοῦ σκάφους, οὐδαμῶς ὑπόκειται
εἰς τοὺς κανόνas, οἵτινες δεσμεύουσι
τοὺς εὐτελεῖς ἐρέτας εἰς τὰς κώπας.

MARTINA.

Ναί,

διδάσκει πλὴν εὐγλύττως τὸ παράδειγμα.

MARIA.

Τὸν γάμον τοῦτον ὡς ἀμάρτημα δεινὸν
κηρύττεις ἢ ἀρίστη σὺ Χριστιανή,
καὶ ὅμως οἱ προφῆται τί σοὶ λέγουσι;
Καὶ τοῦ Ἀδάμ τὰ τέκνα, καὶ ἀργότερον
οἱ Πατριάρχαι πάντες, ἐνυμφεύοντο,
οὐ μόνον ἐξαδέλφας καὶ ἀνεψιάς,
ἀλλὰ καὶ τὰς ἰδίας ἔτι ἀδελφάς.

MARTINA.

Αἰνίγματα τοιαῦτα περιέχουσιν
αἱ θεῖαι βίβλοι πλείστα, σέβας πλὴν τυφλὸν
ὀφείλομεν. Τὸ ὄμμα τὸ ἀνθρώπινον
ἐπλάσθη, οἴμοι, ἀσθενές.

MARIA.

Τοῦ πλάσαντος

τὸ σφάλμα τότε.

MARTINA.

Μὴ βλασφήμει, μήτέρ μου,

Τὸ θεῖον ἔχει ἀποστόλους ἐπὶ γῆς,
τοὺς ἱεροὺς κανόνas καθορίζοντας,
καὶ εἰς τοὺς ἀπειθοῦντας ὁ παράδεισος
διὰ παντὸς ἐκλείσθη.

MARIA.

Εἰς τὴν πίστιν σου

πιστὴ σὺ μένε, φίλη, θεωρητικῶς,
ἀλλὰ τῶν πράξεών σου τὴν διοίκησιν,
ὡς ἄχρι τοῦδε, ἄφες πᾶσαν εἰς ἐμέ.
Σοὶ λέγω ὅτι, ἂν ὑπάρχη πρόνοια,
ὡς σὺ νομίζεις, αὕτη σοὶ ἐπέθηκε
το στέμμα, πάντα προειδυῖα ἄλλως τε,
καὶ τὰς εὐθύνas μόνῃ πᾶσας φέρουσα.

MARTINA.

Καὶ τοῦ Ἀθαλαρίχου μοι ἐδώρησεν
ἢ πρόνοια τὸ φίλτρον τὸ πιστότατον.
Φιλοῦσα, φιλουμένη, ἤμην ἥσυχος
καὶ πανευδαίμων. Διὰ τί, ὦ μήτέρ μου,
μὲ ὥθησας;

MARIA.

Διότι καὶ ἡ ποιμενὶς
εὐρίσκει φίλτρον, ἀγαθὸν κοινότατον,
ἀλλὰ τὸ στέμμα εἰς ὀλίγας κορυφὰς
ἢ θεία περιάπτει χεῖρ. Σ' ἐξέλεξε
καὶ ὥφειλες σὺ σέβας καὶ ὑπακοήν.

MARTINA.

Τὸ ὄφλημα εἰς θρήνους πᾶν ἀπέτισα.

MARIA.

Ὅποτε εἰς τὸν θρόνον ὁ Ἡράκλειος
ἀνῆλθε, ταύτην ἐν ἐμοὶ ἀκράδαντον
ἡσθάνθην γεννωμένην τὴν πεποιθήσιν,
καὶ ὦδε ἐκ Λιβύης σὲ ὠδήγησα.
Ἐφαίνετο τὸ ὄναρ τότε μάταιον.
Ἡ Εὐδοκία ἔζη, πρώτη σύζυγος
τοῦ ἀδελφοῦ μου, ἡ συνάμα τὸ λαμπρὸν
διάδημα τῆς Ῥώμης, καὶ τὸν στέφανον
λαβοῦσα, κακῇ μοίρᾳ, τὸν γαμήλιον.
Πλὴν αἰφνης θνήσκει αὕτη, ὁ Ἡράκλειος,
ἀφείς σε μόλις ἔτι διαθάλλουσιν,
σὲ βλέπει αὖθις ὡς ὀπώραν ὥριμον,
ὑπὸ βιαίου πάθους διαφλέγεται,
καὶ καταθραύων πάντα τὰ προσκόμματα,
σὲ προσλαμβάνει τῆς ἀρχῆς συμμετόχον,
εἰς τῆς πορφύρας κρύπτων τὰς πυκνὰς πτυχὰς
καὶ τοὺς ἐλέγχους καὶ τὰ ἐρυθρήματα.

MARTINA.

Διαφανὲς ὑπῆρξε, φεῦ, τὸ κάλυμμα.

MARIA, σκωπτικῶς.

Τῆς Ἰδης οὕτως ἄλλοτε τὰς κορυφὰς
διὰ χρυσῆς νεφέλης ἔκρυπτεν ὁ Ζεὺς,
ἀγκὰς τὴν φίλην Ἦραν ἀσπαζόμενος,
καὶ εἰς τὴν εὐφροσύνην ταύτην τῶν Θεῶν

αἱ διανθεῖς κοιλάδες συμμετέχουσαι,
ὑπὸ εὐχρόων κρόκων κατεστίζοντο,
καὶ ὑακίνθων καὶ λωτοῦ ἐρσήεντος.

MARTINA.

Προθύμω, μήτερ, ἀστεῖζεσαι, πλὴν, φεῦ,
τὰ δάκρυα νομίζω προσφορώτερα.
Κρατῶ τὸ σκῆπτρον ἔστω, πλὴν ἐφήμερος
ἡμῶν ἡ δόξα. Τῆς ἀρχῆς διάδοχος
ὁ Κωνσταντῖνος, ὡς πρωτότοκος υἱὸς
τοῦ Βασιλέως.

MARIA.

ᾠ ποτέ.

MARTINA.

Τί ἤκουσα;

MARIA.

Ποτέ, σοὶ λέγω· ἐτιμήθη ἐπαρκῶς
τοῦ Ῥόγα ἡ θυγάτηρ τοῦ Ἀφρικανοῦ,
ἐπὶ τοῦ θρόνου καθεσθεῖσα πρὸς μικρὸν
τοῦ περιδόξου τούτου· ἀλλὰ, σύνηθες
φυτὸν ἐκείνην, ἐνωρὶς ἀφήρπασεν
ἡ πτέρυξ τῆς θυέλλης, ἡ μαστίζουσα
τὰς ἀγερῶχους ταύτας κορυφὰς, οὐδὲ
βαθείας ἔχει ρίζας ὁ θαλλὸς αὐτῆς.
Αἱ δρυὲς ἐνταῦθα μόναι διασώζονται,
καὶ ὁ υἱὸς σου ἔσται Ἡρακλεωνᾶς
διάδοχος τοῦ θρόνου.

MARTINA.

Τὸν πρωτότοκον

ἰδιαζόντως ὁ πατὴρ αὐτοῦ φιλεῖ,
καὶ βρέφος ἔτι, ἐπισήμως ἔστεψε,
τὸ τοῦ Αὐγούστου παρασχὼν ἀξίωμα.
Ὑπὲρ αὐτοῦ οἱ νόμοι καὶ τὸ δίκαιον.
Εἰς τὰς ὡραίας τῶν ἀγγέλων μου μορφάς,
φεῦ, ἀτενίζων, τρέμει ὁ Ἡράκλειος,
ὡς εἰ ἀνηνακλᾶτο τὸ ἀμάρτημα
εἰς τοὺς ἡρέμα μειδιῶντας ὀφθαλμούς.

MARIA.

Μὴ μεριμνᾷς· ὁ χρόνος πάντων ἱατρὸς.
Τὸν Βασιλέα ἔτι κατὰ βούλησιν
τὸ φίλτρον σου ἰθύνει. Τοῦτο μέλημα
σὺ ἔχε, τὰς ἡδείας πέδας σύσφιγξον,

τῶν ἀσπασμῶν σου ἀναρρίπισον τὸ πῦρ,
καὶ πρὸ παντὸς ἐγκαίρως παρακώλυσον
τὴν νέαν ταύτην ὀλεθρίαν πρόθεσιν.

MARTINA.

Ἄν δύναμαι, προθύμως.

MARIA.

Ἄγωμεν. Εὐθὺς
παρὰ τῷ Ἡρακλείῳ σὺ μετάβηθι.
(Ἐν ᾧ ἀπέρχονται πίπτει τὸ διασκήγιον.)

ΣΚΗΝΗ Δ΄.

Τὰ δώματα τοῦ Αὐτοκράτορος. Ὁ ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ κάθηται παρὰ τράπεζαν, στηρίζων τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῶν
χειρῶν, καὶ εἰς σκέψεις βεβηθισμένος. Εἰσέρχεται ὁ ΝΙΚΗΤΑΣ. Ἀργότερον ὁ ΘΕΟΔΩΡΟΣ, ὁ ΒΩΝΟΣ, καὶ
ὁ ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

ΝΙΚΗΤΑΣ, ὑποκλινόμενος.

Τὰ σέβη μου, ὦ Ἄναξ, τὰ βαθύτατα.

(Ὁ Αὐτοκράτωρ μένει ἀκίνητος.)

Ἡράκλειε!

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, ἀνακύπτων.

Σύ, φίλε; Τύχη ἀγαθῇ.

Γνωρίζεις πᾶσαν τὴν πρὸς σέ ἀγάπην μου.

Ἐπιθυμεῖς τι;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἄναξ, ἐπανέκαμψαν

οἱ Πρέσβεις οἱ πεμφθέντες εἰς τοὺς Ἀβαρας.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἐπέτυχον;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Καθ' ὅλα.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τότε ἄριστα.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἀθῶος ὁ Χαγάνος ὡς περιστερὰ,
εἰς τὴν πλεονεξίαν τῶν ἀνδρῶν αὐτοῦ
τὸ σφάλμα ἐπιρρίπτει, ἐφ' ᾧ θλίβεται,
τῶν αἰχμαλώτων θραύει πάντων τὰ δεσμά,
σοὶ ἐπιστρέφει τὰ σωθέντα λάφυρα,
καὶ τὴν εἰρήνην αὖθις ὑπισχνεῖταί σοι.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Εἰδήσεις ὄντως ἀγαθαί· πλὴν σκυθρωπὸν
ὄρῳ σε, Τί συμβαίνει;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἄφες. Τίποτε.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Νικήτα!

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἄφες.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Μοὶ ἀρνεῖσαι;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Φεῦ, μικρὰ
ἢ χρησιμότης, Βασιλεῦ, τῶν λόγων μου.
Εἰλικρινῇ νομίζεις τὴν μετάνοιαν
τοῦ μυσaroῦ Χαγάνου;

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Εἰς τὸ ζήτημα
οὐδόλως ἐμβαθύνω. Προσποιούμενος
τὸν εὐπιστον, τὰ πάντα ὑπογράφω νῦν,
καὶ οὕτω σώζω τῆς δεινῆς ἐπιδρομῆς
πρὸς ὥραν κἂν τὸ Κράτος.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ὁ Μαυρίκιος
ἐσκέπτετο πλὴν ἄλλως. Τὸ ἀήτητον
κραδαίνων ξίφος, τὰς ἀγρίας πρὸ αὐτοῦ

ἐδίωκεν ἀγέλας, καὶ κατέθραυεν
ἐπὶ τῶν πεδιάδων ὅπου τρέφονται.
Τῆς Δαλματίας καὶ Δακίας οἱ ἀγροὶ
ὑπὸ αἱμάτων Σκυθικῶν ἐβάφοντο,
καὶ πέντε νίκαι τόσον ἐξησθένησαν
τοὺς φοβεροὺς βαρβάρους, ὥστε εἴκοσι
παρήλθον ἔτη ὅπως ἀναλάβωσι.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Μοὶ ἐνθυμίζεις ἐποχὰς περικλεεῖς.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Καὶ ἤδη, ἤδη πρὸ τοῦ τείχους ἔφθασαν
τῆς πόλεως οἱ Σκύθαι, τὰ προάστεια
κατέστρεψαν, πτωμάτων τὰ περίχωρα
ἐκάλυψαν, ἀθῶων εἰκοσιεπτά
θρηνούσας μυριάδας συμπαρέλαβον,
τὰς ἐκκλησίας κτηνωδῶς ἐσύλησαν,
τὴν θεραπείαν πᾶσαν σοὶ ἀφήρπασαν,
ὀχήματα, καὶ ἄνδρας, καὶ χρυσὰς στολάς,
σὲ παρ' ὀλίγον συνελάμβανον αὐτόν,
καὶ ὅμως τῶν κακούργων αὐθις φιλικῶς
τὴν χεῖρα θλίβεις, καὶ συνθήκας ἐπαιτεῖς.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τί θέλεις, φίλε; Φοβερῶς ἐξήνθησε
τὸ Κράτος τῶν Ἀβάρων, καὶ ἀνέφικτος
ἡ βία πλέον ἀποβαίνει. Ἐναλλὰξ
αὐτῶν τοὺς ἵππους εἰς τὰς ὄχθας λούουσι
τοῦ μελανοῦ Εὐξείνου καὶ τοῦ διαυγοῦς
Ἀδρία, ἐλευθέρως ληϊζόμενοι
τὰς χώρας πάσας μέχρι τῶν τειχῶν ἡμῶν.
πρὸς ἔω, καὶ τῶν πάγων, οὓς βαστάζουσι
πρὸς τὰς δυσμὰς αἱ Ἄλπεις. Τὸ ἀγροτικὸν
ἐν Παινονίᾳ τοῦ Ἀττίλα Μέγαρον
καταλαβὼν ὁ μέγας ἀληθῶς Βαϊάν,
ὁ τοῦ Χαγάνου τούτου πάππος, ἵδρυσεν
ἀρχὴν εὐρείαν καὶ καθ' ὅλα κραταιάν,
ἀφ' ὅτου, ἀθετήσας ὅρκους ἱεροῦς,
τῆς Σιγγιδόνης ἀνεδείχθη κύριος,
καὶ τὸ γενναῖον Σίρμιον ἐπόρθησε.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Οὐδόλως πταίει τῶν Ἀβάρων ἡ ἰσχὺς,
ἀλλὰ τοῦ Βυζαντίου ἡ κατὰπτωσις·

καὶ ἀπορεῖς ὁρῶν με εἴτα κατηφῇ;
ὦ Ἄναξ, Ἄναξ, ἐπὶ τέλους σύνελθε.
Εἰς τῆς ἀβύσσου τὸν βυθὸν ἐγγίζομεν.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τῆς μοίρας αὐται αἱ βουλαί.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Τὰ ὦτά μου
πιστεύω μόλις. Ἐχῶ τὸν Ἡράκλειον
ἐνώπιόν μου, ἢ κατέστην παίγνιον
ἀσπλάγχχνου ἐφιάλτου;

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Μάτην θλίβεσαι.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Οἱ ἄλλοι ἴσως ἀπατῶνται, πλὴν ἐγὼ
καλῶς γνωρίζω τὴν φλογύδῃ σου ψυχὴν.
Τοὺς χρόνους ἐνθυμῆσαι τῆς φαιδρᾶς ἡμῶν
ἐν Καρχηδόνι ἥβης; Ἀδελφῶν υἱοὶ
καὶ Συστρατῆγων, συνεδέθημεν στενωῶς
ἐξ ὑπαρχῆς. Στρατάρχης πάσης Ἀφρικῆς
ἦν ὁ πατήρ σου τότε, καὶ συμμέτοχος
τῆς ἀρχηγίας ὁ ἐμός. Ἐδράξαμεν
ὁμοῦ τὰ πρῶτα ὅπλα, ἔσχομεν κοινὰς
καὶ χαρμονὰς καὶ θλίψεις, μοὶ ἐδείκνυες
ἀπροκαλύπτως ὅλην τὴν καρδίαν σου,
καὶ εἰς τῆς Γράσσης τὸν φαιδρὸν παράδεισον,
ὑπὸ τῆς πανσελήνου φωτιζόμενοι
τῆς Λιβυκῆς, μεγάλα διεπλάττομεν
κλεινῶν ἀγώνων καὶ τροπαίων ὄνειρα.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἡ πανευδαίμων ἐποχὴ ταχύτατα
ἐκείνη πῶς παρήλθε.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ὡς αἰτιδεὺς
τὰς ὀργυιαίας δοκιμάζων πτέρυγας,
εἰς τὰς νεφέλας ἐπλανᾶσο, καὶ στενὰ
τῆς οἰκουμένης εὕρισκες τὰ ὅρια.
Φιλοπατρίας, αἰσθημάτων εὐγενῶν,
ἡφαίστειον κοχλάζον ἦν τὸ στήθός σου,
καὶ δάκρυα πολλάκις ἔχεες πικρά,
τὴν θέσιν τῶν πραγμάτων ἐνθυμούμενος
ὑπὸ τὸν τότε κυβερνῶντα τύραννον.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τὰς ἀναμνήσεις ἄφες ταύτας.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

— «Φίλε μου,

μοὶ ἔλεγες, ἡ μοῖρα μόνον εὐμενῆς
τὴν εὐκαιρίαν δότω, καὶ τοῦ σύμπαντος
ἐγὼ σωτὴρ ὑπάρξω, τὰ αἵματηρὰ
ἐγὼ καὶ αὖθις ἐπουλώσω τραύματα,
ἐπαναφέρων τὸν αἰῶνα τὸν χρυσοῦν.» —

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ραδίως ἡ νεότης παραφέρεται.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Τῆς ἀκαθέκτου ταύτης σοὶ ἐδείκνυον
φιλοδοξίας τοὺς κινδύνους, πλὴν ἐν σοὶ
πεποιθήσιν ἐδραΐαν εἶχον, καὶ ὁρῶν
τοῦ δαιμονίου πνεύματός σου τὰς ὁρμάς,
σοὶ παρεδόθη καὶ ψυχὴ καὶ σῶματι,
κρυφίας ἀναπέμπων ὑπὲρ σοῦ εὐχάς.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Καλὲ Νικήτα.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Τέλος εἰσηκούσθησαν,

ὦ Ἄναξ, αὐται, καὶ ἡ μοῖρα ἔδειξε
διὰ θαυμάτων τὴν πρὸς σέ στοργὴν αὐτῆς.
Τῆς ἀθεμιτοῦργίας ὁ ἀπαίσιος
Φωκᾶς τὸ μέτρον τὸ στυγνὸν ἐπλήρωσεν,
αἱμοσταγὲς ἐθρήνει τὸ Βυζάντιον,
καὶ ἀφικνεῖτο τῶν σφαγῶν καὶ διωγμῶν
μέχρις ἡμῶν ἡ φρίκη καὶ ἀπόγνωσις,
ὡς ἐκ τοῦ ἔδου ἀποφρὰς ἀπήχησις.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἄφ οὗ τοσοῦτον εἰς τὴν μνήμην τέρπεσαι
τοῦ παρελθόντος, συμπληρῶ τοὺς λόγους σου.
Ἐκ τοῦ δεινοῦ προήλθε καὶ τὸ φάρμακον.
Τῶν Πατρικίων συνωμόσαντες πολλοί,
ἐν οἷς ὁ Κρίσπος, ὁ γαμβρὸς τοῦ Ἄνακτος,
εἰς τοὺς πατέρας διεμήνυσαν ἡμῶν
τὴν σωτηρίαν λιπαροῦντες παρ' αὐτῶν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἀλλὰ πρεσβύται πλέον οὗτοι, εἰς ἡμᾶς
ἀνέθηκαν τὸ ἔργον τὸ περίπυστον.

Εἰς σέ ὁ στόλος, εἰς ἐμέ τὸ ἵππικόν
ἐδόθη, καὶ συμφώνως προωρίσαμεν
τὸν θρόνον εἰς ἐκείνον, ὅστις ἀφίχθεις
ἐν Βυζαντίῳ πρῶτος, τὴν καθαίρεσιν
ἐνήργει τοῦ τυράννου.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Εὖνους ἐντυχὼν

τοὺς ἐτησίαις, ἔφθασα πρὸ σοῦ πολὺ,
καὶ ὅτε σὺ ἀφίχθης, ἐβασίλευον,
κατατροπώσας εὐχερῶς τὸν τύραννον,
ὃν ἐκμανεῖς ὁ ὄχλος κατεσπάραξε.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἐπὶ τοῦ στήθους θλίψας με, τὸ ἥμισυ
τοῦ Κράτους μεταθύμως μοὶ προέτεινας,
ἀλλ' ἀπεδέχθην μόνην τὴν ἀγάπην σου,
καὶ τοῦ Κουροπαλάτου τὸ ἀξίωμα,
τὴν εἰμαρμένην εὐλογῶν τὴν στέψασαν
τὸν ἄριστον.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἐταῖρε περιπόθητε.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Τὰ πάντα οὕτως εὐωδύθησαν, πρὸ σοῦ
τὸ στάδιον ἠνοίγη τὸ εὐρύτατον,
καὶ ὡς Μεσσίαν ὅλη σ' ἐπευφήμησεν
ἡ οἰκουμένη... Πλὴν οὐαὶ — συγχώρησον
ἂν σέ λυπήσω — ἐσκεδάσθη ὡς καπνὸς
τὸ φροῦδον ὄναρ, καὶ ἀπέμεινεν ἡμῖν
ἡ ἀπορία καὶ ἀπογοήτευσις
παρηγορία μόνη. Ὁ δαιμόνιος,
μεγαλοπράγμων πρῶν καὶ ἀκάματος,
εἰς ῥαθυμίαν ἄφατον ἐνέπεσας,
καὶ ὑπὸ ἄλγους μυστικοῦ τηκόμενος,
ἀνάλγητος κατέστης εἰς τὰς συμφοράς,
εἰς τὴν αἰσχύνην καὶ φθορὰν τοῦ Κράτους σου.
(Ὁ Θεόδωρος ἐπιφαίνεται εἰς τὴν θύραν, καὶ μένει
ἀκροώμενος.)

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Πικροὺς προφέρεις λόγους. Δυσανασχετεῖς
διότι διηλλάγην πρὸς τοὺς Ἄβαρας
πλὴν λησμονεῖς τοὺς Πέρσας; Φοβερώτερος

ὁ κίνδυνος ἐκείθεν, καὶ ἀδύνατος,
ἢ ἄμυνα ἐν ὅσῳ ἀπειλούμεθα
ἐξ ἐσπερίας.

(Ὁ Θεόδωρος χωρεῖ πρὸς τὰ πρόσω.)

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Οἷμοι, ἀδελφέ, πρὸς τί
ματαίως προσποιεῖσαι· τὴν ἀλήθειαν
προδίδει πᾶσαν ἢ φρικώδης εἶδησις,
ἢ πρὸ μικροῦ κρυφίως ἀγγελεῖσά μοι,
καὶ τὴν ψυχὴν μου πᾶσαν κατασκέλλουσα.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Καὶ πάλιν νέα συμφορά, Πατρίκιε;
Τί εἶδησις;

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ὁ ᾿Αναξ ἀποσύρεται
εἰς τὴν Λιβύην· ἤδη ἐξαπέστειλε
τῶν πολυτίμων μέρος.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

᾿Ω πανάγαθε
Θεέ! Εἰς τοῦτο σὺ τί λέγεις, Βασιλεῦ;

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τὸ ἀληθὲς ἐγνώσθη.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

᾿Ω ἀπόγνωσις!

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Μέχρι τρυγὸς κενώσας τὸ ποτήριον
πικρίας ἀφορήτου, ἐγκαταλειφθεὶς
ὑπὸ τοῦ θείου, συντριβείς καὶ ἄπελπις,
τὸ στέμμα καταθέτω τὸ ἀκάνθινον,
καὶ εἰς τὴν φίλην τῆς Λιβύης ὄασιν
καὶ αὖθις ἐπιστρέφω.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Κράτος δέιλαιον.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἴσως ὑπάρξῃ εὐτυχέστερος ἐμοῦ
βραχίων ἄλλος· σπιβαρώτερος.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Οὐαί,

Ἡράκλειος ὁ ἄθλος καὶ Ἡράκλειος
ὁ μόνος, ὅστις ἦν ἐπάξιος αὐτοῦ.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Καὶ ἡ ἐσχάτη μετὰ σοῦ ἀπόλλυται
ἡμῶν ἐλπίς.

(Θόρυβος πρὸ τῶν ᾿Ανακτόρων, καὶ μεμακρυσμένη
πένθιμος κωδωνοκρουσία.)

Πλὴν οὗτος τίς ὁ θόρυβος;

Ἰδέ, Νικήτα.

(Ἐν ᾧ βαίνει οὗτος πρὸς τὴν θύραν, εἰσέρχεται
δρομαῖος ὁ Βῶνος.)

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Μάριστρε, σὺ φώτισον

ἡμᾶς· τί τρέχει;

ΒΩΝΟΣ.

Διεδόθη, Βασιλεῦ,

ἡ ἀπευκταία εἶδησις ὡς ἀστραπή,
καὶ ἅπαν κατελήφθη τὸ Βυζάντιον
ὑπὸ ἀφάτου λύπης. Ἐπληρώθησαν
ἀπείρου ὄχλου οἱ Ναοί, καὶ θλιβερώς
οἱ κώδωνες ἤχουσι, τὸν ἀνώτατον
δηλοῦντες τῶν κινδύνων. Ἄλλοι φεύγουσι,
τὴν πόλιν ἄλωθεῖσαν ὑποθέτοντες,
τὰς ἱερὰς εἰκόνας περιάγουσιν
εἰς λιτανείαν ἄλλοι, καὶ λυσίκομοι
αἱ πελιδναὶ γυναῖκες ὀλοφύρονται,
τὰς χεῖρας ἀνυψοῦσαι πρὸς τὸν οὐρανόν.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Μὲ συγκινοῦσι, φίλοι μου, βαθύτατα
αἱ τῆς στοργῆς ἐνδείξεις αὐταί· οὐδαμῶς
κατέστην, οἷμοι, ἄξιος αὐτῶν.
(Ὁ θόρυβος ἐπιτείνεται. Εἰσέρχεται ὁ ᾿Αθαλάριχος.)

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Πληροῖ

τὸ Αὐγουσταῖον ἅπαν πλῆθος ἄπειρον,
ᾧ ᾿Αναξ. Ἄλλοι πίπτοντες γονυκλινεῖς,
καὶ θεωροῦντες τὰ κλειστὰ παράθυρα
τῶν ᾿Ανακτόρων, θρηνωδῶς οἰμῶζουσι,
τὰς θύρας ἄλλοι μεθ' ὁρμῆς προσβάλλουσι,
καὶ μόλις συγκρατοῦσιν οἱ Σχολάριοι
τὸν ἐφορμῶντα πανταχόθεν χείμαρρον.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Πλὴν τί ζητοῦσι;

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ὅτι ἀνεχώρησεν
ὁ Αὐτοκράτωρ κρύφα ἰσχυρίζονται,
καὶ ὑπὸ δίψης ἀκορέστου τήκονται
εἰς τὴν σεπτὴν σου ὅπως ἐντρυφήσωσι
καὶ αὖθις θέαν.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Εἰς ἐξώστην δείχθητι.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἀνοίξατε τὰς πύλας μᾶλλον· ἄφετε
τὸ πλῆθος πρὸς με.

(Ἀπέρχεται ὁ Ἀθαλάριχος.)

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἄναξ, εἰς τ' Ἀνάκτορα
τὸν ὄχλον πάντα ἐξημμένον οὕτω νῦν.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Οὐδέποτε τὸ φίλτρον ἔβλαψεν· ἡδὺ
εἰς τὰς πληγὰς μου ἔσται ἤδη βάλαμον.

(Ἀναπετάννυνται αἱ θύραι, παρατάττονται ἐκατέρω-
θεν Σχολάριοι, καὶ εἰσορμᾷ πλῆθος ἀνδρῶν καὶ γυναι-
κῶν, ἐν οἷς διακρίνονται ὁ ΣΑΠΦΗΡΗΣ, ὁ ΒΟΥΣΑΣ,
ὁ ΕΛΠΙΔΙΟΣ, ὁ ΣΕΙΣΜΟΣ, ἡ ΛΕΟΝΤΩ, καὶ ἡ ΓΟΡΔΙΑ.
Πολλοὶ πίπτουσι πρηγεῖς. Αἱ γυναῖκες ποιοῦσι τὸ
σημεῖον τοῦ σταυροῦ καὶ μετανοίας. Ὁ ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ
παρὰ τὴν εἴσοδον.)

ΣΚΗΝΗ Ε΄.

Οἱ ἀνωτέρω καὶ οἱ παρεισελθόντες.

ΛΕΟΝΤΩ.

Νὰ σὲ χαρῶ, Βασιλεία μου, νὰ σὲ χαρῶ
ποῦ δὲν μᾶς ἔφυγες.

ΒΟΥΣΑΣ.

Σιώπα, μπάμπω, σιώπα· ἐγὼ θὰ ὁμιλήσω.
Ἡρακλείου, Αὐγούστου Ῥωμαίων, πολλὰ τὰ
ἔτη.

ΓΟΡΔΙΑ.

Εὖγε, τὸ πρόκοψες. Πάρ' τον στὸ γάμο
σου νὰ σοῦ πῇ καὶ τοῦ χρόνου.

ΒΟΥΣΑΣ.

Ὅχι; Καὶ τί ἤθελες νὰ εἶπω; ὦρα καλὴ
στὴν πρύμνη σου κι' ἀέρα στὰ πανιά σου;

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Σεισμὸς καὶ τρόμος! Σιωπάτε, λέγω. Ἐγὼ
θὰ ὁμιλήσω. Ἐμέ, Δέσποτα, μὲ γνωρίζει
ὁ κόσμος ὅλος. Ὅπου ὑπάρχει κίνδυνος
εἶμαι ὁ πρῶτος. Προχθὲς ὅτε σ' ἐκύκλω-
σαν οἱ Ἀβαρες, καὶ τῶκοψες λάσπη, ἤμην
πλησίον...

ΣΑΠΦΗΡΗΣ, σύρων αὐτὸν τοῦ βραχίονος.
Βωβάσου, κούτσουρο. Τί λέγεις ἐκεῖ;

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Θὰ ἡσυχάσετε τέλος; Λαοπόθητε ἄναξ·
ὅτε ἀνέβη ὁ Μωϋσῆς εἰς τὸ ὄρος Σινᾶ...

ΛΕΟΝΤΩ.

Σὺ νὰ 'σαι καλά, Βασιλεία μου, σὺ νὰ
'σαι καλά.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Καὶ ἀφήκε τοὺς Ἰουδαίους...

ΛΕΟΝΤΩ.

Οἱ Ἰουδαῖοι ἐσταύρωσαν τὸν Χριστό, οἱ
Ἰουδαῖοι.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Σιώπα λέγω... Καὶ ἀφήκε τοὺς Ἰουδαίους,
ὁ ἐκλεκτὸς λαὸς τοῦ Θεοῦ ἐλησμόνησε τὸ
μάννα...

ΛΕΟΝΤΩ.

Καὶ μάννα καὶ πατέρα ἐσένα, Βασιλεία μου,
ἔχουμε, καὶ μάννα καὶ πατέρα.

Ο ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ ΕΚΦΥΓΩΝ ΤΟΥΣ ΑΒΑΡΑΣ.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ἦ ἔρημος ἐφάνη ἐρημοτέρα . . .

ΛΕΟΝΤΩ.

Ὅλα ἔρημα, ὅλα.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ, ἄδημονῶν.

Ὁ οὐρανὸς βωβός, καὶ ὁ δείλαιος λαός, καταπεσὼν, προσεκύνησε τὸν χρυσοῦν μόσχον . . .

ΛΕΟΝΤΩ.

Ἐσύ, Βασιλεῖά μου, εἶσαι ὁ μόσχος ὁ σιτευτός. Χωρὶς ἐσὲ πῶς θὰ ζήσωμε;

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

ὦ, τοῦτο πλέον ἀνυπόφορον. Ἄς ὁμιλήσῃ τότε αὐτή.

ΛΕΟΝΤΩ.

Ἄχ, τέτοια ἦταν ἡ μοῖρά μου. Τόσαις ἔζησαν καὶ δὲν τοὺς ἔφυγε κ' ἐμένα ἔλαχενὰ μὲ φύγη!

ΠΟΛΛΟΙ.

Πολλὰ τὰ ἔτη τοῦ Δεσπότη, πολλὰ τὰ ἔτη!

ΒΟΥΣΑΣ.

Σὺ ἔσωσες τὸ Κράτος ἐκ τοῦ ἐσχάτου ὀλέθρου.

ΓΟΡΔΙΑ.

Σὺ ἐφόνευσες τὸν τύραννον Φωκᾶν.

ΒΟΥΣΑΣ.

Εἰς σὲ καὶ μόνον ἐλπίζομεν.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Λυπήσου τὸν λαόν σου. Λυπήσου τὴν κληρονομίαν σου. Ὅσον καὶ ἂν ἔχωμεν ἡρωϊσμόν, χωρὶς σὲ τί δυνάμεθα;

ΒΟΥΣΑΣ.

Οἱ Ἄβαρες θὰ ἐπιστρέψωσιν ἀμέσως φοβερῶτεροι.

ΓΟΡΔΙΑ.

Οἱ Πέρσαι θὰ κυριεύσωσι τὴν πρωτεύουσαν.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ἐπικεῖται ἡ καταστροφή καὶ ἡ δῆσις.

ΛΕΟΝΤΩ.

Καὶ οἱ δύο σας. Καλὰ λέγει, Βασιλεῖά μου, καὶ οἱ δύο σας. Ἄς μείνῃ καὶ ἡ Βασίλισσα. Κᾶπως τὰ ἐμαγάρισε, μὲ συμπάθειο, μὰ ἔχει ὁ Θεός . . .

ΒΩΝΟΣ, διακόπτων αὐτήν.

Ὁ Βασιλεὺς ἐκφράζει χάριτας θερμὰς εἰς πάντας· τοῦτο καθορῶν τὸ ἄδολον τῶν ὑπηκόων φίλτρον, συναισθάνεται τὸ θάρρος αὐθις ἀναθάλλον ἐν αὐτῷ, καὶ διὰ τὰς προσφάτους τόσας συμφορὰς παρηγορεῖται. Ἦδη ἀποσύρθητε. Ἡσύχως ἀπελθόντες εἰς τὰ ἴδια τοὺς ταραχθέντας ὄχλους κατευνάσατε. Ὁ Ἄναξ τὸ συμφέρον ἔχει τῶν λαῶν ὡς μέριμναν πρωτίστην, καὶ τὰ βέλτιστα, ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἀναμείνате παρὰ Δεσπότη προσφιλοῦς καὶ σεβαστοῦ.

ΤΙΝΕΣ.

Πολλὰ τὰ ἔτη τῶν Ἀνάκτων.

ΑΛΛΟΙ.

Μετ' αὐτῶν

ἡ Παναγία, Δέσποινα τοῦ σύμπαντος.

(Προσπίπτουσι πάντες καὶ ἀπέρχονται.)

ΝΙΚΗΤΑΣ, τῷ Ἀθαλαρίχῳ.

Καὶ σὺ κατόπιν σπεῦσον, Ἀθαλάριχε· παραλαβὼν καὶ ἄλλους εἰς ἡμᾶς πιστούς, τοὺς μᾶλλον ἐξημμένους καθησύχασον, καὶ τῶν ὁμίλων πράυνον τὴν ἔξαψιν.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἐλαίου, ἔσται ἕκαστος ἡμῶν σταγῶν, τὰ ζῶντα κατευνάζων ταῦτα κύματα.

(Ὑποκλινόμενος ἐξέρχεται.)

ΣΚΗΝΗ ΣΤ΄.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, ΒΩΝΟΣ, ΘΕΟΔΩΡΟΣ καὶ ΝΙΚΗΤΑΣ.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Μὲ τέρπει αὕτη ἡ δημώδης ἔκφρασις
εἰλικρινοῦς ἀγάπης, ἀλλ' ἀκράδαντος
ἡ πρόθεσίς μου.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Πρὸς Θεοῦ, Ἡράκλειε,
ἰδὲ τί πράττεις.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἀκριβῶς ἐστάθμισα.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Οὐχί, ὦ Ἀναξ, ἀτελῶς κατανοεῖς
τὴν φύσιν τῆς τοιαύτης ἀποφάσεως.

ΒΩΝΟΣ.

Ἐὰν τὸ Κράτος ἦνθαι καὶ ἀνέφελον
τὸ μέλλον ἐμειδία, ἴσως θεμιτὴ
ἀπόφασις τοιαύτη.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ἄλλ' οἱ κίνδυνοι
ἀδιακόπως πολλαπλασιάζονται.

ΒΩΝΟΣ.

Φερόμεθα ταχέως πρὸς τὸ βάραθρον.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Καί, θαρραλέως λέγω τὴν ἀλήθειαν,
τὸ σφάλμα κατὰ μέγα μέρος σὸν ἐστίν,
ὦ Ἀναξ.

ΒΩΝΟΣ.

Καίτοι ἐντελῶς ἀνάξιοι
ὁ Ἰουστίνος καὶ ὁ Θράξ Τιβέριος,
τῆς Βασιλείας τοῦ Ἰουστινιανοῦ
τὸ ἔνδοξον οὐχ ἦττον κληροδότημα
διέσωσαν, καὶ τούτων ὁ Μαυρίκιος
τὰς ἀπωλείας εὐκλεῶς ἀνέκτησε,
τοὺς Πέρσας θραύσας πανταχοῦ καὶ Ἀβαρας.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Γνωρίζω ταῦτα· μάτην ἐπανέρχεσθε.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Οὐχί, οὐχί· πλανᾶσαι, ὦ Ἡράκλειε.
Δεινὸς κατέχει τὴν ψυχὴν σου λήθαργος,

ἀλλ' ἐν αὐτῇ τὸ σπέρμα ἔτι κρύπτεται
φιλοπατρίας φλογεράς, καὶ δυνατὴν
νομίζω ἐπὶ τέλους τὴν ἀφύπνησιν.
Προσεκτικῶς τοὺς λόγους ἄκουσον ἡμῶν,
τὰς τύχας τῶν ἀμέσων προκατόχων σου
συντόμως ἱστοροῦντων, καὶ τὴν ἀληθῆ
ἐκ τοῦ κατόπτρου τούτου γνῶθι θέσιν σου.

ΒΩΝΟΣ.

Τὴν Θράκην, τὴν Μοισίαν, καὶ τὴν Ἡπειρον
ληλατοῦντες πρὸ καιροῦ οἱ Σκλαβηνοί,
ἐπὶ τοῦ Τιβερίου εἰσεχώρησαν
καὶ εἰς τὰς χώρας, ὅπου ἦνθησε ποτὲ
τὸ κλέος τῆς Ἑλλάδος τὸ περίπυστον.
Τοῦ Λεωνίδα μεμνηνὸς τὸ εἶδωλον
παρὰ τὰς Θερμοπύλας εἶδε τὰς ὁρδὰς
τῶν φοβερῶν Ἀβάρων, καὶ εἰσέδυσαν
μέχρι Ταινάρου οὗτοι, πάντα φθείροντες
καὶ πυρπολοῦντες.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ἦν δεινὸς ὁ κίνδυνος,
καὶ ὑπὸ τὴν πλημμύραν ὁ Ἑλληνισμὸς
ἐξέλειπε βραδέως, ὅτε ὤρμησε
πρὸς σωτηρίαν ὁ κλεινὸς Μαυρίκιος.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Μακρὸς ὑπῆρξε, πεισματώδης ὁ ἀγών.
Τὴν Σιγγιδόνα, καὶ τὸ Βιμινάκιον,
καὶ τὴν Αὐγούσταν ἐκπορθήσας, ἔφθασε
ταχέως ὁ Βαϊάνος εἰς Ἀγχίαλον,
ἐν ᾧ οἱ Σλαῦοι, ὑπ' αὐτοῦ ὠθούμενοι,
μέχρι τοῦ τείχους τοῦ μακροῦ προήλασαν.
Ἄλλ' ὁ Στρατάρχης σπεύδει Κομεντίολος,
παρὰ τὸν Ἑργινίαν ποταμὸν αὐτοῦς
καὶ τοῦ Ἑνσίνου διασπᾶ τὸ φρούριον,
καὶ τέλος ἐκ τῆς Θράκης ἀποβάλλονται.

ΒΩΝΟΣ.

Πλὴν μετὰ δύο ἔτη ἐπανέρχονται.
Ἀπὸ Ῥατιαρίας εἰς Δορόστυλον
ἀκολουθοῦντες τὴν φορὰν τοῦ ποταμοῦ,
ὁρμῶσιν εἶτα αἴφνης εἰς τὸ Πάννισον,

ληλατοῦσι τὴν Μαρκιανούπολιν,
καὶ ὑπερβάντες ἀκωλύτως τὰ βουνά,
πρὸ τοῦ Τροπαίου παμπληθεῖς αὐλίζονται.
Ἄλλ' ὁ Μαρτίνος καὶ ὁ Κάστος, Στρατηγοὶ
τοῦ Βασιλέως ἀληθῶς ἐπάξιοι,
προστρέχουσι, νικῶσι, καὶ τὰ τρόπαια
τῶν δύο τούτων συμπληροῦσι προσεχῶς
ὁ Δρόκτων καὶ Μυστάκων, καταθραύοντες
πρὸ τῆς τρεμούσης Ἀδριανουπόλεως
τὴν ἀλαζόνα τοῦ Χαγάνου δύναμιν.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ὁ Στρατηλάτης Πρίσκος τότε πέμπεται
μετὰ τοῦ στόλου εἰς τὸν Ἰστρον, εἰσχωρεῖ
εἰς τῶν βαρβάρων τ' ἄντρα καὶ κρυσφύγετα,
καὶ τρεῖς ἡττήσας, τέλος συνομολογεῖ
σπονδὰς κατὰ τὸ ἔτος ἑξακόσια,
δι' ὧν τοῦ Κράτους σύνορον ὁ ποταμὸς
καὶ αὖθις καθωρίσθη.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ὅντως εὐκλεεῖς
ὑπῆρξαν οὗτοι αἱ ἀγῶνες. Εὐτυχῆς
τοσαῦτα διαπράξας ὁ Μαυρίκιος.

ΒΩΝΟΣ.

Τὰ ἐν Εὐρώπῃ ταῦτα· ἤδη ἄκουσον
τὰ ἐν Ἀσίᾳ. Τοῦ Ἰουστινιανοῦ
ἀφρόνως θραύσας τὰς πεντηκονταετεῖς
σπονδὰς ὁ Ἰουστίνος, ἦτταν ἔπαθε
δεινὴν, καθ' ἣν ἡ Δάρα θῦμα ἔπεσε,
καὶ τῆς Ἀντιοχείας τὰ προάστεια
καὶ Ἀπαμείας αὖθις κατεστράφησαν,
ἐν ᾧ ἔξ ἄλλου εἰς χρυσῶν ἢ εἰσφορὰ
ἀνεβιβάσθη μυριάδας πέντε.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ναί,

πλὴν προσληφθεὶς συνάρχων ὁ Τιβέριος,
λαμπρῶς τὴν ἦτταν ταύτην ἐξηγόρασε,
δέκα καὶ πέντε μυριάδας μαχητῶν
ἀθροίσας ἐν Ἀσίᾳ, καὶ ὀλοσχερῶς
τοὺς Πέρσας καταστρέψας εἰς Καισάρειαν.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Διέβη τὸν Εὐφράτην, μόλις ἐκφυγὼν
ὁ γηραιὸς Χοσρόης ἐπ' ἐλέφαντος,
καὶ ἡ αἰσχύνῃ αὕτη περὶ τὰς δυσμὰς

ἐνδόξου Βασιλείας ἐπετάχυνεν
αὐτοῦ τὸ τέλος.

ΒΩΝΟΣ.

Ὁ Ὀρμίσδας Βασιλεὺς
ἐστέφθη τότε, τοῦ Χοσρόου ὁ υἱός,
καὶ τὸν ἀγῶνα τούτου παρατείναντος,
τὰ ὅπλα τροπαιοῦχα τὰ Βυζανινὰ
ὑπῆρξαν αὖθις. Ὁ Φιλιππικὸς ἐκεῖ
καὶ ὁ πατήρ σου, ὁ κλεινὸς Ἡράκλειος,
καὶ ἄλλοι δαφνηφόροι ὄντως Στρατηγοί,
δι' ἀειμνήστων ἐκλείσθησαν νικῶν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Τὴν θύελλαν πλὴν αὗται προεκάλεσαν
τὴν μετ' ὀλίγον σείσασαν τὸ γηραιὸν
τῶν Μήδων Κράτος. Ὁ Ὀρμίσδας καθαιρεῖ
τὸν Οὐαράνην, Στρατηγὸν πανίσχυρον,
εἰς ἀνταρσίαν οὕτως ἐξωθῶν αὐτόν,
καὶ ὑπὸ τῶν ἰδίων τέλος συγγενῶν
κρημνίζεται τοῦ θρόνου.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ὁ υἱὸς αὐτοῦ
νεώτερος Χοσρόης, κατατροπωθεὶς
καὶ οὗτος, διεκφεύγει εἰς Βυζάντιον,
καὶ ὁ λυσσώδης, προαιώνιος ἐχθρὸς
πρὸ τοῦ Ῥωμαίου τέλος Αὐτοκράτορος
προσπίπτει ὡς ἱκέτης.

ΒΩΝΟΣ.

Ἀποδέχεται

τὸν γόνον φιλοφρόνως ὁ Μαυρίκιος
τοῦ περιδόξου γένους τῶν Σασσανιδῶν,
ἀναγνωρίζει ὡς υἱόν, καὶ σύζυγον
τὴν Ἑλληνίδα Σίραν, τὴν περικαλλή,
παρέχει.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Τὸ δὲ πάντων σπουδαιότερον,
στρατὸν ἐκπέμψας ἰσχυρόν, ὀλοσχερῶς
νικᾷ τὸν Οὐαράνην, εἰς τὸν πάτριον
ἀναβιβάζει θρόνον τὸν θετὸν υἱόν,
καὶ δορυφόρους καταλείπει παρ' αὐτῷ
χιλίου.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Οὕτως εὐκλεῶς ἐπέστεψε
τοὺς Περσικοὺς πολέμους ὁ Μαυρίκιος,
τὴν Δάραν αὖθις καὶ τὴν Μαρτυρούπολιν

καὶ τὴν Περσαρμενίαν ἀμοιβὴν λαβὼν,
ἐν ᾧ ἔξ ὁλοκλήρου τῶν Χριστιανῶν
οἱ ἐν Περσίᾳ διωγμοὶ κατέπαυσαν.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Πρωτοφανὲς καὶ μέγα ὄντως θέαμα,
ὁ θρόνος τῆς Ἀσίας ὁ πανάρχαιος
ἐπὶ λογχῶν γενναίων ἐρειδόμενος
Ἑλληνικῶν.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Φεῦ, μέγα ἄλλ' ἐφήμερον.

Παρὰ τὸν Ἰστρον στασιάσας ὁ στρατὸς
μετ' οὐ πολὺ κρημνίζει τὸν Μαυρίκιον,
καὶ εἰς τὸν θρόνον περιδόξου Ἀνακτος
ἀναβιβάζει τὸν κατάρατον Φωκᾶν.

Οἱ Ἀβαρες οὐδόλως ἐκινήθησαν,
ἐκ τῶν προσφάτων συμφορῶν αἰμάσσοντες,
ἀλλ' ὁ Χοσρόης τὰς σπονδὰς διέλυσε,
τοῦ Μαυρικίου ἐκδικῶν τὸν θάνατον.

ΒΩΝΟΣ.

Νωθρῶς ἀντέστη ὁ Φωκᾶς, καὶ συνεχεῖς
ὑπέστη ἥττας· ὑπετάγη ἅπασα
ἡ Μεσοποταμία, ἠκολούθησεν
αὐτὴν ἡ Ἀρμενία, συνεπάγουσα
καὶ τὴν Καππαδοκίαν, ὅτε, Βασιλεῦ,
σὺ σπεύσας ἐκ Λιβύης τὸν ἐπάρατον
ἐκείνον ἀνατρέπεις τέλος τύραννον,
πρὶν ἢ χωρήσῃ περαιτέρω τὸ κακόν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Τοιαύτην, Ἀναξ, τὴν ἀρχὴν παρέλαβες,
καὶ παρὰ σοῦ ὁ κόσμος ὁ ἐνθουσιῶν
ἀνέμενε μεγάλα κατορθώματα.

Εἰπὲ εἰς ταῦτα πῶς ἀνταπεκρίθης σύ;

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τὸν πεπυρακτωμένον εἰς τὸ τραῦμά μου
ἀσπλάγχχνως στρέφεις σίδηρον.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Προτίθεμαι

τῷ ὄντι τοῦτο· ἔτι σύγγνωθι μικρόν.
Κατὰ τῶν ἐφορμῶντων ἐκ βορρᾶ Σκυθῶν,
ἀκόμη γαυριῶντων, ἀπειροπληθῶν,
ἀείποτε γενναίως παρετάχθησαν
τῶν Βασιλέων καὶ αὐτοὶ οἱ χεῖριστοι.
Σοῦ δὲ ἡ πολιτεία ποία; Κατ' ἀρχᾶς

περιδεῶς εἰρήνην ἐξηγόρασας,
ἀναβιβάζων τὸν ἐτήσιον δασμὸν
εἰς μυριάδας ὅλας δώδεκα χρυσῶν·
καὶ τέλος ἐξαντλήσας πᾶσαν πρόσοδον,
τοῦ Κράτους σου τὰς πύλας ἀνεπέτασας,
ἐντὸς αὐτοῦ τοὺς Σλαῦους ἐγκατέστησας,
τὰς ἐπαρχίας πάσας ἐθυσίασας
τὰς παριστρίους, καὶ ἰὸν ἐκφυλισμοῦ
ἐντὸς τῶν σπλάγχχνων τοῦ λαοῦ διέχυσας.

ΒΩΝΟΣ.

Φεῦ, ἅπαξ κρημνισθέντος τοῦ προχώματος,
οὐδὲν τὸ ῥεῦμα τῆς πλημμύρας συγκρατεῖ,
ὥς ἔδειξάν σοι πρὸ μικροῦ οἱ Ἀβαρες.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Τὴν Ἰλλυρίαν οἱ Χρωβάτοι ἅπασαν
ὥς κτῆμα πλεόν θεωροῦσιν ἴδιον.

ΒΩΝΟΣ.

Τὴν Δαρδανίαν καὶ Μοισίαν πρὸ καιροῦ
ὀλοσχερῶς οἱ Σέρβλοι ἀπερρόφησαν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Τὰς ἀλλογλώσσους μετὰ φρίκης ὠρυγὰς
αἱ τοῦ Ὀλύμπου ἀντηχοῦσι φάραγγες,
ἐν αἷς εὐθύμως διητῶντο οἱ Θεοί,
καὶ κορυφὰς ὑψοῦσι πρὸς τὸν οὐρανὸν
ἱκετηρίους τὰ Κεραύνεια βουνά.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Εἰς τοῦτο δείκνυσθέ πως, φίλοι, ἄδικοι.
Ἀπὸ τριῶν αἰώνων εἰσεχώρησαν
οἱ Σλαῦοι ἤδη ἐν τῷ Κράτει. Ἔδωκε
τῆς πολιτείας ταύτης τὸ παράδειγμα
ὁ μέγας κατὰ πρῶτον Θεοδόσιος,
δεχθεὶς τοὺς Γότθους, καὶ καλῶς γτωρίζετε
τὰς παριστρίους ὅτι ἀναρίθμητοι
οἰκοῦσι χώρας ξένοι ἔκτοτε.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Πλὴν νῦν

συνεπληρώθη ἡ ἀρχαία συμφορά,
περιβληθεῖσα τίτλον ἀναφαίρετον.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ

Μικρὸν νομίζω τὸν ἐκ τούτου κίνδυνον.
Ἐκ τῶν ἀρχαίων φοβερῶν ἐπιδρομῶν
ἐρημωθεῖσαι χῶραι, κατωκλήθησαν
καὶ αὖθις οὕτω. Οἱ ἀνήμεροι ἐχθροὶ

εἰς φοιδεράτους μᾶλλον μετεβλήθησαν,
τὸ βάπτισμα δεχθέντες, καὶ ὑποτελεῖς
τοῦ Βυζαντίου καταστάντες. Σὺν Θεῷ,
διὰ τῆς γλώσσης καὶ θρησκείας εὐχερῆς
ἡ πλήρης ἔσται τέλος ἀφομοίωσις
καὶ τούτων. Τὰ στοιχεῖα τὰ βαρβαρικὰ
ἀπορροφᾷ μοιραίως ὁ πολιτισμός,
οὐδὲ πρὸ τῶν Ζουπάνων κατωρῥώδησε
ποτὲ τὸ Κράτος.

ΒΩΝΟΣ.

Ἰκανὴν διέπραξαν

φθορὰν οὐχ ἦττον.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἢ τὸν θρόνον σείουσα

ἐκ τῆς Ἀσίας ἐμυκάτο θύελλα,

οὐδὲ συγχρόνως δυνατὴ ἀπέβαινε

ἢ κατὰ δύο πολεμίων ἄμυνα.

Πρὶν κατὰ τῆς Περσίας ἐκστρατεύσωμεν,

σπουδαίαν, καὶ δικαίως, ἐθεώρησα

τῶν Σλαύων καὶ Ἀβάρων τὴν διάσπασιν,

καὶ τὴν πρὸς τούτους φιλικὴν προσέγγισιν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἄν ταῦτα οὕτως εἶχον, ἔστω· πλὴν, εἰπέ,
καὶ πρὸς τοὺς Πέρσας ποῖος, φεῦ, ἐδείχθης. Τί
ἐποίησας γενναῖον;

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ἔχεις δίκαιον,

τὴν κάραν κύπτων. Πᾶσαν σοὶ ἀφήρεσαν

οἱ Πέρσαι τὴν Ἀσίαν, σοὶ κατέκτησαν

τὴν Αἴγυπτον, τὸ ἄστὺ τὸ περίπυστον

τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀπηνῶς ἐπόρθησαν,

καὶ οὕτω προχωροῦντες κατηδάφισαν

τὴν προσφιλεῖ Κυρήνην, καὶ κατέλαβον

τὴν Ἀφρικὴν· τὸν σπόρον τὸν Ἑλληνικόν,

τὸν θαυμασίως ἐξανθήσαντα ποτὲ

μέχρι τῶν ἀπωτάτων Ἰνδικῶν χωρῶν

ἐξέθαψαν...

(Σπεύδων ἀνοίγει τὴν θύραν ἀνδῆρου ἐστραμμένου
πρὸς τὴν θάλασσαν. Διακρίνεται ὑπὲρ τὸν Βό-
σπορον ἡ Χαλκηδών, καὶ περὶ αὐτῆς τὸ Περσικόν
στρατόπεδον, οὗ αἱ σκῆναι στίλβουσιν εἰς τὰς ἀκτί-
νας τοῦ κατέναντι δύνοντος ἡλίου.)

Οἱ Πέρσαι; ὦδε πάρεισι.

Τὴν Χαλκηδὸνα πρὸ καιροῦ κατέχουσι,

τὸν ἀκινάκην αὐθαδῶς προτείνοντες,
καὶ τοῦ Βοσπόρου μόνη ἡ στενὴ λωρίς,
ἐσχάτη χάνδαξ, ἔτι προστατεύει σε.

ΒΩΝΟΣ.

Τὴν νύκτα πᾶσαν παρὰ τὸ Μυκῶνιον

ἐπὶ τῆς παραλίας περιφέρονται,

ὡς δαίμονες τοῦ ἄδου δάδας σείοντες,

πρὸς ἐμπρησμὸν ἐτοίμους.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

ὦ, Ἡράκλειε,

ιδὲ ὁ Φοῖβος, ὃν αὐτοὶ λατρεύουσι,

πῶς ὡχρίθ᾽ βραδέως καὶ κατέρχεται

πρὸς τὸ Ζοφῶδες χάος. Σύμβολον αὐτὸς

τυγχάνει τῆς ἀρχῆς σου, καὶ τὸ στύγιον

ταχέως συμπτκνοῦται σκότος πέριξ σου.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Φεῦ, κατ' ἐμοῦ τὰ πάντα συνεμάχησαν!

Ἢ Βασιλεῖα, ναί, βραχεῖα τοῦ Φωκᾶ,

πλὴν ἔφθειρε τὸ Κράτος καὶ παρέλυσεν.

Τοῦ Μαυρικίου ὁ ἀήττητος στρατὸς

ἐξηφανίσθη, ἐκένωθη τάχιστα

τὸ πλούσιον ταμεῖον, ἡρημώθησαν

αἱ ἐπαρχίαι πανταχοῦ, ἐξέλιπον

φιλοπατρία, θάρρος καὶ συνειδήσις,

ἐπιβουλὰς ὁ Πρίσκος, τοῦ Φωκᾶ γαμβρός,

ἐβυσσοδόμει, καὶ τὸ πάντων χεῖριστον,

οἱ Ἰουδαῖοι ἀφ' ἐνός, ὡς λυτρωτὰς

δεχόμενοι τοὺς Πέρσας, ἐστασίαζον,

καὶ ἀφ' ἐτέρου μετ' αὐτῶν συνέπραττον

οἱ εἰς Ἀσίαν ἐκ προτέρων διωγμῶν

φυγόντες καὶ οἰκοῦντες ἀπειράριθμοι

μονοφυσίται καὶ λοιποὶ αἰρετικοί.

Οὐ μόνον οὗτοι μετεφύτευσαν ἐκεῖ

τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς τέχνας, αἵτινες

παρεῖχον τέως εἰς ἡμᾶς ὑπεροχὴν,

ἀλλὰ καὶ εἰς κρυφίαν καὶ προδοτικὴν

μετὰ τῶν ὁμοδόξων συνεννόησιν

διατελοῦντες, τῶν εἰσέτι μυστικῶς

διαιωμένων ἐν τῷ Κράτει, ἅπασαν

παρέλυσαν τὴν ῥώμην καὶ ἰσχὺν ἡμῶν.

ὦ οἶα, οἶα λαοφθόρος γάγγραινα

ἡ ἔρις αὕτη ἡ ξηρὰ καὶ ἄγνος,

ἡ ἀεννάως κεφαλὰς προβάλλουσα,

ὡς τὸ ἀρχαῖον τέρας, καὶ Χριστιανούς,

Ῥωμαίους, εἰς ἀσπόνδους μετατρέπουσα
ἐχθροὺς τοῦ Κράτους.

ΒΩΝΟΣ.

Ταῦτα πάντως ἀληθῆ,
ἀλλὰ γενναία τόλμη καὶ προσπάθεια
τὴν θεραπείαν ὑπισχνεῖτο ἀσφαλῶς.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἐποίησα πᾶν ὅ,τι ἐπετρέπετο,
καὶ παρετάχθην ἐρρωμένως κατ' ἀρχάς,
ἀλλ' οἱ στρατοὶ μου συρφετὸς ἀγύμναστος,
οἱ Στρατηλάται κτήνη, καὶ ἡ κίδαρις
τυχόντος Πέρσου ἀπενέκρου, ὡς Γοργῷ,
τοὺς θρασυτέρους. Πρώτη ἡ Ἀπάμεια
ἠλώθη, εἴτα ἡ πλουσία Ἑδεσσα,
καὶ τῆς Καππαδοκίας ἡ πρωτεύουσα,
ἡ πολυτλήμων, εὐκλεῆς Καισάρεια,
μεθ' ὃ τὸ ρεῦμα πλέον ἀκατάσχετον,
τὰς πόλεις ἀνατρέπον καὶ τὰ φρούρια,
εἰς τοῦ Βοσπόρου ἐξεχύθη τὰς ἀκτάς.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Οὐδόλως τοῦτο ἄπορον· λαμβάνουσιν
ἐκ τοῦ ἡγέτου πάντες τὸ παράδειγμα.
Ἐὰν αὐτοπροσώπως τὰς σημαίας σου
ὠδήγεις εἰς Ἀσίαν, ἴσως ἔκβασις
ἐπήρχετο ἄλλοιᾶ· πλὴν ἐκρύπτεσο
ἐν Βυζαντίῳ ἀπρακτῶν, ἐν ᾧ οἰκτρῶς
τὰ τάγματά σου κατεκερματίζοντο.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Καὶ ἤδη, ἤδη, ὅτε πλέον φαίνεται
τῶν δημοσίων ἐντελὴς ὁ ὄλεθρος,
τὴν κορωνίδα εἰς τὸ ἔργον τὸ οἰκτρὸν
τιθεῖς τῆς ἀβουλίας καὶ χαυνώσεως,
τὸν θρόνον καταλείπεις, ἀποσύρεσαι,
δι' ὑπαρξιν εὐθύμην καὶ ἀμέριμνον
διψᾶς, οὐδ' ἐξετάζων ποία ἔσεται
ἡ τύχη τῆς πορφύρας, ἣν κατήσχυνας,
τῆς ὑψηλίου, ἧς τὸν τάφον ὠρυξας.
ᾧ, τοῦτο πλέον ἀληθὲς ἀπόγνωσις,
καὶ μυσαρὰ δειλία.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, ἀναπηδῶν.

ᾧ, ἀτάσθαλε,

τοιούτους λόγους μόλις ἀπαλείφουσιν
ὠκεανοὶ αἱμάτων. Σὺ, Νικήτα, σὺ;

Ελησμονήθης.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

ΒΩΝΟΣ.

Ἐπταισας, Ἰλλούστριε.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἡ κεφαλὴ μου σοὶ ἀνήκει, Βασιλεῦ,
ἀλλ' ἐπιμένω. Δέχομαι τὸν θάνατον,
ἐὰν εἰς τὴν ψυχὴν σου συνεδαύλισα
εὐγενεστέραν φλόγα. ᾧ εἰπέ, εἰπέ,
τὴν φαύλην ὅτι καταλείπεις πρόθεσιν.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἀμετακλήτως πλέον ἀπεφάσισα.
Πρὸς τὸν Σαῖτον, Πέρσῃν Βαβμανζαδαγῷ,
ἐν Χαλκηδόνι δῶρα ἔπεμψα πολλά,
καὶ παρ' αὐτοῦ ἐλπίζω μεσολάβησιν
πρὸς σύναψιν εἰρήνης. Πλέω αὔριον
αὐτοπροσώπως παρ' αὐτῷ μετὰ λαμπρᾶς
δορυφορίας καὶ πομπῆς, κατάπληξιν
τοῖς Ἀσιάταις προξενούσης. Κατ' εὐχὴν
ἂν ἐπιτύχη αὕτη ἡ προσπάθεια,
ἡ θέσις βελτιοῦται, καὶ ἀπέρχομαι
ἡσυχωτέραν ἔχων τὴν συνείδησιν.

ΒΩΝΟΣ.

Ὁ ἔσχατός σου λόγος οὗτος, Ἄναξ;

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ναί.

ΒΩΝΟΣ.

Μετὰ δακρύων τότε τὰ σεβάσματα
πρὸ τῶν σεπτῶν ποδῶν σου καταθέτομεν
οἱ ἄχρι τοῦδε ταπεινοὶ θεράποντες·
ἀλλ' ἐν τῷ κόσμῳ ἔχει πᾶς τις πρώτιστον
καθῆκον τῆς πατρίδος τὴν διάσωσιν,
καί, ὡς τοῦ Κράτους Μάγιστρος, αἰσθάνομαι
τὴν φοβερὰν εὐθύνην, ὅτι εὐρὲς με
ὑπὲρ τὸ δέον ἴσως εὐπειθοῦντά σοι.
Νῦν τέμνεις τούτους τοὺς δεσμούς ὁ ἴδιος,
καὶ σπεύδω ὅπως διαθέσω ἅπαντα
πρὶν ἢ ἐκσπάσῃ ἡ φρικώδης καταιγίς.
(Κλίνει τὸ γόνυ πρὸ τοῦ Αὐτοκράτορος, καὶ ἀσπάζεται αὐτοῦ τὴν χεῖρα.)

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ναί, ὕπαγε, ὦ Βῶνε, ὕπαγε, πιστὲ
σὺ τοῦ χειμαζομένου σκάφους πλοίαρχε·
συμπτύσσων τὰ ἱστία, τὸ ναύαγιον
ἐφ' ὅσον ἔτι δυνατόν ἀπώτρεψον.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Βαρυπενθής, ὦ Ἄναξ, καὶ ὁ ἀδελφὸς
σὲ καταλείπει. Ἔχει τὸ πηδάλιον
ἀνάγκην βραχιόνων, καὶ μοὶ φαίνονται
ἀκμαῖοι ἔτι οἱ ἐμοί.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Υἱάινε.

(Τείνει αὐτῷ τὴν χεῖρα, ἣν θλίβει οὗτος σιγῶν, καὶ ἀπέρ-
χεται μετὰ τοῦ Βώνου. Μένει ὁ Νικήτας, ὃν θεωρεῖ
ὁ Αὐτοκράτωρ ἐπὶ τινὰ καιρὸν, καὶ τέλος ἐρωτᾷ).
Καὶ σὺ, Νικήτα;

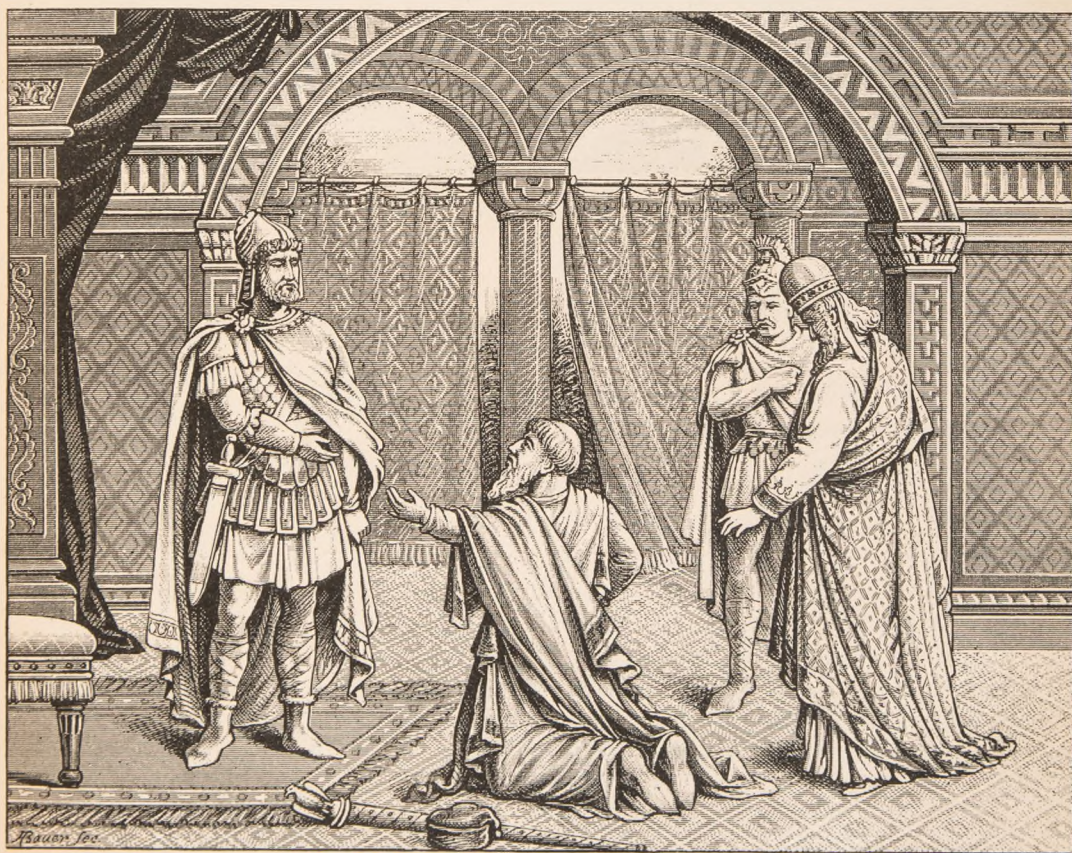
ΝΙΚΗΤΑΣ, μετ' ἀκρας συγκινήσεως.

Ἐκ Λιβύης ἤλθομεν
ὁμοῦ, ὦ Ἄναξ. Σοὶ ἀπέμεινα πιστὸς
δεκαετίαν ὅλην. Σοὶ ἀνήκουσιν

ὁ νοῦς μου, ἡ καρδία, ἡ μικρὰ ἰσχὺς,
καί, ὡς γνωρίζεις, οὐρανὸν ἐκίνησα
καὶ γῆν, τὸ χάος ὅπως καταδείξω σοι,
πρὸς δ' ἐχώρεις. Ἄλλ' εἰς μάτην, φεῦ, τὸ πᾶν·
καὶ ἤδη ὅτε, ἡττηθεὶς καὶ ρίψασπις,
τὴν μάχην καταλείπεις, τὸ καθήκόν μου
καλῶς γνωρίζω· μετὰ σοῦ ἀπέρχομαι·
οὐχὶ ἐν ναυαρχίδι θριαμβευτικῇ,
ἀλλ' ἐν τῷ σκάφει τοῦ φυγάδος τῷ πικρῷ,
τὰ δάκρυά μου χέων ἔτι ὑπὲρ σοῦ,
τὸ μόνον ὅπερ πλέον μοὶ ἀπέμεινε.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, τείνων αὐτῷ τὰς ἀγκάλας.

ὦ, εὐγενὲς καρδία, εἰς τὸ στήθός μου.
(Μένουσι συνεσφιγμένοι. Καταπετάννυται ἡ αὐλαία.)

Ο ΜΑΓΙΣΤΡΟΣ ΒΩΝΟΣ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΠΩΝ ΤΟΝ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ.

Ο ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ ΞΙΦΟΥΛΚΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΝΙΚΗΤΑ.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ΣΚΗΝΗ Α΄.

Τὸ Περσικὸν στρατόπεδον παρὰ τὴν Χαλκηδόνα. Ἐπὶ τοῦ μετασκηνίου φαίνεται ἡ θάλασσα καὶ πέραν αὐτῆς τὸ Βυζάντιον. Δεξιόθεν Ἀσιατικὸς θρόνος, παρ' ὃν φυλάττουσι σκοποί. Ἐπὶ τῆς παραλίας συνομιλοῦσι στρατιῶται, ἐν οἷς ὁ ΓΑΒΗΘΑΣ, ὁ ΣΑΡΒΑΝΑΖΑΣ, καὶ ὁ εὐνοῦχος ΑΨΗΧ. Ἀργότερον ὁ ΓΟΥΣΔΑΝΑΣΠΑΣ.

ΓΑΒΗΘΑΣ.

Τ' ἄκουσες τὰ χαβαδίσια, μπρὲ Ἀψήχ,
τ' ἄκουσες;

ΑΨΗΧ.

Τί χαβαδίσια χαλεύεις, μπρὲ κουτεντέ;
Πολὺ κουνεῖς τὴν οὐρά σου, καὶ ὡς τὸ τέλος
θὰ φᾶς τὸ κεφάλι σου.

ΣΑΡΒΑΝΑΖΑΣ.

Ἄν μπορῆς κούνα τὴν καὶ σύ.

ΓΑΒΗΘΑΣ.

Καὶ ἡ κολοβὴ ἄλεπού ἔτσι μιλοῦσε. Ἐρ-
χεται μπρὲ τῶν Ῥωμῶν ὁ Ῥήγας νὰ μᾶς
κάμη τεμενά.

ΣΑΡΒΑΝΑΖΑΣ.

Τί λές, μπρέ ντελή-καβουκι; Στ' ὄνειρό σου τὸ εἶδες;

ΓΑΒΗΘΑΣ.

Ύοκ, τσελεμπή. Ἐκεῖ ἐφύλαγα σκοπὸς στὸ τσαντήρι, καὶ ἄκουσα νὰ μιλοῦν οἱ Πασσάδες.

ΣΑΡΒΑΝΑΖΑΣ.

Μεγάλο πρᾶμμα λές, Γαβηθᾶ. Καὶ τί χαλεύει, τσάνουμ, ὁ Ῥήγας σιμά μας;

ΓΑΒΗΘΑΣ.

Πάκτα θὰ κλείση, μπρέ, μὲ τὸ Σάχη, ποῦ νὰ τὸν φυλάῃ ὁ μέγας Ὁρμούζ...

(Πάντες, προσπίπτοντες, ἀσπάζονται τὸ ἔδαφος καὶ αὐθις ἀνεγείρονται.)

καὶ θέλει νὰ τὰ βολέψῃ μὲ τὸν Βαβμανζα-δαγῷ.

ΑΨΗΧ.

Πάκτα, μπρέ ντελμπεντέρη; Μίλα καλά. Καὶ πῶς θὰ τὴν πάρουμε τότε τὴν Πόλι;

ΣΑΡΒΑΝΑΖΑΣ.

Σύχασε, τζάνουμ, καὶ τόσο εὐκόλα δὲν πέρνεται.

ΑΨΗΧ.

Μὴ τσαμπουνίζῃς, νὰ σε χαρῶ. Δὲν πέρνεται λέει; Μὴ δὲν ἐφέραμε τοὺς Ῥω-μηοὺς σβάρνα σ' ὅλα τὰ βιλαέτια;

ΣΑΡΒΑΝΑΖΑΣ.

Ἄλλο ὁ ντουνιάς, κι' ἄλλο ἡ πόλι.

ΓΑΒΗΘΑΣ.

Μὴ τὸ λές, τζάνουμ, καὶ μοῦ κόβῃς τὰ ὕπατα. Κύτταξε πῶς λάμπει ὁλόχρυση σὰν γιασουμί μυρωδάτο.

ΑΨΗΧ.

Τί πλοῦτοι, τί θησαυροί! Ἀλλὰχ κερίμ, καὶ νὰ ἐμβαίναμε μιὰ φορᾶ.

ΣΑΡΒΑΝΑΖΑΣ.

Καὶ τί κορίτσια γκιουζέλ, σὰν τριαντά-φυλλα.

ΓΑΒΗΘΑΣ.

Ἐγὼ ἐπτὰ ἔχω στὸ χαρέμι. Θὰ τὰ διώξω ὅλα, καὶ θὰ πάρω ξανθαῖς Ῥωμηοπούλαις. Καὶ σύ, Ἀψήχ, πόσα θὰ πάρῃς;

ΑΨΗΧ, διστάζων.

Ἐγὼ ... δέκα. Ὅλο Πασσάδων.

ΣΑΡΒΑΝΑΖΑΣ.

Καὶ ἂν πάρῃς δέκα, πόσα θὰ μείνουνε;

ΓΑΒΗΘΑΣ.

Ὅλο δέκα ... ὡς ποῦ νὰ φθάσουμε κι' ἐμεῖς.

ΓΟΥΣΔΑΝΑΣΠΑΣ, εἰσερχόμενος, τῷ Γαβηθᾶ.

Γκέλ μπουρδά, μπρέ κουτεντέ, τί τζαμ-πουνίζετε ἐκεῖ;

(Οἱ στρατιῶται προσκλίνουν σιν ἑδαφιαίως.)

ΓΑΒΗΘΑΣ.

Ἀλλὰχ κερίμ, ἐφέντιμ. Ἐλέγαμε γιὰ τὸν Ῥήγα τῶν Ῥωμηῶν ποῦ θὰ ἔλθῃ σήμερα.

ΓΟΥΣΔΑΝΑΣΠΑΣ.

Μεγάλος Ῥήγας, μπρέ παιδιά. Ὁ μισὸς κόσμος δικός του.

ΑΨΗΧ.

Ἄς πάῃ νὰ ἦναι. Ἄλλα δύο μισὰ δικά μας.

ΓΟΥΣΔΑΝΑΣΠΑΣ.

Καὶ τί ἄνδρας. Δέκα πῆχες μακρὺς.

ΣΑΡΒΑΝΑΖΑΣ.

Δέκα πῆχες, ἐφέντιμ; Σὰν πολὺ.

ΓΟΥΣΔΑΝΑΣΠΑΣ.

Πολύ, μπρέ; Ἀφοῦ τὸ λέω ἐγὼ. Δεκα-πέντε τὸν κάνω.

ΣΑΡΒΑΝΑΖΑΣ.

Ἐβρετ, ἐφέντιμ. Ὅπως ὀρίζῃς.

ΓΟΥΣΔΑΝΑΣΠΑΣ.

Εἴκοσι τὸν κάνω, μπρέ.

ΣΑΡΒΑΝΑΖΑΣ.

Ἀμάν, ἐφέντιμ, ἂς ἦναι καὶ εἴκοσι δύο.

ΓΟΥΣΔΑΝΑΣΠΑΣ.

Ἐχει χαίτη σὰν λεοντάρι, καὶ δόντια τέσ-σαρες σπιθαμαῖς.

ΑΨΗΧ.

Σὰν ἄγριογούρουνο.

ΓΟΥΣΔΑΝΑΣΠΑΣ.

Ὅχι, μπρέ. Τὸ μαγαρισμένο, θυμήθηκες;
Σὰν ἐλέφαντας. Ἄλλοι λὲν πῶς ἔχει καὶ
προβοσκίδα.

ΓΑΒΗΘΑΣ.

Προβοσκίδα, ἐφέντιμ. Καὶ ποῦ τὴν ἔχει;

ΓΟΥΣΔΑΝΑΣΠΑΣ.

Στὸ κούτελο, μπρέ. Ποῦ θὰ τὴν ἔχη.
(Ἀντηχεῖ μακρόθεν μουσικὴ ἐπὶ τῆς νηὸς τοῦ Ἡρα-
κλείου).
Ἔρχεται, μπρέ, ἔρχεται. Χαθῆτε ἀπ' ἐμ-
πρός μου.
(Ἀπέρχονται δρομαῖοι. Σαλπισμοὶ καὶ θόρυβος ἐν
τῷ στρατοπέδῳ. Μουσικὴ ἐπὶ τὸ ἀνατολικώτερον

καὶ διάφορα Περσικὰ σώματα διαβαίνουνσιν ἐπὶ τῆς
σκηνῆς, καὶ παρατάττονται ἐκατέρωθεν. Εἰσέρχε-
ται δὲ εἴτα μετὰ πομπῆς ὁ ΣΑΪΤΟΣ, βαδίζων ὑπὸ
χρυσοῦν οὐρανίσκον, καὶ κάθηται ἐπὶ τοῦ θρόνου,
ἐν ᾧ πάντες οἱ παρόντες στρατιῶται πίπτουσι πρη-
νεῖς. Δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν τοῦ θρόνου καίει
σμύρνα ἐπὶ τριπόδων, ὅπισθεν δὲ αὐτοῦ ἵστανται
δοῦλαι, κινουσαι μεγάλα ῥιπίδια. Ἐν τούτοις ἡ ἐκ
τοῦ στόλου τοῦ Ἡρακλείου μουσικὴ ἀντηχεῖ ὁλονέν
ἐγγύτερον, καὶ τέλος προσαρᾷζει ἡ κατάχρυσος αὐ-
τοῦ ναὸς, ἐν ᾗ ἐπιφαίνεται ἐνθρονος ὁ ΑΥΤΟΚΡΑ-
ΤΩΡ. Περὶ αὐτὸν ὁ ΝΙΚΗΤΑΣ, ὁ ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ
καὶ πολυάριθμος συνοδεία. Οἱ Πέρσαι συγκρούουσι
τὰς ἀσπίδας καὶ ἀλαλάζουσιν, ὁ δὲ Σαῖτος, καταλεί-
πων τὸν θρόνον, ἔρχεται καὶ πίπτει πρηνῆς πρὸ
τοῦ Αὐτοκράτορος, ὅστις εὐχαριστεῖ προσνεύων.)

ΣΚΗΝΗ Β΄.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, ΣΑΪΤΟΣ, ΝΙΚΗΤΑΣ καὶ ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ, μετὰ τῶν λοιπῶν παρισταμένων.

ΣΑΪΤΟΣ, ἀνεγειρόμενος.

Ἰδιαιτάτη αὕτη χάρις τοῦ Ὁρμοῦζ
ἢ ἐπιτρέπουσά μοι τὴν προσκύνησιν
τοῦ ἰσοθέου τῶν Ἑλλήνων Ἀνακτος.
Τὸν ἀκινάκην τέως ἂν προέτεινον,
κατὰ καθῆκον ἀπεχθές μοι, σύγγνωθι.
Τὸ κῦμα οὕτω κατὰ βράχου μαίνεται
πρὸς ὥραν ἀγερῶχου, πλὴν πειθόμενον
περὶ τῆς ἀφροσύνης τέλος, ταπεινὸν
τοῦ γίγαντος τοὺς πόδας κατασπάζεται.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ὡς τὸν ἐχθρὸν δεόντως ἐξετίμησα,
μετ' εὐφροσύνης νῦν τὸν φίλον δέχομαι.

ΣΑΪΤΟΣ.

Ἐν οὐρανῷ φρονίμως διηυθέτησεν
ἢ φύσις πάντα. Εἷς ἐκεῖ θεσπέσιος
ἀνάσσει Φοῖβος, καὶ λυχναὶ φωταυγεῖς
ἐν τῷ ναῷ τοῦ μόνου καὶ σεπτοῦ Θεοῦ,
ἀδάμαντες κοσμοῦντες τὸ διάδημα
τοῦ μόνου Βασιλέως, ἀπαστράπτουσι
τῶν ἄστρον αἱ σωρεῖαι. Τὰ ἐπίγεια
πλὴν Ἀριμάν τις ἄλλως ὥρισε. Δυὰς
κλεινῶν ἡλίων ὡδε καὶ ἰσοφαῶν
ἀμφισβητεῖ τοῦ κόσμου τὴν κατάληψιν,

καὶ αὕτη τῶν ἀκτίνων ἡ ἀένναος
καὶ πεισματώδης πάλῃ Ζόφον στύγιον
γεννᾷ, πανωλεθρίαν ἀνεκκλήτην.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Εὐγλῶττως περιγράφεις τὴν ἀλήθειαν.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ, ἰδίᾳ τῷ Νικήτᾳ.

Τί χρυσορρήμων ῥήτωρ!

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Εὐφραδέστατος.

Ἐκάστη λέξις δέκα μυριάσια.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Φοβοῦμαι ὅτι καὶ πολὺ πλειότερα.

Ἄν παρ' ἡμῶν τὴν γλῶσσαν, τὸ ἐμπόριον
παρὰ τῶν Ἰουδαίων, φεῦ, ἐξέμαθε.

ΣΑΪΤΟΣ.

Τὰς εὐγενεῖς προθέσεις οὕτω τοῦ Ὁρμοῦζ
τὸ πνεῦμα διαστρέφει τὸ κατάρaton.
Τὴν οἰκουμένην ἱκανῶς εὐρύχωρον
διέπλασεν ἐκεῖνος, ὅπως διχασθῇ
εἰς δύο ἴσα καὶ λαμπρὰ Βασίλεια,
ὑπὸ τῶν δώρων πάντων εὐλογούμενα
τῆς ἰλαρᾶς εἰρήνης, καὶ εἰς ἄμιλλαν
διατελοῦντα εὐγενῇ καὶ Ζεῖδωρον

προόδου μόνον καὶ γοργοῦ πολιτισμοῦ.
Ἄλλ' ἔσπειρεν ὁ ἄδης τὴν διχόνοιαν,
καὶ εἰς ἀσπόνδους μετετράπησαν ἐχθροὺς
οἱ γείτονες καὶ φίλοι, πᾶσαν φθείροντες
ἐπὶ αἰῶνας ἤδη ζωτικότητα
εἰς ἔριν ὀλεθρίαν, ἀδιέξοδον.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ὡς λέγεις ἔχει.

ΣΑΪΤΟΣ.

Διασχίσας πρὸ μικροῦ
τὰς πλείστας χώρας τῆς Ἀσίας, πανταχοῦ
τὴν δυστυχίαν εὗρον καὶ τὴν δῆωσιν.
Αἱ πόλεις, ἄλωθεῖσαι, ἡρημώθησαν,
αἱμάτων ποτισθέντα, ἐχερσώθησαν
τὰ λῆϊα, καὶ κείνται εἰς ἐρείπια
πυρποληθέντα τὰ χωρία. Κραταιὲ
Μονάρχα, τέλος τοὺς λαοὺς λυπήθητι,
τὴν τροπαιοῦχον σπάθην ἄφες, εὐθαλῇ
λαβὼν ἐλαίας κλῶνον, καὶ τοὺς φοβεροὺς
παιᾶνας εἰς εἰρήνης τρέφον ἄσματα.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τὸν πόθον μου μαντεύεις. Ἄν τοῦ Ἄρεος
μεσουρανῇ τὸ ἄστρον τὸ αἵματηρόν,
οὐδόλως πταίω, προτιμήσας πάντοτε
τὰς εὐλογίας τῆς παρθένου Ἀθηνᾶς.
Παρὰ τοῦ Μαυρικίου υἱοθετηθεὶς
ὁ ἔνδοξος Χοσρόης, ἔσχε δίκαιον
τὸν ἄρπαγα τοῦ θρόνου προσβαλὼν Φωκᾶν,
ὃν μετ' ὀλίγον προσελθὼν καθήρεσα.
Ἄλλ' οἷαν ἐπὶ τούτῳ ἔσχον ἀμοιβήν;
Ὡς τοῦ μεγάλου Βασιλέως σύμμαχος
τὸν μυσαρὸν ἐκείνον ἐτιμώρησα,
τὰ ὅπλα μόνον ὅπως ἴδω τῶν Περσῶν
ἀκατασχέτως κατ' ἐμοῦ στρεφόμενα.
Τὸ ἐν Ἀσίᾳ κατεστράφη Κράτος μου,
αἱ κάλλισταί μου χώραι μοὶ ἠρπάγησαν,

καὶ ἀπειλεῖται τὸ κλεινὸν Βυζάντιον.
Φεῦ, τάχιστα ὁ Σάχης ἐλησμόνησε
τὸν θρόνον ὅτι παρ' Ἑλλήνων ἔλαβε.

ΣΑΪΤΟΣ.

Οἱ σύμβουλοι τοῦ θρόνου τούτου αἴτιοι,
οἱ ἀναμηρυκῶντες πάθη ἔωλα.
Ἄλλ' ἐγγυῶμαι ὅτι ἄλλως σκέπτεται
ὁ ἡμερος Χοσρόης. Δὸς μοι Πρέσβεις σου,
καὶ καταλείπων ὥδε μέρος τοῦ στρατοῦ,
εἰς Δασταγέρδην σπεύδω πρόθυμος ἐγώ,
προτάσεις φέρων ποθητῆς διαλλαγῆς.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τῶν λόγων σου μὲ πείθει τὸ θελκτήριο.
Γενέσθω οὕτω· συνοδοὺς παράλαβε
τὸν Πραιτωρίων Ἐπαρχον Ὀλύμπιον,
μετὰ τοῦ Οἰκονόμου τοῦ σεπτοῦ Ναοῦ
τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας, καὶ τοῦ ἄστεως
τὸν Ἐπαρχον ἐπίσης, τὸν Λεόντιον.

ΣΑΪΤΟΣ.

Φιλοξενίαν εἰς αὐτοὺς ὑπόσχομαι
μετ' ἀσφαλείας πλήρους ἐν τῇ Περσικῇ.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Γραφὴν πρὸς τούτοις τῆς Συγκλήτου φέρουσι
πρὸς τὸν κλεινὸν Χοσρόην. Καταλείπω σοι
τοὺς Πρέσβεις ἀπὸ τοῦδε, καὶ σοὶ εὐχομαι
τὰ βέλτιστα. Παρέχεις ἀληθάργητον
ὕπηρεσίαν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα.

(Οἱ τρεῖς Πρέσβεις ἀσπάζονται τὰ κράσπεδα τῆς
πορφύρας τοῦ Αὐτοκράτορος, καὶ εἶτα κατέρχονται
ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, ὅπου δεῖοται αὐτοὺς ὁ Σαῖτος μετὰ
τῶν ἄλλων ἀξιωματικῶν, ἐν ᾧ οἱ στρατιῶται κρού-
ουσι τὰ δόρατα ἐπὶ τῶν ἀσπίδων. Ὁ Ἡράκλειος
προσνεύει ἀποχαιρετῶν. Ὁ Σαῖτος πίπτει αὐθις
πρηνής. Παιανίζει ἐπὶ τῆς βασιλικῆς νηὸς μουσικῇ,
ἐν ᾧ δὲ ἀπαίρει αὕτη, καὶ ἀλαλάζουσιν οἱ Πέρσαι,
πίπτει τὸ διασκήνιον.)

ΣΚΗΝΗ Γ'.

Τὰ δώματα τοῦ Αὐτοκράτορος. Εἰσέρχονται ὁ ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ καὶ ὁ ΝΙΚΗΤΑΣ, ζωηρῶς συνομιλοῦντες.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Νικήτα, παῦσον πλέον. Μ' ἐρεθίζουσι
τὰ γεγονότα ἐπαρκῶς. Ἡ ἄωρος
μεμψιμοιρία ὅλως ἤδη περιττή.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

ὦ, οἷα κωμῳδία ταπεινωτική.
Πῶς ἐμειδία πονηρῶς ὁ ὕπουλος
Σατράπης, καρχαρίας ἀργυρώνητος,
καὶ πῶς ἀντήχουν οἱ πομπῳδοὶς ἔπαινοι
ὡς ὕβρις εἰς τὸ οὖς μου καὶ περίγελως.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τὰ πάντα διαστρέφεις;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

ὦ, σοὶ ἔδωκα
τοῦ φίλτρου μου τὸ δεῖγμα τὸ τρανώτερον,
μὴ ἐκπηδήσας τῆς νηός, καὶ τὸν οἰκτρὸν
μὴ καταπνίξας τοῦτον βάρβαρον πρὸ σοῦ.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἐγγύτερόν σου εἶχες τὴν καρδίαν μου.
Ὑπὸ τοιαύτης τυφλωθεὶς παραφορᾶς
ὁ Βροῦτος ὥρμα εἰς τὸ Καπιτώλιον.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Καὶ τῆς Συγκλήτου ἡ γραφή; Ἀπαίσσιος
καθρέπτης τῆς ἐσχάτης ἐκφασίσεως.
Ἡ Ῥώμη ἔρπει καὶ τὸ ἔλεος ζητεῖ
τοῦ ἀγερῶχου Πέρσου.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Πόσον δυσχερεῖς
αἱ περιστάσεις, οἶδας. Ἐπετύχομεν
τοῦ ποθουμένου.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἡ ἐλπίς ἀβάσιμος
μοὶ φαίνεται. Τοὺς Πρέσβεις πέμπεις εἰς
σφαγὴν,
καὶ πλήρες μένει εἰς ἡμᾶς τὸ ὄνειδος.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἀνάγκην ἔχω ἀναπαύσεώς τινος.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

ὦ Ἀναξ, τὴν ὁδύνην ταύτην σύγγνωθι.
Τὸ παρελθὸν εἰσέτι ἔχω πρόσφατον,
καὶ εἰς μανίαν ἐξωθεῖ με τὸ παρόν.
Ἀντὶ φωτὸς στურγία νῦξ ἡ ἔγερσις
ἐξ εὐγενοῦς ὀνείρου. Ἄλλοι πλάττουσι
κατὰ τὰς ὥρας τοῦ σφριγῶντος ἔαρος
ἐπαγωγοὺς χιμαίρας, ἔνθα ἕκαστος
πρὸς κόσμους ἰδεώδεις παραφέρεται.
Ἐγώ, καθ' ὅλα λησμονήσας ἐμαυτόν,
ἐν σοὶ τοὺς πόθους πάντας συνεκέντρωσα,
καὶ τὰς χρυσᾶς ἐλπίδας, σὺ ὁ ἥλιος,
ὄν εἰς τοῦ κόσμου τὸ εὐρὺ στερέωμα
έώρων περιδόξως ἀπαστράπτοντα,
καὶ περὶ ὄν, πλανήτης εὐπειθῆς ἐγώ,
ἠρκούμην πλέων εἰς τὸ φῶς τὸ δάνειον.
Οὐδ' ἦσαν ταῦτα φροῦδα μόνον ὄνειρα·
ἀσφαλεστάτην τὴν ἐκπλήρωσιν αὐτῶν
προώριζεν ἡ μοῖρα, ὅτε ἀποφρᾶς
ἐσήμανεν ἡ ὥρα τοῦ θεοστυγοῦς
καὶ ὀλεθρίου γάμου...

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Σίγα, δέιλαιε.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

ὦ ἄφες, ἄφες. Οὗτος σὲ κατέστρεψε.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Σὲ ἱκετεύω, σίγα. Τὴν καρδίαν μου
ἀνηλεῶς σπαράσσεις.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Πάντων τῶν δεινῶν
τὸ αἴτιον ἐκεῖνος.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τρυφερώτατα
σὲ ἀπαγῶ, πλὴν σίγα, ἢ οὐδέποτε

ἐνώπιόν μου πλέον ἐφανίσθητι.
Γνωρίζεις ὅτι ἀπηγόρευσα ῥητῶς,
ἐπὶ ποινῇ θανάτου, τὴν ἐπικρίσιν
τοῦ γεγονότος τούτου.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Τότε βύθισον

τὴν μάχαιράν σου εἰς τὸ πάλλον στήθός μου·
ἀλλ' ἐκπηδῶσαν ἐξ αὐτοῦ αἱματηράν,
καὶ τοὺς ἐσχάτους διαπλάττουσαν λυγμοὺς
εἰς λέξεις, γνῶθι πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν.
Ὁ στυγερὸς σου ἔρως, τὰς παραφορὰς
τῆς Ἰοκάστης καὶ τῆς Φαίδρας μιμηθεῖς,
εἰς ἐφεστίους τῆς ἀρχῆς μετέβαλε
Θεοὺς τὰς Ἑριννύας. Ἀκριβέστατα
διέγνων πάντα τὰ ἐν σοὶ συμβαίνοντα.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Σὲ διατάττω, φύγε.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Κατενόησα

τὰς συνεπείας τοῦ στυγνοῦ ἐγκλήματος
εὐθύς ἐγώ, καὶ κλαίων σὲ ἰκέτευσα,
ὥς ἐνθυμῆσαι. Πάντες σὲ ἀπέτρεψαν,
οἱ συγγενεῖς, ὁ ὄχλος, οἱ Πατρίκιοι·
διὰ τοῦ Πατριάρχου σοὶ ὠμίλησεν
αὐτὸ τὸ θεῖον, ἀπειλοῦν, δεόμενον,
καὶ νουθετοῦν, πλὴν μάτην.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, παραφύρως.

Φύγε!

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Σύμπαντα

κατεῖχέ σε τὸ πάθος τὸ ἀπαίσιον,
καὶ ἡ γυνὴ ἐκείνη ἡ κατάρατος,
ὥς λάγνος Φρύνη...

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, ἀνασπῶν τὸ εἶφος, καὶ ὁρμῶν κατὰ
τοῦ Νικήτα.

Ἀλιθίριε!

ΝΙΚΗΤΑΣ, ἀποκαλύπτων τὸ στήθος αὐτοῦ.

Ἰδοὺ!

(Ὁ βραχίων τοῦ Αὐτοκράτορος καταπίπτει, ὡσεὶ
νεκρωθεὶς, ἐν ᾧ ἐκφεύγει αὐτῷ τὸ εἶφος. Κάθεται
τότε βιαίως παρὰ τράπεζαν, καὶ κρύπτει τὸ πρό-
σωπον ἐντὸς τῶν χειρῶν.)

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Εἰμὶ ἀφάτως δυστυχής.

(Ὁ Νικήτας διασταυροῖ τοὺς βραχίονας ἐπὶ τοῦ στή-
θους, καὶ θεωρεῖ αὐτὸν σιγῶν.)

Μεγάθυμος

φانوῦ, Νικήτα. Σύγγνωθι.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Φεῦ, Βασιλεῦ,

ἐν τῇ παρούσῃ θέσει εὐεργέτημα
ἢ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἴσως λύτρωσις.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, ἐγείρων βραδέως τὴν κεφαλὴν.

Παράφρονα τὸ ἄλγος μὲ κατέστησε,
διότι τὰς μυχίας πάσας μου πληγὰς,
ὡς φρίττων κρύπτω, ἀπηνῶς ἠνέωξαν
οἱ λόγοι σου. Ναί, εἶπες τὴν ἀλήθειαν.
Καρπὸς ὑπῆρξε πᾶσά μου ἡ συμφορὰ
τοῦ παρανόμου γάμου, ἀλλ' οὐδ' ἀμυδρῶς
εἰκάζεις ποῖον τὸ μακρὸν μαρτύριον,
δι' οὗ διήλθον. Κατ' ἀρχὰς μ' ἐμέθυον
οἱ δηλητηριώδεις, πλὴν ἡδύτατοι
ἀτμοὶ τοῦ πάθους, καὶ τρυφῶν εἰς τὰς λευκάς
τῆς ἡδονῆς ἀγκάλας, εὗρισκον αὐτὰς
ὡραιότερας εἰς τὴν αἴγλην τῶν φλογῶν
κολάσεως μελλούσης, ὥς καλλύνουσι
κοιλάδας χιονώδεις τὰ χρυσοφαῖ
πυρὰ τοῦ Φοίβου. Πλὴν παρήλθε τάχιστα
ἡ πρώτη αὕτη τρισευδαίμων ἐποχή,
τὴν θέσιν μου κατείδον φρίκης ἔμπλεως,
καὶ ὑπὸ τῆς ὀδύνης σπαρασσόμενος,
μετὰ μακρὸν ἀγῶνα καὶ ἀνένδοτον,
ὀλοσχερῶς ἐθραύσθην, εἰς ἀπόγνωσιν
περιελθὼν ἐσχάτην.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Σ' ἐννοῶ καλῶς.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Εἰς τῆς θρησκείας τέως τὰ διδάγματα
ὑπέικων, ὥς οἱ πλείστοι, ἄνευ σκέψεως
ἢ ἐμβριθοῦς μελέτης, αἴφνης δίλημμα
φρικῶδες εἶδον πρὸ ἐμοῦ. Ἡ ἄγνωστα
τὰ πάντα, καὶ τὰ ὄντα τὰ ἐφήμερα
βιοῦσι βίον οὐδενόσωρον, τυφλῶς
βραχείας ὥρας ἐν τῇ κόνει ἔρποντα,

ἡ δύναμις ὑπάρχει ὄντως πάνσοφος,
καὶ τότε ἀθετήσας τὰς βουλὰς αὐτῆς,
ἐξήγειρα τὴν μὴνιν τὴν ἀμείλικτον.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Τοιαῦται σκέψεις φθείρουσιν ὥς ὁ ἰὸς
μυχίας φαγεδαίνης.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τοῦ ἐγκλήματος
τὴν Ζέουσιν εὐθύνην φεύγων κατ' ἀρχάς,
Τιτὰν παράφρων, ἐκ τοῦ θρόνου τοῦ σεπτοῦ
κατέρριψα τὴν πίστιν τὴν αἰδίων.
Ἄλλ' οἶμοι, ποῖος Ζόφος ἀποφώλιος
περιεχύθη αἴφνης, καταπνίγων με.
Οὐδέν, Νικήτα, φοβερώτερον, οὐδέν
τῆς μοίρας τοῦ ἀθέου. Βαίνει κεκυφὺς
ὥς ὁ πατὴρ τοῦ φόνου Κάϊν. Οὐρανὸς
αὐτὸν πιέζει καὶ εἰς δάκρυα κωφὸς
καὶ εἰς δεήσεις, τοὺς φωστήρας τοὺς λαμπροὺς
ὄρᾳ ματαίως πλανωμένους ἐν αὐτῷ,
καὶ μεθουούσης Ἄτης κούφη χίμαιρα
δοκεῖ τὸ σύμπαν. Ἐπὶ γῆς ὁ ἔμψυχος
πηλός, ὁ παραδείσου πλάττων ὄνειρα,
ὁ ἐφευρὼν τὸ φίλτρον τὸ θεσπέσιον,
ὁ ἀναπτύξας τὰ πηγάσια πτερὰ,
καὶ τὸν σπινθῆρα κλέψας τὸν Ὀλύμπιον,
εἰς ταπεινὴν ἀγέλην μεταβάλλεται
οἰκτρῶν εἰλώτων, πλέουσιν εἰς αἵματα,
καὶ κατατεμνομένην, καὶ ἀσπαίρουσαν
ὑπὸ τοὺς πανταχόθεν ἐνεδρεύοντας
ἐκατογχείρων Ἐριννύων ὄνυχας.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Τὸ ἄλγος τοῦτο εὐχερῶς φαντάζομαι.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἐκεῖ τὰ πάθη πάντα τὰ ἐπίγεια,
ἐγκλήματα, καὶ θλίψεις, καὶ ἀσθένειαι,
ὁ βρόχος τοῦ δημίου καὶ ἡ μάχαιρα
τοῦ δολοφόνου, τοῦ χειρουργοῦ ἢ κοπίς,
ἢ ἀπελπίς ὁδύνῃ τοῦ αὐτόχειρος,
τῆς βρεφοκτόνου οἱ φρικώδεις σφαδασμοί.
Ἐκεῖ λοχῶσιν ὁ χλωμὸς ἡπίαλος,
ὁ ἀδηφάγος ἔρπης, ἡ ὀλέτειρα
πανώλης, πείνα, δίψα, φθίσις, στέρησις.

ἀλλόφρον' πένθος, καὶ λυγμοί, καὶ οἰμωγαί.
Ἐκεῖ τὸ μῖσος, ἡ στυγνὴ διχόνοια,
ὁ ψυχοφθόρος, φθόνος, ἡ σπαράσσουσα
μανία . . .

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ὅντως ἄδης ἀποφώλιος.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ὅποιον δὲ τὸ τέρμα, πρὸς δὲ βαίνουσι
διὰ τοῦ ἄδου τούτου οἱ ταλαίπωροι
θηνητοί, ὥς ἐν κηδεῖα προπεμπόμενοι;
Ὑγρὰ, δυσώδης, σκωληκόβρωτος ὀπή,
εἰς ἣν τὸ πᾶν ἐκλείπει καὶ ἀπόλλυται,
εἰς ἣν τὸ μέγα, τὸ παμπόθητον ἐγώ,
ὁ ἐθεώρουν κολοφῶνα τοῦ παντός,
καὶ ἀθανάτου χρυσαλίδος βόμβυκα,
εἰς τὸν ζοφώδη αἴφνης ἀφανίζεται
τοῦ χάους πόντον, ὥς ἐτώσιος σπινθήρ.
Τοιαύτη τοῦ ἀθέου ἡ ὑφήλιος,
καὶ τοῦ τοιοῦτου βίου μέλας θάνατος
ἐκάστη ὥρα, βάσανος ἀφόρητος
πᾶν βῆμα φέρον πρὸς τὸ ἄπειρον μηδέν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Εἰκὼν πληροῦσα ῥίγους τὸν ἀκούοντα.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἐκ τῆς ἀβύσσου ταύτης ἐπανεκάμψα
εἰς τὴν ἀρχαίαν πίστιν φρίττων, ἀλλ' οὐαί,
ἐνταῦθα νέος ἄδης μὲ ἀνέμενε.
Ἡ σύζυγός μου, ἦν ἡγάπων τρυφερῶς,
ἀπαίσιον δοχεῖον τοῦ ἐγκλήματος,
τὰ φίλα τέκνα, τῆς ψυχῆς μου κλάσματα,
νοθείας ἀποφράδος συνονθύλευμα,
καὶ πρὸ ἐμοῦ, βοῶντα καὶ ἀμείλικτα,
τῆς θείας δίκης τὰ αἰώνια πυρά.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Φεῦ, σ' ἐννοῶ.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Σὺν τούτοις δὲ τὸ χεῖριστον,
τῆς μετανοίας τὸ ἀνέφικτον. Καμῶν
καὶ τεθραυσμένος, τοῦ δυσέρωτος δεσμοῦ
ἐπὶ μικρὸν ἐσκέφθην τὴν διάλυσιν,
ἀλλὰ καὶ τοῦτο νέον αὐθις ἐγκλημα,
τῶν τέκνων, τῆς συμβίας ἢ ἀποβολῇ,

καὶ οὕτως, ἅπαξ εἰς τὴν πίσσαν κυλισθεὶς
τῆς ἁμαρτίας, ἐν αὐτῇ παρέμεινα,
βαθύτερον ἀπαύστως βυθιζόμενος.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ὁ Πατριάρχης τὸν δεσμὸν ἠυλόγησε,
καὶ τὴν Μαρτίαν ἔστεψε Βασίλισσαν.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ὑπέκυψεν εἰς βίαν μόνον· πρόσθετον
ἁμάρτημα καὶ τοῦτο, ἀλλ' οὐδέποτε
τοὺς πόδας πλέον ἔθηκε τοὺς ἱεροὺς
ἐντὸς τῶν Ἀνακτόρων, ἃ μετέβαλεν
εἰς ἀπωλείας οὕτω καταγώγιον.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἄλλ' ὁ Πισίδης συνεχῶς προσέρχεται.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ναί, ἄκραν πρὸς με τρέφων ἀφοσίωσιν,
πιστὸς ἐκείνος ἔτι μοι παρέμεινε,
καὶ βάλσαμον ἐγχείει εἰς τὸ τραῦμά μου,
δι' εὐγλωττίας θεοπνεύστου ἀφ' ἐνὸς
καὶ μουσολήπτου ἀφ' ἐτέρου, πλὴν μικρὰν
καὶ τοῦτο μοι παρέχει ἀνακούφισιν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ὁ Πλάστης πανοικτίρμων.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἦδη ἐννοεῖς

πῶς κατεβλήθην βαθμηδόν, καὶ πῶς πρὸ σοῦ
τοῦ Ἡρακλείου βλέπεις μόνον τὴν σκιάν·
καὶ ὅμως ἔτι μένει τὸ δεινότερον.
Καὶ τὴν ὁμολογίαν ταύτην ἄκουσον,
τὸν οἶκτον ὅπως μοι δωρήσης πάντα σου.
Εἰσέτι θάλλει φλογερὸν τὸ αἶσθημα,
ὁ ἔρως ἔτι ὁ κακοῦργος μὲ πληροῖ,
καὶ ἡ γυνὴ ἐκείνη...

(Ἡ Μαρτίνα ὠθεῖ τὴν θύραν καὶ εἰσέρχεται.)

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἡ Βασίλισσα.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Θεοί!

MARTINA.

Ταράττω ἴσως;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἀποδέχθητι

τὰ σέβη μου, ὦ ἀναξ, τὰ βαθύτατα.

(Διαβαίνων πρὸ τῆς Αὐτοκρατείας, προσκλίνει, καὶ
ἀπέρχεται.)

ΣΚΗΝΗ Δ'.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ καὶ MARTINA. Ἀργότερον ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

MARTINA, φιλαρέσκως.

Μετρίως μὲ φιλοῦσιν οἱ οἰκεῖοί σου,
καὶ τοὺς χρυσοὺς βοστρύχους τούτους φεύ-
γουσι,

ὥς ὄφεις τῆς Μεδούσης.

(Ὁ Ἡράκλειος μένει ἀκίνητος.)

Ἴσως ἔχωσι

πλὴν δίκαιον ὅτι οὕτω φυλαττόμενοι,
ἀφ' οὗ ἀπολιθῶνται οἱ ὀρῶντές με.

(Ὁ Ἡράκλειος ἔξακολουθεῖ σιγῶν.)

ὦ, τίς ἀλάστωρ δαίμων ἐδωρήσατο
εἰς τὰς γυναῖκας τὴν καρδίαν, τὴν τὸ οὖς
τοσοῦτον καθιστῶσαν, φεῦ, εὐάλωτον;

Εἰς φρούδους ὄρκους διὰ τί πιστεύουσι,
καὶ διὰ τί ἐξ ὅλης δίδονται ψυχῆς,
τὸν βίον τοῦτον πάντα καὶ τὸν μέλλοντα
εἰς στιγμιαίον ὄναρ θυσιάζουσαι;

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Συγγνώμην, φίλη, Πάσχω.

MARTINA.

Οἱμοι, ἄλλοτε,

ὁσάκις εἶχες δυσθυμίας ἀφορμάς,
μὲ ἀνεζήτεις, ἢ θερμὴ ἀγκάλη μου
ἦν κατὰ τῆς θυέλλης ἀσφαλῆς λιμὴν,
καὶ εἰς τὰ χεῖλη ταῦτα, ὥς μοι ὤμνυες,
ἡδὺ τῆς λήθης νέκταρ ἐποτίζεσο.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Παρά τὴν λήθην ῥέει, φεῦ, ὁ κωκυτός.

MARTINA.

Ἀπό τινος πλὴν ταῦτα μετεβλήθησαν.
Ὁξυδερκές τὸ φίλτρον. Ἀποφεύγεις με,
μονάζεις, καὶ ὁσάκις ἐμφανίζομαι,
ταράττεσαι καὶ τρέμεις. Τί συμβαίνει σοι;
Ὁ ἔρωσ σου εἰς μῖσος μετεβλήθη νῦν,
ἢ ἀδιαφορίαν ἔτι χείρονα;

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Οὐχί, ὦ φίλη, πλὴν ποικίλας ἀφορμὰς
μερίμνης ἔχω. Ἀλλεπάλληλα δεινὰ
προσέβαλον τὸ Κράτος.

MARTINA, πλησιάζουσα, καὶ θωπεύουσα τὴν κόμην
αὐτοῦ.

Μόλις ἤρκουν σοι.

οἱ ὀφθαλμοί σου ὅπως μὲ θαυμάζωσι,
καθ' ἃ πρὸ χρόνων ἔλεγες. Νῦν πανταχοῦ
τοῦ κόσμου ἐφορῶντες περιφέρονται,
καὶ τὰ ψυχρὰ ψυχία τῶν βλεμμάτων σου
ἀθροίζω μετὰ κόπου.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Σὲ ἠγάπησα,

σὲ ἀγαπῶ εἰσέτι τρυφερώτατα,
ἀλλ' ἔνοχος ὑπῆρξα, λίαν ἔνοχος,
παραδοθεὶς τῇ μέθῃ τοῦ αἰσθήματος,
καὶ καταστρέψας οὕτω τὴν ὑφήλιον.

MARTINA, ῥιπτομένη ἐπὶ ἀνακλίντρου.

Ἐλθὲ εἰς τὴν συνήθη ὥδε θέσιν σου.

Διστάζεις βλέπω. Αὕτη ἡ ἀγάπη σου;

(Ὁ Ἡράκλειος, μετὰ τινα ψυχικὴν διαμάχην, κάθεται
παρ' αὐτήν. Τὸ λυκόφως καθίσταται βαθυμῶν
ἀμυδρότερον.)

Ἀδίκως ὅλως σὲ αὐτὸν κατηγορεῖς,
οὐδὲ τῆς μοίρας σὺ διέπεις τὰς βουλὰς.
Αἱ συμφοραὶ τοῦ Κράτους ἀπορρέουσιν
ἐκ καχεξίας ἀνιάτου, παλαιᾶς.
Πρὶν σὺ τὸ σκῆπτρον δράξης, ἡ καταστροφή
ἐπέκειτο, καὶ ἤδη φυσικώτατα
ἐγενικεύθη. Ἀφ' οὗ ἤθελεν ἡμᾶς
τὸ πεπρωμένον ἀκλεεῖς ὡς Βασιλεῖς,
τοῦλάχιστον εὐθύμως διανύσωμεν

ἐπὶ τοῦ θρόνου τὴν ὑπόλοιπον ζωὴν,
καὶ ἄν, ὡς τοῦ ἀρχαίου ἡ πυρὰ ποτὲ
Σαρδαναπάλου, πᾶσα ἡ ὑφήλιος
ἀναφλεγῇ, ἐν τέλει καταπνίξωμεν
τῆς ὥρας τῆς ἐσχάτης τὴν ἀπόγνωσιν
εἰς ἀσπασμὸν θυμῆρη.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

ᾠ Σειρήν, Σειρήν,

εἰς ποῖον θηλυδρίαν μὲ μετέβαλες;
Τοῦ φοβεροῦ ὀλέθρου μόνος ἄπασαν
ὑπέχω τὴν εὐθύνην. Ἄν τὸ λάβαρον
τοῦ Κωνσταντίνου δράττων, καὶ τὸ δίστομον
κραδαίνων ξίφος, εἰς Ἀσίαν ἔσπευδον,
τὰ πράγματα βεβαίως μετεβάλλοντο.

MARTINA.

Τοὺς ἀνθρωπίνους μόχθους σκώπτει ἄνωθεν
ἡ εἰμαρμένη. Ὁ ἄγων ἦν μάταιος,
καὶ ἡ θυσία περιττὴ τῶν τρυφερῶν
ἐτῶν τοῦ φίλτρον, ὅσα ἐμυζήσαμεν.
Ὅποια ἡ ζωὴ μου, ἂν τὸν χρόνον σου
εἰς μάχας καὶ στρατείας πάντα ἔφθειρες;
Ὁ ἄγριος τῶν ὅπλων δοῦπος, τῶν φλογῶν
ἡ λαίμαργος μανία, οἱ ὀλολυγμοὶ
τῶν κατατεμνομένων, καταστρέφουσι
τὴν θεῖαν ἁρμονίαν τοῦ αἰσθήματος,
τὴν μόνην ταύτην ἐν τῷ κόσμῳ δυνατὴν
εὐδαιμονίαν.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἰσως ἔχης δίκαιον.

Τὸ σφάλμα μου ὑπῆρξεν ὅτι ἱερὸν
ἀνέλαβον καθῆκον, ὅπερ ἔκτοτε
εἰς τοὺς ἰδίους πόθους ἔθυσάσα.
Κατηραμένη ἡ στιγμή, καθ' ἣν ἐλθὼν,
κατέλαβον τὸν θρόνον. Ἐὰν ἔμενον
ἡσύχως ἐν Λιβύῃ, βίος ἡρεμος,
εὐδαίμων ἴσως μοὶ ἐπεφυλάσσετο,
ἐν ᾧ ὁ κόσμος ἅπας καταγγέλλει με
ὡς ὀλετήρα ἤδη καὶ ὡς δῆμιον.
Ἀλλὰ τοῦ ἀκανθίνου πλέον στέμματος
τὸ βάρος μὲ συντρίβει, καὶ ἀπόφασιν
ἀνακοινῶ σοι κρύφα ὠριμάσασαν.
Τὸν θρόνον καταλείπω. Τὴν αἰσχύνην μου

Η ΜΑΡΤΙΝΑ ΦΕΥΓΟΥΣΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΜΦΑΝΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ.

ἐν Καρχηδόνι κρύπτω. Μετ' ἐμοῦ ἐλθέ.
Εἰς τῆς ἀβύσσου τὸν βυθὸν πεσών, ἐκεῖ
σὸς ἔσομαι καὶ αὖθις, καὶ πολύτιμος
ὑπὲρ ποτε ἡ λήθη τῶν χειλέων σου.

MARTINA.

ὦ, τί ἀκούω! Εἶπε τὴν ἀλήθειαν
ὁ ἀδελφός σου. Οἷμοι, διετάραξε
τὰς φρένας σου τὸ ἄλγος, ὦ Τρισαύγουστε.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Πῶς; Ἀντιτείνεις;

MARTINA.

Ἀπολύτως.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Θέλγητρα

ἡ ἀλουργίς εἰσέτι ἔχει διὰ σέ;

MARTINA.

Ναί, θέλγητρα μεγάλα, καὶ πρὶν ἴδῃ με
ἐλεεινὴν φυγάδα ἡ ὑφήλιος,
ἢ τὰ σανδάλιά μου προσκυνοῦσα νῦν,
τοῦ σύμπαντος προκρίνω τὴν ἀπώλειαν.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Πλὴν οὐδαμῶς σέ θίγει ἡ κατάστασις
τῆς Αὐτοκρατορίας, οὐδ' ἀντήχησαν
τοῦ δουλωθέντος κόσμου εἰς τὰ ὠτά σου
οἱ θρήνοι;

MARTINA.

Αἰωρεῖται εἰς τὰ σύννεφα
ὁ θρόνος, καὶ οἱ φθόγγοι οἱ ἐπίρειοι
μακρὰν βομβοῦσι.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τὸ θεμέλιον αὐτοῦ
ἐσάπη.

MARTINA.

ὦ, βραδέως καταπίπτουσιν
αἱ πυραμίδες καὶ τὸ Καπιτώλιον.
Ὁ σάραξ ἤδη πρὸ καιροῦ τὸ εὐκλεές
ὑπονομεύει τῶν Αὐγούστων ἴδρυμα,

ἀλλὰ τῆς ἀγωνίας Κράτους θνήσκοντος
αἰῶνες ὅλοι οἱ λυγμοί. Βιώσωμεν
ἡμεῖς λαμπρῶς καὶ εἴτα εἰς τοὺς κόρακας!

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Πλανᾶσαι, οἷμοι, καὶ τὸ τέλος ἤγγικε.
Τὴν Χαλκηδόνα οἱ ἐχθροὶ κατέχουσι,
καὶ ἅμα διαβῶσι τὸν Ἑλλήσποντον,
ἀλίσκεται ἀφεύκτως τὸ Βυζάντιον.

MARTINA.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα τότε φεύγομεν ἡμεῖς,
εἰς τὴν πατρίδα τῶν Χαρίτων καὶ Μουσῶν.
ἐκεῖ ὁ ἔρως ἐγεννήθη, καὶ φαιδροὶ
ἡμᾶς εἰσέτι χρόνοι ἀναμένουσι.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

ὦ, οἶαι σκέψεις ταπειναί.

MARTINA.

Ἀνάμεινον.

Ἐν ᾧ σὲ καταλείπει ἡ πορφύρα σου,
ὡς λέγεις, πρῶτος ἀπορρίπτεις σὺ αὐτήν.
Ἀπ' ἐναντίας σφίγξον τὰ τεμάχια,
καὶ πρὶν ἢ πᾶσα καταπέση, μένει σοι
καιρὸς εἰσέτι.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἐπολέμησαν θερμῶς
τὴν πρόθεσίν μου πρὸ καιροῦ οἱ Σύμβουλοι
τοῦ θρόνου μου οἱ πρῶτοι. Μοὶ προέτειναν
ἐκεῖνοι λόγους εὐγενοῦς καθήκοντος,
πλὴν μάτην· ἀκραδάντως ἀπεφάσισα.

MARTINA.

Οὐδόλως τοὺς υἱούς σου συλλογίζεσαι;
Ἀνήκει εἰς ἐκείνους κληρονομικῶς
τὸ σκῆπτρον.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τὴν αἰσχύνην ἔχον σύντροφον.
Οὐχί, οὐχὶ σοὶ λέγω.

MARTINA (λαμβάνουσα διάδημα ἐκ παρακειμένης
τραπέζης, καὶ θέτουσα αὐτὸ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς).

Εἰς τὴν κόμην μου
ιδὲ πῶς ἀπαστράπτει τὸ διάδημα.
(Λύει τοὺς βοστρύχους αὐτῆς, οἵτινες καταπίπτουσιν
ἐπὶ τῶν ὤμων.)

Βοήθησόν με· ταύτην διαπέρασον
τὴν ἀργυρὰν περόνην.

(Ὁ Ἡράκλειος προσαρμόζει τὸ διάδημα.)

Πῶς εὐρίσκεις με;

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ὠραίαν, φεῦ, ὡραίαν.

MARTINA.

Ἦδη ἄρπαξον

τὸ στέμμα τοῦτο αὖθις, εἰς τὴν κόμην μου
αιθάλην ρίψον, καὶ τὴν ῥάβδον τείνόν μοι
τῆς ἐξορίας.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἀσπλαγχνε.

MARTINA.

Κατέλιπον

ἰδὲ τὴν ἀλουργίδα.

(Ἀπορρίπτει τὴν καλύπτουσαν αὐτὴν πορφύραν, καὶ
φαίνονται γυμνοὶ οἱ ὦμοι αὐτῆς.)

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Κίρκη πονηρά.

MARTINA.

Εἰς τὴν θυσίαν τὸ σφαγεῖον ἔτοιμον
ὄρῃς. Τὸν τελευταῖον δέξαι ἀσπασμόν.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Μὲ ἄγεις καὶ μὲ φέρεις ὡς νευρόσπαστον.
(Λαμβάνει αὐτὴν εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ, καὶ προ-
σκολλᾷ εἰς τὸν ὦμον αὐτῆς τὰ χεῖλη.)

MARTINA.

Μὲ ἀγαπᾷς εἰσέτι;

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ὡ οὐδέποτε

τὸ πάθος μου ἠσθάνθη βιαίτερον!

MARTINA.

Ὡς ἀναδυομένη ἐκ τοῦ κύματος
παρίσταμαι Ἀστάρτη. Τρέμουσι γυμνοὶ
οἱ ὦμοί μου· καὶ αὖθις τὴν πορφύραν δός.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ὡ ἄφες! Μὲ θαμβοῦσιν ἀπαστράπτοντες.
Εὐώδεις πάγοι, ἐν ἐμοὶ ἀνάπτοντες
τὴν ψυχοβόρον φλόγα.

MARTINA.

Φράσεις, ἔπεα

πτερόεντα.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Μαρτίνα, τοῦ διακαοῦς
καὶ παραφόρου φίλτρου, ὃ σοὶ ὤμοσα
προχείρους ἔχεις ἀποδείξεις. Διὰ σὲ
καὶ παρελθὸν καὶ μέλλον ἐθυσίασα.

MARTINA.

Τὴν πρόθεσίν σου τότε τὴν παράλογον
μὴ ἀναφέρης πλέον.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Μὴ ἐπίμενε

εἰς τοῦτο μόνον. Τὴν τιμὴν μου ἄφες μοι.
Μετ' ἀξιοπρεπείας ἀποσύρομαι
νῦν ἔτι. Ἔσται πλέον αὔριον ἀργά.

MARTINA, ἀνεγειρομένη.

Σὲ καταλείπω τότε. Ἄγε, δώρησον
τοιοῦτο φίλτρον εἰς ἐταίραν σου τινά,
οὐχὶ εἰς τὴν Μαρτίαν.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Μεῖνον. Ἐλεος.

MARTINA.

Ποτέ.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ὡ, δαῖμον, δαῖμον ἀγγελόμορφε,
πρὸς τί ἀβύσσους αὖθις παρασύρεις με;
Ἰδὲ ὅποιος ἐγενόμην χάριν σου.
Ἄνεπαρκές καὶ τοῦτο; Φαῦλον σκύβαλον
ὑπὸ τοὺς τρυφεροὺς σου πόδας θέλεις με;
Καὶ τοῦτο ἔστω. Σοὶ ἀνήκω σύσσωμος.
Τὸ φλογερὸν πλὴν τότε στήθος τείνόν μοι,
περικαλλές τοῦ ἄδου προτεμένισμα,

καὶ δεῖξόν μοι τὸν δρόμον. Ἀδιάφορος
ἢ αἰωνία φρίκη καὶ ἀπώλεια.
Εἰς ἀσπασμός σου μόνος τὸν παράδεισον
καὶ τὰς ἀφάτους ὑπερβαίνει χαρμονάς.

MARTINA.

Σὲ ἀνευρίσκω τέλος. Οὕτω θέλω σε.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ναί, ἤδη συμφωνῶ σοι. Ἐχεις δίκαιον.
Εἰς σὲ ἀνήκει ἡ ὑφήλιος, εἰς σὲ
τῆς ὑπερτάτης καλλονῆς Βασίλισσαν.
Ἐξαγοράζει μυριάδων θάνατον
ἐν βλέμμα σου, δηλώσεις καὶ καταστροφὰς
εἰς νίκας μετατρέπει ἐν μειδίαμα,
καὶ μία σου θωπεία εἰς Ἀλέξανδρον
τὸν Καλιγούλαν. Τὴν ξανθὴν σου κεφαλὴν
τὸ πεπρωμένον στέφαν, ὑποχείριον
τὸ σύμπαν ὤρισέ σοι. Τὰ ἐπίλοιπα
εἰσὶ ματαία πλάνη, ὡς ὁ ἥλιος
σὺ μόνη λάμπεις, τὴν ζωὴν παρέχουσα,
καὶ ὁ τρυφήσας εἰς τὸ νέκταρ σου ὄρᾳ
τοὺς πελιδνοὺς ἀστέρας καταρρέοντας
περὶ αὐτὸν ἀφόβως. Σὲ ἠγάπησε.

(Ἐναγκαλίζεται τὰ γόνατα αὐτῆς, καὶ θεωρεῖ αὐτὴν
ἐν ἐκστάσει. Εἰσέρχεται ὁ ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ. Ὁ Ἡρά-
κλειος ἀναπηδᾷ ὀργίλως.)

Τίς εἶ, τοιαύτην ὥραν; Τίς ἐτόλμησε;

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ, κατ' ἰδίαν.

ὦ δαίμονες τοῦ ἄδου, οἷον θέαμα!

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Σιγᾶς; Τί θέλεις; Ἐρωτῶ σε· λάλησον!

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ, συνεχόμενος.

Συγγνώμην, Ἄναξ· πλὴν ἀνάγκη ἔκτακτος.

Ὁ Πατριάρχης....

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τί, τί λέγεις;

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Σοὶ ζητεῖ

ἀκρόασιν ἀμέσως.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τί ἀκούω; Πῶς;

Ὁ Πατριάρχης;

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἦδη τρεῖς ἐμήνυσε.

Συμφέροντα μεγίστης σπουδαιότητος.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Παράδοξον. Ἐκεῖνος! Σπεῦσον, ὕπαγε.

Τὸν ἱεράρχην ἀναμένω τὸν σεπτόν.

Ἐ, φῶτα δότε!

(Ὁ Ἀθαλαριχος ἀποσύρεται.)

MARTINA.

Χαῖρε, ὦ Ἡράκλειε!

(Ρίπτει περὶ τοὺς ὤμους αὐτῆς τὴν πορφύραν, καὶ
φεύγει δρομαία. Εἰσέρχονται πολυάριθμοι εὐνοῦχοι
μετὰ λαμπτήρων, καὶ καταναγάζουσι τὴν αἴθουσαν.)

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, ἀκολουθῶν τὴν Αὐτοκράτειραν διὰ τῶν
ὀφθαλμῶν.

Τὸ θανασίμως, φοβερῶς ἐπέραστον
ἐκλείπει φάσμα ἐν τῷ σκότει, καὶ λαμπρὸν
μὲ πλημμυρεῖ τὸ σέλας τὸ οὐράνιον.

Ἐν ὥρᾳ τῆς ἐσχάτης ταπεινώσεως
τοιαύτη συγκυρία μοι παρίσταται
ὡς αἰσιός τις οἰωνός. Ζωογονεῖ
ἀκτὶς ἐλπίδος τὴν ψυχὴν μου ἀμυδρά,
καὶ φαίνεται μοι τέλος αἰθριούμενον
τὸ ἀνενδότως σκυθρωπὸν στερέωμά.

(Εἰσέρχεται ὁ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΣΕΡΓΙΟΣ, ὑπὸ διαφο-
ρων μεγιστάνων προπεμπόμενος, ἐν οἷς ὁ ΘΕΟ-
ΔΩΡΟΣ καὶ ΒΩΝΟΣ, καὶ ὑπὸ ἄλλων κληρικῶν
ἀκολουθούμενος, ἐν οἷς ὁ ΠΙΣΙΔΗΣ).

ΣΚΗΝΗ Ε΄.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ, ΠΙΣΙΔΗΣ, ΘΕΟΔΩΡΟΣ, ΒΩΝΟΣ καὶ οἱ λοιποί.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ, εὐλογῶν.

Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν σου, καὶ εὐλόγησον
τὴν κληρονομίαν σου.

Νίκας κατὰ βαρβάρων τῷ Ἡρακλείῳ δωρού-
μενος·

καὶ τὸ σὸν φυλάττων διὰ τοῦ Σταυροῦ σου
πολίτευμα.

(Ὁ Ἡράκλειος σπεύδει καὶ ἀσπάζεται τὴν δεξιὰν
τοῦ Σεργίου, ὅστις ἀντασπάζεται αὐτὸν ἐπὶ τοῦ
μετώπου.)

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τὴν εὐλογίαν φέρων εἰς τὰ χεῖλη σου
τὰ ἱερά, ὦ πάτερ, ἐμφανίζεσαι,
καὶ μοὶ προσάγεις αὖθις φίλους προσφιλεῖς,
ἐν ἀπογνώσει καὶ ὀργῇ ἀφέντας με.

(Δεικνύων τοῦ Θεόδωρον καὶ τὸν Βῶνον.)

Ἡ θεά σου καὶ μόνη ἐξηγίασε
τὸν οἶκον τοῦτον, ὃν ἀφήκεν ὀρφανὸν
ἢ θεία χάρις πρὸ καιροῦ.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ἀπέθανε
κακούργου δίκην τοῦ ἀνθρώπου ὁ υἱός,
ζωὴν χαρίζων νέαν τοῖς ἁμαρτωλοῖς.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Καὶ τὴν θυσίαν ταύτην μόνην ἔχομεν
ἐλπίδα· πλήν, εἰπέ μοι, πάτερ ἄγιε,
σπουδαῖος λόγος ὦδε σὲ ὠδήγησε
βεβαίως.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Οἱμοι, ὦ Ἀναξ, πάθος ἄξιον
ἀπαύστων θρήνων. Ἡ ἐπίγειος Σιών
ἑάλω, Πέρσαι τὰ Ἱεροσόλυμα
ἐπόρθησαν.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τί λέγεις;

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ἐπλημμύρησε
τὴν Παλαιστίνην, ὡς γνωρίζεις, ἄπειρον
βαρβάρων πλήθος ὀδηγῶν, ὁ Σάρβαρος
πρὸ χρόνου ἤδη. Ὡς τις μαστιξ θεϊκὴ
τὴν Γαλιλαίαν καταστρέψας ἅπασαν,
τοῦ Ἰορδάνου ἠκολούθησε τὸν ῥοῦν,
χωρῶν δι' ἐρειπίων, καὶ κατέφθασε
ῥαγδαῖος τέλος πρὸ τῆς Ἱερουσαλήμ,
ἦν ἐκλιπούσα ἢ φρουρά, παρέδωκεν
ἀμαχητί.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

ὦ, οἶον ὄνειδος!

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Φρικτὴ

τῆς ἱερᾶς ὑπῆρξε τότε πόλεως
ἢ τύχη. Πάντας τοὺς κατοίκους, γέροντας,
γυναῖκας, καὶ παιδιά, ἠνδραπόδισαν
οἱ Πέρσαι, ὅπως μεταφέρωσιν αὐτοὺς
εἰς Μεσοποταμίαν, ἀλλ' αἰμόδιψοι
οἱ μυσарοὶ Ἑβραῖοι, ἐξωνούμενοι
τοὺς αἰχμαλώτους, διεμέλιζον αὐτούς.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τοὺς ἀπευκταίους.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Οὕτως ἀπωλέσθησαν
ἐννέα ὄλαι μυριάδες ἀτυχῶν.
Παρθένους μοναζούσας, κλήρον καὶ λαόν,

ἐθέρισεν ἡ σπάθη ἡ μισόχριστος,
εἰς κλεῖδα οὕτω ἀλλαγείσα τῆς Ἑδέμ.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τὸν ἄνθρωπον εἰς τίγριν τρέπει ἄσπλαγχνος
ἡ δεισιδαιμονία.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ἐσυλήθη, φεῦ,
ὁ τάφος τοῦ Σωτήρος, κατεστράφησαν
τὰ εὐαγὴ τεμένη, διηρπάγησαν
τὰ σκεύη πάντα τὰ σεπτὰ καὶ τίμια,
καὶ τῆς δουλείας τὰς ἀλύσεις φέροντα
τὸν Πατριάρχην Ζαχαρίαν ἄγουσιν
οἱ πυρολάτραι.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Οἶμοι.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Πλὴν οὐδέν εἰσι,
σταγόνες μόλις ἐκ πικροῦ ὤκεανου
δακρύων, ταῦτα πάντα πρὸς τὸ ἔσχατον.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τί ἔτι μένει τούτων φοβερώτερον;

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ἡ γῆ ἐσείσθη, ἔκλαυσεν ὁ οὐρανός,
τὴν ἱεροσυλίαν τὴν φρικτὴν ἰδὼν.
Τοῦ θείου μαρτυρίου τὸ ζωοποιὸν
ἐκλάπη σῆμα. Ὁ Σταυρὸς ἐκ Γολγοθᾶ
ἐξερριζώθη, καὶ ἀπίστων τρόπαιον
εἰς τῆς Ἀσίας ἀπεστάλη τοὺς βυθοὺς.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, καταπίπτων ἐντὸς ἀνακλίντρου.

ὦ, τότε πλέον πλήρης ἡ ἀπόγνωσις.
Τῆς πλάσεως ὁ θεῖος ἄζων ἔπεσε,
τὸ πᾶν ἐκλείπει.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Οὐδαμῶς, Τρισαύγουστε.

Τὴν νάρκην ταύτην τέλος τὴν θανάσιμον
ἀπόσεισον, καὶ σπεῦσον, σπεῦσον ἄρωγος
τῆς καταπατουμένης πίστεως.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἐγώ,

ὁ πλήρης ἁμαρτίας;

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ναί, ὦ Ἄναξ, ναί.

Τὰ ὄπλα δρᾶζον.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἄγνοεῖς τὴν θέσιν μου;

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ὁ τὸν Σταυρὸν προτάττων ἀπροσμάχητος.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἐλλείπουσι τὰ μέσα.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τὰ κειμήλια

καὶ τοὺς ἀφθόνους θησαυροὺς τῶν εὐαγῶν
λαβὼν καθιδρυμάτων, μιλιαρίσια
ἐκ τούτων κόψε καὶ χρυσᾶ.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Φεῦ, Δέσποτα,

εἰς μάτην πλέον.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ἄφεσιν ἁμαρτιῶν

ὑπόσχομαί σοι. Σῶσον τὴν ὑφήλιον.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τί λέγεις; Ἐχεις σὺ τὸ λύειν καὶ δεσμεῖν;
Νομίζεις ἔτι δυνατὴν τὴν ἄφεσιν
τοιούτων ἐγκλημάτων;

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Συγκatéλεξεν

ἡ ἐκκλησία ἐν χορείαις ἱεραῖς
τὸν Κωνσταντῖνον, ἰδρυτὴν τῆς πίστεως,
μετὰ τὸν φόνον καὶ συμβίας καὶ υἱοῦ.
Ἐκείνου ἐνθυμήσου τὸ παράδειγμα,
καὶ σπεῦσον μετ' ἐλπίδος.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἄνεπέτασας

τὰς θείας πύλας εἰς τὸ καῖον ὄμμα μου,

καὶ οὐρανία αἴγλη μὲ κατηύγασε.
Τὸ εὐτελὲς σαρκίον ἀποτάσσομαι,
καὶ εἰς τὴν κολυμβήθραν καθαιρόμενος
τῆς μετανοίας, εὐσταλῆς, ἐνθουσιῶν,
τῆς πίστεως προκύπτω αὐθις πρόμαχος.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ἡ εὐλογία τοῦ Ὑψίστου ἐπὶ σοῦ.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τελέσας ἔργον ἀληθῶς θεάρεστον,
τὸ Κράτος σώζεις, Ἱεράρχα, δι' ἐμοῦ.
Εἰς σὲ τὸ κλέος ἅπαν;

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἐπανεύρομεν
τὸν Βασιλέα τέλος.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἐξαπέστειλα
κρυφίως εἰς Λιβύην τὰ πολύτιμα,
τοὺς θησαυροὺς μου πάντας. Πέμπων, Μά-
γιστρε,
τοὺς δρόμωνας ταχέως ἀνακάλεσον.

ΒΩΝΟΣ.

Φεῦ, Ἄναξ, μάθε εἶδισιν ὀδυνηράν,
ἀρτίως δι' ἀγγέλου καταφθάσασαν.
Ὑπὸ θυέλλης κατελήφθησαν σφοδρᾶς,
τῆς Ἀφρικῆς τὰς ὄχθας παραπλέοντες
οἱ δρόμωνές σου, καὶ κατεποντίσθησαν,
μετὰ ματαίαν ἀγωνίαν, αὐτανδρσι.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τῆς θείας δίκης ἦν ἡ θύελλα φωνή
καὶ τὴν βαρεῖαν τιμωρίαν δέχομαι,
ἦν θεωρῶ θυσίαν ἱλαστήριον.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ναί, Ἄναξ, ἦσο τοῦ Ἰῶβ πενέστερος,
ἐκείνους ἔχων τοὺς πλουσίους θησαυροὺς,
καὶ ἤδη καθιστᾷ σε μυριόπλουτον
τὸ θάρρος σου καὶ μόνον.

ΒΩΝΟΣ.

Ἡ ἐπέτειος

τῆς ἱερᾶς ἡμέρας ταύτης ἔσεται
τοῖς ἐπιγόνοις ἑορτὴ περιίδοξος.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ, ὑψῶν τὸν ἀπὸ τοῦ τραχήλου αὐτοῦ
κρεμάμενον διάλιθον Σταυρόν.

Ἰδοὺ τὸ θεῖον Σύμβολον. Ὁρκίσθητι,
ἐγκαταλείπων πάσαν ἐκχωρήσεως
ιδέαν, ὅτι ἐφεξῆς τῆς πίστεως
ὁ ἀντιλήπτωρ ἔση καὶ τὸ ἔρεισμα.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, ὑψῶν τὴν χεῖρα.

Ὁρκίζομαι. Πυρίνη τοῦτο ἔσεται
τὸ φάσγανον ῥομφαία. Ἡ τὸν θάνατον
τοῦ μάρτυρος ζητήσω, ἢ τὰ θέμεθλα
στηρίζω αὐθις τοῦ ἀμώμου δόγματος.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ, τείνων τὰς ἀγκάλας.

Υἱέ μου, εἰς τὸ στήθος τοῦτο ρίφθητι.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, ριπτόμενος ἐν αὐταῖς.

ὦ πάτερ, πάτερ, ἀνεκλάλητος χαρά.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Τῆς Παλαιστίνης ἔσωσεν ὁ Στρατηγὸς
δι' ἀφειδοῦς χρυσίου τὸν τρισάγιον
τοῦ ὄξους σπόγγον, καὶ τὴν λόγχην τὴν
σεπτὴν,

δι' ἧς ἐτρώθη τοῦ Σωτήρος ἡ πλευρά.
Εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν αὐριον
ἐκτίθεναι, καὶ ἅπας εἰς προσκύνησιν
τῆς πρωτεουσῆς προσεκληθῇ ὁ λαός.
Καὶ σὺ ἐλθέ, ὦ Ἄναξ, καὶ τὸν ὄρκον σου
πανδήμως λάβε, πρὸς μερίστην σύμπαντος
τοῦ Κράτους εὐφροσύνην.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Προσελεύσομαι.

Καὶ μετὰ τοῦτο εἰς τὸ ἔργον παρευθύς.
Στρατολογία εἰς τὸ Κράτος γενικὴ
διαταχθήτω.

(Ἀρπάζει λάβαρον ἐκ παρακειμένου τροπαίου.)

Ἐξαπλῶ τὸ λάβαρον
τοῦ Κωνσταντίνου, καὶ τὸ στόμα μου ἤχει
ὥς σάλπιγξ τῆς πατρίδος καὶ τῆς πίστεως.
— «Ἐν τούτῳ νίκα» — καὶ — «ἡ τὰν ἡ
ἐπὶ τάν». —
Γενναῖαι λεγεῶνες πᾶσαι σπεύσατε,
καὶ σύ, Σατράπα μυσαρέ, ἀνάμεινον,
τοῦ Ἀντιχρίστου φαῦλοι δοῦλοι, τρέμετε!

ΠΟΛΛΟΙ.

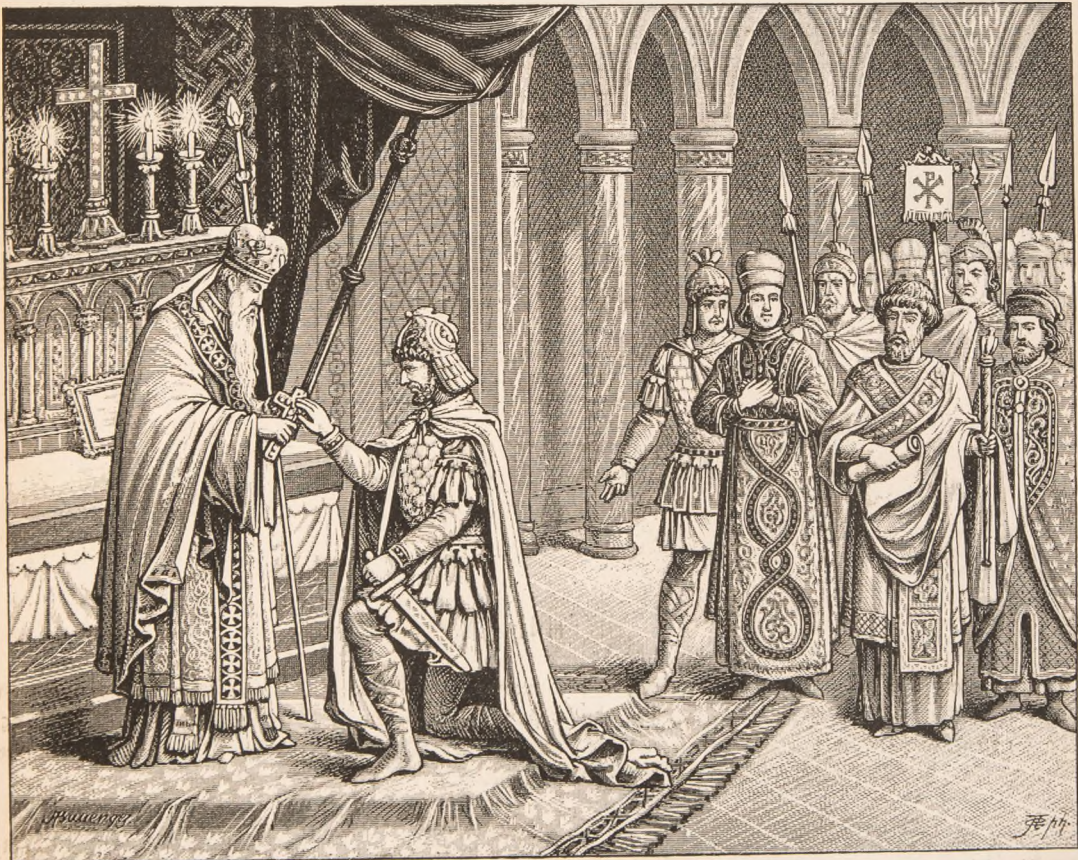
Τοῦ βίγκας, Αὐτοκράτορ ὑπερένδοξε.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ἀκολουθοῦμεν πάντες τὰς σημαίας σου.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Καὶ προηγοῦμαι, φέρων τὸν Σταυρὸν ἐγώ
καὶ τὴν γραφίδα, ἔνθουν ταύτην ὑμνωδὸν
τὴν εὐκλεῶν θριάμβων καὶ τροπαίων σου.
(Ἐν μέσῳ τῶν ἀλαλαγμῶν καταπετάννυται ἡ αὐλαία.)

Ο ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΟΡΚΙΖΟΜΕΝΟΣ ΕΝ ΤΗ ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ.

Η ΕΝ ΧΑΛΚΗΔΟΝΙ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΣ.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ.

ΣΚΗΝΗ Α΄.

Τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἡρακλείου εἰς τὸ βάθος τοῦ Ἰσικοῦ κόλπου. Ἐπὶ τοῦ μετασκηνίου φαίνεται ἡ στενὴ πεδιάς μετὰ τῶν στρατιωτικῶν σκηνῶν, καὶ ἀπώτερον πυρροῦνται ὑψηλά ὄρη. Εἰς τὸ μέσον λέβης ἐπὶ πυρᾶς, οὗ τὸ περιεχόμενον περιστρέφει ἡ ΓΟΡΔΙΑ, καὶ περίξ ὁ ΒΟΥΣΑΣ καὶ ὁ ΕΛΠΙΔΙΟΣ, φέροντες στολὴν λογχοφόρων, ὁ ΣΑΤΦΗΡΗΣ, ὁ ΣΕΙΣΜΟΣ καὶ ἄλλοι στρατιῶται.

ΣΑΤΦΗΡΗΣ.

Αἶ, Γορδία, πλησιάζει ὁ ζωμὸς; Ἀπέθανα τῆς πείνης. Εἶμαι ἄξιος νὰ καταπίω ὀλόκληρον τὸ Περσικὸν Βασίλειον.

ΒΟΥΣΑΣ.

Διάκρισιν, παρακαλῶ. Ἄφησε καὶ δι' ἡμᾶς ὀλίγας ἐπαρχίας.

ΣΑΤΦΗΡΗΣ.

Τί τὰ θέλετε; Αὐτὸς ὁ ἀὴρ τῆς Κιλικίας... ἄλλως τε ὁμολογήσωμεν ὅτι διὰ τὸν ζωμὸν

ἡ Γορδία ὑπερβαίνει καὶ τὸν ἀρχιμάγειρον τῆς αὐλῆς. Λαμπρὰ κοπέλλα! Κάθε ἡμέραν ἀνακαλύπτω νέα προτερήματα.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Καὶ φαντάσου ὅτι ψάχνεις μόνος σου. Ἴσως ἂν ἐβοηθούσαμεν καὶ ἡμεῖς...

(Γέλως.)

ΣΑΤΦΗΡΗΣ.

Ἦσυχάσατε, παρακαλῶ. Ἀρκεῖ ὅτι τὴν ἔφερα.

ΓΟΡΔΙΑ, χαριεντιζομένη.

Μ'ἔφερε, λέγει; Ἀκοῦτ' ἐκεῖ; Νομίζεις ὅτι ἦλθα διὰ τὰ γλυκὰ σου μάτια; Ἀπατάσαι, φίλε μου. Ἦλθα ὅπως συντελέσω εἰς τὴν κατάκτησιν τῆς Ἀσίας.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Μάλιστα, μάλιστα. Ὑπερστρέφουσα τὸν ζωμόν. Ζήτη ἡ ἡρωΐς.
(Ἀλαλάζουσι. Ἡ Γορδία πληροῖ ξυλῖνας κοτύλας, καὶ διανέμει αὐτὰς τοῖς παρισταμένοις.)

ΓΟΡΔΙΑ.

Ὅριστε, ὀρίστε. Ἡ τράπεζα ἐστρώθη. Πρῶτον ζωμός, δεύτερον ζωμός, καὶ τρίτον πάλιν ζωμός. Δὲν λείπει τίποτε.

ΒΟΥΣΑΣ.

Μὴ λησμονῆς τὰ γλυκύσματα. Ἐν φίλημα εἰς τὰς ἐρυθράς σου παρειάς.

ΓΟΡΔΙΑ.

Σήμερον μάλιστα δύο. Εἶναι Κυριακή.

ΠΟΛΛΟΙ.

Σαπφῆρη, εἰς ὑγίειαν σου (Γελῶσι).

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Τί νὰ σὰς εἶπω, ἀδελφοί; Λαμπρὰ ἡ κατάκτησις τῆς Ἀσίας, ἀλλ' ἐγὼ κατεστράφην. Ὁ Αὐτοκράτωρ, μὲ συμπάθειο, ἐδαιμονίσθη. Οὐδὲ στιγμὴν ἡσυχάζει. Γυμνάσια, πορεῖαι, ψευδοπόλεμοι, ἡμέραν καὶ νύκτα. Τὸ πῆρε ὁ διάβολος!

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ἐχει μέγα δίκαιον. Ἐκ τοῦ μηδενὸς διέπλασε στρατὸν ἀξιόμαχον. Τί ἐλεεινότης πρὸ ὀλίγων ἀκόμη μηνῶν! Οἱ στρατιῶται τῶν ποδῶν μόνον τὴν χρῆσιν ἐγνώριζον, ἀλλ' ἀφ' οὗ ἔστρεφον τὰ νῶτα.

ΒΟΥΣΑΣ.

Καὶ ἤδη θαῦμα μὲ φαίνεται. Τρισμῦριοι ἄνδρες, τέλειοι καθ' ὅλα, τρώγουν τὰ σίδηρα, διότι ἀρτεῖ νὰ φανῇ ὁ ἐχθρός.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ἐνθυμείσαι, Βούσα, πόσον ἐδυσφόρεις ὅτε κατετάχθημεν;

ΒΟΥΣΑΣ.

Ναί, ναί, ἀλλ' ἤδη προτιμῶ τὴν λόγχην μου ἀπὸ τὸ δικανίκιον τοῦ Μαγίστρου.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Διατὶ ἀπορεῖτε; Οἱ ἄλλοι Βασιλεῖς ἔστελλον εἰς τὸν πόλεμον τοὺς Στρατηγούς. Ἡ ἁγία Μεγαλειότης ἔμενεν εἰς τ' Ἀνάκτορα, ὡς τὰ εἰκονίσματα εἰς τὰς ἐκκλησίας, καὶ τότε πλέον ὅ,τι βρέξῃ ἅς κατεβάσῃ.

ΓΟΡΔΙΑ.

Καλὰ λέγεις, Σαπφῆρη, ἀλλ' ὁ Ἡράκλειος ἦτον ἄλλος ἄνθρωπος.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Πλέον ἢ ἄνθρωπος, Γορδία. Ἡρπασεν ἐκεῖνος τὸν σταυρὸν κ' ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ταγμάτων. Πεντακισχίλιοι ἀπεβίβασθημεν εἰς τὴν παραλίαν ταύτην πρὸ ὀλίγων μηνῶν, ἀλλὰ συνήθροισεν ἀμέσως τὰς διεσπαρμένας φρουράς ἐξ ὁρέων καὶ πόλεων, ἐγύμνασε, διέπλασε, καὶ ἤδη οὐδὲν πλέον φοβεῖται.

ΠΟΛΛΟΙ.

Μάλιστα, μάλιστα. Ζήτη ὁ Αὐτοκράτωρ.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ζήτη ὅσον θέλετε, ἀλλ' ἠφανίσθημεν. Πειθαρχία, καὶ πάλιν πειθαρχία. Ὑπνος, φαγητόν, ὅλα μετρημένα, καὶ ἀσκήσεις ἀμέτρητοι. Πεζικὸν καὶ ἵππικόν, ἐλαφρὸν καὶ βαρὺ, δεξιὰ καὶ ἀριστερά, καὶ οἱ κατηραμένοι σαλπικταὶ εἰς τὸ μέσον. Οὐδὲ εἰς τὴν δευτέραν παρουσίαν θ' ἀκούσωμεν τόσα σαλπίσματα. Ἐφοδος, ὑποχώρησις, συμβολαί, διωγμοί, εὐθεῖα καὶ λοξὴ παράταξις, πυκνὴ καὶ ἡραιωμένη φάλαγξ. Κακά, ψυχρὰ καὶ ἀνάποδα!

ΓΟΡΔΙΑ.

Πτωχὲ Ἰωάννη. Καλλίτερος ἦτον ὁ περίπατος εἰς τὸν Λαμπτήρα, καὶ τὸ στρίψιμον τοῦ μύστακος, ἅμα ἐφαίνετο καμμία εὐμορφή.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Διόλου, πιτζοῦνί μου, διόλου. Δὲν μὲ γνωρίζετε. Ἄς ἔλθῃ ὁ ἐχθρός, καὶ τότε βλέπετε.

Σεισμὸς καὶ τρόμος! Ἐνα λόχον θὰ φάγω
μόνος μου, ὁμοῦ μὲ τοὺς Σατράπας.
Ἄλλ' αὐτὰ τὰ σύρτα φέρτα τί ὠφελοῦν, σὲ
παρακαλῶ; Κραυγαί, καὶ ὠθισμοί, καὶ ἀλα-
λαγμοί, καὶ παιᾶνες, καὶ φάλαγγες ἀσπίδων,
καὶ ἴλαι θωρακοφόρων, καὶ συγκρούσεις
ἀναίμακτοι, καὶ φόνοι ἀκίνδυνοι, ὥς τὰ
περιγράφει ὁ Πισίδης εἰς τὸ νέον του ποίημα,
εἶνε ἀνάξια τῆς ἀληθοῦς ἀνδρείας.

ΒΟΥΣΑΣ.

Ἡσύχασε, καὶ γνωρίζει τί πράττει ὁ Αὐτο-
κράτωρ. Ἐκεῖ ἀκριβῶς μορφοῦται ὁ στρα-
τιώτης.

(Ὁ ΘΕΟΔΩΡΟΣ, ὁ ΝΙΚΗΤΑΣ, ὁ ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ καὶ
ὁ ΠΙΣΙΔΗΣ ἐπιφαίνονται εἰς τὸ βάθος, καὶ μένουσιν
ἀκροώμενοι).

ΣΑΤΦΗΡΗΣ.

Ἄλλως τε, ἰδὲ τὸν Ἡράκλειον. Ἐκεῖνος
πρῶτος συμμετέχει πάντων τῶν ἀγώνων.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Διαμένων ἀπαύστως ἐν μέσῳ τῶν στρα-
τιωτῶν, ἀποκαλεῖ αὐτοὺς ἀδελφούς, καὶ υἱούς,
καὶ φίλους.

ΓΟΡΔΙΑ.

Παροτρύνει διὰ τῆς ἀγάπης, ὅχι διὰ τοῦ
φόβου, καὶ ὑψῶν τὸν τίμιον σταυρόν, ἐξορ-
κίζει καὶ τοὺς δειλοτέρους νὰ σώσωσι τὰ
ιερά καὶ τὴν πατρίδα.

ΒΟΥΣΑΣ.

Τοιοῦτον Βασιλέα ἀκολουθοῦμεν καὶ εἰς
τὴν κόλασιν.

ΠΟΛΛΟΙ.

Ναί, ναί, καὶ εἰς τὴν κόλασιν.

(Ἡκεῖ ἡ σάλπιγξ.)

ΓΟΡΔΙΑ.

Ἡ ἀνάκλησις. Σπεύσατε.

(Ἀπέρχονται πάντες δρομαῖοι).

ΣΚΗΝΗ Β΄.

Ὁ ΘΕΟΔΩΡΟΣ, ὁ ΝΙΚΗΤΑΣ, ὁ ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ καὶ ὁ ΠΙΣΙΔΗΣ, χωροῦντες εἰς τὰ πρόσω. Ἀργότερον ὁ
ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ μετὰ πολλῶν ἀξιωματικῶν καὶ στρατιωτῶν.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ὅρατε ποῖον τοῦ στρατοῦ τὸ φρόνημα.
Περὶ τῆς νίκης ἤδη ἀσφαλεῖς ἐσμέν.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ἐπαγωγὸν δοκεῖ μοι ὄντως ὄνειρον·
πῶς πάντα ἐξαπίνης μετεβλήθησαν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Τῷ Ἡρακλείῳ κλέος ἀληθάρητον.
Ἐκείνου ἔργον αὕτη ἡ ἀνάστασις.
Εὐρείας μόλις ἤνοιξε τὰς πτέρυγας,
ἀποτινάξας τὸν δουλῶντα βόμβυκα,
καὶ εἰς ἀστέρας ἤρθη, ὄρνις τοῦ Διὸς
ὁ σκώληξ ἀνεδείχθη ὁ χαμαιζήλος.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

ὦ, περὶ τούτου ἤμην βεβαιότατος.
Ὑπὸ πυκνὰ πολλάκις νέφη κρύπτεται

ὁ Φοῖβος, καταλείπων τὸν δρίζοντα,
καὶ τότε πάντα ζοφερά τὰ ἐπὶ γῆς,
ἀποναρκοῦται ἡ ζωὴ, καὶ φαίνεται
ἡ φύσις μαρανθείσα, πλὴν μεσουρανοῖ
ὁ Φοῖβος αἴφνης, πλημμυροῖ τὸ ἄπλετον
τὰς πεδιάδας σέλας, ὕμνους ψάλλουσιν
εἰς τοὺς εὐώδεις κλώνους τὰ φαιδρὰ πτηνά,
καὶ ἀναζῶσα θάλλει ἡ ὑφήλιος.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ὑπῆρξε στιγμιαία ἡ μετατροπή.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἐκ τοῦ Ναδῖρ ἐξῆλθεν αἴφνης τὸ Ζενίθ,
καὶ ὅστις παρευρέθη εἰς Βυζάντιον,
καθ' ἣν ἡμέραν ἀνεχώρει ὁ στρατός,
προσβλέπει πλέον εἰς τὸ μέλλον πεποισθώς.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Τῆς Θράκης τοὺς ὀπλίτας τότε ἤθροιζον.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Θεάματος ἐξόχου ἐστερήθης, φεῦ.
Τὸ Πάσχα ἐορτάσας, τὴν ἐπαύριον
εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν εὐλαβῶς
ὁ Αὐγουστος προσῆλθε, καὶ πεσὼν πρηνὴς
ἐν μέσῳ πλήθους ἐκ χαρᾶς ἀλλόφρονος,
ἠυχῆθη οὕτω τῷ Ὑψίστῳ Ἀνακτι
— «Θεὲ καὶ Κύριέ μου Ἰησοῦ Χριστέ,
μὴ τοῖς ἐχθροῖς σου παραδῶς εἰς ὄνειδος
ἡμᾶς διὰ τὰ τόσα παραπτώματα·
ἀλλ' ἐπιβλέψας, Δέσποτα, ἐλέησον,
καὶ δὸς ἡμῖν τὴν νίκην κατὰ τῶν Περσῶν,
μὴ ἄλλως ἐγκαυχῶνται οἱ ἀλάστορες,
ἐπὶ τῇ καταπτώσει ἐπαιρόμενοι
τῆς σῆς κληρονομίας.» —

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ὡς ἐπίτροπον
τὸν Κωνσταντῖνον τῆς ἀρχῆς κατέλιπεν,
ἀνήλικον εἰσέτι, πλὴν νοήμονα,
καὶ δούς αὐτῷ παρέδρους ἄνδρας σεβαστούς,
τὸν Σέργιον καὶ Βῶνον, πρὸς τὸν ἄξιον
ἐστράφη μύστιν εἶτα, καὶ — «Ἀφίημι
εἰς τοῦ Θεοῦ τὰς χεῖρας, τῆς μητρὸς αὐτοῦ,
καὶ σοῦ, τὴν πόλιν ταύτην καὶ τὸ τέκνον
μου» —
ἀνέκραξε.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Τοῦ πλήθους οἱ ἀλαλαγμοὶ
τῆς ἐκκλησίας ἔσειον τὰ θέμεθλα,
λαβὼν δὲ τότε τὴν ἀχειροποίητον
θεανδρικήν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ ἡμῶν,
εἰς τὴν ἀκτὴν κατήλθε.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ὑποδήματα,
ἀντὶ πεδίων πορφυρῶν, παμμέλανα
ἐφόρει, ὅπερ ὁ Πισίδης κατιδὼν,
— «Εἰλίξας πόδα πέδιλον μελαμβαφές,
αἱμάτων βάψαις ἐρυθρὸν ἐκ Περσικῶν» —
ἐφώνησε, καὶ οὕτω εὐλογούμενος
ὑπὸ ἀπείρου καὶ ἀλλόφρονος λαοῦ,
ἐπεβιβάσθη.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἦγγικεν ἡ πλήρωσις
τῆς προφητείας. Τῆς Ἡρακλειάδος μου
κοχλάζον ἤδη ἐν ἔμοι αἰσθάνομαι
τὸ πρῶτον ἄσμα.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Θύελλαν ὑπέστητε
τῆς Προποντίδος ἐξελθόντες.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Φοβερὸς
ὁ κίνδυνος ὑπῆρξε, πλὴν ἀτρόμητος
ὁ Αὐτοκράτωρ πάντας ἐνεψύχωσε,
τὸν στόλον οὕτω σώσας.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Τίς τὸ σχέδιον
τῆς ἐκστρατείας ὤρισεν;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ὁ Βασιλεὺς,
ἐξόχου οὕτω διανοίας δείγμα δούς.
Τὴν ὄχθην πᾶσαν ἀντικρὺ τῆς πόλεως
κατέχουσιν οἱ Πέρσαι, καὶ ἡ προσβολὴ
διὰ συνήθη Στρατηγὸν ἐφαίνετο
ἐκεῖ φυσικωτέρα, πλὴν ἐνόησεν
ἐκεῖνος ποῖον κίνδυνον διέτρεχεν,
ἂν κατὰ παλαιμάχων νέα τάγματα
ὠδήγει ἐν ὑπαίθρῳ, ἔτι τρέμοντα,
καὶ εἰθισμένα εἰς ἀνάλητον φυγὴν.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἢ ἦττα, ἥτις πιθανὴ ἀπέβαινε,
πρανωλεθρίαν οὕτω συνεπήγετο.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Τοῦ Βυζαντίου ἴσως τὴν ἐκπόρθησιν.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Διέγνων ταῦτα ὁ κλεινὸς Ἡράκλειος,
καθὼς καὶ ποῖον ἐξησφάλιζεν αὐτῷ
τὸ κράτος τῆς θαλάσσης πλεονέκτημα,
καὶ παρακάμψας πᾶσαν τὴν χερσόνησον,
τοὺς Πέρσας ὧδε ἐκ τῶν νύτων ἔλαβε.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ἢ θέσις αὕτη θαυμασία. Τὴν στενὴν
τῆς παραλίας ζώνην περικλείουσι

σειραι ὀρέων, ἀφ' ἐνὸς τὸ Ἀμανόν,
καὶ ὁ ὑψαύχην Ταῦρος βορειότερον.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἀπόρθητον καθ' ὅλα ὀρμητήριον.
Αἱ Ἀμανίδες πύλαι καὶ αἱ Σύριαι
εἰσὶν αἱ μόναι κινδυνώδεις πρόσοδοι,
ἐν ᾧ ἀφθόνως τὰ χρειώδη εὕρηνται
εἰς τὰς πλησίον πόλεις, τὴν Ἀνάβαρζον,
Ἐστίαν Μόψου, τὴν Ταρσόν, καὶ τὴν Ἰσσόν.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ἐνταῦθα πρὸ χιλίων χρόνων τὴν λαμπρὰν
ἐκείνην νίκην παρ' Ἰσσὸν κατήγαγεν
Ἀλέξανδρος ὁ μέγας. Ἐπηρέασε
καὶ τοῦτο ἴσως τὰς βουλάς τοῦ Ἀνακτος.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Τὸν Μακεδόνα ὄντως ἐξελέξατο
ὡς πρότυπον ἐν πᾶσι.

ΤΙΣΙΔΗΣ.

Ἄν κατέστρεψε
τὸ πρῶτον Κράτος τῶν Περσῶν ἐκείνος, νῦν
ἐγγίζει τοῦ δευτέρου ἢ κατάλυσις.

(Βαθμηδὸν ἐπέρχεται τὸ λυκόφως, καὶ εἴτα ἡ σελήνη,
πρὸς στιγμὴν ἐπιφανείσα, κρύπτεται ὀπισθεν μελα-
νῶν νεφῶν. Ἀνάπτονται πυρὰ πολλαχοῦ τοῦ
στρατοπέδου.)

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ἡ πρόρρησίς σου εἰς τὰ ᾠτα τοῦ Θεοῦ.
Ἐν πάσῃ περιπτώσει πάντα βαίνουσιν
αἰσίως. Ἐκ τῶν νώτων ἀπειλούμενοι,
κατέλειπον οἱ Πέρσαι τὸ Βυζάντιον,
καὶ καθ' ἡμῶν χωροῦσι.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Τοῦτο ἠλπίζεν

ὁ Ἀναξ. Οὕτω πᾶσαν ἀνεκούφισε
τὴν Μικρασίαν, καὶ πεδίων ὥρισε
τοῦ μέλλοντος ἀγῶνος ταῦτα τὰ βουνά,
ὧν δι' ἡμᾶς πᾶς βράχος καὶ προπύργιον.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ἐν τούτοις ἤδη, ἐκγυμνάσας τὸν στρατόν,
ἐπὶ τῇ ἀτολμίᾳ δυσανασχετεῖ
τῶν πολεμίων. Πρὸ πολλοῦ ἐφάνησαν

ἐν Ἀρμενίᾳ. Πολυάριθμοι ἵππεῖς
πρὸς τὴν πρωτοπορείαν συνεπλάκησαν
ἐκεῖ τῶν ἡμετέρων. Οἱ ἐπίλοιποι
ἐντὸς τοῦ Ταύρου, ὡς θρυλλεῖται, κρύπτονται.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Οὐδεὶς διὰ τὴν νύκτα ταύτην κίνδυνος,
ἐν πάσῃ περιπτώσει. Τὴν πανσέληνον
βαρέα νέφη κρύπτουσι, καὶ θύελλα
μυκάται εἰς τὰ ὄρη.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Τὸ στρατόπεδον
ὑπνῶττει ἤδη· καὶ ἡμεῖς ἀπέλθωμεν.
(Ἥχει αἴφνης τὸ ἐγερτήριο εἰς διαφόρους ἀπο-
στάσεις. Θόρυβος καὶ ἀλαλαγμοί.)
Τί τοῦτο;

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Αἰφνιδία ἔφοδος.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Θεοί!

(Προστρέχουσιν ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται διαφο-
ρων ὅπλων, ὧν πολλοὶ φέρουσι δάδας. Ἐμφανί-
ζεται δὲ τότε ὁ Ἡράκλειος ἐν πανοπλίᾳ, καὶ κρατῶν
τὴν ἀχειροποίητον εἰκόνα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.)

ΠΟΛΛΟΙ.

Ὁ Αὐτοκράτωρ! Τόπον, τόπον!

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, αἰωρῶν τὴν εἰκόνα.

Ἀδελφοί

καὶ φίλα τέκνα, ἡ μεγάλη ἔφθασεν
ἡμέρα τέλος τοῦ ἀγῶνος τοῦ κλεινοῦ.
Διὰ νυκτὸς ὡς θῶες ἐπιτίθενται
οἱ Πέρσαι, πρὸς τὸν ὕπνον συμμαχήσαντες,
πλὴν ἀπατώνται· ἀνεμένομεν αὐτούς.
Τὸ σῆμα τοῦτο αἶρων τὸ πανάχραντον
ὡς λάβαρόν μου, στρατιώτας τοῦ Χριστοῦ
βαπτίζω πάντας ᾧδε. Ὑπὲρ πίστεως,
ὑπὲρ πατρίδος τὴν ῥομφαίαν δράξατε.
Τοὺς ἐπιζῶντας ἀναμένει θρίαμβος,
καὶ τοὺς πεσόντας στέφανος μαρτυρικός.
Ἐγώ, μετὰ τῶν πρώτων βαίνων, ἔσομαι
μέχρι θανάτου ἔσας ὑμέτερος,
πατήρ καὶ φίλος μᾶλλον ἢ κυρίαρχος.

ΤΙΝΕΣ.

Ὁ Ἀναξ Ζήτω.

ΑΛΛΟΙ.

Κλέος εἰς τὰ ὄπλα σου.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Γνωρίζετε τὴν χώραν πῶς ἐδήωσαν
οἱ μοιρολάτραι, τοῦ Σατὰν ἀπόστολοι.
Τῶν ἀναιμάκτων θυσιῶν αἱ τράπεζαι
εἰς μαιφύονα αἵματα πῶς πλέουσι,
πῶς εἰς τὰς φλόγας τὰ σεπτὰ παρέδωκαν
τεμένη, δι' ὀργίων φαύλων χραίνοντες
τὸν οἶκον τοῦ Κυρίου· οἱ Ἀντίχριστοι
γνωρίζετε τὴν θεῖαν πῶς ἐσύλησαν
Σιών, καὶ πῶς τὸ ξύλον τὸ ζωοποιόν,

δι' ἐπαράτων ἀνασπάσαντες χειρῶν,
εἰς τὴν Ἀσίαν ἔκρυψαν. Πλὴν ἔφθασεν,
ἰδοὺ, ἡ ὥρα τῆς ἀνταποδόσεως.
Ἐμπρὸς εἰς θεῖαν νίκην ἢ εἰς θάνατον.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἐκ τῆς Ἐδὲμ προσνεύει μεσιτεύουσα
ἡ Θεοτόκος νύμφη καὶ ἀνύμφευτος.
Ἐμπρὸς, γενναῖοι στρατιῶται τοῦ Χριστοῦ,
Ἐμπρὸς! Ὁ Ἀναξ προηγείται, τὴν ὁδὸν
δεικνύων, ἥτις ἄγει πρὸς τοὺς οὐρανοὺς.
(Παρατεταμέναι ἀνευφημαίαι καὶ συγκρούσεις ἀσπί-
δων. Ἐξορμῶσι πάντες, ἡγουμένου τοῦ Ἡρακλείου,
καὶ μένει ἐπὶ τῆς σκηνῆς μόνος ὁ Σεισμός.)

ΣΚΗΝΗ Γ'.

ΣΕΙΣΜΟΣ. Ἀργότερον ΕΛΠΙΔΙΟΣ, ΒΟΥΣΑΣ, ΣΑΠΦΗΡΗΣ καὶ ΓΟΡΔΙΑ.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ὁραιοτάτα! Φεύγουν ὅλοι καὶ λησμονοῦν
τὸ στρατόπεδον. Καὶ ἂν τὸ προσβάλουν
οἱ Πέρσαι; Εὐτυχῶς ἔμεινα ἐγώ. Μέγα
πρᾶγμα ἡ ἀνδρεία, ἀλλ' ἀπαιτεῖται καὶ φρό-
νησις. Τοῦτο καλεῖται στρατηγικὸς νοῦς.
Φυλάττουν οἱ σκοποὶ ἔξω, ἔχει καλῶς· ἀλλὰ
μέσα; ...

(Ἀκούεται μακρόθεν ὁ θόρυβος τῆς μάχης. Προ-
κύπτει τῶν νεφῶν ἡ πανσέληνος.)

Ὅριστε διασκέδασις. Τοῦ διαβόλου τὸ
πανηγύρι. Ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος!
Ἄγια λόγια, ἀλλὰ προτιμῶ τὸ δέρμα μου.
Ὀλίγα ἐλεεινά χρονάκια μᾶς ἔδωκεν ὁ Θεός,
τύφλα καὶ ἀθλιότης τὰ περισσότερα, καὶ
ὕστερα σὲ λέγει ὁ ἄλλος — «Ἐμπρὸς, παι-
διά. Νίκη ἢ θάνατος!» — «Περάστε, παρα-
καλῶ, πηγαίνω κ' ἔφθασα!» — Ἡ δόξα,
φωνάζουν, ἡ δόξα. Καὶ τὰ σκουλήκια δὲν
τὰ μετράτε; Γυμνὸ κρανίον καὶ ἀμάραντος
στέφανος! Τίς σ' ἐνθυμεῖται, καϋμένη; Λαμ-
πρὸς θρίαμβος. Κατεστρέψαμεν τοὺς βαρ-
βάρους, καὶ ἡμέτεροι ἔπесαν μόνον χίλιοι.
Χαρὰ μεγάλη. Φανοὶ καὶ τύμπανα. Ἀλλ' οἱ

χίλιοι ἐκεῖνοι τί σὲ λέγουν; Ὅχι, Κύριε·
ἄς λείψῃ, καλλίτερα εἷς. Ἄλλως τε, φαντά-
σθητε τί ἁμαρτία. Ὅλοι θὰ ἐρωτοῦν —
«Μπρέ, τί ἔγινεν ὁ Σεισμός, ὁ λαμπρὸς
ἐκεῖνος ἄνθρωπος, ὁ ἀτρόμητος ἥρως;» —
Διατὶ νὰ δώσω τόσῃ ἐνόχλησιν;

(Ἀκούεται θόρυβος ἐγγὺς τοῦ στρατοπέδου.)

Οἱ Πέρσαι, οἱ Πέρσαι! Προσέβαλον τὸ
χαράκωμα! Ὅπου φύγη φύγη.

(Κρύπτεται. Εἰσέρχονται ἔξ ἀντιθέτων διευθύνσεων
ὁ ΕΛΠΙΔΙΟΣ καὶ ὁ ΒΟΥΣΑΣ.)

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Νίκη, νίκη! Οἱ ἐχθροὶ κατεκόπησαν!
Ἐνόσω διήρκει τὸ σκότος ἐμάχοντο γεν-
ναίως, ἀλλ' αἵφνης ἐξήστραψεν ἡ πανσέ-
ληνος, ἡ ἀγαπητὴ αὐτῶν θεά, καὶ τότε,
νομίσαντες ὅτι ἐπροδόθησαν, ἐτράπησαν πάν-
τες, ἀφ' οὗ ἐξήμεσαν κατ' αὐτῆς τὰ αἰσχίστα.

ΒΟΥΣΑΣ.

Εὐγε τῆς πανσελήνου. Πρὸς τὸ ἄλλο
μέρος ἡ μάχη ἐξακολουθεῖ. Ὁ Σάρβαρος
διοικεῖ τὸ κέντρον, καὶ φονεύει τοὺς φεύγον-
τας, ἀλλ' ἔχει ἀντιμέτωπον τὸν Αὐτοκράτορα.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ἦλθε καὶ πρὸς τὸ μέρος ἡμῶν. Μάχεται ὡς λέων, κρατῶν πάντοτε ὑψηλὰ τοῦ Χριστοῦ τὴν εἰκόνα.

ΒΟΥΣΑΣ.

Ἦδη ὁδηγεῖ τοὺς Καταφράκτους, οἵτινες, βλέποντες αὐτὸν προκινδυνεύοντα, ὀρμῶσιν ἀκράτητοι.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Καὶ ὅμως προχθές ἀκόμη ἔφευγον ὡς λαγωοί.

ΒΟΥΣΑΣ.

Ὁ ἡρωϊσμός μεταδίδεται. Σπεύδω δι' ἐπικουρίας.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Σὲ ἀκολουθῶ.
(Ἀπομακρύνονται, καὶ μετ' ὀλίγον εἰσέρχεται ὁ Σαπφήρης, ἐφ' οὗ εῖρεῖται ἡ Γορδία, τρωθεῖσα εἰς τὸν βραχίονα.)

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ὅρίστε· Σὲ ἀρέσει τώρα; Ἦθελες καὶ καλὰ νὰ ἴδῃς τὴν μάχην. Τί σ' ἔλεγα ἐγώ; Δὲν εἶνε διὰ γυναικας αὐτὰ τὰ πράγματα.

ΓΟΡΔΙΑ.

ὦ Σαπφήρη, τί νίκη, τί θρίαμβος! Εἶδες τοὺς Πέρσας πῶς ἐρρίφθησαν εἰς τὰ βουνά.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ἐριφοί, Γορδία, ἔριφοί. Καὶ οἱ Σχολάριοι κατόπιν.

ΓΟΡΔΙΑ.

Ἐπεσαν χιλιάδες εἰς τοὺς κρημνούς.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Καὶ ζῶντας συνέλαβον πλήθος.

ΓΟΡΔΙΑ.

Τὸν Βασιλεῖα τὸν εἶδες, Σαπφήρη; Θεός, ὄχι ἄνθρωπος.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Τὸν εἶδα· ὅπου ἦσαν οἱ περισσότεροι ἐκεῖ ὤρμα, καὶ ἡ σπάθη του ἀστραπή.

ΓΟΡΔΙΑ, καθημένη παρὰ τὰς ρίζας δένδρου.

Ἀφησέ με ἐδῶ, καὶ τρέχα ὀπίσω. Ἀκόμη ἀκούεται ἡ βοή. Μὴ παρατηρήσουν τὴν ἑλ-λειψίν σου.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ναί, ἀλλὰ μόνη πῶς θὰ μείνης;

ΓΟΡΔΙΑ.

Ἐδῶ εἶμαι ἀσφαλής.
(Ὁ Σεισμός προκύπτει βραδέως τῆς κρύπτης αὐτοῦ.)

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Τρέχα, Σαπφήρη, τρέχα. Ἐγὼ τὴν φυλάττω.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Σύ, Σεισμέ; Καὶ ποῦ ἐξεφύτρωσες;

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἦλθα ν' ἀναπαυθῶ. Ἦμην εἰς τὸ κέντρον τῆς μάχης, καὶ οἱ Πέρσαι μὲ περιέζωσαν. Ἀλλ' ἐγὼ ἔστρεφα τὴν ῥομφαίαν ὡς ὁ ἀρχάγγελος Γαβριήλ. Κεφαλαί, πόδες, χεῖρες ἐπέτων πέριξ, ἀλλ' εὐρέθη τέλος εἰς χονδροκέφαλος, καὶ τὸ ξίφος μου ἐθραύσθη...

ΓΟΡΔΙΑ.

Καὶ τότε πῶς ἐλυτρώθης;

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἠρπασα δύο Πέρσας ὡς ἀσπίδα, καὶ διέσχισα τὸ πλήθος.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Εὖγε τοῦ ἥρωος!

ΣΕΙΣΜΟΣ.

ὦ μικρὰ πράγματα. Ὡς τὸ ἐσπέρας ἔχομεν καιρόν. Ἀλλὰ καὶ ὁ Βασιλεὺς, πρέπει νὰ τὸ ὁμολογήσω, καλὰ ἐπολέμησε.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ἐγὼ ἐπιστρέφω. Ἐρχεσαι...

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ὀλίγον θ' ἀναπνεύσω ἀκόμη. Τρέχα καὶ σ' ἔφθασα.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Σὲ περιμένω. Χαῖρε, Γορδία. (Εἰσέρχεται.)

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Καλὸ παλληκάρι, δὲν λέγω, ἀλλὰ Σεισμὸς εἷς ὑπάρχει. Μόνη σὺ, Γορδία, δὲν θέλεις νὰ τὸ ἐννοήσης. Ἴδὲ τί σῶμα, τί εὐγένεια!

ΓΟΡΔΙΑ.

Σὲ γνωρίζω, σὲ γνωρίζω!

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ναί, ἀλλὰ δὲν μ' ἐκτιμᾷς κατ' ἀξίαν. Περιφρονεῖς τὴν ἀγάπην καὶ τοὺς ὅρκους μου. Τί εἶνε ὁ Σαπφήρης; Ἀπλοῦς Σχολάριος, ἐν ᾧ σὺ ἀξίζεις καὶ Κόμητα. Ἐγὼ εἶμαι Δέκαρχος, καὶ πρὶν λήξῃ ὁ πόλεμος θὰ μὲ ἴδῃς Δοῦκα.

ΓΟΡΔΙΑ.

Καὶ εἰς ἀνώτερα. Πρὸς τὸ παρόν, ἄρχον Δέκαρχε, φέρε με ὀλίγον νερὸ διὰ τὴν πληγὴν. (Ὁ Σεισμὸς φέρει ἐκ παρακειμένης πηγῆς τὸ ὕδωρ, καὶ ἡ Γορδία ὑγραίνει τὸν ἐπὶ τοῦ βραχίονος αὐτῆς ἐπίδεσμον.)

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ὁ Ἀγαμέμνων εἶχε τὴν Ἀστυνόμην, ὁ Ἀχιλλεὺς τὴν Βρισηίδα, καὶ ὁ Σεισμὸς καμμίαν. Αὐτὸ δὲν γίνεται. Σὲ βεβαιῶ ὅτι σὲ τρελλαίνομαι.

ΓΟΡΔΙΑ.

Τρέχα νὰ θάψῃς τοὺς Πέρσας, ὅσους ἐφόνευσας, καὶ ἄλλοτε τὰ λέγομεν.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἀχ, πονηρή, στήθος ἀφρός, πλὴν κρύπτει βράχον. Τί ἁμαρτία. (ᾤδει.)

Ὁ Ἄρης κρύφα τὸν κεστὸν τῆς Κυθερείας λύσας, ἐτρύφα, τοῦ χλωοῦ θεοῦ τοὺς θησαυροὺς συλλήσας, ἀλλ' ἀργυρᾶν ὁ Ἡφαιστος πλεκτάνην περιβάλλει, καὶ οἱ θεοὶ προστρέχουσι μικροὶ τε καὶ μεγάλοι.

ΓΟΡΔΙΑ.

Ἀμίμητος φωνή. Αἱ ἀηδόνες ἐσίγησαν.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ὅχι, παίζομεν. Ἄκουσε καὶ τὴν συνέχειαν. (ᾤδει.)

Τινὲς γελῶσιν, ἀλλ' ἐκεῖ σεμνῶς ἀποχωροῦσαι, γνωρίζετε τί λέγουσιν αἱ Χάριτες καὶ Μοῦσαι, παρὰ τὴν Κύπριν τὸν θεὸν ὀρῶσαι τῶν πολέμων; — «Ὁ εἰς τοιαύτην ἐμπλακεῖς παγίδα τριστευδαίμων.» —

(Χωρεῖ πρὸς αὐτὴν, τείνων τὰς ἀγκάλας.)

ΓΟΡΔΙΑ, ραπίζουσα αὐτὸν.

Βλέπεις ὅτι ἡ Ἀφροδίτη ἔχει καὶ χεῖρας.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἐμὲ ραπίζεις, ἐμέ; Σεισμὸς καὶ τρόμος! Ἄν ἦσο Σατράπης, ἢ ὀλόκληρος ἴλη ἵππικοῦ, ἀλοίμονον εἰς σέ. Ἄλλ' ἀσθενὲς γύναιον, εἶσαι ἀναξία μου.

ΓΟΡΔΙΑ.

Εὐχαριστῶ. Μεγάλῃ καλοσύνῃ.

(Ἀκούεται κρότος βημάτων.)

Ἐρχεταί τις.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Μήπως οἱ Πέρσαι; Σπεῦσε. Τί κάθεσαι; (Αποχωρεῖ βιαίως, καὶ εἶτα διακρίνων τὸν Ἀθαλάριχον, ἡσυχάζει.)

Ὁ Κόμης Ἀθαλάριχος. Ἄλλ' ἂν μὲ ἴδῃ; Τρέχω εἰς τὴν μάχην.

ΓΟΡΔΙΑ.

Τότε πρὸς τὸ ἄλλο μέρος.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Σπεῦσε, σὲ λέγω. Ἀργότερον βλέπομεν. (Απομακρύνονται, καὶ εἰσέρχεται σκεπτικός ὁ Ἀθαλάριχος.)

ΣΚΗΝΗ Δ'.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ ΜΟΝΟΣ. Εἴτα ΝΙΚΗΤΑΣ, καὶ τέλος ἩΡΑΚΛΕΙΟΣ μετὰ συνοδείας.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Πικρῶς ἐθρήνουν πρὸ πικροῦ τὴν μοῖράν μου,
καὶ ὅμως τότε ἤμην ἔτι εὐτυχής.
Περιφρονῶν ἐκείνον, ὅστις ἥρπασε
τὴν κόρην, ἣν ἠγάπων, καὶ ἀνάξιον
αὐτὸν νομίζων τοῦ ἡδέος θησαυροῦ,
ἐφантаζόμην ὅτι ὁ δεσμὸς αὐτῶν,
πρὸς τὴν καρδίαν ξένος, τὴν ἀνάμνησιν
τοῦ παρελθόντος ἀμυδρῶς ἐπέτρεπε.
Ἄλλ' ἤδη, ἤδη ἥρως ἀναδείκνυται
περίδοξος ἐκείνος, ἡ ὑφήλιος
ἐν καταπλήξει ἄδει ἐπινίκια,
καὶ κλίνῃ γόνυ θαυμασμοῦ ἐγὼ αὐτός
πρὸ τοῦ γενναίου, μεγαθύμου Ἀνακτος.
Μαρτίνα, ἦθη ἐντελῶς ἠρπάγῃς μοι,
καὶ φθίνει ἡ ἐσχάτη ἀντανάκλασις
τοῦ χαροποῦ ὄνειρου τῆς νεότητος.

ΝΙΚΗΤΑΣ, εἰσορμῶν.

Ἡμέρα τρισευδαίμων καὶ τρισένδοξος,
καλέ μου Κόμη. Τέλος ἀναπνέομεν.
Ἐταπεινώθη τῶν βαρβάρων ἡ ὀφρὺς,
καὶ χαροπὸν τὸ μέλλον προμηνύεται.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ, συνερχόμενος.

Ναί, παρευρέθην εἰς τὴν μάχην ἅπασαν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἐφώρμησαν γενναίως ὡς παλαίμαχοι,
ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείου ὀδηγούμενοι,
οἱ πρώην καὶ τὴν κόνιν ἔτι τρέμοντες
τῶν πολεμίων.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Εἴκοσι μακρῶν ἐτῶν
ἡμέρα τέλος εὐκλεῆς ἐξήλειψε
τὸ αἶσχος μία.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Εἰς τὰ ὄρη ἔφυγεν
ὁ Σάρβαρος, ὀλίγα μόνον λείψανα
τῆς ἀγερῶχου διασώσας στρατιάς.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἠλώθη μετὰ ταῦτα τὸ χαράκωμα;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἠλώθη, βρίθον ἀμυθήτων θησαυρῶν.
Ἐξεδικήθη οὕτω ἡ οἰκτρὰ σφαγὴ
τοῦ Ὀλυμπίου καὶ τῶν ἄλλων Πρέσβων.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Τῶν Πρέσβων; Τί λέγεις;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Χθὲς τὸ πένθιμον

ἐκ Βυζαντίου μήνυμα κατέφθασε.
Ἐδείχθη ὁ Σαῖτος πρὸς αὐτοὺς καλὸς
ἐντὸς τοῦ Κράτους, πλὴν εὐθὺς ἀπέρριψε
τὸ προσωπεῖον ἐν Περσίδι. Συλλαβῶν,
καὶ ἀσφαλίσας δι' αἰσχυρῶν ἀλύσεων,
ὡς αἰχμαλώτους τῷ Χοσρόῃ ἤγαγε
τοὺς ἀποστόλους.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ταύτην ἡγοράσαμεν
τὴν προδοσίαν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Εὐτυχῶς ἀπέτισε
τῆς ἀνομίας τὴν ποινήν. Ὁ τύραννος
δικαίως ἐξεμάνη, μόλις ἔμαθε
τῆς Χαλκηδόνος τὴν γνωστὴν συνέντευξιν,
καὶ — «Ἀθλιε, τίς, εἶπε, σοὶ ἐπέτρεψε
Μονάρχου ἄλλου τὴν προσκύνησιν; Πρὸς τί
ἐστάλης; Τούτου σοὶ ἐπέταξα ἐγὼ
τοῦ Ἡρακλείου ἀκριβῶς τὴν σύλληψιν.
Αἰχμάλωτον ἐκείνον ἀλυσίδετον
ἀνέμενον.»

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Υψίστη ἰταμότης.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ναί,
σκιά τοῦ παρελθόντος ἀποτρόπαιος,

Ο ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΥΩΝ.

δεικνύουσα τὸν Ζόφον, ὃν διέλυσεν
ἡὼς φαιδρῶν ἐλπίδων.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Καὶ ἀγγέλλεται

ἡ τύχη τοῦ Σαΐτου;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ὁ τρισάθλιος
ἐρίφου δίκην ἐξεδάρη, καὶ ἄσκος
κατεσκευάσθη ἐκ τοῦ δέρματος.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Φρικτόν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἀπαίσιον ἐπίσης καὶ τῶν Πρέσβων
ἡμῶν τὸ τέλος. Ἀποβλέψας πρὸς αὐτοὺς
ὁ Σάχης — «Τῶν Ῥωμαίων τότε φείσομαι,
ἀνέκραξεν, ὅποταν ἀπαρνήσωνται
τὸν σταυρωθέντα, ὃν Θεὸν ἐβάπτισαν,
καὶ ταπεινῶς τὸν Φοῖβον προσκυνήσωσι.» —

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

ὦ βλασφημία!

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Εἰς εἰρκτὰς ἐρρίφθησαν
δυσώδεις μετὰ τοῦτο. Ὁ Λεόντιος
ἐκεῖ τὸ πνεῦμα εὐσεβῶς παρέδωκε.
Οἱ ἄλλοι δύο ἐφονεύθησαν οἰκτρῶς
δερόμενοι ὡς κύνες.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἀποφώλιον.

Καὶ οὗτοι ἦσαν ἀντιπρόσωποι σεπτοὶ
τοῦ κραταιοῦ τῆς Ῥώμης Αὐτοκράτορος.
Τοιαύτη ἡ εἰρήνη, ἐξ ἧς ἤλπιζε
τὴν σωτηρίαν ὁ Ἡράκλειος. Οὐαί!
Τὸ βάθος οἶον τῆς ἀβύσσου τῆς στυγνῆς,
εἰς ἣν διετελοῦμεν. Ἰλιγγίασιν
παράγει ἤδη ἄνωθεν ὀρώμενον.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Πλὴν καὶ ἡδεῖα πόσον ἡ ἐκδίκησις.

(Ἀντηχοσὶν ἐνθουσιώδεις ἐπευφημίαι παρὰ τὸ
στρατόπεδον.)

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐπιστρέφει.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Σπεύσωμεν.

(Ἐν ᾧ βαίνουσιν εἰς προὔπαντησιν, εἰσέρχεται ὁ
Ἡράκλειος μετὰ πολυαριθμοῦ συνοδείας. Ὁ Νική-
τας ἀσπάζεται τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ ὁ Ἀθαλάριχος
κλίνει τὸ γόνυ.)

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Νικήτα, νίκη, νίκη τέλος εὐκλεές!
Γενναῖε Κόμη, εἶδεν αὖθις ἡ Ἰσὸς
τὸν θρίαμβον τῶν ὅπλων τῶν Ἑλληνικῶν,
καὶ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἡ σκία
προσνεύει γηθοσύνης. Τὰς σημαίας μου
ἡ Θεοτόκος ἄνωθεν ἠλόγησε,
καὶ περιτρόμους πρὸ ἐμοῦ ἐσκόρπισε
τοὺς πυρολάτρας ἢ θαυματουργὸς μορφῇ
τοῦ θεανθρώπου. Ἐκ καρδίας ἅπαντας
εὐχαριστῶ. Τὸ θεῖον ἐβαπτίσθητε
λουτρὸν ἐνδόξως, στρατιῶται τοῦ Χριστοῦ.
Ἡ Μικρασία ἐλυτρώθη ἅπασα,
καὶ ἀπηλλάγη τέλος τὸ Βυζάντιον.
Δοξολογίαν αὖριον τελέσομεν
ἐν κατανύξει, καὶ ἀμέσως ἔπειτα
πρὸς δρόμον ἔστε ἔτοιμοι. Τὰς κορυφὰς
τοῦ Ταύρου ὑπερβάντες, εἰς τὴν εὐφορον
Καππαδοκίαν ἤδη πορευσόμεθα,
ἀκολουθοῦντες τοῦ Πυράμου τὴν φορὰν.
Παρὰ τὸν Ἄλυν ποταμὸν τὸ στράτευμα
διαχειμάζον, ἔσται ἀσφαλέστερον.
(Ἀνευφημίαι καὶ συγκρούσεις ἀσπίδων. Πίπτει τὸ
διασκήνιον.)

ΣΚΗΝΗ Ε΄.

Τὰ δώματα τῆς Αὐτοκρατείας. ΜΑΡΙΑ καὶ ΜΑΡΤΙΝΑ. Ἀρτότερον ΒΩΝΟΣ.

ΜΑΡΙΑ.

Διπλασιάζει τὴν ὀργὴν μου, πιστευσον,
ἡ ἡρεμία αὕτη ἡ ἀνάληγτος,
ἐν ἣ ὀρῶ σε. Πῶς, μακράν σου διαρκῶς
ὁ Αὐτοκράτωρ διαιτᾶται, τῆς ἀρχῆς
ἐπίτροπον ἀφῆκε τὸν ἐπάρατον
τῆς Εὐδοκίας γόνον, ἀντιβασιλεῖς
ὑπερηφάνως παρ' αὐτῷ δεσπόζουσιν
ὁ ῥαδιοῦργος Βῶνος καὶ ὁ Σέργιος,
κεκηρυγμένοι ἄσπονδοι ἡμῶν ἐχθροί,
καὶ ὅμως σὺ σιγῶσα παραδέχεσαι
τὰ πάντα;

ΜΑΡΤΙΝΑ.

Κατ' ἀνάγκην, μήτερ,

ΜΑΡΙΑ.

Ἄφες με,

μὴ πλέον μ' ἐρεθίζης· Εἰς τ' Ἀνάκτορα
βιοῦμεν καθειργμένοι ταῦτα πράγματι.
Ἐγὼ Βασιλομήτωρ καὶ Αὐγοῦστα σὺ
ὀρῶμεν εἰς τοῦ Κράτους τὸ πηδάλιον
ἀπλοῦς τοῦ θρόνου δούλους, τοῦ συμφέροντος
ἀκολουθοῦντας τὴν πυξίδα, καὶ ἡμεῖς,
εἰς πάντα ξέναι, γενικῶς μισούμεναι,
τῶν Βλαχερνῶν σπανίως ἐξερχόμεναι,
ἐκ δέους μήπως συριχθῶμεν, ἀπαθῶς
δεχόμεθα ἐν τούτοις τὴν ἀπίστευτον,
ἐσχάτην ταύτην ἐξουθένωσιν.

ΜΑΡΤΙΝΑ.

Φεῦ, τί

δυνάμεθα;

ΜΑΡΙΑ.

Μὴ λέγῃς τοῦτο. Κραταιὸν
ἐπὶ τοῦ Ἡρακλείου ἦσκεις γόητρον.
Ἐφ' ὅλα ἔτη ἦν ἀπλοῦς σου εἴλω· ἂν
τὰς πέδας ἤδη ἔθραυσε, σὺ πταίεις, σὺ,
τὴν φλόγα μὴ ἀρκοῦντως συνδαυλίσασα
τοῦ παραφόρου πάθους· Ἄγε, κάλυπον
τὴν κόμην δι' αἰθάλῃς τὴν μετᾶξινον,

τὰς ῥοδοχρόους παρειὰς αὐλάκωσον
διὰ πικρῶν δακρύων, τὰ κοράλλινα
καταρωμένη χεῖλη σου πελιδνῶσον,
καὶ μάρανον τὸ σῶμα τὸ ἐπέραστον.
Τὸ κάλλος, ὄπλον φοβερόν, ἀπώλεσεν
εἰς ἀναξίας χεῖρας πᾶσαν δύναμιν!

ΜΑΡΤΙΝΑ.

Εἰπέ, τί θέλεις παρ' ἐμοῦ;

ΜΑΡΙΑ.

Ἀπόστασις

καὶ χρόνος, οὔτοι οἱ ἀμείλικτοι ἐχθροὶ
τῶν ἀνθρωπίνων αἰσθημάτων. Παρ' αὐτῷ
ἂν αἴφνης ἔβλεπέ σε ὁ Ἡράκλειος
καὶ αὖθις, ἔχω ἐπὶ σέ πεποιθήσιν,
καὶ τάχιστα πιστεύω εἰς τοὺς πόδας σου..

ΜΑΡΤΙΝΑ, διακόπτουσα αὐτήν.

Φεῦ, ἀπατάσαι, μήτερ. Ἄλλος ἀνθρωπος
κατέστη ἀφ' ἧς ὥρας ἀπεφάσισε
τὴν ἐκστρατείαν ταύτην, καὶ ὁ Σέργιος
ὑπέδειξε μακρόθεν ὑποφώσκουσιν
τὴν ἰλαρὰν ἐλπίδα τῆς ἀφέσεως.
Πρὶν ἢ ἐκπλεύσῃ, ὡς γνωρίζεις κάλλιστα,
ἐντεύξεις ἐπιμόνως ἐπεζήτησα,
ἀλλ' οὐδεμίαν ἔδωκεν ἀπάντησιν.

ΜΑΡΙΑ.

Καὶ διὰ τοῦτο, οὐδαμῶς ἀγγέλλουσα
τὴν ἄφιξίν σου, εἰς Ἀσίαν σπεῦσον σὺ,
περὶ τὸν ἀλαζόνα δέσον τράχηλον
ἀδιασπάστως τοὺς λευκοὺς βραχίονας,
καὶ ἄνασσε ὡς πρῶην . . .

ΜΑΡΤΙΝΑ.

Ἄν δεχθῇ με.

ΜΑΡΙΑ.

Ω

τῆς Κιλικίας ὁ φλογώδης ἥλιος,
καὶ τῶν πολέμων ἡ τραχεῖα δίαιτα
ἐξάπτουσι τὸ πάθος.

MARTINA.

Οἶμοι, μήτέρ μου.

Ὅποιος ἦν ἐγγύς μου ὁ Ἡράκλειος,
καὶ μόλις ἐλυτρώθη τῆς φθοροποιᾶς
ἐκείνης ἐπηρείας, πῶς ἀνέλαμψε,
καὶ περιδόξως εἰς τὸ στάδιον χωρεῖ
τῆς σωτηρίας.

MARIA.

Θύγατερ, παραφρονεῖς.

MARTINA.

Ὡς ἐκ μακροῦ ληθάργου ἐξυπνήσασα,
ἢ τρυφηλῇ Ἀσία πᾶσα ἔκθαμβος
πρὸ τοῦ ῥαγδαίου κύπτει δορυκτῆτορος,
καὶ τῶν θριάμβων τοὺς παιᾶνας ἀντηχεῖ
ἢ οἰκουμένη, τὸ ἀρχαῖον ὄνειδος
ὑπὸ καθημαγμένας δάφνας κρύπτουσα.

MARIA.

Τὸ ἔργον τοῦ Πισίδου σφετερίζεσαι.

MARTINA.

Μὴ μὲ ὠθήῃς, ὦ μήτερ, εἰς διάβημα
τοιούτου. Οἶμοι, πῶς ὑποδεχθήσεται
ὁ τροπαιοῦχος, χριστεπώνυμος στρατὸς
τῆς ἀδρανεΐας τὴν οἰκτρὰν ἀπόστολον;

MARIA.

Ἡ χρῆσις τῆς ἀγχόνης ποία; Δι' αὐτῆς
εἰς τὰς μεμψιμοιρίας δὸς ἀπάντησιν.

MARTINA.

Ἀξία ὄντως αὕτη ἀνταπόδοσις
περικλεῶν ἀγώνων.

MARIA.

ὦ οἰκτεῖρω σε.

Ὀλίγας ὥρας ἐπὶ γῆς ὁ ἄνθρωπος
βίων, φροντίζει πρῶτον περὶ ἑαυτοῦ.
τὴν ἐθελοθυσίαν τὴν μαμμάκουθον,
καὶ πάσας τὰς πομπῶδεις ἄλλας ἀρετάς,
δι' ὧν ὑδρωπιάσθη ἡ Κατήχησις,
φρονίμως ἄφες τοῖς πτωχοῖς τῷ πνεύματι,
καὶ ζήτησον σὺ ποῖον τὸ συμφέρον σου.
Τί ὠφελοῦσιν οἱ πομπῶδεις θρίαμβοι,
καὶ πάσης τῆς Ἀσίας ἢ κατάκτησις,
ἐὰν ἐκλείψῃ οὕτω ἡ ἰσχὺς ἡμῶν;

Τῆς οἰκουμένης προτιμῶ τὸν ὄλεθρον,
καὶ θρόνον ἰδρυμένον εἰς συντρίμματα,
ἐὰν ἐπὶ τοῦ θρόνου τούτου κάθημαι
ἐγὼ καὶ ὄχι ἄλλος.

MARTINA.

Ἔχεις σιδηρὰν
καρδίαν.

MARIA.

Λάβε ἐξ αὐτῆς παράδειγμα,
ἢ χιτωνίσκον ἔνδυσον ἐπαιτικὸν
τὸ τέκνον σου, καὶ φύγε τὸν λιπόσαρκον
υἱὸν τῆς Εὐδοκίας, ὡς διάδοχον
αὐτὸν πανδήμως πρῶτον προσκυνήσασα.

MARTINA.

ὦ πώποτε!

MARIA.

Πλὴν τούτου φρόντισον καλῶς,
εἰς ἀπροσίτους κρύψου βράχους. Ἀκανθα
ὁ προσφιλὴς σου Ἡρακλεωνᾶς πικρὰ
εἰς τῶν ἐχθρῶν σου τὸ πλευρόν, καὶ ἄν ποτε
σὲ ἴδωσι πεσοῦσαν, τρέμε.

MARTINA.

ὦ Θεοί!

Ἀναγνωρίζω πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν
τῶν λόγων σου. Τοιαύτη ἡ ἐπάρατος
τῶν Βασιλέων μοῖρα.

MARIA.

Τότε πείσθητι.

MARTINA.

Ἐπείσθην.

MARIA.

Συνοδείας ἔχεις ἀσφαλοῦς
ἀνάγκην. Περὶ πάντων μυστικώτατα
ἐγὼ φροντίζω. Μετὰ σοῦ παράλαβε
καὶ τὸν υἱόν σου. Ἀπαξ κατισχύσασα,
τὸν Πατριάρχην καὶ τὸν Βῶνον πρὸ παντὸς
ὑπόσκαψον.

MARTINA.

Τὸ πρᾶγμα δυσχερέστατον.

MARIA.

Μὴ λησμονήσης ὅτι ἀγαθὸς σκοπὸς
πάν μέσον ἀγιάζει. Τὴν διαβολὴν,
καὶ τὴν συκοφαντίαν ἔχει πρόχειρον
γυνὴ ἐπιτηδεΐα.

MARTINA.

Οἷμοι, μῆτέρ μου.

(Διακρίνεται ἐν τῷ προθαλάμῳ προσερχόμενος ὁ
Βῶνος.)

Ὁ Μάγιστρος!

MARIA.

Ἐκεῖνος!

MARTINA.

Οἷα σύμπτωσις.

MARIA.

Ὁ Σατανᾶς δεκάκις προτιμότερος.

MARTINA.

Τί θέλει ἄρα;

(Εἰσέρχεται ὁ Βῶνος καὶ προσκλίνει.)

ΒΩΝΟΣ.

Δέχθητι τὰ σέβη μου,

ὦ Τρισαυγούστα.

MARTINA.

Χαῖρε, Μάγιστρε· καὶ τί

σὲ φέρει ὧδε;

ΒΩΝΟΣ.

Ἐξ Ἀσίας εὐκλεεῖς

ἀφίχθησαν εἰδήσεις, καὶ προσέρχομαι
αὐτὰς κομίζων.

MARIA.

Λέγε. Σὲ ἀκούομεν.

ΒΩΝΟΣ.

Μετὰ τὴν νίκην τὴν λαμπρὰν τὴν παρ' Ἰσὸν,
οἱ ἄλλοι Στρατηλάται συνεβούλευσαν
στρατείαν εἰς Συρίαν καὶ εἰς Αἴγυπτον,
πρὸς λύτρωσιν καὶ τούτων, ἀλλ' ἐνόησεν
ὁ νοῦς τοῦ Ἡρακλείου ὁ δαιμόνιος
τὸν χρόνον ὅτι οὕτω ἂν κατέτριβεν
εἰς ἄλωσιν φρουρίων, πᾶσαν ἄνεσιν
παρεῖχε τῷ Χοσρόῃ πρὸς ἐξάρτυσιν

μεγάλης ἐκστρατείας, ἧς ἡ ἔκβασις
βεβαίως ὀλεθρία.

MARTINA.

Ἦν ὁ κίνδυνος

καταφανής.

ΒΩΝΟΣ.

Πλὴν τοῦτον ἐματαίωσεν
ὁ Αὐτοκράτωρ, συλλαβὼν καὶ παρευθὺς
ἐπιτελέσας ἄλλο μέγα βούλευμα.

MARIA.

Καὶ ποῖον;

ΒΩΝΟΣ.

Τοῦ πολέμου τὴν μεταφορὰν
εἰς τὴν Περσίαν, τὴν γενναίαν ἔφοδον
ἀντὶ ἀμύνης, τὴν ἐκπόρθησιν αὐτῶν
τῶν κρησφυγέτων τοῦ λυσσώντος λέοντος,
τὴν ἐντελὴ τοῦ Κράτους τῶν Σασσανιδῶν
καταστροφὴν, καὶ πάντων κυριώτατον,
τοῦ τρισαγίου ξύλου τὴν διάσωσιν.

MARTINA.

Τί λέγεις;

ΒΩΝΟΣ.

Ναί, Αὐγούστα, χθὲς οἱ σκοτεινοὶ
τοῦ Αὐγουστύλου χρόνοι, αἵσχους ἔμπλεοι,
καὶ σήμερον ἡ δόξα ἡ ἀθάνατος
τοῦ Ἀλεξάνδρου.

MARIA.

Τοὺς σταθμοὺς κατέλιπεν
αὐτοῦ παρὰ τὸν Ἄλυν ὁ Ἡράκλειος;

ΒΩΝΟΣ.

Τοῦ ἔαρος τὰ πρῶτα μειδιάματα
τὸ σύνθημα ὑπῆρξαν πρὸς ἀνάζευξιν,
καὶ εἰς τὴν Ἀρμενίαν ἡ συνάντησις.

MARIA κατ' ἰδίαν.

Κατηραμένη ὥρα!

ΒΩΝΟΣ.

Ὁροπέδιον

ἐγκλείουσιν ὁ Ταῦρος καὶ ὁ Καύκασος
εὐρὺ καὶ πανταχόθεν δυσεπίβατον,
τὴν Ἀρμενίαν. Διελθὼν τὴν Λαζικήν,
ἀφ' οὗ ἐκ Τραπεζούντος εἰς τοῦ Φάσιδος

τὰς ἐκβολὰς ἀφίχθη, καὶ παρέκαμψε
τὸν Πόντον, πάντα συνεκέντρωσεν ἐκεῖ
τῶν περιοίκων τὰ γενναῖα τάγματα,
καὶ ὡς Ζοφῶδες νέφος εἰς τὰ ὑψηλὰ
ἐκεῖνα ὄρη ἐκρεμάσθη, ἀπειλοῦν
δι' ἀκαθέκτου τὴν Ἀσίαν κλύδωνος.

MARTINA.

Πρὸ δισχιλίων χρόνων ἠκολούθησαν
οἱ Ἀργοναῦται τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν.

ΒΩΝΟΣ.

Ἐκ Κιλικίας ἐνωρὶς κατέφθασαν
οἱ κατὰ τοῦ Σαρβάρου θριαμβεύσαντες,
καὶ τὰς σημαίας τοῦ Σταυροῦ περιχαρεῖς
ὄρωντες, ἦλθον οἱ Λαζοί, οἱ Ἰβηρες,
οἱ Ἀλβανοὶ τοξόται, καὶ οἱ Ἀβασγοί,
πασίγνωστοι ὡς νέοι ἵπποκένταυροι.

MARIA.

Ἐκεῖ διάγει ἔτι ὁ Ἡράκλειος;

ΒΩΝΟΣ.

Οὐχί. Ταχέως πάντας ἐξεγύμνασε
τοὺς ἐπικούρους, καὶ κατῆλθε φοβερὸς
πρὸς τὸν Ἀράξην.

MARIA κατ' ἰδίαν τῇ Μαρτίνῃ.

Ἦδη τοὺς καρποὺς ὄρας
τῶν δισταγμῶν σου.

ΒΩΝΟΣ.

Πρὸ αὐτοῦ περικαλλὲς
ἦπλούτο τῆς Μηδίας Ἀτροπατηνῆς
ἡ πεδιάς, τῶν Μάγων χώρα ἱερά,
πατρίς τοῦ Ζωροάστρου. Εἰς παράδεισον
παρὰ τὴν Γάζαν, τὴν πρωτεύουσάν αὐτῆς,
διάγει ὁ Χοσρόης, ὅπου θησαυρὸς
τοῦ Κροΐσου μέγας ἐφυλάττετο ποτέ,
καὶ ἄλλος ἀπειράκις τιμιώτερος,
τοῦ θεανθρώπου ὁ τρισάγιος Σταυρὸς.

MARTINA.

Ἀλύμαντος;

ΒΩΝΟΣ.

Καθ' ὅλα, ναί, ἀλύμαντος.
Πρεσβείαν τότε τῷ Χοσρόῃ ἐπεμψεν
ἀγέρωχον ὁ Ἄναξ, καὶ διάφορον

τῆς πρώην λίαν, ἀλλ' ἐκεῖνος αὐθαδῶς
ἀπήντησε, καὶ ἅμα τεσσαράκοντα
συλλέξας χιλιάδας, συνεκέντρωσεν
αὐτὰς παρὰ τὴν Γάζαν, καὶ τὸν Σάρβαρον
ἐκ Βιθυνίας ἀνεκάλεσεν εὐθύς.

MARTINA.

Πλὴν ἐκυκλοῦντο οὕτω οἱ ἡμέτεροι.

ΒΩΝΟΣ.

Καὶ ὅμως τοῦτο μόνον ἐξηρέθισε
τοῦ Βασιλέως τὴν ἀκάθεκτον ὁρμὴν,
καὶ διαβὰς τὸ ρεῦμα, εἰσεχώρησεν
εἰς τῆς Μηδίας τὰ ἐνδότερα.

MARIA.

Δεινὸν

τὸ τόλμημα νομίζω.

ΒΩΝΟΣ.

Ἀκατάσχετος

προέβη καταστρέφων ὁ στρατὸς ἡμῶν.
Τὰς κώμας, τὰ χωρία κατεβρόχθιζον
αἱ ἀδηφάγοι φλόγες, ἀνετρέποντο
τὰ μυσάρὰ τεμένη τῶν Φοιβολατρῶν,
τὸ πῦρ τῶν Μάγων πανταχοῦ ἐσβέννυτο,
καὶ ἡ πλημμύρα οὕτω τέλος ἐφθασεν
ἐγγὺς τῆς Γάζης.

MARTINA.

Εὖγε, ὦ Ἡράκλειε.

ΒΩΝΟΣ.

Ἄλλ' ἡ δειλία τοῦ Χοσρόου δυστυχῶς
βεβαίαν νίκην καὶ λαμπρὰν ὑπέκλεψε.
Τῆς Βίγλας ἐξεληούσης πρώτης, ἐπεμψε
γενναῖον σῶμα κατ' αὐτῆς Σαρακηνῶν
ὁ Ἄναξ, ὅπερ ἐντελῶς κατέκοψεν
αὐτήν, καὶ τὸν Σατράπην ἠχμαλώτισε.

MARTINA.

Ἀρχὴ ἀρίστη.

ΒΩΝΟΣ.

Ναί, πλὴν ἅμα ἔμαθε
τὴν τύχην ταύτην τῆς βασιλικῆς φρουρᾶς,
ὠχρὸς καὶ τρέμων ὁ Χοσρόης ἐφυγεν
εἰς Δασταγέρδην.

ΜΑΡΙΑ.

Αἰσχος.

ΒΩΝΟΣ.

Ἦκολούθησεν αὐτὸν ὁ Ἄναξ, τοὺς φυγάδας ἀναιρῶν, καὶ χιλιάδας ὄλας συλλαβὼν ἐχθρῶν, μεθ' ὃ εἰς Γάζαν παρευθὺς ἐπέστρεψε, τοὺς ἀμυθήτους κατακτῆσας θησαυρούς. Ἄλλ' οἱμοι, ταύτην τὴν χαρὰν ἐμάρανεν ἡ βεβαιότης ὅτι ὁ κοσμόλεθρος Χοσρόης, φεύγων, μετ' αὐτοῦ παρέλαβε τὸ θεῖον ξύλον.

MARTINA.

Δεινотάτη συμφορά.

ΒΩΝΟΣ.

Ναὸς ὑπάρχει τοῦ Ἡλίου σεβαστὸς ἐν Γάζῃ. Τοῦτον, ἐκμανεῖς, ἐνέπρησεν ὁ Βασιλεὺς, ἀλλ' οἷον εὗρε βδέλυγμα. Σφαιροειδὴ τὴν στέγην ὥσπερ οὐρανόν, καὶ τοῦ Χοσρόου ἐν τῷ μέσῳ εἶδωλον, λατρεῦον τὴν σελήνην καὶ τὸν ἥλιον, ἐν ᾧ χορεῖται σκηπτροφόρων παρ' αὐτὸν προσέκλινον ἄγγέλων. Τὸ δὲ χεῖριστον, ὁ θεομάχος μηχανὰς ὑπέκρυψε, δι' ᾧν βροντὰς, ὡς ἄλλος Ζεὺς ἐρίγδουπος, καὶ ἀστραπάς, καὶ ὄμβρον, κατὰ βούλησιν ἀπεμιμείτο.

ΜΑΡΙΑ.

Τόλμη αὕτη μυσάρα.

ΒΩΝΟΣ.

Τὴν Γάζαν, εἰς τὰς φλόγας ἰπᾶσαν παραδούς, πρὸς τὴν πατρίδα μετὰ ταῦτα ἔσπευσε τοῦ Ζωροάστρου, ἣν καλοῦσι Θηβαρμαῖς, ὁ Ἄναξ, πόλιν ἱεράν, περίπυστον καὶ ταύτην κεκτημένην τοῦ πυρὸς Ναόν, ἣν ἐκ θεμέθλων παρευθὺς ἀνέσκαψε.

MARTINA.

Ἐξειδικήθη οὕτω ἡ ἐκπόρθησις τῶν Ἱεροσολύμων.

ΜΑΡΙΑ.

Καὶ ποῦ μένει νῦν

ὁ Βασιλεὺς;

ΒΩΝΟΣ.

Ἀνάνδρως ἔτι φεύγοντα διώκει τὸν Χοσρόην εἰς τὰς ἰσχυρὰς τῶν Μήδων δυσχωρίας, θραύει ἅπαντας αὐτοῦ τοὺς ἀνδριάντας, καὶ ἀνηλεῶς πορθεῖ τὰς πόλεις.

MARTINA.

Λέγουσιν οἱ ἄγγελοι περὶ τοῦ μέλλοντός τι;

ΒΩΝΟΣ

Στρατηγοὶ τινες κατὰ τῆς Κτησιφώντος συνεβούλευσαν, τῆς περιδόξου πρωτευούσης τῶν Περσῶν, ταχεῖαν ἐκστρατείαν· ἀλλ' ἀντέκρουσε τὴν γνώμην ταύτην ὁ κλεινὸς Ἡράκλειος. Νηστεῖαν διατάξας πρὸς ἐξάγνισιν τριήμερον, τὸ θεῖον Εὐαγγέλιον συνεβουλεύθη τότε καὶ διέταξε, συμφώνως πρὸς τὸ πνεῦμα τῶν ἐρμηνευτῶν, ἐν Ἀλβανίᾳ πρόσκαιρον ἀνάπαυλαν. Ἐκείθεν αἱ εἰδήσεις ἐξεπέμφθησαν.

ΜΑΡΙΑ.

Καὶ πόση ἄρα αὕτη ἡ ἀνακωχή;

ΒΩΝΟΣ.

ᾧ σύντομος βεβαίως. Διὰ πράξεως ἐξόχως φιλανθρώπου ἐπεσφράγισε τοσαῦτα κλέη ὁ Μονάρχης. Παμπληθεῖς συνάξας αἰχμαλώτους, ἀναβαίνοντας εἰς πέντε μυριάδας, ἡλευθέρωσεν, ἀφ' οὗ προθύμως περιέθαλπεν αὐτούς.

MARTINA.

Πολλῶν τροπαίων τοῦτο κρεῖττον.

ΒΩΝΟΣ.

Δάκρυα, τὸν ῥύστην ἐξυμνοῦντες, πάντες ἔχουν, ἐν ᾧ ἐξ ἄλλου ἔκραζον ἀνάθεμα τῷ κοσμολέθρῳ τῆς Περσίας Ἄνακτι.

ΜΑΡΙΑ, εἰρωνικῶς.

Τοιαῦται πράξεις τὴν Ἐδέμ ἀνοίγουσι.

ΒΩΝΟΣ.

Ἡ Σύγκλητος, Αὐγοῦστα, τὴν φωτόχυσιν
τῆς πρωτευούσης πάσης ἀπεφάσισεν
ἐπὶ ταῖς νίκαις ταύταις, καὶ διέταξε
δοξολογίαν πάνδημον δι' αὐρίον.

MARTINA.

Γνωρίζεις ὅτι, ἀσθενοῦσα διαρκῶς,
οὐδόλως καταλείπω τὰ Βασίλεια.

MARIA.

Εἰς πᾶσαν χρεῖαν πρόχειρος ὑπόκειται
ὁ ἐστεμμένος μείραξ· τοῦτον κάλεσον.

ΒΩΝΟΣ.

Καθῆκον ἐκτελέσας, ἀποσύρομαι.
Τὰ σέβη μου, Αὐγοῦστα, τὰ βαθύτατα.
(Προσκλίνει ἐδαφιαίως, καὶ ἀποσύρεται. Πίπτει τὸ
δασκῆνιον.)

ΣΚΗΝΗ ΣΤ'.

Τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἡρακλείου πρὸ τῆς ὀχυρᾶς κύμης τῶν Συλβανῶν, παρὰ τὰς ὑπυρεῖας τοῦ Καυκάσου
ἐν Ἀλβανίᾳ. Ἐπὶ τοῦ μετασκηνίου φαίνεται τὸ φρούριον, ὑπὲρ ὃ πυργοῦνται τὰ χιονοσκεπῆ ὄρη. Χειμῶν
βαθὺς. Διάφοροι στρατιῶται, ἐν οἷς ὁ ΣΑΠΦΗΡΗΣ, ὁ ΒΟΥΣΑΣ, ὁ ΕΛΠΙΔΙΟΣ, ὁ ΣΕΙΣΜΟΣ καὶ ἡ ΓΟΡΔΙΑ,
παίζουσι, βαλλόμενοι διὰ βύλων χιόνος. Ἀργότερον ὁ ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ, ὁ ΠΙΣΙΔΗΣ, καὶ ὁ ΘΕΟΔΩΡΟΣ μετὰ
τῶν Σχολαρίων.

ΓΟΡΔΙΑ.

Κτυπάτε τὸν Σεισμόν, κτυπάτε.
(Πάντες βάλλουσι κατ' αὐτοῦ.)

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἔ, ἡσυχάσατε πλέον. Εἰς τοιούτους
ἀγῶνας εἷσθε περίφημοι. Ἄλλ' ὅταν ὀρμῶ-
σιν οἱ Πέρσαι, ὅταν ἐγὼ προκινδυνεύω
ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ποῦ κρύπτεσθε;

ΒΟΥΣΑΣ.

Ἴσως εἰς τὸ στρατόπεδον, ὡς σὺ παρὰ
τὴν Ἰσσόν. (Γέλως.)

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Εἰς τὰ στρατόπεδον, λέγει; Σεισμὸς καὶ
τρόμος! Ἐμὲ ὀνειδίζεις.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ, σκωπτικῶς.

Ὁ Θερσίτης τὸν Ἀχιλλέα.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Τὸν Ἀχιλλέα, μάλιστα. Μεῖνε, δειλέ, μεῖνε·
παρατάξου.

(Δράττει ὄγκον ἐκ πάγου καὶ ὀρμᾷ κατ' αὐτοῦ.)

ΒΟΥΣΑΣ.

Βοήθειαν, βοήθειαν! Ὁ Σεισμὸς ἔκοψε
τὰ πράσα.

(Κρύπτεται γελῶν ὀπισθεν τῶν ἄλλων.)

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ὁ Σαμψὼν τρέπει τοὺς Φιλισταίους. Ζήτη
ἢ σιαγὼν τοῦ ὄνου.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ὅχι, τί νομίζετε; Μὴ κρύπτεσαι, ἄνανδρε,
μὴ κρύπτεσαι.

ΓΟΡΔΙΑ.

Φανοῦ μέγας, Σεισμέ. Συγχώρησε τὸ
ἁμάρτημα.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ποτέ. Αἷμα, αἷμα!

ΓΟΡΔΙΑ.

Σὲ παρακαλῶ.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Τότε πρὸς χάριν σου. Ἄλλ' ἄς προσέχη
ἄλλοτε.

ΒΟΥΣΑΣ, κλίνων πρὸ αὐτοῦ τὸ γόνυ.

Ἄξιος ὁ μισθός σου.

ΣΕΙΣΜΟΣ, ἀνεγείρων αὐτὸν μεγαλοπρεπῶς.

Ὑπαγε, τέκνον, ἐν εἰρήνῃ. Ἄν θέλῃς
μάλιστα σὲ συνοδεύω. Ἐβαρύνθην βλέπων
αὐτὸ τὸ παλαιοφρούριον. Καὶ ἡ φλογερά
Ἀσία; Ἀλλῃ κακοήθεια. Χιόνες καὶ πάγοι·
ψυχὸς ἐξώτατον (Τρέμει καὶ τρίβει τὰς χεῖρας).

Θερμαινόμεθα εἰς τὰ βλέμματα τῆς Γορδίας,
ἄλλως ἀλοῖμονον εἰς ἡμᾶς.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ὁ ἀληθὴς στρατιώτης ἀρέσκεται εἰς τὸς
κακουχίας.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Μάλιστα, μάλιστα. Ἄλλ' ἔχω ἀνάγκην
δύο τριῶν ἐφόδων, ὅπως αὐξήσω τὴν κυκλο-
φορίαν τοῦ αἵματος.

ΒΟΥΣΑΣ.

Τὸ πιστεύω. Σὺ ξεμεινες μετὰ τῆς ὀπι-
σθοφυλακῆς ἐν Μηδία, καὶ προχθὲς ἔφθασες
ροδοκόκκινος. Ἄλλ' ἡμεῖς ἔκτοτε διηγύσα-
μεν χιλίους παρασάγγας, καὶ μόλις παρήλθεν
ἡμέρα ἄνευ μάχης καὶ νίκης.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Μικρὰ πράγματα, μικρὰ πράγματα!

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ἄ, τοῦτο νοστιμώτατον. Μικρά, λέγεις;
Ἄκουσον καὶ φρίζον. Μόλις ἐξήλθομεν τῆς
Ἀτροπατηνῆς, ἀπηντήσαμεν τὸν ἀτέρωχον
Σαραβλαγᾶν. Ὁ Χοσρόης, ἔξω φρενῶν διὰ
τὰ παρελθόντα δυστυχήματα, ἔπεμπε τὰ
λαμπρότερα τῆς Περσίας τάγματα, τοὺς
λεγομένους Ἀθανάτους ἢ Χοσροηγένας,
καὶ τοὺς Περοζίτας.

ΓΟΡΔΙΑ.

Καὶ ὅμως τόση τοῦ Βασιλέως ἡ φήμη,
ὥστε, μόλις ἐπλησιάσαμεν, κατέφυγον εἰς
τὰ βουνὰ καὶ τὰς κλεισούρας.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἴσως μὲ ὑπέθετον εἰς τὴν ἐμπροσθοφυ-
λακὴν.

ΒΟΥΣΑΣ.

Ὁ Ἡράκλειος, περιφρονήσας αὐτοὺς, ἀπε-
φάσισε τὴν ἄμεσον κατὰ τοῦ Χοσρόου ἐπί-
θεσιν.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Θὰ εἴχομεν αὐτὸν σήμερον αἰχμάλωτον,
πορθήσαντες τὴν λαμπρὰν Κτησιφῶντα, ἀλλ'
ἡμπόδισαν ἡμᾶς οἱ κατηραμένοι ἐπίκουροι,
οἱ Λαζοί, οἱ Ἀβασγοί, καὶ οἱ Ἰβηρες, ἀπει-
λούντες διαρκῶς δι' ἀνταρσίας.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Μάτην ἐξήγει ὁ Βασιλεὺς ὅτι, ἐν ᾧ οἱ
Πέρσαι ἐπλανῶντο εἰς τὰ ὄρη, ἡδυνάμεθα
ἡμεῖς νὰ εἰσβάλωμεν ὡς καταρράκτης εἰς
αὐτὴν τὴν Περσίαν. Ἐκεῖνοι δὲν ἤκουον.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἀπητεῖτο χεῖρ στιβαρά.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Πικρῶς ὅμως μετενόησαν, ὅτε ἤκουσαν
ὅτι ὁ Σάρβαρος, προφθάσας οὕτω, εἰσέβαλεν
εἰς τὴν Ἀρμενίαν, καὶ ὅτι ἐπέκειτο ἡ ἔνωσις
αὐτοῦ μετὰ τοῦ Σαραβλαγᾶ, παρὰ τὴν σύρ-
ροϊαν τοῦ Κύρου καὶ τοῦ Ἀράξου.

ΒΟΥΣΑΣ.

Τὴν αὐθάδειαν διεδέχθη τότε ὁ τρόμος,
καὶ πεσόντες μετὰ δακρύων εἰς τοὺς πόδας
τοῦ Βασιλέως. — “Δός, ἔκραζον, Δέσποτα,
τὰς χεῖράς σου, πρὶν ἢ ἀπολεσθῶμεν οἱ
ἄθλιοι. Ἐπικατάρατοι οἱ δοῦλοι οἱ παρα-
κούοντες τὰ βουλευμάτα τοῦ Δεσπότη. Διάτασσε
καὶ τυφλῶς ἀκολουθοῦμεν.” —

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ὁ ἀληθῶς γενναῖος οὐδέποτε ταπεινοῦται.

ΓΟΡΔΙΑ.

Ὁ Ἡράκλειος, περιχαρὴς, ὥρμησε τότε
κατὰ τοῦ Σαραβλαγᾶ, πρὶν ἢ ἐνωθῇ μετὰ
τοῦ Σαρβάρου.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ἐκεῖ σὲ ἤθελα, Σεισμέ. Μάχαι τὴν ἡμέ-
ραν, μάχαι τὴν νύκτα. Ὡς ἀγέλη λύκων
ἔφευγον οἱ Πέρσαι, καὶ ἡμεῖς κατόπιν. Ἀλλὰ
τέλος διεσπάρησαν περίτρομοι, καὶ τότε ὁ
Ἡράκλειος, περιφρονήσας αὐτοὺς, ἔσπευσε
καὶ πάλιν κατὰ τοῦ Χοσρόου.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Εἰς τοῦτο καλῶς ἐποίησε.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ἡ ὀριστικὴ νίκη ἐφαίνετο προσεχῆς, ἀλλ'
ὁ μέγας Βασιλεὺς, ἀντίπαλος πράγματι ἄξιος
τοῦ Ἡρακλείου, ἔπεμψε καὶ τρίτην στρατιὰν
ὑπὸ τὸν Σαήν.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Μεγάλῃ ἀναίδεια.

ΓΟΡΔΙΑ.

Τότε πάλιν ἐθαυματούργησεν ὁ Αὐτοκράτωρ. Ἐν ᾧ οἱ Πέρσαι ἡτοιμάζοντο διὰ τὸ πρῶτῃ, ἡμεῖς τὸ ἐστρίψαμεν, καὶ βαδίσαντες ὅλην νύκτα, ἐχαρὰκώθημεν εἰς πεδίον χλοηφόρον.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Λαμπρὸν ἀνδραγάθημα. Εὖγε, τῇ ἀληθείᾳ. Ἄν ἤμην ἐγὼ Στρατάρχης θὰ κατέστρεφον τοὺς ἐχθρούς.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ναί, πλὴν, χάριτι θεία, δὲν ἦσο. Οἱ Πέρσαι, νομίσαντες ὅτι φεύγομεν, ἤρχισαν ἀκόσμως ἐλαύνοντες, καὶ τότε ὁ Ἡράκλειος, καταλαβὼν λόφον ἀλσώδη, καὶ ὀρμήσας, αἴφνης, τρέπει αὐτοὺς λαμπρῶς διὰ τῶν φαραγγῶν, καὶ προξενεῖ φθορὰν φοβερὰν.

ΓΟΡΔΙΑ.

Μεταξὺ τῶν πρώτων ἔπεσεν ὁ Σαραβλαγᾶς.

ΒΟΥΣΑΣ.

Οὐδὲ ἤρκεσε τοῦτο. Τὸ πρῶτῃ ἔφθασεν ὁ Σαὴν, ὅπως συμμετάσχη τοῦ ἀγῶνος, καὶ ἀπέμεινε κατάπληκτος ὅτε εἶδε τὴν συμβᾶσαν καταστροφὴν.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ἡμεῖς ἡμεθα κατάκοποι ἐκ τῆς διώξεως, ἀλλ' αἴφνης ἤχησε πάλιν τὸ ἐμβατήριον, καὶ πρῶτος ὁ Ἡράκλειος, ἄγων τοὺς Καταφράκτους, ἐπετέθη κατὰ τῶν βαρβάρων.

ΣΑΤΦΗΡΗΣ.

Ἡ νέα μάχη μόλις διήρκεσε μίαν ὥραν, καὶ ὁ Σαὴν ἐτράπη, ὥς οἱ δύο ἄλλοι, εἰς αἰσχρὰν φυγὴν.

ΒΟΥΣΑΣ.

Ἀπώλεσε τὸ ἥμισυ τῆς δυνάμεως, καὶ ὅλον τὸ τοῦλδον, ἢ τὴν συσκευὴν, ὥς ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Καὶ οὕτω, φίλε Σεισμέ, τρεῖς λαμπραὶ στρατιαί, πᾶσα τῆς Ἀσίας ἢ ἰσχύς καὶ ἡ δόξα, κατεστράφησαν ἐντὸς μίας νυκτός. Εἰς ταῦτα τί λέγεις;

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἐκφράζω τὴν ὑψηλὴν μου εὐαρέσκεϊαν. Κάτι ἐπράξατε.

ΓΟΡΔΙΑ.

Ἐπαινοὶ ἐκ τοιούτου στόματος ἀξίζουσι στέφανον δάφνης.

ΒΟΥΣΑΣ.

Ἄκουσε καὶ τὰ ἐπίλοιπα. Ὁ Σάρβαρος καὶ ὁ Σαὴν, συνάξαντες τὰ λείψανα τοῦ στρατοῦ, ἐπετέθησαν πάλιν ἠνωμένοι καθ' ἡμῶν.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Τίς πταίει; Ἐπρεπε νὰ τοὺς φονεύσητε ὅλους.

ΣΑΤΦΗΡΗΣ.

Ὁ Αὐτοκράτωρ, ἐξαντληθείς, ἐτράπη πρὸς τὸν Καύκασον καὶ τὴν χώραν τῶν Οὐννων, ὅπως συλλέξῃ ἐπικουρίας.

ΓΟΡΔΙΑ.

Τί φοβερὰι ἡμέραι. Κρημνοὶ καὶ βράχοι, ἥλιος φοβερός, δίψα καὶ πείνα, καὶ πορεῖαι ἀδιάκοποι, διότι οἱ Πέρσαι δεκαπλάσιοι ἠκούθουν κατὰ πόδας.

ΒΟΥΣΑΣ.

Τότε ἐστασίασαν οἱ Λαζοὶ καὶ Ἀβασγοί, καὶ ἀπῆλθον ὀριστικῶς εἰς τὰ ἴδια.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Οὐδέποτε ἀνεδείχθη ἡρωϊκώτερος ὁ νέος Ἀλέξανδρος. Ὁ Σαὴν, μαθὼν τὴν ἀνταρσίαν, ὤρμησε περιχαρής. Ἄλλ' ὁ Ἡράκλειος, συνάξας τὸν στρατόν, — “Μὴ φοβῆσθε τὸ πλῆθος, εἶπεν, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί. Σὺν Θεῷ, εἰς ἡμῶν ἀξίζει χιλίους. Ἡ ἀποχώρησις ἀβεβαίων συμμάχων ὠφελεῖ μᾶλλον ἢ βλάπτει. Θύσωμεν ἑαυτοὺς ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν ἀδελφῶν. Λάβωμεν στέφανον μαρτυρικόν, οὗ ἔσται ἄϊδιον τὸ κλέος παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις. Ἐκεῖ ἐπάνω ἀναμένει ἡμᾶς ἡ ἀμοιβή.” —

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἐκεῖ ἐπάνω, μάλιστα. Μόνον ἡ ἀναβάθρα λείπει. Ζῆσε, ἢ μᾶλλον ψόφησε, μαυρέ μου, νὰ φᾶς τριφύλλι.

ΓΟΡΔΙΑ.

Ἐνθυμείσθε τὸν παράφορον ἐνθουσιασμόν
εἰς τοὺς λόγους τούτους. Πολλοὶ ἔκλαιον,
ἄλλοι κατεφίλουν τὴν χλαμύδα τοῦ Βασι-
λέως, καὶ ἄλλοι τὰς ἱερὰς εἰκόνας.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ἐν τούτοις, δοθέντος τοῦ συνθήματος,
παρετάχθημεν, καὶ ἡ δρᾶξ ἐκείνη ἀντέστη
δι' ὅλης τῆς ἡμέρας, πρωταγωνιστοῦντος
τοῦ Ἀνακτος, κατὰ τῶν μανιωδῶν ἐπιθέσεων
τῶν βαρβάρων.

ΣΑΤΦΗΡΗΣ.

Ἄμα ἐνύκτωσε διέβημεν τὸν Κύρον, ἀλλ'
οἱ Πέρσαι ἠκολούθουν πάντοτε.

ΒΟΥΣΑΣ.

Τότε ἀπεδείχθη ὅτι ἔχομεν μεθ' ἡμῶν τὴν
θεῖαν χάριν. Ἐν ᾧ κατεδίωκεν ὁ Σάρβαρος,
ὁ Σαὴν ἔσπευσε διὰ συντομωτέρας ὁδοῦ
εἰς Περσαρμενίαν.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ὁ κίνδυνος ἦν φοβερός. Ἡμεθα ὀλίγοι
καὶ κατάκοποι ἐξ ἀδιαλείπτων ἀγώνων, ἀν-
δ' ἐκυκλούμεθα, ὁ ὄλεθρος βέβαιος. Ἀλλ' ὁ
Σαὴν, ἐμπεσὼν εἰς τόπους τελματώδεις, καὶ
μάτην πλανώμενος, κατεστράφη.

ΓΟΡΔΙΑ.

Πρεσβείαις τῆς ἀειπαρθένου Μαρίας. Εἰς
ἐκείνην ὀφείλομεν τὴν σωτηρίαν.

ΒΟΥΣΑΣ.

Καὶ οὕτως ἐφθάσαμεν ἐνταῦθα, ὅπου τὰ
πράγματα μετεβλήθησαν. Ὁ Σάρβαρος, καί-
τοι συμπληρώσας τὴν δύναμιν αὐτοῦ, τρέ-
μει ἤδη πρὸ ἡμῶν, καὶ κατέφυγεν εἰς τὸ
φρούριον ἐκεῖνο.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ὅπου τρώγει καὶ πίνει, ἐν ᾧ ἡμεῖς πατό-
νομεν. Ὡραία διασκέδασις.

ΓΟΡΔΙΑ.

Εἰς τοῦτο ἔχεις δίκαιον. Διὰ τί διαχει-
μάζομεν εἰς τὴν Σκυθίαν αὐτὴν δὲν ἐννοῶ.

ΣΑΤΦΗΡΗΣ.

Οἱ Πέρσαι, ἥσυχοι πλέον, ἤρχισαν σκορπιζό-
μενοι. Ἴσως ὁ Αὐτοκράτωρ μελετᾷ τὴν ἔφοδον.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Τί λέγεις; Ὀνειρεύεσαι; Ἐφοδος εἰς τοὺς
βράχους ἐκείνους.

ΣΑΤΦΗΡΗΣ.

Καὶ διὰ τί ὄχι;

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Διὰ τί; Διότι εἵμεθα προωρισμένοι ὡς παγῶ
τὸν διὰ τοὺς λύκους καὶ τὰς ὑαῖνας. Ὅλην τὴν
νύκτα ὠρύονται περὶ τὸ στρατόπεδον, ὡς νὰ
κράζωσι — “Σεισμέ, Σεισμέ, ἐτοιμάσου”. —
(Ἀντηχεῖ αἶφνης θόρυβος μάχης. Σαλπισμοὶ καὶ
ἀλαλαγμοί. Σύγχυσις. Τινὲς ἐξορμῶσιν, ἐν οἷς ὁ
ΕΛΠΙΔΙΟΣ καὶ ὁ ΒΟΥΣΑΣ. Ἄλλοι προστρέχουσιν
ἐν ἀταξίᾳ.)

ΓΟΡΔΙΑ.

Βεβαίως ἔξοδος τῶν Περσῶν.

ΣΑΤΦΗΡΗΣ.

Τόσον ἔξαιφνα φαίνεται ἀπίστευτον.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἀπωλέσθημεν, κατεστράφημεν! Φύγετε!
φύγετε!

ΓΟΡΔΙΑ.

Σίγα· ἐτρελλάθης;

ΣΕΙΣΜΟΣ, πίπτων ἐπὶ τῶν γονάτων.

Κύριε ἐλέησον, Παναγία Δέσποινα, σῶσον
ἡμας. Σῶσον τοῦλάχιστον ἐμέ.

ΣΑΤΦΗΡΗΣ, ξιφουλκῶν.

Σίγα, δειλέ, ἢ σὲ σχίζω εἰς δύο. Ἀρκεῖ
αὐτὸς ὅπως φοβίσῃ ὅλον τὸ στρατόπεδον.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Συγχαρήσατέ με ὡς συγχαρῶ ὑμᾶς. Ὡ
συμφορά, συμφορά! Αὐτὰ εἶνε ριψοκίνδυνα
πράγματα. Ὀλίγον μακρότερα τί ἐπείραζε;

ΣΑΤΦΗΡΗΣ.

Σιώπα σὲ λέγω, ἢ μὰ τὸν Θεόν...

(Εἰσέρχεται ὁ Ἀθαλάριχος. Ὁ Σεισμός ἐγείρεται.)

ΠΟΛΛΟΙ.

Ὁ Ἀθαλάριχος! ὁ Κόμης!

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἡσυχάσατε, στρατιῶται. Τὸ χαράκωμα
εἶνε ἀσφαλές. Ἡμεῖς ἐπετέθημεν κατὰ τῶν
Περσῶν.

ΣΑΤΦΗΡΗΣ.

Ἡμεῖς, ὦ Κόμη;

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Μάλιστα ἡμεῖς. Τὸ σχέδιον ἐτηρήθη μυστικώτατον. Ὁ Αὐτοκράτωρ παρέλαβε μόνον τοὺς ἐκλεκτοτέρους τῶν ἱππέων, καὶ μέρος τῶν Σχολαρίων ὑπὸ τὸν Θεόδωρον. Ἡ μικρὰ δύναμις διηρέθη εἰς δύο, καὶ ὤρμησε συγχρόνως κατὰ τοῦ φρουρίου, καθ' ἣν ὥραν οἱ Ἀσιᾶται κοιμῶνται μετὰ τὸ δεῖπνον.

ΠΟΛΛΟΙ.

Ζήτω ὁ Αὐτοκράτωρ. Ζήτω!

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Διανύσας ὡς κεραυνὸς τὸ μεχρὶ τοῦ φρουρίου διάστημα, ἔφθασεν ὑπὸ τὰ τείχη, καὶ τότε ἤρχισεν ἀμέσως ἡ ἔφοδος. Ἦδη οἱ ἡμέτεροι εὐρίσκονται ἐν τῇ πόλει.

ΓΟΡΔΙΑ.

Ὁ Θεὸς μετ' αὐτῶν.

ΒΟΥΣΑΣ, εἰσορμῶν.

Ἐκομίσθησαν τραυματῖαι. Διεξάγεται ἀγὼν μανιώδης. Οἱ Πέρσαι κατέφυγον εἰς τὰς στέγας, καὶ ἀμύνονται ὡς ἀπέλπιδες. Ἄλλ' ὁ Ἡράκλειος πυρπολεῖ τὰς οἰκίας. Ὁ θρῆνος τῶν γυναικῶν καὶ τῶν θνησκόντων εὐκρινῶς ἀκούεται.

ΣΑΤΦΗΡΗΣ.

Καὶ ἡμεῖς μένομεν μακρὰν τοῦ λαμπροῦ τούτου ἀγῶνος.

ΒΟΥΣΑΣ.

Πόσον εὐτυχεῖς οἱ ἱππεῖς. Πάντοτε πορεύονται.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ, εἰσορμῶν.

Νίκη, νίκη! Οἱ ἐχθροὶ ἥνοιζαν τὰς πύλας καὶ φεύγουσιν ἄθροοι, ἀλλ' οἱ πλεῖστοι κατακόπτονται. Ὁ Σάρβαρος διεξέφυγεν ἐπὶ ταχυτάτου ἵππου, γυμνὸς καὶ ἀνυπόδητος. Πᾶσαι αὐτοῦ αἱ γυναῖκες συνελήφθησαν.

ΠΟΛΛΟΙ.

Ζήτω! Ζήτω!

(Προστρέχει ὁ Πισίδης μετ' ἄλλων τινῶν.)

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Εἰδήσεις φοβεραί. Ὁ Αὐτοκράτωρ κινδυνεύει! Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐκυκλώθη!

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Τί λέγεις, πρὸς Θεοῦ;

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἰππεύων τὸν Δόρκωνα, εἰσεχώρησε μετὰ δρακὸς Σχολαρίων μέχρι τοῦ κέντρου τῆς πόλεως, ἀλλ' ἐκεῖ περιεβλήθη ὑπὸ τῶν φλογῶν. Ὁ Κουροπαλάτης Νικήτας καταβάλλει ὑπερανθρώπους προσπάθειας ὅπως φθάσῃ μέχρις αὐτοῦ, ἀλλὰ κωλύεται ὑπὸ τῶν φλογῶν καὶ τῶν ἐρειπίων.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Σπεύσωμεν καὶ ἡμεῖς.

ΒΟΥΣΑΣ.

Σπεύσωμεν πάντες.

ΠΙΣΙΔΗΣ, δεικνύων τὸν οὐρανὸν.

Εἰς μάτην. Ἐκεῖ μόνον ὑπάρχει πλέον ἐλπίς. Εἰς τὰ γόνατα, τέκνα, εἰς τὰ γόνατα. (Πάντες κλίνουναι τὸ γόνυ ἐν κατανύξει.) Λυπήθητι, Κύριε, τὸν λαόν σου καὶ σῶσον τὸν πιστὸν ὑπέρμαχον τοῦ Σταυροῦ. Ἐκτεῖνον τὴν δεξιάν σου ἐπὶ τοῦ κεχρισμένου δούλου σου, τοῦ τιθέντος τὴν ζωὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν προβάτων, ὅτι σοῦ ἡ τιμὴ καὶ ἡ δόξα εἰς αἰῶνας αἰώνων.

(Ἠχοῦσι σάλπιγγες.)

ΠΟΛΛΟΙ.

Τὸ ἀνακλητήριον. Τὸ ἀνακλητήριον.

(Ἐγείρονται πάντες.)

ΑΛΛΟΙ.

Ὁ ἀγὼν ἐκρίθη.

ΑΛΛΟΙ.

Ἐπιστρέφουσιν οἱ ἡμέτεροι.

(Ἀντηχοῦσι παιᾶνες τοῦ ἐπανακάμπτοντος στρατοῦ.)

ΒΟΥΣΑΣ.

Παιᾶνες χαρμόσυνοι.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐσώθη.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Χάρις αἶδιος τῷ ποιητῇ τῶν ὄλων.
(Εἰσέρχεται, προπορευομένης τῆς μουσικῆς, ὁ Θεόδωρος μετὰ τῶν Σχολαρίων, οἵτινες παρατάττονται ἐκατέρωθεν. Οἱ παριστάμενοι ἀλαλάζουσι.)

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Δικαίαν ἐκδηλοῦτε ἀγαλλίασιν,
γενναῖοι. Νίκην ἐντελῇ, περίδοξον
κατήγαγον τὰ ὅπλα τὰ Ἑλληνικά.
Ὅλοσχερῶς οἱ Πέρσαι συνετρίβησαν,
καὶ σκύλων πλήθος συνελέρη ἄπειρον,
ἐν οἷς τὰ ὅπλα τοῦ Σαρβάρου τὰ χρυσᾶ,
τὸ δόρυ καὶ ἡ ζώνη ἡ διάλιθος,
ὁ ἀκινάκης, ἡ πολύτιμος ἀσπίς·
τὸ ἄνθος ἅπαν συνελήφθη τῶν ἐχθρῶν,
τὰς πέδας οἱ Σατράπαι ἤδη φέρουσι
σὺν γυκαῖξί καὶ τέκνοις, καὶ προσπίπτουσι
τὸ ἔλεος ζητοῦντες οἱ Ἀθάνατοι.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Καὶ πῶς ἐσώθη ὁ Μονάρχης;

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Κίνδυνον

διέτρεξε σπουδαῖον, πλὴν διέφυγεν,
ἐπιτελέσας ἀληθῶς θαυμάσια.
Διώκει ἤδη τῶν ἐχθρῶν τὰ λείψανα.
Ἐκ τῆς πομπῶδους τοῦ Σαρβάρου στρατιᾶς
κατησχυμένοι μόλις διασώζονται
πρὸς τὴν Περσίαν οἱ τὰ νῶτα στρέψαντες.

ΤΙΝΕΣ.

Τοῦ Ἀλεξάνδρου Ζήτω ὁ διάδοχος.

ΑΛΛΟΙ.

Ὁ Μωϋσῆς ὁ νέος Ζήτω.

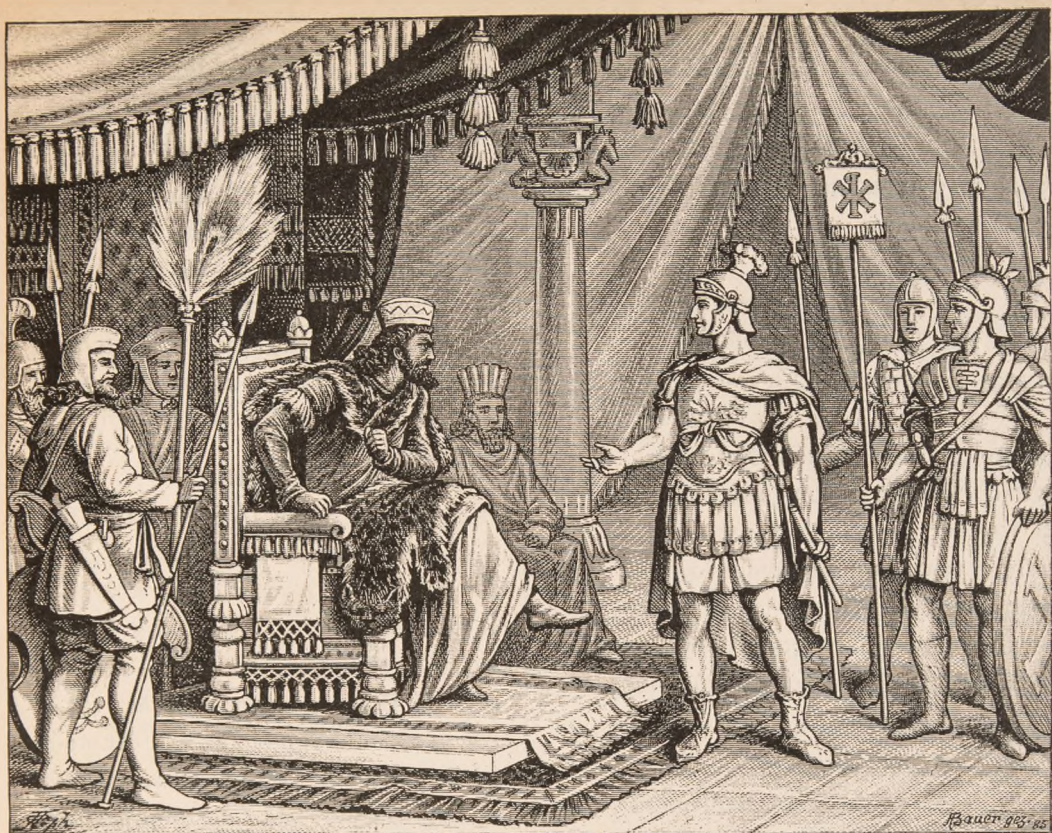
ΑΛΛΟΙ.

Ἐλελεῦ!

(Ἐν ψ εὐφημοῖσι καταπετάννυται ἡ αὐλαία.)

ΤΟ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΟΝ ΕΝ Τῷ ΚΑΥΚΑΣῳ. Ο ΣΕΙΣΜΟΣ ΧΙΟΝΟΒΟΛΟΥΜΕΝΟΣ.

Ο ΚΟΜΗΣ ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ ΠΑΡΑ ΤΩΙ ΧΑΓΑΝΩΙ ΤΩΝ ΑΒΑΡΩΝ.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

ΣΚΗΝΗ Α΄.

Αίθουσα ἐν τοῖς Πατριαρχείοις. Ὁ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ κάθηται παρὰ τράπεζαν πλήρη ἐγγράφων. Ὁ ΒΩΝΟΣ ὄρθιος, ἐρειδόμενος ἐπὶ κλιντῆρος. Ἀργότερον ὁ ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ καὶ ὁ ΠΙΣΙΔΗΣ.

ΒΩΝΟΣ.

Ὑπὸ τὸν φόρτον, ἱεράρχα σεβαστέ,
τῆς φοβεράς εὐθύνης, ἣτις ἔλαχεν
ἡμῖν, καὶ ἄκων κύπτω. Κατελείφθημεν
τῆς πρωτευούσης καὶ τοῦ θρόνου φύλακες,
ἐν ᾧ δὲ δρέπει δάφνας εἰς τὰ ἔγκατα
ὁ Ἄναξ τῆς Ἀσίας, καὶ ἀνίσχυρος
κρατεῖ τὸ σκήπτρον ὧδε μεῖραξ ἀντ' αὐτοῦ,
ἀνατολὴ καὶ δύσις συνεμάχησαν,
καὶ καθ' ἡμῶν χωροῦσιν ἐκατέρωθεν
τὰ λυσσαλέα τῆς πλημμύρας κύματα.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ἡ θεοτόκος ἀρωγὸς καὶ σῦντεια.

ΒΩΝΟΣ.

Ἐνταῦθα τὸ σημεῖον τῆς συμμίξεως,
περίπτυξις ἀγρία, τὴν καταστροφὴν
ἐγκυμονοῦσα. Τὸ χρυσοῦν Βυζάντιον,
τὸ ἐξανθήσαν Κράτος ὑπὸ νάματα,
ὀρδῶν ἀγρίων καθορῶ ἐκλείποντα,
καὶ πανταχοῦ τὸ σκότος ἐξαπλούμενον
βαρβάρου καὶ τελείας κατακτήσεως.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τὸ θάρρος στιγμιαίως σὲ κατέλιπε,
πλὴν σὲ γνωρίζω.

ΒΩΝΟΣ.

Πάντα συμπαρέσυρε
τὰ γένη τῆς Σκυθίας ὁ πανάθεος
Χαγάνος, Ῥώσους, Οὔννους, Σλαύους,
Γήπαιδας,

καὶ ἄλλους. Ἦδη περιέζωσεν ἡμᾶς
πρωτοπορεία τρισμυρίων μαχητῶν,
ἐν ᾧ ταχέως ἡ κυρία δύναμις
χωροῦσα, τερατώδη μηχανήματα,
γαμπᾶς χελώνας, ἐλεπόλεις καὶ κριούς,
πρὸς πόρθησιν τοῦ τείχους συνεπάγεται,
καὶ στόλος ὅλος μονοξύλων σὺν αὐτῇ
τὸν Ἴστρον καταπλέει.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τὰ περίτρομα
τοὺς χρόνους τοῦ Ἀττίλα πλήθη βλέπουσιν
ἐπανελθόντας. Φοβερὸς ὁ κίνδυνος
ἐκείθεν ὄντως, ἀλλ' εὐδαίμονες ἡμεῖς,
ἂν οὗτος ὁ μόνος καθ' ἡμῶν ἐνέσκηπτε.

ΒΩΝΟΣ.

Ὡς λέγεις ἔχει. Τῶν Σκυθῶν τὴν ἔφοδον
καὶ ἄλλοτε πολλάκις ἀνεστείλαμεν,
ἀλλ' ἤδη κατὰ πρῶτον συνηνώθησαν
Χοσρόης καὶ Χαγάνος, πλήρη ὄλεθρον
ἐν παραβύστῳ καθ' ἡμῶν ὁμόσαντες.
Ἐξηντηλέμενος ἐκ τοσούτων συμφορῶν,
οὐχ' ἦττον ὁ Χοσρόης τρεῖς συνήθροισε
λαμπράς καὶ αὐθις στρατιάς, ἐκ πολιτῶν,
καὶ οἰκετῶν, καὶ ξένων. Οἱ παλαίμαχοι,
κληθέντες Χρυσολόγχοι, καὶ πεντήκοντα
ἐν ὅλοις χιλιάδες, ὑπὸ τὸν Σαῖν
κατὰ τοῦ Ἡρακλείου νῦν βαδίζουσι.
Τῶν ἐπικούρων ὑπὸ τὸν Θεόδωρον
κωλύει ἄλλη μοῖρα τὴν προσέλευσιν,
καὶ ὁδηγῶν τὴν τρίτην ἤδη ἔφθασεν
ὁ Σάρβαρος, ὁ κάπρος ὁ βασίλειος,
εἰς Χαλκηδόνα.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Λησμονεῖς τὸ ἕτερον,
τὸ καὶ ἰδίως θλίβον με, τὴν ἄσπονδον

τοῦ Ἱεράρχου Ῥώμης ἐχθροπάθειαν,
Ἄφ' οὗτου ἐπεκλήθη Οἰκουμενικὸς
ὁ Ἰωάννης, ὁ γνωστὸς ὡς Νηστευτῆς,
ἐπὶ τοῦ Μαυρικίου, ὁ Πελάγιος
τῆς Ῥώμης Πάπας τότε, καὶ ἀργότερον
Γρηγόριος ὁ μέγας, συνεδαύλισαν
ἀνατολὴν καὶ δύσιν, καὶ ἀμείλικτον
κατ' ἀδελφῶν ἀγῶνα διεξάγουσι.

ΒΩΝΟΣ.

Οἰκτρόν, ὡς λέγεις, ὄντως τοῦτο θέαμα.
Ἀπὸ αἰώνων μόνον τὸ Βυζάντιον,
ὡς προμαχὼν γενναῖος τοῦ πολιτισμοῦ,
κωλύει πάσης τῆς Ἀσίας τὰς ὁρμᾶς,
καὶ τῶν βαρβάρων τὰ λυσσῶντα κύματα
εἰς τοῦ Βοσπόρου καταστέλλει τὰς ἀκτάς·
καὶ ὅμως τοῖς βαρβάροις νῦν συμπράττουσι,
δι' ἀσημάντους τίτλους προτιμήσεως,
οἱ καὶ τὸν βίον εἰς ἡμᾶς ὀφείλοντες.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ὁ Κύριος φωτίσοι τοὺς τυφλώττοντας.
Τὸ ἱερὸν καθήκον φέρει ἐν αὐτῷ
τὴν ἀμοιβήν.

ΒΩΝΟΣ.

Ἄν πέσῃ τὸ Βυζάντιον,
καὶ τοῦ Χοσρόου οἱ πανάθεοι στρατοὶ
καταυλισθῶσιν εἰς τὸ Καπιτώλιον,
δικαιοσύνην πλήρη ἀποδώσουσιν
οἱ δουλωθέντες τότε εἰς ἡμᾶς λαοί.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ἐλπίσωμεν ἀκόμη. Ἀκατάσχετος
ὁ Αὐτοκράτωρ σπεύδει.

ΒΩΝΟΣ.

Ναί, πλὴν φράσσουσιν
οἱ Χρυσολόγχοι τὴν ὁδόν.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Πᾶν κώλυμα
ῥαδίως καταθραύει ὁ Ἡράκλειος.

ΒΩΝΟΣ.

Φοβοῦμαι μήπως φθάσῃ, ὅπως δάκρυα
ἐπὶ τῶν ἐρειπίων χύσῃ τῆς κλεινῆς
τοῦ κόσμου πρωτευούσης.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ἦδη δύναμιν
ἀπέστειλε σπουδαίαν· ἄγει δώδεκα
Θωρακοφόρων χιλιάδας ἐκλεκτῶν
ὁ πρόχθες καταπλεύσας Ἀθαλάριχος.

ΒΩΝΟΣ.

Πῶς ἤργησε τοσοῦτον;

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Μοὶ ἐμήνυσε,
συγγνώμην ἐπ' ὀλίγον ἐξαιτούμενος.
Κατασκηνοῖ τοὺς ἄνδρας.

ΒΩΝΟΣ.

Ἀνυπόμονος
τοῦ Ἀνακτος εἰδήσεις ἀπεκδέχομαι.
Ἐκείνος μόνος ὁ σωτὴρ.
(Δύο διάκονοι ἀνοίγουν τὴν θύραν.)

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ἰδοὺ αὐτὸς
ἀναμφιβόλως.
(Εἰσέρχεται δρομαῖος ὁ Ἀθαλάριχος, καὶ ἀσπάζεται
τὴν χεῖρα τοῦ Πατριάρχου. Οἱ διάκονοι ἀποσύ-
ρονται.)

ΒΩΝΟΣ.

Εἰς τὸ στήθός μου ἐλθέ,
ὦ Κόμη. Τὴν ἐλπίδα καὶ τὸ θάρρος σὺ
κομίζεις αὖθις.
(Ἐναγκαλίζεται αὐτόν.)

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Τὴν ἐλπίδα, Μάγιστρε;
Εἰπέ βεβαίως νίκης κλέος ἄφθιτον,
τῶν αὐθαδῶν βαρβάρων τὴν κατάθραυσιν,
τὴν σωτηρίαν τῆς τρεμούσης πόλεως.

ΒΩΝΟΣ.

Ὑπὲρ τὸ δέον πεποithῶς μοὶ φαίνεσαι.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Τοῦ Ἡρακλείου ταῦτα τὰ διδάγματα.
Πλὴν ποία ὦδε ἡ κατάστασις.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Οἰκτρά.
Ἐν Χαλκηδόνι ἀφίχθεις ὁ Σάρβαρος,
τοὺς εὐκτηρίου οἴκους, τὰ προάστεια

τὰ ἐπὶ τοῦ Βοσπόρου καὶ Παλάτια,
ἐνέπρησεν ἀγρίως πάντα, τῶν Σκυθῶν
καραδοκῶν συνάμα τὴν ἐμφάνισιν.

ΒΩΝΟΣ.

Τὰ τεῖχη ἤδη τὰ μακρὰ κατέλαβε
καὶ τῶν Ἀβάρων πρὸ μηνὸς τὸ πρόκουρσον·
εἰς τὴν Μελεντιάδα τὸ χαράκωμα
ιδρύσαν, φθάνει μέχρι τῶν πυλῶν ἡμῶν.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Πρὸς ἄμυναν ἐν τούτοις τί ἐγένετο;

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ὑπερανθρώπους μόχθους κατεβάλομεν,
τῶν καταπλήκτων πολιτῶν τὸ φρόνημα
ἐξαίροντες, τὰ τεῖχη, ἐτοιμόρροπα
εἰς πλείστα μέρη, αὖθις ἐκρατύναμεν,
καὶ τέλος ὡς προσκόπους ἀπεστείλαμεν
ἵππεις γενναίους καὶ ἀστούς, ὧν ἕκαστος
παλλικαρίων στίφος συνεπήγετο.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Οὐδὲ στιγμὴν, ὡς βλέπω, ἀπωλέσατε.

ΒΩΝΟΣ.

Ἐν ᾧ ταχέως τοὺς ἀγροὺς ἐθέριζον
οἱ ἄνδρες οὗτοι, ἐπεφάνη ὁ ἐχθρὸς,
καὶ συμπλοκὴ ἐπῆλθε, καθ' ἣν ἔπесαν
πολλοὶ ἐξ ἀμφοτέρων.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Πᾶσα ἔξοδος

κατέστη οὕτως ἐφεξῆς ἀδύνατος,
ἐν ᾧ τῶν Σλαύων μοῖρα, παρακάμψασα
τὴν πόλιν, πέραν τῶν Συκῶν ἀφίκετο
εἰς τῶν ἀγίων Μακκαβαίων τὸν Ναόν,
καὶ πρὸς τοὺς Πέρσας ἤδη διαλέγεται
διὰ σημάτων καὶ πυρῶν παντοειδῶν.

ΒΩΝΟΣ.

Ἐκλάμπεις τὰ ἐρέβη τῆς δειλῆς νυκτὸς
οὐρανομήκεις διαρκῶς ταράττουσιν
ἀπὸ τῆς ὥρας ταύτης, ἃς περίτρομα
τὰ πλήθη ὡς θανάτου ἐκλαμβάνουσι
καὶ ὡς πανωλεθρίας προμηνύματα.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Τὰς ἐκδηλώσεις ταύτας διακόψομεν.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ὁ μιὰρὸς Χαγάνος ἀναμένεται
καὶ οὗτος πᾶσαν ὥραν. Ὅγδοήκοντα
προσάγει χιλιάδας. Μόνην ἔχομεν
ἐλπίδα πλέον τὴν ταχεῖαν ἀφίξιν
τοῦ Βασιλέως.

ΒΩΝΟΣ.

Λέγε, ποῦ εὐρίσκεται
καὶ πότε καταφθάνει;

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ταύτην ἄφετε
τὴν σφαλερὰν ἐλπίδα. Τὴν διάσωσιν
τῆς πρωτευούσης εἰς ἡμᾶς ἀνέθηκεν
ὁ Ἄναξ.

ΒΩΝΟΣ.

Πῶς; Τί λέγεις;

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Καὶ πληρέστατα
ἡμεῖς ἀρκοῦμεν, ἂν φανῶμεν ἄξιοι
τοῦ Ἡρακλείου.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τοῦ Θεοῦ τὸ θέλημα
γενέσθω τότε.

ΒΩΝΟΣ.

Ὅλως κατεστράφημεν.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ὁ Βῶνος λέγει τοῦτο;

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τί δυνάμεθα
συγχρόνως πρὸς τὴν Σκύλλαν καὶ τὴν Χάρυβδι
παλαίοντες, ὀλίγοι καὶ ἀνέτοιμοι;

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Τὰ πάντα, τοῦ Ὑψίστου ἐπινεύοντος.
Ἀκούσατε καὶ γνῶτε τὴν ἀλήθειαν.
Παρὰ τὴν Τραπεζοῦντα μένων ἔμαθε
τὴν συμμαχίαν τῶν Ἀβάρων καὶ Περσῶν
τῆς ἐκκλησίας ὁ κλεινὸς ὑπέρμαχος,
καὶ πρῶτον ἔσχε λογισμὸν τὴν ἄμυναν
τῆς πρωτευούσης. Ἄλλ' ὠρίμως ἔπειτα
τοῦ παγκοσμίου τούτου ἐξετίμησε
πολέμου τὰς ἀπόψεις, καὶ εἰς σχέδιον

κατέληξεν, ἐξόχου γέννημα νοός,
καὶ σωτηρίας ἀσφαλὲς ἐχέγγυνον.

ΒΩΝΟΣ.

Πλὴν ποῖον ἄρα;

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Καθαρῶς διέκρινεν
ὁ Ἄναξ ὅτι, ἂν τὴν ἄμυναν τυφλῶς
ἐνταῦθα συνεκέντρου, κατεκλείετο
ὡς ἐν κλωβῷ, καὶ σύρων ἀπειροπληθεῖς
τῶν πολεμίων τὰς ἀγρίας στρατιάς
κατὰ τῆς πρωτευούσης, ἐγκατέλειπε
τὰς ἐπιλοίπους ἐπαρχίας ἔρμαιον
εἰς τοὺς βαρβάρους. Οὕτως ἡ ἀπώλεια
τοῦ Βυζαντίου ὄντως ἐθεσπίζετο,
καὶ μετ' αὐτοῦ ὁ θρόνος ἀνετρέπετο.
Ἐν ᾧ ἀπ' ἐναντίας, ἂν ἐμέριζε
τὰς τροπαιούχους λεγεῶνας, πανταχοῦ
ἀντίστασιν προβάλλων ἀπροσμάχητον,
καὶ τὴν Ἀσίαν καταστρέφων, τὸν ἐχθρὸν
διήρει, τῶν χειρίστων τὸ Βυζάντιον
ἀπήλλασσε κινδύνων, καὶ διέσωζε,
σὺν τῇ βασιλευούσῃ, τὴν ὑφήλιον.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Βεβαίως οὕτως ἔχει.

ΒΩΝΟΣ.

Ὁ δαιμόνιος
Στρατάρχης ᾧδε ὄντως ἀναδείκνυται.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἀναποδράστως ταύτην τὴν ἀπόφασιν
ἐπέβαλλε καὶ ἄλλη σκέψις. Τὸ σεπτὸν
τοῦ μαρτυρίου ξύλον ὁ Ἡράκλειος
παντὸς θριάμβου τιμώτερον τιθεῖς,
ἐκείνου ἐπιμόνως τὴν ἀνάκτησιν
ἐπιδιώκει, καὶ εἰσέτι ὁ Σταυρὸς
εὐρίσκετο εἰς χεῖρας τῶν πυρολατρῶν.

ΒΩΝΟΣ.

Τὸν λόγον τοῦτον ἐκτιμῶ πληρέστατα.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἡ πρόωρος ἐξ ἄλλου ἐγκατάλειψις
τῶν πολυμόχθων κατακτήσεων ἡμῶν,
οὐ μόνον τὴν Ἀσίαν ἐθυσίαζεν,

ἀλλὰ καὶ αὖθις εἰς φρικώδεις διωγμοὺς
τοὺς ὀρθοδόξους ἐν αὐτῇ ἐξέθετε.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Φεῦ, τῶν ἐσχάτων μυσαρῶν κακώσεων
ἡ μνήμη ἔτι πρόσφατος. Τὰ δόγματα
τῶν παναθέων βίᾳ Νεστοριανῶν
εἰς πάντας ἐπιβάλλων ὁ κατάρατος
Χοσρόης, αὖθις τοὺς Ναοὺς ἐνέπρησε,
καὶ χιλιάδας ὅλας ἔσφαζε πιστῶν.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Τοῦ κραταιοῦ προστάτου ἀναπόφευκτος
ἦν ἄρα, ὡς ἐκ τούτου, ἡ ἀντίληψις.
Ἀκολουθῶν τοῦ Πέρσου τὸ παράδειγμα,
τρεῖς στρατιάς συντόνως παρεσκεύασε.
Καὶ τὴν μὲν μίαν μετ' ἐμοῦ ὠδήγησα·
ἐν Μεσοποταμίᾳ ὁ Θεόδωρος
τὴν ἄλλην ἄγων, τὸν Σαὴν ἀναζητεῖ,
ἐν ᾧ τῆς τρίτης ἄρχων ὁ Ἡράκλειος,
τοὺς Χρυσολόγχας καταστέλλει, ἀπειλῶν
συνάμα τὴν Περσίαν ὡς ἀκάθεκτος
ἐκ τῶν ὀρέων κλύδων.

ΒΩΝΟΣ.

Ἀνεθάρρησα.

Τοῦ Ἄνακτος τὸ πνεῦμα διαφλέγει με.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Μακρόθεν περὶ πάντων ἐμερίμνησε,
καὶ ὁδηγίας σοὶ κομίζω, Μάγιστρε,
γραπτὰς περὶ τῶν ἔργων τῆς ἀσπίσεως.
Σοὶ συνιστᾷ τὸ τεῖχος τὸ ἀρτιπαγές,
τοὺς κινητοὺς πυργίσκους, τὰ βυρσώματα
πρὸ τῶν χαρακωμάτων, τὰ μαγχανικά,
δι' ὧν ὀγκώδεις λίθοι καταρρίπτονται,
καὶ τοὺς δεόντως ὀπλισθέντας δρόμωνας.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ναί, ναί, τοὺς λόγους τούτους μεταδώσωμεν,
τὰ δειλιῶντα πλήθη συναθροίσωμεν,
καὶ εἰς γενναῖον μετατρέψωμεν στρατόν,
τοιούτου Βασιλέως ἄξιον.

ΒΩΝΟΣ.

Σύ, σύ,

ὦ Ἱεράρχα, τὴν ἀχειροποίητον
λαβὼν εἰκόνα, εἰς αὐτοὺς ὁμίλησον,

εἰς τὰς ἐπάλξεις καὶ τοὺς δρόμους δείχθητι
ἀκολουθοῦμεν πάντες. Εἰς αὐτοὺς εἶπε
τῆς ἁμαρτίας ὅτι ἀποκύημα
τὰ πάρελθόντα ἦσαν δυστυχήματα,
τῆς ἁμαρτίας καὶ λαοῦ καὶ Ἄνακτος.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἄλλ' ὡς ἐκεῖνος ἤδη θεῖαν ἄφρῃσιν
ἐδέχθη, ἅς ῥυσθῶσιν εἰς μετάνοιαν,
καὶ τότε τροπαιοῦχος ἔσται ἡγεμὼν
ἡμῶν ἡ Θεοτόκος.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Δεῦτε, ἄγωμεν.

Ἐκλιπαρεῖ ἡ νύμφη ἡ ἀνύμφευτος
ὑπὲρ ἡμῶν τὴν νίκην λαοσώτειραν.
(Ἐγείρονται ὅπως ἀπέλθωσιν, ἀλλ' εἰσέρχεται διά-
κονος καὶ ὁμιλεῖ πρὸς τὸν Πατριάρχην.)

ὦ τί ἀκούω. Προσαχθήτω παρευθύς.

(Ἐξέρχεται ὁ διάκονος.)

Ἐκ Κιλικίας πρὸ μικροῦ ἀφίκετο
ὁ προσφιλὴς Πισίδης.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Τύχη ἀγαθῇ.

Ἐγώ, χωρήσας τὸ πολὺ διὰ ξηρᾶς,
ἐβάδισα βραδέως. Τὸ στρατόπεδον
καταλιπὼν ἐκεῖνος μόλις πρὸ μικροῦ,
εἰδήσεις φέρει νεωτέρας.

ΒΩΝΟΣ.

Ἔρχεται.

(Εἰσέρχεται ὁ Πισίδης καὶ ἀσπάζεται τὴν δεξιὰν τοῦ
Πατριάρχου, ὅστις ἀντασπάζεται αὐτὸν εἰς τὸ μέ-
τωπον. Μεθ' ὃ θλίβουσι τοῦ Πισίδου τὴν χεῖρα ὁ
Βῶνος καὶ ὁ Ἀθαλάρικος.)

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ὅρῶμέν σε καὶ αὖθις ἀγαλλόμενοι,
ὦ τέκνον.

ΒΩΝΟΣ.

Τίς αἰσία σὲ ὠδήγησεν
ἐκ τῆς Ἀσίας αὔρα;

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Νέον ἔρχομαι
τοῦ Βασιλέως ἐξαγγέλλων θρίαμβον,
καὶ ὁδηγίας σοὶ κομίζω, Μάγιστρε,

προσθέτους. Ὡς ὁ Κόμης σοι ἐδήλωσεν,
ὁ Ἄναξ μένει ἐν Ἀσίᾳ, τοὺς λαμπροὺς
ἀγῶνας συνεχίζων, δι' ὧν καίρια
κατήνεγκε τοῖς Πέρσαις ἤδη τραύματα,
καὶ καταλείπει, ἱεράρχα σεβαστέ,
καὶ σὺ τοῦ Κράτους Κυβερνήτα ὀτρυνέ,
τοῦ Βυζαντίου εἰς ὑμᾶς τὴν ἄμυναν.

ΒΩΝΟΣ.

Εὐθύνη ἅμα καὶ τιμὴ πολύτιμος.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Καλῶς γνωρίζει τὰς ἐξόχους ἀρετὰς
ἐκείνων, οἷς τὰ πάντα ἐμπιστεύεται.
Πᾶν ἀνθρωπίνως δυνατόν ποιήσατε,
καὶ σώσατε τοῦ κόσμου τὴν πρωτεύουσαν.
Ἐν τούτοις τὴν ματαίαν ὁ Ἡράκλειος
σπατάλην κατακρίνων τῶν δυνάμεων
τοῦ Κράτους, ἅμα ὁ Χαγάνος ἀφικθῇ,
Πρεσβείας συνιστᾷ σοι τὴν ἀποστολήν,
ὦ Μάγιστρε. Προθύμως ὑποσχέθητι
πᾶν τὸ συνᾶδον τῇ τιμῇ, καὶ τὴν δεινὴν
ἐπιμαχίαν ταύτην λύσον. Οἱ καιροὶ
ἐκτάκτως κινδυνώδεις.

ΒΩΝΟΣ.

Ἡ προσπάθεια
γενήσεται. Σὺ ἔση, Ἀθαλάριχε,
μετ' ἄλλων Πατρικίων ὁ Ἀπόστολος.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἄν ἀποτύχης, Κόμη, τὴν γενναίαν σου
ρομφαίαν ἀνασπᾶσας, βάψον ἐρυθρὰ
τοῦ Ἑλλησπόντου τὰ φλοισβοῦντα νάματα.
Τὸ σύνθημά σου ἔστω τότε — θάνατος
ἢ σωτηρία. —

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Δι' εὐχῶν σου, Δέσποτα.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Τὰ ἐν Ἀσίᾳ περιγράψας τρόπαια,
ἰδοὺ ἐγὼ προσήλθον ὅπως ψάλω νῦν
τῆς βασιλίδος τὴν κλεινὴν διάσωσιν.
Ἡ τῶν Ἀβάρων καὶ Σκυθῶν καταστροφὴ
τὸ στέφος ἔσται τῆς Ἡρακλιάδος μου.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Τῇ ἀρωγῇ τῇ θεῇ καταστήσομεν
τὸ μέγα θέμα ἄξιον τῆς μούσης σου.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Καὶ ἤδη λέγε τί ἀγγέλλεις αἴσιον;

ΒΩΝΟΣ.

Ὁ Βασιλεὺς ποῦ μένει καὶ τί ἔπραξε;

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Παρὰ τὴν κύμην, ὡς γνωστόν, τῶν Συλβανῶν
κατατροπῶσας εὐκλεῶς τὸν Σάρβαρον,
ἐν Ἀρμενίᾳ ἔτι διεχέιμαζεν,
ἀλλ' ἅμα ὡς ἠγγέλθῃ ὁ συνασπισμὸς
ὁ νέος οὗτος, παρευθὺς ἀνέζευξε.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Καὶ ποῦ μετέβη;

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ὅπως εὐχερέστερον
τῆς πρωτευούσης βοηθῇ τὴν ἄμυναν,
προσέγγισιν ταχεῖαν ἀπεφάσισεν,
εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν κατερχόμενος.

ΒΩΝΟΣ.

Ἡ γειτονία δι' ἡμᾶς πολύτιμος.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ὑπῆρχον δύο πρὸς τὴν κάθοδον ὁδοί.
Ἡ μὲν διὰ τοῦ Κύρου καὶ τοῦ Φάσιδος
ὠδήγει πρὸς τὸν Πόντον. Αὕτη σύντομος,
ἀλλ' ἀπορίαν τῶν χρησίμων ἔπασχεν.
Ἡ δὲ διὰ τοῦ Ταύρου, τὴν δαψίλειαν
τῶν ἐφοδίων ἀφειδῶς προσέφερεν,
ἀλλ' ἦν ἀνάντης καὶ μακρά.

ΒΩΝΟΣ.

Τὸ δίλημμα
δυσάρεστον.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ὁ Ἄναξ ἐξελέξατο
τὴν τελευταίαν ταύτην, ἣν διήνυσαν
μετὰ τοῦ Ξενοφῶντος καὶ οἱ μύριοι.
Τοῦ Ἀντιταύρου αἱ χιόνες φοβεραί,
καὶ ὅλας ἔξ ἡμέρας ἐπονέσαμεν,
μετ' ἀπιστεύτου τόλμης διαβαίνοντες
τὰ πεπηγότα ὄρη.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ἔργον ἔξοχον
τὰ κλέη τοῦ Ἀνίβα ὑπερβάν.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Πολλὴν

αἰχμαλωσίαν μεθ' ἡμῶν ἐφέρομεν
καὶ λάφυρα ποικίλα. Τοῦτο ἠῤῥα
τὰς δυσχερείας. Πλὴν ἐν τέλει, φθάσαντες
παρὰ τὸν Τίγριν, εἰς τὴν Μαρτυρόπολιν
διέβημεν τὸ ρεῦμα, καὶ εἰς Ἀμιδα
ἐπὶ καιρὸν ὀλίγον ἐσκηνώσαμεν.

ΒΩΝΟΣ.

Ἐπὶ δαφνῶν ἡδίστη ἡ ἀνάπαυσις.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Οἱ Πέρσαι τότε μόνον ἐκινήθησαν.
Περισυνάξας τοῦ στρατοῦ τὰ λείψανα,
καὶ παρὰ τοῦ Χοσρόου νέα τάγματα
λαβὼν, καὶ αὖθις ὤρμησεν ὁ Σάρβαρος,
καίτοι τοσάκις ἡττηθείς.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἀπώλεσεν

ἀρίστην εὐκαιρίαν ἀντιστάσεως,
μὴ προδραμῶν ὅποτε διεβαίνετε
τὸν Τίγριν ἢ τὰ ὄρη.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἡ ἀπίστευτος
ἡμῶν ταχύτης τοῦτο παρεκώλυσε.
Ἐν τούτοις, ὡς ἡγγέλθη πρὸς ἡμᾶς χωρῶν,
ἀνέζευξε καὶ αὖθις Ἡράκλειος,
καὶ τὸν Νυμφίον διαβάς, κατέφθασεν
εἰς τὸν Εὐφράτην.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἐκ σχοινίων γέφυρα
ὑπάρχει τις νομίζω, ἣν διέβημεν
καὶ ἄλλοτε.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Βεβαίως, ἀλλ' ὁ Σάρβαρος
προφθάσας ταύτην ἔλυσεν. Ὁ Βασιλεὺς
οὐχ ἥττον εὖρε πόρον, τὰ Σαμόσατα
κατέλαβε, καὶ εἶτα πάλιν ὑπερβάς

τὸν χιονώδη Ταῦρον, κατεσκήνωσε
παρὰ τὴν διανθοῦσαν Γερμανίκειαν.

ΒΩΝΟΣ.

Πορεία αὕτη ἀληθῶς ἀγέρωχος
πρὸ τοῦ μετώπου τοῦ διώκοντος ἐχθροῦ.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἐν Κιλικίᾳ αἱ κινήσεις εὐχερεῖς.
Ταχέως καταφθάντες εἰς τὴν Ἀδανα,
παρὰ τὸν Σάρον ποταμὸν ἠϋλίσθημεν,
φρουροὺς ἐν τῇ γεφύρᾳ τάξαντες.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Αὐτὴν

καλῶς γνωρίζω. Ἔργον τοῦ Ἀδριανοῦ,
ἐπὶ ἀψίδων εὐτενῶν στηρίζεται,
καὶ ὑπὸ πύργων κραταιῶν ἀσπίζεται.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ὡς λέγεις, ἤδη δ' ἐκλείσθη ὡς σκηνὴ
μυριονέκρου μάχης.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τὰ καθέκαστα

εἰπέ.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Τοὺς ἵππους καὶ τοὺς ἄνδρας πρὸς μικρὸν
εἰς τὰς φαιδράς κοιλάδας ἀνεπαύομεν
παρὰ τὴν ὄχθην ἠπλίκευσεν ὅτε, φθάς,
ἀπέναντι ὁ κάπρος ὁ βασιλεῖος.
Πολλοὶ τῶν ἡμετέρων, προελαύνοντες,
ἀτάκτως πρὸς τοὺς Πέρσας συνεπλέκοντο
ἐν τῇ γεφύρᾳ. Τοῦτο γνοὺς ὁ Σάρβαρος,
προσεποιήθη ὅτι ἐδραπέτευεν,
καὶ τῶν Ἑλλήνων ἱκανοὺς παρέσυρε
παρὰ τοῦ Βασιλέως τὰ κελεύσματα.
Ἐξαίφνης δ' αὖθις ὑποστρέψας, ὥθησεν
αὐτοὺς πρὸ τῆς γεφύρας, καὶ κατέκοψε
τοὺς πλείστους, δίκην ὑποσχόντας αὐστηρὰν
τῆς ἀπειθείας.

ΒΩΝΟΣ.

Πάθος λυπηρότατον.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἄλλ' ἦν ἐκεῖ ὁ Ἀναξ. Ὅτι ἔλυσεν
ὁρῶν τὴν τάξιν ὁ ἐχθρὸς, ἐξώρμησε

ραγδαίως αἰφνης καὶ εἰς μέσην ἔφθασε
τὴν γέφυραν. Ὡ οἷον τότε θέαμα!
Γιγαντιαῖος Πέρσης ἐπιτίθεται
κατὰ τοῦ Ἡρακλείου, ἀλλ' ἥρωϊκῶς
ἀμύνεται ὁ Ὑναξ, καὶ τὸν βάρβαρον
πατάξας, τέλος εἰς τὸ ρεῖθρον σφενδονᾷ.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ἡ πίστις θαυρεὶ τοῦ Δαυὶδ τὸν Γολιάθ.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἰδόντες τοῦτο, εἰς φυγὴν ἐτράπησαν
οἱ Χρυσολόγχοι· ἄλλοι μὲν ἐρρίπτοντο
ἐκ τῆς γεφύρας, ἄλλοι κατεσφάζοντο
ἐν τῇ ὠθήσει, ἐν ᾧ χάλαζαν βελῶν
οἱ ἐν τοῖς πύργοις ἐπ' αὐτῶν κατέχεον.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Μεγάλη ὤρα.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Κρατερῶς ἐμάχοντο
ἐν τούτοις εἰς τὴν ὄχθην οἱ Ἀθάνατοι,
τοῦ ποταμοῦ τὸν πόρον δυσχεραίνοντες,
ἀλλ' ὤρμησε καὶ πάλιν ὁ Ἡράκλειος
μετὰ τῶν Καταφράκτων, διεπέρασε
τὴν γέφυραν καὶ μόνος εἰσεχώρησεν
εἰς τῶν ἐχθρῶν τὸ μέσον, ὑπὲρ ἄνθρωπον,
ὡς Ἀχιλλεὺς ἢ Ἄρης ἀμυνόμενος.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ὡ ποῖον, οἴμοι, θρίαμβον ἀπώλεσα.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Καταφανὴς τοῖς πᾶσιν ἐκ τῶν ἐρυθρῶν
πεδίλων ἦν ὁ Ὑναξ, καὶ ὁ Σάρβαρος
πρὸς μαγαρίτην πρόσφυγα στραφεῖς τινα,
— “Ὅρῳ, ἐν καταπλήξει εἶπεν, ὦ Κοσμᾶ,
τὸν Καῖσαρα πῶς μόνος ἀγωνίζεται,
θρασύς πρὸς τόσον πλήθος ἀνθιστάμενος,
καὶ ὡς ὁ ἄκμων ἀποπτύων τὰς βολάς!” —

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τοὺς διθυράμβους ὑπερβαίνει ἅπαντας
αὐτῶν τῶν πολεμίων τὸ ἐγκώμιον.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἡ νῦν τοὺς συμπλακέντας διεχώρισε,
καὶ ἀμερίμνως πλέον ὁ Ἡράκλειος
προβαίνων, κατηυλίσθη εἰς Σεβάστειαν
παρὰ τὸν Ἄλυν, ὅπου νῦν εὐρίσκεται·
ἐν ᾧ κρυφίως ἐκφυγὼν ὁ Σάρβαρος,
σὺν τοῖς λειψάνοις τῆς θραυσθείσης στρατιᾶς
κατέφθασεν ἐνταῦθα.

ΒΩΝΟΣ.

Ἦδη ἐννοῶ

τὴν ἀτολμίαν καὶ τὴν ἀγριότητα,
ἣν ἔδειξεν, οὐδόλως ποσβαλὼν ἡμᾶς,
καὶ καταστρέψας τ' ἀσθενὴ προάστεια:

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ἀλλεπαλλήλως οὕτω καταδαμασθεῖς,
εὐχείρωτος καὶ ἤδη ἔσται. Ἄγωμεν,
τὸν θεῖον σπóρον σπεύρωμεν ἐν τῷ λαῷ,
διὰ γενναίου αἵματος ποτίζοντες,
καὶ τὰς μυρσίνας πρὸς στεφάνους δρέψωμεν.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Εὐπρόσδεκτός μοι ὁ Χαγάνος ἦδη.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ναί,

προσάγει αἰχμαλώτους εἰς τὸν θρίαμβον.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ὁ Ὑναξ δῶρα δι' ἐμοῦ ἀπέστειλε
τῇ Βασιλίσσει. Παρ' αὐτῇ ἀπέρχομαι,
καὶ μεθ' ὑμῶν ταχέως αὐθις ἔσομαι.

(Ἐν ᾧ ἀσπάζεται τὴν χεῖρα τοῦ Πατριάρχου, ὅπως
ἀπέλθῃ, πίπτει τὸ διασκήνιον.)

ΣΚΗΝΗ Β'.

Τὰ δώματα τῆς Αὐτοκρατείας. MARTINA μόνη. Εἶτα ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

MARTINA.

Ἀφίκετο ὁ Κόμης Ἀθαλάριχος
ἐκ Κιλικίας, καὶ ζητεῖ ἀκρόασιν.
Τοῦ Ἡρακλείου μοὶ κομίζει ἄγγελμα.
Τὸ στήθός μου πῶς τύπτει ἡ καρδιά μου.
Συγκίνησις ἡδίστη καὶ παράδοξος,
τίς ἡ πηγὴ σου; Τοῦ ἐνδόξου Ἀνακτος
τὸ ἐξανθοῦν καὶ αὖθις πρὸς με φίλτρον, ἢ
ἡ ἄφιξις τοῦ φίλου τῆς νεότητος
καὶ τῶν χρυσῶν ὀνείρων. Ἀθαλάριχε,
μακρὰ παρήλθον ἔτη, καὶ ἀνάρπαστος
εἰς σφαίρας αἰθερίους, σ' ἐλησμόνησα,
πλὴν κατὰ μόνας ἤδη συναντῶσά σε,
φωνὴν ἀκούω κρύφα ψιθυρίζουσιν,
μεγάλως ὅτι σὲ ἡδίκησά ποτε,
προδοῦσα πάθος φλογερὸν καὶ ἄδολον.
Αἱ ἀναμνήσεις αὗται πόσῃν φέρουσι
καὶ μαρανθεῖσαι θυμηδίαν ἄφατον.
Ἴδου αὐτός. Μαρτίνα, ἔσο Ἀνασσα.
(Ἐξαπλοῦται μεγαλοπρεπῶς ἐπὶ κλιντήρος. Εἰσέρ-
χεται ὁ ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ, ἀκολουθοῦμενος ὑπὸ εὐνού-
χων καὶ Κοιτωναρίων, φερόντων πολύτιμα σκεύη.)

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ, βαθέως ὑποκλινόμενος.

Ὁ Αὐτοκράτωρ, Ἀνασσα τρισέβαστε,
τῆς τρυφηλῆς Ἀσίας μέρος κράτιστον
δι' εὐκλεῶν ἀγώνων καθυπέταξε,
καὶ δι' ἐμοῦ σοὶ πέμπει ὡς ἐνθύμιον
τοῦ ἀμειώτου φίλτρου, ὃ σοὶ ὤμοσε,
τὰ σκεύη ταῦτα.

MARTINA.

Εὐγνωμόνως δέχομαι
τὸ δῶρον, καὶ τὰς νίκας ἔνθους ἤκουσα,
δι' ὧν ὁ λέων τέλος εἰς τὰ καίρια
ἐτρώθη τῆς Περσίας.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Οὕτως ἔληξεν
ἡ ἐντολή μου. Δέχθητι τὰ σέβη μου.
(Ὑποκλίνεται ὅπως ἀπέλθῃ, ἀλλ' ἀναχαιτίζει αὐτὸν
ἡ Μαρτίνα. Οἱ κομίσαντες τὰ σκεύη, εἰς ἐν αὐτῆς
νεῦμα, καταθέτουσιν αὐτὰ καὶ ἀποσύρονται.)

MARTINA.

Πῶς, Κόμη, τόσῃν βίαν;

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἐξετέλεσα
τοῦ Ἡρακλείου ἀκριβῶς τὸ κέλευσμα·
οὐδὲν μοὶ μένει πλεόν.

MARTINA.

Ὡς εἰς ἄγνωστον
προσφέρεσαι, καὶ ὅμως, ἂν ἡ μνήμη μου
μὴ σφάλῃ, νέοι ἔτι συνεδέθημεν
δι' ἀκραιφνοῦς φιλίας.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Σφάλλει, Ἀνασσα.
Ἡ κραταιὰ τῆς Ῥώμης Αὐτοκράτειρα
πῶς κέκτηται κοινόν τι πρὸς τὸν ἄσημον
τῶν ὅπλων θιασώτην;

MARTINA.

Ἀθαλάριχε,
μετὰ τοσαῦτά ἔτη πρῶτον σήμερον
ἡ τύχη αὖθις πρὸς με σὲ ὠδήγησε,
καὶ εἴρωνα πικρίαν εἰς τὰ χεῖλη σου
εὐρίσκεις μόνην;

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Οὐδαμῶς τοῦ σεβασμοῦ
ἐπελαθόμην, ὃν ὀφείλει ταπεινῶς
τῇ Τρισαυγούστᾳ τὸ πιστὸν ὑπήκοον.

MARTINA.

Ἰός, ὡς βλέπω, τρέφει τὴν φαρέδαιναν,
ἣν φέρεις ἐν τῷ στήθει. Σὲ ἡδίκησα,
γνωρίζω τοῦτο, πλὴν τῆς μοίρας τὰς βουλάς
τίς μετατρέπει; Ὅτε σὲ κατέλιπον
ἦν ἄγνωστον τὸ μέλλον, πρὸς ὃ ἔσπευδον...

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

ὦ σίγα.

MARTINA.

Ταύτην πρὸ καιροῦ ἐπόθησα
τὴν ἔντευξιν. Οὐδόλως μὲ διέφευγον

αί σφαλεραί σου κρίσεις. Ναί, τοὺς ὄρκους μου
τοὺς τρυφεροὺς προδοῦσα, καὶ ἀνάρπαστος
ὡς ἐν ὀνείρῳ, εἰς τὸν θρόνον τὸν λαμπρὸν
εὐρέθην τοῦτον· ναί, τὸ στέμμα φέρω νῦν,
οὐ πάσας τὰς ἀκάνθας κατεμέτρησα
ἐφ' ὅλα ἔτη συμφορᾶς, ἀλλ' οὐδαμῶς
τὸν φίλον τὸν ἀρχαῖον ἐλυσμόνησα.
Μακρόθεν ἐφορῶσα, τῶν ἀγώνων σου
ὑπῆρξα μάρτυς, καὶ πανδήμως ἤκουσα
μεθ' ὑπερηφανείας τὴν ἀνδρείαν σου
ἐξυμνουμένην. Ταύτην τῶν θριάμβων σου
τὴν ἀμοιβήν, τὸ ξίφος τὸ κομητικὸν
εἰς τὰς θερμὰς δεήσεις, ὡς ἀπηύθυνα
τῷ Ἄνακτι, ὀφείλεις.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Πῶς; Τί λέγεις; Τί;

Τὸ ξίφος τοῦτο, τὸ τοσάκις κορεσθὲν
εἰς μέλαν αἶμα, κοῦφον φιλοφρόνημα,
καὶ τίνος; ...

MARTINA.

Τίνος; Τῆς θερμῆν αἰείποτε
ἀδελφικὴν φιλίαν ...

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ, σύρων τὸ ξίφος.

Μόνον θησαυρὸν

σὲ εἶχον πλέον, πάντας τοὺς κινδύνους μου
συνεμερίσθης, προσφιλές μου φάσγανον,
τὸν βίον μου πολλάκις μοι διέσωσας,
καὶ σοὶ ὀφείλω τὰς ἀρίστας μου στιγμάς,
καθ' ὡς ἡ τύρβη τῶν μαχῶν μ' ἐμέθυεν,
ἀλλ' ἤδη μοι ἀπέβης ἀποτρόπαιον.

MARTINA.

Τί πράττεις; Οἷα ἔξαψις παράδοξος.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ, πρὸς τὸ ξίφος.

Αἱμάτων ἐπιχρώσεις ἐξελάμβανον,
μνημόσυνα θριάμβων ἀνεξάλειπτα,
τὰς ἐρυθρὰς κηλίδας, ὅσαι στίζουσι
τὰς πελιδνάς σου παρειάς, ἀλλ' ἦσαν, φεῦ,
τοῦ ἐνδομύχου αἵσχους τὸ ἐρύθημα.
Τὸν τελευταῖον δέξαι τοῦτον ἀσπασμόν,
καὶ νῦν μακράν μου, φαῦλε λευκοσίδηρε!
(Ἀσπάζεται τὸ ξίφος, καὶ ρίπτει αὐτὸ κατὰ γῆς.)

MARTINA.

Χριστὲ καὶ Παναγία, παρεφρόνησε.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Τὴν κάραν ἦλθον κύπτων, καὶ τὰ χεῖλη μου
ἐκφράσεις μόνον τυπικὰς ἐτραυλίζον
ὀφειλομένου σεβασμοῦ, πλὴν ἄκοντα
μὲ ὤθησας εἰς ταύτην τὴν ἐξήγησιν.
Ὅλίγη σοὶ ἐξήρκει ὀξυδέρκεια
ὡς βράχον ὅπως μὴ ἐκλάβης αὐχμηρὸν
τὸ ὑπ' αἰθάλην καλυφθὲν ἡφαίστειον,
ἀλλ' εὐτραπέλως ἀνεδαύλισας τὸ πῦρ,
καὶ ἤδη αὖθις ἀκαθέκτως ῥήγνυται.

MARTINA.

Τὴν ὁμιλίαν ταύτην διακόψωμεν.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Οὐχί, οὐχί, τὰ πάντα ἤδη ἄκουσον.
Ναί, παραφόρως σὲ ἠγάπησα ποτέ,
καὶ ὅτε σὺ ἀσπλάγχνως μὲ κατέλιπες,
τοῦ στέμματος τὴν αἷγλην προτιμήσασα,
τὸ αἶσθημά μου ζωηρὸν ἀνέθορε,
διότι θῦμα σ' ἐθεώρουν, ἐμπεσὼν
εἰς τὰς ἀγκάλας ἀναξίου.

MARTINA.

Πρὸς Θεοῦ.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ὡς τοὺς φωστήρας τοὺς λαμπροὺς λατρεύ-
ουσιν
οἱ Πέρσαι, οὕτω σοὶ προσήγον λίβανον
ἀναλλοιώτου φίλτρον. Ὑποφέρουσιν
ἐγνώριζόν σε, καὶ θερμῶς συμπάσχουσιν
μετὰ τῆς ἐπιλοΐπου ἀνθρωπότητος,
τῆς εἰς ἀφάτους ἐμπεσοῦσης συμφορᾶς,
φρονῶν σε, κρύφα μετὰ σοῦ συνέκλειον.
Ἄλλ' ἐπὶ τέλους ἐμακρύνθη πρὸς μικρὸν
ὁ Ἄναξ τῆς στυγίας ἐπηρείας σου,
καὶ εἰς τὸν σάλον τῶν μαχῶν ἐγγὺς αὐτοῦ
ρίφθεις καὶ ἄκων, εἶδον ἀλλοιούμενον
ἐκείνον, ὃν ἐμίσουν· τὴν ἀλήθειαν
γυμνὴν διέγνων τότε, καὶ εἰς ἄμετρον
ταχέως μετεβλήθη ἐνθουσιασμόν
ἢ περιφρόνησίν μου.

MARTINA.

Κόμη, σύνελθε.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Σὺ ὁ ἀλάστωρ δαίμων, εἰς σὲ ἅπασαν
ὀφείλομεν τοῦ Κράτους τὴν κατάπτωσιν,
σὺ τοῦ ὀλέθρου ὁ ἰὸς καὶ τῆς φθορᾶς,
σὺ τῆς αἰσχύνης ὁ ἥδὺς ὑποβόλεύς,
σὺ τῆς ἀνάνδρου ἀκηδίας ἡ πηγὴ,
σὺ ἡ τὴν ἀλουργίδα τὴν περίπυστον
βυθίσασα τῆς Ῥώμης εἰς τὸν βόρβορον.

MARTINA.

Παράφρον, ἐξυβρίζεις τὴν Βασίλισσαν.
Μὴ τῆς ἀγχόνης λησμονῆς τὴν ὑπαρξίν;

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Τὸν θάνατον πολλάκις κατὰ πρόσωπον
ἠτένισα· οὐδόλως ἐκφοβίζει με
τὸ εἶδεσθαι τοῦ ὄχλου μορμολύκειον,
τὸ φέρον τὴν ψαλλίδα τὴν λυσίδεινον.

MARTINA.

Ναί, πλὴν ἐκ τρόμου πελιδνοὺς οὐδέποτε
διηγούμενους ἤκουσας τοὺς γέροντας
ὁποίας κρύπτει ἐν τοῖς σπλάγχνοις τοῖς
στιγνοῖς
εἰρκτὰς δυσώδεις τὸ χρυσοῦν Παλάτιον.
Εἰς τὸ φρικτὸν ἐκεῖνο ἐνδιαίτημα
οὐδέποτε τὸ σέλας ἐμειδίασε
χαροποιᾶς ἀκτίνος, καὶ κατέρχονται,
ὡς ἐν τῷ τάφῳ, ζῶντα ἔτι πτώματα,
ὦν καὶ ἡ μνήμη μετ' αὐτῶν συνθάπτεται.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Γνωρίζω τῶν τυράννων τὰ τεχνάσματα,
καὶ διὰ τοῦτο τρέφω μῖσος ἄσπονδον
κατὰ τῆς τυραννίας. Εἰς τὰς χεῖράς σου
κρατεῖς τὸν τολμητίαν καὶ παράφρονα,
ἀλλ' ἔτι μάθε παρ' ἐμοῦ τὸ φρόνημα
τῆς οἰκουμένης.

MARTINA.

Παῦσον καὶ μακρύνθητι.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Εἰς τῆς πατρίδος τ' ὄνομα τὸ ἱερόν,
τῆς μόνης πλέον ἐπὶ γῆς λατρείας μου,

εἰς σὲ ἄρά, ὦ γύναι, τὴν ὀλέτειραν
τῆς παρελθούσης δόξης καὶ τιμῆς ἡμῶν.
Ἄρὰ φωνοῦσι δι' ἐμοῦ τὰ ὀρφανά,
τὰ γεννηθέντα εἰς αἰσχύνης ὑπαρξιν,
ἀρὰ αἱ χῆραι τῶν ἀθλίων ἀγγελῶν,
ὅς προτροπάδην πρὸ αὐτῶν διώκοντες,
κατέκοπτον οἱ Πέρσαι καὶ οἱ Ἀβαρες...

MARTINA.

ὦ λύσσα! Τοῦτο πλέον ἀνυπόφορον.

(Κρούει διὰ χρυσοῦ σκεπάρνου κύβαλον κρεμά-
μενον ἐπὶ μιᾷς τῶν στηλῶν, καὶ εἰσορμῶσιν ἔνοπλοι
εὐνοῦχοι καὶ Σχολάριοι. Ἡ Ἀνασσα, διασταυροῦσα
τὰς χεῖρας, θεωρεῖ ἐπὶ τινι ὤραν ἀσκαρδαμυκτεῖ τὸν
Ἀθαλάρικον, ἀλλὰ βαθμηδὸν ἐξημεροῦται, καὶ τέλος
λέγει μετὰ τρεμούσης φωνῆς εἰς τοὺς εἰσελθόντας.)

Κατὰ διαταγὴν μου ἐδοκίμασεν
ὁ Κόμης πόσον γρηγορεῖτε. Ἀγετε!

(Πάντες κλίνουν εὐαφιαίως καὶ ἀποσύρονται. Μετὰ
στιγμὴν ἀδημονίας.)

Παράσχου μοι συγγνώμην, Ἀθαλάρικε.
Τὸ στέμμα καταθέτω καὶ παρίσταμαι
πρὸ σοῦ γυνὴ δειλαία καὶ κατάρατος,
ἀλλ' ὅχι ὅσον σὺ νομίζεις ἔνοχος.
Ὁ ἀποφράς μου γάμος μὲ παρέσυρεν
εἰς βάραθρον αὐχμῶδες καὶ ἀπύθμενον,
εἰς ὃ οἰκτρῶς σφαδάζω μάτην ἔκτοτε.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ναί, τοῦτο, φεῦ, γνωρίζω.

MARTINA.

Ἄλλ' οὐδέποτε.

ὁποῖον κόσμον ἄλγους συνεπάγεται
τὸ στιγμιαῖον λάθος σὺ φαντάζεσαι,
καὶ πῶς σταγῶν κωνείου εἰς τὸ κύπελλον
ρίφθεις τοῦ βίου, ἅπαν εἰς πικρὰν χολὴν
τὸ μέθυ μετατρέπει τῆς νεότητος.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ὅρῳ νῦν ὅτι ὄντως σὲ ἠδίκησα.
Ἀνάλητον καὶ κούφην ἐθεώρουν σε,
ἐν ᾧ σὺ πάσχεις.

MARTINA.

Πάσχω; Ἀλλὴν ἔκφρασιν
εὐρέ, ὦ φίλε. Ὅπως τὸ ἀμάρτημα
τῶν προπατόρων πάσας συναπώλεσε

τῶν ἐπιγόνων τὰς ἀθώας γενεάς,
ἐκ τῆς πηγῆς τοῦ μόνου τούτου σφάλματος
ἀνέβρυσαν τὸ αἶσχος καὶ ὁ ὄλεθρος,
ἂ μοὶ προσήπτες ἀμειλίκτως πρὸ μικροῦ.
Ναί, ἀληθῶς ὑπῆρξα θεία Νέμεσις,
ὥς ἔλεγες, τὸ Κράτος ἅπαν μὲ μισεῖ,
πλὴν καταρῶμαι πρώτη ἐμαυτὴν ἐγώ,
καὶ πρώτη χαίρω ὅτι ὁ Ἡράκλειος
τὸν Ζόφον τέλος εὐκλεῶς διέλυσεν,
ἐν ᾧ τοσοῦτον χρόνον ἀπεκρύπτετο.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἄν οὕτως ἔχη, θραύσον τὸν ἀπαίσιον
δεσμόν, καὶ ἄφες...

MARTINA.

Αἱ ἀλύσεις σιδηραὶ
τῆς εἰμαρμένης. Σκέψου τί προτείνεις μοι,
μετὰ τοσαῦτα ἔτη συμβιώσεως.
Ἡ μήτηρ, ὁ υἱός μου...

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Τότε τέλεσον
τὰ ὄργιά σου αὐθις, ἐξαφάνισον
τὰ σπέρματα τὰ μόλις ἀναθάλλοντα
εὐγενεστέρου βίου, καὶ συμπλήρωσον
τὸ ἔργον τῆς αἰσχύνῃς τὸ κατάπτυστον.

MARTINA.

Μοὶ ὁμιλεῖς τραχέως· καθισύχασον.
Ἐμοῦ ὁ οἶμος φέρει πρὸς τὴν ἄβυσσον,
ἀλλ' ἔσται ὅλως ξένος ὁ Ἡράκλειος
πρὸς τὴν ὁδύνην, ὅση μοὶ ἀπέμεινε.

Ἐκεῖνος ἤδη τῶν πεδῶν μου λυτρωθεῖς,
ὡς σπεύσῃ περιδόξως εἰς τὸ στάδιον
τῶν ἐθνικῶν θριάμβων, καὶ τὰ τραύματα
τοῦ παρελθόντος ὑπὸ δάφνας εὐθαλεῖς
ὡς κρύψη.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Τοῦτο ἀληθῶς ὑπόσχεσαι;

MARTINA.

Ἐξ ὅλης μου καρδίας.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Τότε σύγγνωθι,
ἂν βίαιός τις λόγος μοὶ ἐξέφυγε.

MARTINA.

Τὴν χεῖρα δός μοι. Φίλοι χωριζόμεθα;
(Ὁ Ἀθαλάρικος, κλίνων τὸ γόνυ, ἀσπάζεται αὐτῆς
τὴν χεῖρα.)

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Μακράν σου μένων, εὐπειθῆς ὑπήκοος
καὶ τοῦτο μόνον, ᾧ Αὐγοῦστα, ἔσομαι.
Ἄλλ' ἄγνωστα τῆς μοίρας τὰ βουλευμένα,
καὶ ἂν ποτέ τις προσπελάσῃ κίνδυνος,
ὁ σιδηροῦς βραχίων σοὶ ἀνήκουσι
καὶ ἡ ἐσχάτη τῆς καρδίας μου ῥανίς.

MARTINA.

Εὐγνωμονῶ, τὴν μνήμην τῆς νεότητος
διατηροῦσα ὡς ἡδὺν κειμήλιον.

(Ὁ Ἀθαλάρικος ἐγείρεται, θλίβων αὐτῆς τὴν χεῖρα,
καὶ ἀποσύρεται. Ἐν ᾧ ἐκείνη ἀκολουθεῖ αὐτὸν διὰ
τῶν ὀφθαλμῶν, πίπτει τὸ διασκήνιον.)

ΣΚΗΝΗ Γ'.

Ἡ περιβάλλουσα τὸν φόρον τοῦ Κωνσταντίνου Στοά. Ὁ ΣΕΙΣΜΟΣ περιφέρεται ἐν αὐτῇ γαυριῶν. Πολῖται
τινες θεωροῦσιν αὐτὸν μετὰ περιεργίας. Ἡ ΛΕΟΝΤΩ, διαβαίνουσα, ἀναγνωρίζει αὐτόν.

ΛΕΟΝΤΩ.

Σωστὰ βλέπω, ἢ μὲ γελοῦν τὰ μάτια μου;
Ὁ Σεισμός. Καλῶς τὸ υἷόκα μου, καλῶς
τονε. (Ὁ Σεισμός παρέρχεται πρὸ αὐτῆς ἐναβρυνό-
μενος, καὶ οὐδόλως εἰς αὐτὴν προσέχων). Τί, μάς

λησμόνησες, παιδί μου; Γιὰ διὲ καμάρι.
Σεισμέ, εὐγενέστατε, γενναιότατε!

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Τίς ἐτόλμησε; Τίς ἐπρόφερε τ' ὄνομά μου;

Ο ΚΟΜΗΣ ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ ΠΑΡΑ ΤΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΕΙΡΑΣ.

ΛΕΟΝΤΩ.

Ἐγώ, ἐνδοξότατε, ἐγὼ ἢ Μπάμπω!

ΣΕΙΣΜΟΣ, ἱστάμενος πρὸ αὐτῆς.

Σύ; Οὔτε νέα, οὔτε εὐμορφη, καὶ ἀναξία τῶν βλεμμάτων μου.

ΛΕΟΝΤΩ.

Κύτταξέ με καλλίτερα. Δὲν μὲ θυμᾶσαι;

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἀμυδρότατα. Ἐχεις θυγατέρα μίαν προκομμένη Γορδία.

ΛΕΟΝΤΩ.

Ναί, νὰ σὲ χαρῶ, τὴν Γορδίτζα. Τί γίνεται; Πῶς περνᾷ;

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ὅτι θέλεις γίνεται, καὶ διὰ τὸ πέρασμα δὲν ἔχει δεύτερη.

ΛΕΟΝΤΩ.

Κᾶτι καλὰ, κᾶτι καλὰ. Καὶ τὴν ἀγαποῦν ἐκεῖ στὸ στρατόπεδο;

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἀκοῦς ἐκεῖ, λέει, τὴν ἀγαποῦν. Ἄμα τελειώσουν τὰ γυμνάσια, Λογχοφόροι καὶ Κατάφρακτοι αὐτὴν μόνον συλλογίζονται.

ΛΕΟΝΤΩ.

Χαίρομαι· τέτοια τιμὴ δὲν τὴν ἐπίστευα.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Τιμὴ μὲ τὸ καλάθι. Ὅσοι τὴν ἰδοῦν εὐθὺς φέρουν τὰ ὄπλα.

ΛΕΟΝΤΩ.

Καὶ πῶς δὲν φοβεῖται ὅλαις ἐκείναις ταῖς λόγχαις;

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Νὰ φοβηθῇ; Τότε μάλιστα καμαρόνει.

ΛΕΟΝΤΩ.

Σπάνια κοπέλλα, σπάνια. Καὶ ποῦ τὴν ἄφησες, παιδί μου;

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Εἰς τὰ βάθη τῆς Κιλικίας.

ΛΕΟΝΤΩ.

Τὰ πάθη τῆς ἡλικίας; Διὰ τί τὸ λὲς αὐτό; Μόλις εἶνε εἴκοσι χρόνων. Ὅλο στὴ χώρα τῶν ἀφωρισμένων βρίσκεται;

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Μάθε πρώτα γεωγραφία, κ' ἔπειτα τὰ λέγουμε.

ΛΕΟΝΤΩ.

Α, τώρα ἐνόησα. Ὁραῖος τόπος πρέπει νὰ ἦναι. Καὶ ὁ Σαπφήρης τί γίνεται;

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Τύφλα ν' ἄχῃ ὁ Ζηλιάρης. Ἀκόμη δὲν ἔφαγε τὸ κεφάλι του.

ΛΕΟΝΤΩ.

Πτοῦ, πτοῦ, σὲ καλὴ ὥρα. Τέτοια λόγια, τὸν Σαπφήρη τὸν καυμένο;

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἐνας δειλός, σὲ λέγω, ἓνας ἀγύρτης. Λόγια παχυά, καὶ ἅμα πλησιάζῃ ὁ ἐχθρός, ὅπου πρωτοκρυφθῇ. Ἐγὼ τὴν δειλία δὲν τὴν ὑποφέρω.

ΛΕΟΝΤΩ.

ὦ, αὐτὸ τὸ πιστεύω. Τέτοιο παλλικάρι. Καὶ δὲν μᾶς λές, υἱόκα μου, πῶς ἦταν καὶ μᾶς θυμήθηκες;

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἀνωτέρα διαταγή. Ἀφοῦ ἀφανίσσαμε τοὺς Πέρσας, ἤλθαμε νὰ κατακόψουμε καὶ τοὺς Ἀβαρας.

ΛΕΟΝΤΩ.

Ἀχ, κᾶτι καλὰ ποῦ ἐπροφθάσατε, γιὰ τί μᾶς ἔπνιξαν. Ἀμαρτίαις εἴχαμε, ἀμαρτίαις. Ὁ κόσμος ὀλονυχτίζει σταῖς ἐκκλησίαις, καὶ ὅλοι τὴν πόλι τὴν ἔχουν χαμένη.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Κοροφέζαλα. Χαμένη, ἀφ' οὗ ἤλθαμεν ἐγὼ καὶ ὁ Ἀθαλάρικος; Σεισμὸς καὶ τρόμος! Διψῶ αἵματα.

ΛΕΟΝΤΩ.

Ἔτσι, παιδί μου, ἔτσι, ποῦ νὰ μὴ βασκαθῇς. Προχθὲς ἔφθασε καὶ ὁ Χαμένος τῶν

βαρβάρων, πῶς τὸν λένε, μὲ ἄλλαις ὀγδο-
ήντα χιλιάδαις.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ὁ Χαγάνος τῶν Ἀβάρων. Ἄς πάη νὰ
ἔφθασε. Τώρα σὲ λέγω θὰ τὸν χαιρετί-
σωμεν ἐγὼ καὶ ὁ Ἀθαλάριχος ὡς Πρέσβεις,
καὶ θὰ τῷ εἰπῶμεν γλυκὰ λογάκια. Ἄν δὲν
πάρῃ τὸν δρόμον τοῦ ἀμέσως, οὔτε ρουθοῦνι
θὰ μείνῃ· Σεισμὸς καὶ τρόμος!

ΛΕΟΝΤΩ.

Τὴν εὐχή μου νᾶχῃς, παιδί μου. Ἡ Πανα-
γία σὰς ἔστειλε.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Μὲ συμπάθειον. Μὲ περιμένουν ὑποθέ-
σεις σπουδαῖαι.

ΛΕΟΝΤΩ.

Στὸ καλὸ, ἐνδοξότατε, στὸ καλὸ!
(Ἐν ᾧ ἀπομακρύνεται ὁ Σεισμὸς, πίπτει τὸ δια-
σκήνιον.)

ΣΚΗΝΗ Δ΄.

Τὸ ἐσωτερικὸν τῆς σκηνῆς τοῦ Χαγάνου, βαρβάρως πολυτελές, ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῶν Ἀβάρων πρὸ τοῦ
Βυζαντίου. Ὁ ΧΑΓΑΝΟΣ κάθηται ἐπὶ θρόνου κεκαλυμμένου διὰ λεοντῆς. Παρ' αὐτὸν ἕτερος θρόνος
χαμηλότερος. Ὁ ΓΟΥΣΔΑΝΑΣΠΑΣ ὄρθιος συνομιλεῖ μετὰ τοῦ ΧΑΓΑΝΟΥ. Δεξιῶς μεγιστάνες Ἀβαρες, καὶ
ἀριστερῶς ἡ ἀκολουθία τοῦ Γουσανάσπα. Ἀργότερον ὁ ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ μετ' ἄλλων ἀξιωματικῶν.

ΧΑΓΑΝΟΣ.

Καὶ λέγεις, Γουσανάσπα, ὅτι πάντοτε
τοὺς Ἑλληνας εὐκόλως ἐνίκησατε;

ΓΟΥΣΔΑΝΑΣΠΑΣ.

Τ' ἀσκέρι, Σάχ Χαγάνε, γύρα φέραμε
στὰ βιλαέτια ὅλα τῶν Χριστιανῶν.
Σὰν τὰ τσακάλια τὴν ἡμέρα κρύπτονται,
καὶ σκούζουν ὅλη νύκτα — Κύριε ἐλέησον.

ΧΑΓΑΝΟΣ.

Ὀλίγη ἔσται τότε καὶ τῆς πόλεως
ἡ ἄμυνα, βεβαία ἢ ἐκπόρθησις.

ΓΟΥΣΔΑΝΑΣΠΑΣ.

Δικό σου εἶνε τὸ Σταμπούλ, ἐφέντι μου,
μόν' κάνε ζευφκι καὶ στὸ γλέντι ρίξε το,
δικό σου καὶ δικό μας.

ΧΑΓΑΝΟΣ.

Τέλος ἔφθασεν
ἡ ὥρα σου, ὦ πόλις ὑπερφίαλε,
τῆς οἰκουμένης ἀλαζῶν πρωτεύουσα.
Ἐγκλείω μῖσος κατὰ σοῦ καὶ ἄσπονδον
ἐκδίκησιν. Τοσάκις σ' ἐπλησίασα,
ἀλλ' ἀγερῶχως ἐκ τοῦ ὕψους τῶν τειχῶν
σὺ θεεύρεις τὸν κλεινὸν κατακτητὴν

τῆς δύσεως. Νῦν μάθε τὴν ἀξίαν μου,
καὶ εἰς σωροὺς αἰθάλης μεταβλήθητι.
Μὲ ἀπεκάλεις ἀτασθάλως βάρβαρον,
ἀλλ' ἤδη πέδας ἐκ σιδήρου καὶ πυρὸς
σοὶ περιβάλλω, δούλη ἐπαφρόδιτε,
καὶ εἰς τὰ γόνατά μου καταρρίπτω σε.

ΓΟΥΣΔΑΝΑΣΠΑΣ.

Ἔτσι ποῦ νᾶχῃς τὸ χατήρι τοῦ Ὁρμούζ,
ποῦ νὰ χαρῆς τὰ νειάτα καὶ τὰ γένεια σου,
γιαχνὶ κοπανισμένο κάμε τοὺς Γραικοὺς,
γιὰ νὰ σουρῶσῃ ἡ μεγάλη μύτη τους.

ΧΑΓΑΝΟΣ.

Καὶ σὺ αὐτοὺς δικαίως ἀπεχθάνεσαι.

ΓΟΥΣΔΑΝΑΣΠΑΣ.

Ποιὸ συχαμένο γένος ἔχει ὁ ντουνιαῖς;
Στὸ ἄτ-μεϊδάνι μέρα νύκτα παίζουνε,
ὅλα τὰ ξέρουν, ὅλα τὰ χαλεύουνε,
ὁ μπεχλιβάνης Ζωροάστρης κρίνεται,
καὶ τ' ἄλλ' ἀσκέρια φαρασιοῦ σαρώματα,
μ' ἂν τοὺς σκαλίσῃς λίγο, τύφλα ν' ἄχουνε.

ΧΑΓΑΝΟΣ.

Ὁ Σάρβαρος βεβαίαν τὴν ἀντίληψιν
ὑπόσχεται;

ΓΟΥΣΔΑΝΑΣΠΑΣ.

Σὺ στείλε τὰ καῖκια σου,
καὶ ὅλοι σὰν τοὺς λύκους θὰ χουμίζουμε.

ΧΑΓΑΝΟΣ.

Οἱ Σλαῦοι διοικοῦσι τὰ μονόξυλα.
Ἀνέλαβον ἐκεῖνοι τὴν μεταφοράν.
Ἐσμέν καθ' ὅλα ἐπομένως σύμφωνοι.
Τὰ δύο τρίτα τῶν ἐκκλησιῶν ἐμὰ
καὶ τῶν παρθένων, τὰ λοιπὰ ὑμέτερα.

ΓΟΥΣΔΑΝΑΣΠΑΣ.

Καμήλαις, Σάχ Χαράνε, δὲν γεννήθηκαν
νὰ κουβαλήσουν τέτοιο κόσμον πλάτζικο.
Ὅταν θυμοῦμαι, τζάνουμ, πῶς θὰ σύρουμε
ἀπ' τῆς χρυσαῖς πλεξίδες τῆς γκιουζέλ χανούμ,
μόλις ὀρθὸς κρατιοῦμαι στῆς ἀρίδαις μου,
καὶ τρέμει σὰν τὸ φύλλο τὸ πητοῦνί μου.
(Ἀντηχοῦσιν ἐκτὸς τῆς σκηνῆς σαλπισμοί, καὶ θόρυ-
βος δοράτων κρουομένων ἐπὶ τῶν ἀσπίδων.)

ΧΑΓΑΝΟΣ.

Ἰδοὺ οἱ πρέσβεις τῶν Ἑλλήνων. Κάθησον
ἐγγὺς μου, ἐν ᾧ οὗτοι μένουσιν ὀρθοὶ
καὶ ἀσκεπεῖς ὡς δοῦλοι. Ἄν ἀμαχητὶ
παραδοθῶσι, τὴν ζωὴν χαρίζομεν
εἰς βρέφη καὶ πρεσβύτας, ἄλλως αὖριον
τὴν πόλιν ἐξ ἐφόδου κυριεύομεν,
καὶ πάντας ἀμειλίκτως κατασφάζομεν.

(Εἰσέρχεται ὁ Ἀθαλάριχος, ὑπὸ ἐτέρων ἀξιωματικῶν
ἀκολουθούμενος, καὶ προσνεύει ὑπερηφάνως. Οἱ
συνοδεύοντες αὐτὸν μένουσι παρὰ τὴν εἴσοδον.)

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἐκ μέρους τοῦ Μαγίστρου ἔρχομαι πρὸς σέ,
Χαράνε τῶν Ἀβάρων. Οὕτω σέβεσαι
τοὺς ὄρκους σου, ἢ ὅλως ἐλησμόνησας
τὰ πάκτα, ὅσα μεθ' ἡμῶν ὑπέγραψας,
καὶ τοὺς ἀφθόνους θησαυρούς, οὓς ἔλαβες;
Τὸ δίκαιον τὸ θεῖον καὶ ἀνθρώπινον
πῶς οὕτως αὖθις ἀθετῶν, ἐπέρχεσαι,
ὡς λαίλαψ λαοφθόρος καὶ ἀκάθεκτος,
τὰς ἐπαρχίας διὰ τί λυμαίνεσαι
τοῦ Κράτους τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἀτάσθαλος
τὰ τεῖχη πῶς ὑβρίζεις τὰ περίπυστα
τοῦ Βυζαντίου;

ΧΑΓΑΝΟΣ.

Πνέετε τὰ λοίσθια

καὶ κομπορρημονεῖτε; Καθυπέταξε
τὸ γένος τῶν Ἀβάρων ἥδη ἅπασαν
τὴν δυσμικὴν Εὐρώπην. Ἔχει σύνορα
τοὺς πάγους τῆς Σκυθίας καὶ τὰ ὕδατα
τοῦ διαυγοῦς Ἀδρία. Τρέμει πρὸ αὐτοῦ
ἡ κοσμοκράτωρ Ῥώμη, καὶ ἀγέρωχον
κομπάζει ἔτι μόνον τὸν Βυζάντιον.
Τοὺς μαχητάς μου πρὸ αὐτοῦ ὠδήγησα
πολλάκις, ἀλλ' ἐκάμφθην ἐκ δεήσεων,
καὶ ἀρκεσθεῖς εἰς δῶρα εὐτελῆ τινα,
προσκαίρως παρητήθην τῆς ἀλώσεως.
Εὐγνωμοσύνην ἐπὶ τούτῳ δεῖξατε,
καὶ πρόθυμοι τὰς πύλας νῦν ἀνοίξατε.
Γενναιοφρόνως τὴν ζωὴν δωρῶ ὑμῖν.
Λαβόντες σάγιν καὶ χιτῶνα ἕκαστος,
εἰς τὴν Ἀσίαν παρευθὺς ἀπέλθετε·
ἀλλ' ἄφετε τὴν πόλιν πᾶσαν εἰς ἐμὲ
μεθ' ὅλων ὅσα περιέχει. Ἄγετε.
Σιγίλλιν γράφω τότε εἰς τὸν Σάρβαρον,
τὸν σύμμαχόν μου, ὅπως μὴ τι πάθητε.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἀρέσκεσαι, ὡς βλέπω, εἰς τὰ ὄνειρα,
πλὴν πρόσεχε, διότι ἔχει ὄριον
καὶ ἡ μακροθυμία.

ΧΑΓΑΝΟΣ.

Σὺ τὰ βλέμματα

εἰς τὰς εὐρείας πεδιάδας πλάνησον,
καὶ ἴδε τὴν στεφάνην, δι' ἧς ἔζωσα
τὰ ἐτοιμόρροπά σου προτειχίσματα.
Ἡ σωτηρία δι' ὑμᾶς ἀδύνατος
καὶ ἂν μεταβληθῇτε εἰς γοργοὺς ἰχθὺς
ἐν τῷ ἀφρώδει πόντῳ, ἢ διέλθῃτε
ὡς ὄρνεις τοὺς αἰθέρας ταυσιπτεροί.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἡμεῖς εἰς αἷμα μόνον βαπτιζόμεθα,
καὶ εἰς τῆς νίκης τὰ πτερὰ φερόμεθα.

ΧΑΓΑΝΟΣ.

Πλὴν τῶν ἀπροσμάχητων μυριάδων μου,
καὶ Πέρσας τρισχιλίους διὰ Πρέσβειν
μοὶ πέμπει ὁ πιστὸς μου φίλος Σάρβαρος,
ὡς βλέπετε.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ὅλιγον μὲ φοβίζουσιν
αἱ μυριάδες αἱ τὴν χρεῖαν ἔχουσαι
τῶν χιλιάδων.

ΧΑΓΑΝΟΣ.

Σύνελθε, μαινόμενε.
Μὴ παροξύνῃς οὕτω τὸν πανίσχυρον,
μὴ τρομερὰ ἐπέλθῃ ἡ ἐκδίκησις.
Ἀδύνατος ἐνταῦθα ἡ ἀντίστασις,
καὶ ὥς οἱ Πέρσαι οὗτοι βεβαιούσιν με,
οἰκτρὰς ὑπέστη ἤττας ὁ Ἡράκλειος,
οὐδ' ἐξ αὐτοῦ ὑπάρχει δι' ὑμᾶς ἐλπίς.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Δεινῶς οἱ σύμμαχοί σου ἀπατῶσί σε.
Ἐν μέσῃ τῇ Περσίᾳ ὁ Ἡράκλειος
εἰσδύς, δεκάκις κατετρόπωσεν αὐτούς,
ἀνέσκαψεν ἐκ βάθρων τὴν γενέθλιον
τοῦ Ζωροάστρου, ἀπειλεῖ τὸ Δασταγέρδ,
καὶ πρὸ μικροῦ ἀκόμῃ ἐξωλόθρευσεν
παρὰ τὸν Σάρον τὴν τετάρτην στρατιάν,
ἥς ἀνεδείχθη Στρατηγὸς ὁ Σάρβαρος.

ΓΟΥΣΔΑΝΑΣΠΑΣ.

Τί τζαμπουνίζεις, μπρὲ γκιαοῦρι, πεζεβέγκ;
Μὴ τὸν ἀκοῦς, Χαγάνε. Ἐξω βγάλε τον!
Γραικοὶ καὶ ψεύσται μιᾶς μουντζούρας
λέκιασμα.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Οὐδέποτε πρὸς δούλους ἀπευθύνομαι,
ἀλλ' ὁ Χαγάνος, ὅστις ἐπιτρέπει σοι
τὴν γλῶσσαν ταύτην, μὲ ὑβρίζει διὰ σοῦ.

ΓΟΥΣΔΑΝΑΣΠΑΣ.

Ἀκοῦς τί λέει; Σφάζε τον, ἐφέντι μου,
Στὴ σοῦβλα βάλ' τον. Τὰ παῖδια κόψε του!

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Πρὸς σέ, Χαγάνε, ἦλθον ὅπως ἴδωμεν
ἂν τῆς εἰρήνης δυνατὴ ἡ τήρησις.
Πλὴν βλέπω ἤδη ὅτι ὅλως μάταιοι
οἱ περαιτέρω λόγοι. Καταλείπω σε,
ἀλλ' ἄκουσον καὶ ταῦτα. Πρὶν ἀφήσω σοι
ὥς ἔρμαιον τοῦ κόσμου τὴν πρωτεύουσαν,
ἐκατοντάκις προτιμῶ τὸν θάνατον.
Ἰππέων ἔχω χιλιάδας δώδεκα,
καὶ ἄλλους τόσους οἱ ἄστοι παρέταξαν,
ἐν ᾧ προθύμως εἰς τὰ ὅπλα ἔσπευσαν
πρεσβύται καὶ παῖδια. Ἐτοιμάσθητι
εἰς φοβερὸν ἀγῶνα, καὶ ἀνόρυξον
βαθεῖς τοὺς τάφους τῶν ἀγρίων σου ὀρῶν.

ΧΑΓΑΝΟΣ.

Μὴ ἐκ τοῦ σοῦ ἀρχίσω μόνον πρόσεξον.
Σὲ ἀπολύω.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Σπεύδω εἰς τὴν ἄμυναν.

(Ἐν ᾧ ἀπέρχεται ὁ Ἀθαλάρικος μετὰ τῆς συνοδείας
αὐτοῦ, καὶ ἠχοῦσιν αἱ σάλπιγγες, πίπτει τὸ δια-
σκήνιον.)

ΣΚΗΝΗ Ε΄.

Τὰ δώματα τῆς Αὐτοκρατείας. ΜΑΡΙΑ καὶ ΜΑΡΤΙΝΑ.

ΜΑΡΤΙΝΑ.

ὦ μητερ, μητερ, οἶα θέσις ἡ ἐμή!
Ἡ πόλις πᾶσα ἔνθους ὑπεκδύεται
εἰς ἱερὸν ἀγῶνα· πρῶν Σύβαρις,
εἰς φιληδόνους κώμους ὀργιάζουσα,
καὶ τῶν ἐρήμων ἔνδον τρέμουσα τειχῶν,
εἰς ἡρωῖδα μετεβλήθη, σπεύδουσιν

εἰς τὰς ἐπάλξεις οἱ ὀργῶντες ἔφηβοι,
αἱ διανθοῦσαι κόραι ὀπισθεν αὐτῶν
κομίζουσι τὰ ὅπλα, καὶ προπέμπουσιν
ἐνδᾶκρεις αἱ μητέρες...

ΜΑΡΙΑ.

Σπάρτη, φθίνουσιν
αἱ ἔωλοί σου δάφναι.

MARTINA.

Μία κρύπτεται

γυνή καὶ μόνη, μία, ἡ Βασίλισσα!

Ἐκείνη, ἣτις καθωρίσθη ἄνθρωπεν
ὡς κεφαλὴ τῶν ὄλων, ἦν τὸ λάβαρον
σημαιοφόρον ἀναμένει, βαίνουσαν
μετὰ τῶν πρώτων, τρέμει ὡς κατάδικος.
καὶ μετ' ἄρῶν πανδήμως καταγγέλλεται
ὡς τῆς πανωλεθρίας ταύτης ἔνοχος.

MARIA.

Κατ' ὄναρ εἶδον τὸν Τυρταῖον, φαίνεται,
πρὸ τῆς γεννήσεώς σου.

MARTINA.

Τὸ ἐξαίσιον

οὐδόλως δρᾶμα συγκινεῖ σε; Ἄσματα,
καὶ τρίχαπτα, καὶ ἄνθη, ὡς ἐκ θαύματος,
εἰς σιδηροῦς παιᾶνας μετεβλήθησαν,
ἐν ᾧ ἐξ ἄλλου εὐλαβῶς μετέλαβε
τῶν παναχράντων μυστηρίων σύμπασα
ἡ πόλις, ἥδη γηθοσύνως ἔτοιμος
εἰς τὴν θυσίαν, ἣν αἰτεῖται ἡ πατρίς.

MARIA.

Τοῦ Πατριάρχου ταῦτα τὰ διδάγματα.

MARTINA.

Τὸν μέγαν ἄφες ἱεράρχην, μητέρ μου.
Ἀναπληρῶν ἐκεῖνος τὰ ἐλλείμματα
ἡμῶν, κατέστη τῆς ἀμύνης ἡ ψυχὴ.
Ὡς περὶ βράχον συνωθοῦνται ναυαγοί,
τὸν ἄμβωνα τὰ πλήθη οὕτω τῶν πιστῶν
κυκλοῦσι, καὶ τὸν τρόπον μετατρέπουσι
τὰ θεῖα ἔπη εἰς ἀκράτητον ὁρμὴν.

MARIA.

Τὰ θεῖα ἔπη. Πλάγιοι ὑπαινιγμοί,
καὶ ῥαδιοῦργοι καθ' ἡμῶν ἐνέργειαι.

MARTINA.

Ἀπ' ἐναντίας φοβεραὶ ἀλήθειαι
ἐν μετριοπαθείᾳ ἐκφερόμεναι.
— “Τοῦ κόσμου, λέγει, τέκνα, ἐλαφρύνετε
τὴν χειμασθείσαν κιβωτόν· δυσβάστακτον
κομίζει φόρτον, τὰ ὀφλήματα ἡμῶν

καὶ τῶν Ἀνάκτων τὸ στυγνὸν ἀμάρτημα.
Διὰ τῆς μετανοίας κατευνάσατε
τὴν μοῖραν· δρόσος τῶν πιστῶν τὰ δάκρυα,
τὸν θεῖον σπόρον ἐν Ἑδὲμ ποτίζουσα.
Κατὰ τῶν μισοχρίστων πάντες σπεύσατε·
ὁ θάνατος ἀπείρως προτιμότερος
τῆς ἄρνησιθρησκείας.” —

MARIA.

Φληναφήματα.

Ἄλλ' ὄντως εὖνους πρὸς ἡμᾶς ὁ οὐρανός,
ἀφ' οὗ ἐκ ῥασσοφόρων διαπλάττει νῦν
τοὺς Στρατηλάτας.

MARTINA.

Ἄγει, μήτερ, ἡγεμῶν,
τοῦ Πατριάρχου καὶ τοῦ Βώνου φέρτερος,
τοὺς ἡμετέρους.

MARIA, εἰρωνικῶς.

Τίς; Ὁ Ἀθαλάριχος;

MARTINA.

Ἡ Θεομήτωρ, πολιοῦχος κραταιὰ
τοῦ Βυζαντίου. Τὴν ἀχειροποίητον
αὐτῆς εἰκόνα φέρων, ἐπιφαίνεται
εἰς τὰς ἐπάλξεις συνεχῶς ὁ Σέργιος,
καὶ τὴν μορφήν δεικνύει τὴν πασιφαῆ
εἰς τὰς ἐκπλήκτους τῶν βαρβάρων στρατιάς.

MARIA.

Καὶ ὅμως αἱ νηστεῖαι, καὶ ὁ λίβανος,
καὶ αἱ πομπῶδεις λιτανεῖαι μάταιαι.
Ἀμετακλήτως τὴν ἀπώλειαν ἡμῶν
ἡ εἰμαρμένη πλέον ἀπεφάσισε,
καὶ γένη αὖθις ἀγριόμορφα ἡ γῆ
ἐξήμεσε γιγάντων.

MARTINA.

Εἰς τὴν πρόνοιαν
ἐλπίζω. Ὁ δωρήσας τόσα τρόπαια
τῷ Ἡρακλεῖ, ἔσται καὶ σωτὴρ ἡμῶν.

MARIA.

Θαυμάτων ὄντως χρεῖαν ἔχομεν πολλήν.
Τὸ τεῖχος ὁ Χαγάνος περιέζωσε
μετὰ παντὸς τοῦ ὄχλου, καὶ ἀνήγειρε

τὰς φοβερὰς χελώνας, τὰ μαγανικά,
καὶ τοὺς πυργοκαστέλλους· μάχονται γυμνοὶ
οἱ Σλαῦοι καὶ ἀπαύστως ὠρυόμενοι,
ἀπὸ τῆς Πύλης τοῦ ἁγίου Ῥωμανοῦ
εἰς τὴν Πολυανδρίαν ἀφικνούμενοι,
καὶ τὴν τοῦ Πέμπτου. Πάσας ἐκαλάμωσε
τὰς πετραρίας, καὶ βυρσώσας ἔξωθεν,
φθορὰν μεγίστην προξενεῖ ὁ βάρβαρος
τοῖς ἡμετέροις.

MARTINA.

Παρευθὺς τοὺς πίπτοντας
ἀναπληροῦσιν ἄλλοι. Προσετέθησαν
εἰς τὸν γενναῖον τῶν προμάχων ὅμιλον
ἐσχάτως καὶ οἱ ναῦται.

MAPIA.

Ὅλως ἄχρηστοι
ἐπὶ ξηρὰς βεβαίως.

MARTINA.

Ἦνδραγάθησαν
ἀπ' ἐναντίας.

MAPIA.

Τί μοι λέγεις;

MARTINA.

Στήσαντες
ἱστὸν ὑπερμεγέθη καὶ κινούμενον,
μεγάλην λέμβον ἐπ' αὐτοῦ ἀνήρτησαν,
καὶ τοὺς πυργοκαστέλλους ἀναφλέγουσιν
ἐκείθεν τῶν βαρβάρων. Μοὶ ἀνήγγειλε
τὸ γεγονός ὁ Βῶνος, παραστήσας μοι
τὸν θρίαμβον ὡς μέγαν.

MAPIA.

Ὅνειρεύεται
θρίαμβους ἔτι ὁ παλίμπαις Μάγιστρος.

MARTINA.

Πρὸς τούτοις πᾶσα τῶν Περσῶν διάβασις
παρεκωλύθη ἄχρι τοῦδε. Μένοντα
τῶν Σλαύων θρασυδείλως τὰ μονόξυλα
παρὰ τοὺς βράχους πέραν εἰς τὴν γέφυραν
τοῦ Καλλινίκου, ἐπετήρουν διαρκῶς
καλῶς ἐξηρητημένοι σκαφοκάρabetοι.

MAPIA.

Μικρὸν τὸ κέρδος.

MARTINA.

Οὗτοι πᾶσαν τὴν γραμμὴν
συνείχον μέχρι τοῦ ἁγίου Κόνωνος
τοῦ ἐν Πηγαῖς, καὶ τέλος πλεύσας εἰς Χαλάς,
ἐκείθεν τὸν διάπλουν ἐπεχείρησεν
ὁ ἐκμανὴς Χαράνος.

MAPIA.

Καὶ ἀπέτυχε;

MARTINA.

Τοῦ πυκνοτάτου σκότους ὠφελούμενα,
τινὰ τῶν μονοξύλων διεξέφυγον
τὴν σκοῦλκαν, καὶ φορτίον ἔλαβον Περσῶν,
ἀλλ' αἱ τριῆρεις κατεπόντισαν αὐτά,
ἐπιτεθεῖσαι κατὰ τὴν ἐπάνοδοι,
καὶ πάντας τοὺς βαρβάρους ἐκρεοῦργησαν.

MAPIA.

Εὐάρεστά πως ἴσος ἐπεισόδια,
ἀλλ' ἄφευκτος ἐν τούτοις ἡ καταστροφή,
ἦν ὡς εὐκταίαν ἀναμένω λύτρωσιν.
Τίς οἶδε ποίαν φοβερὰν ταπείνωσιν
εἰς τὰς καταπεσούσας ἐπεφύλαττεν
ἡ μοῖρα ἔτι; Οὕτω τελευτῶμεν κἂν
ἐπὶ τοῦ θρόνου.

MARTINA.

Ἀπατάσαι, μήτέρ μου.
Ὁ Ἄναξ, σώσας ἑαυτόν, καὶ τὴν ἀρχὴν
λαμπρὰν καὶ αὖθις ἀναδείξας, εὐμενῶς
προσνεύει. Τοὺς κινδύνους τὸ Βυζάντιον
ἂν διαφύγῃ τούτους...

MAPIA.

Φροῦδα ὄνειρα.

Καὶ ἂν κοπάσῃ ἡ παρούσα καταιγίς,
αἰσχύνῃ μόνον δι' ἡμᾶς ἀπέμεινε.
Μακρὰν σου ἀνεδείχθη ὁ Ἡράκλειος,
καὶ τὴν ἡδέϊαν πλέον μόνος κύλικα
μυζῶν τῆς ἐξουσίας, καταλείπει σοι
τὴν ὑποστάθμην. Προτιμῶ τὴν κολάσιν.

MARTINA.

Τὸ θάρρος μου κλονίζεις εἰς τὴν κρίσιμον στιγμήν. Ὁ Βῶνος ἀναμένει σήμερον ἐπίθεσιν σπουδαίαν.

MARIA.

Ἐτοιμάσθητι

εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν ἢ τὸν θάνατον. Σὲ καταλείπω.

MARTINA.

Σπεύδω εἰς τὸ τέμενος τῶν Βλαχερνῶν. Παρθένε, σὺ εὐλόγησον τὰς προσπάθειάς τῶν πιστῶν προμάχων σου. (Ἐξέρχονται κατ' ἐναντίας διευθύνσεις. Πίπτει τὸ διασκήνιον.)

ΣΚΗΝΗ ΣΤ΄.

Ἡ πρὸ τῆς Χρυσῆς Πύλης τοῦ περιβόλου πλατεῖα. Συναντῶνται, ἔξ ἀντιθέτων μερῶν ἐρχόμενοι, ἀφ' ἑνὸς μὲν ὁ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ μετὰ τοῦ ΠΙΣΙΔΟΥ, καὶ ἄλλων κληρικῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ ΒΩΝΟΣ μετὰ στρατιωτικῆς ἀκολουθίας.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ἡρωϊκὴ καὶ πάλιν ἡ ἀντίστασις καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν· λίθων χάλαζαν αἱ πετραῖαι διαρκῶς κατέρριπτον, αἱ ἐλεπόλεις πολλαχοῦ ἐκρήμνισαν καὶ οἱ κριοὶ τὸ τεῖχος, φλογεροὶ πυρσοὶ ἐκ τῶν πυργοκαστέλλων ὡς μετέωρα κατέπιπτον, καὶ νέφη ἐπεσκίαζον βελῶν τὴν πόλιν, ἀλλ' οὐδ' εἰς κατέλιπε τὴν τάξιν τῶν γενναίων, καὶ ἀνίσχυρος ὁ μυσαρὸς Χαγάνος ἤδη μαίνεται.

ΒΩΝΟΣ.

Παρασκευάζει τὴν ἐσχάτην ἔφοδον διὰ τὰς πρώτας τῆς αὐτῆς μαρμαρυγᾶς. Εἰς τὰς ἀμμώδεις τοῦ Βαρνύσσου ἐκβολὰς συνήθροισε τὰ σκάφη καὶ μονόξυλα, βοῆς πληροῦντα ὅλον τὸ Χρυσόκερας καὶ τρόμου.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ποῖον ἔχει ἄρα σχέδιον;

ΒΩΝΟΣ.

Κατάσκοποι τὰ πάντα μοὶ μετέδωκαν. Πρὸ τοῦ τεμένους σύνθημα τῶν Βλαχερνῶν διὰ πυρᾶς ὀρῶντες, ἀνοιχθήσονται οἱ Βούλγαροι καὶ Σλαῦοι πρὸς τὸν Σάρβαρον, ἐν ᾧ συγχρόνως γενικὴ γενήσεται κατὰ τοῦ τείχους τῆς ξηρᾶς ἐπίθεσις.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ὁ κίνδυνος σπουδαῖος τότε.

ΒΩΝΟΣ.

Πρόκειται

περὶ τῶν ὅλων, ἀλλ' ἐξήρτυσα καλῶς τὰ καθ' ἡμᾶς.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἐδείχθης ὄντως Προμηθεὺς ἐν πάσῃ συγκυρίᾳ.

ΒΩΝΟΣ.

Ἐνεδρεύουσιν

ἡμῶν αἱ νῆες, κρύφα ἐκατέρωθεν τοῦ Κέρατος ταχθεῖσαι, σύνθημα ψευδὲς ὑπὸ τῶν Ἀρμενίων ἀναφθήσεται, εἰς τοῦ ἁγίου Νικολάου τὸν Ναόν, τῶν Βλαχερνῶν καὶ τοῦτον ὄντα γείτονα, καὶ οὕτω ἀνυπόπτως καταπλέοντες, ὡς ἐν παγίδι οἱ ἐχθροὶ ληφθήσονται.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Θαυμάσια.

ΒΩΝΟΣ.

Συνάμα προδιέθηκα

πρὸς ἔξοδον τὰ πάντα. Ὁ ἀτρόμητος μυρίους ἄγων ἄνδρας Ἀθαλάρικος καραδοκεῖ τὴν ὥραν.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἐτι κάλλιον

ΒΩΝΟΣ.

Ναί, ναί, ἀκμαίαν ἔχω τὴν πεποιθήσιν.
Ὁ οὐρανός, ὦ φίλοι, εὖνους δείκνυται,
καὶ πρὸ μικροῦ ἀρίστας αὐθις ἔλαβον
εἰδήσεις ἐξ Ἀσίας. Ταύτας ἔφερον
κατεσπευσμένως πρὸς ὑμᾶς.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ω λάλησον!

Τοὺς ἀσπασίους οἰωνοὺς μετάδος μοι.

ΒΩΝΟΣ.

Ἀπαντηθέντες τέλος, συνεπλάκησαν
ἐγγὺς τῆς Ἀρμενίας ὁ Θεόδωρος
καὶ ὁ Σαὴν. Ἡ μάχη ἦν ἀμφίροπος
ἐπὶ μακρόν, ἀλλ' αἰφνης χάλαζα σφοδρὰ
καταπεσοῦσα τοὺς ἐχθροὺς ἐπάτασεν,
ἐν ᾧ αἰθρίας ἡ παράταξις ἡμῶν
ἀπήλαυε.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Εὐνοίας δείγμα ἔκτακτον
τῆς πανυμνήτου Θεοτόκου.

ΒΩΝΟΣ.

Εὐχερῆς

ὑπῆρξε τότε ἡ τροπή, καὶ φοβερὰ
τῶν πολεμίων ἡ σφαγή. Τὸν ὀλεθρον
ὄρων, καὶ τρέμων τὴν μανίαν ὁ Σαὴν
τοῦ ἀπηνοῦς Χοσρόου, ἐτελεύτησεν
ἐκ λύπης, ἀλλ' οὐδ' οὕτως ὑπεξέφυγε
τὴν ἀτιμίαν. Ἀλατι ταριχευθὲν
τοῦ ἀτυχοῦς τὸ σῶμά, εἰς τὸν Ἀνακτα
ἐστάλη καὶ ὑπέστη πᾶσαν ὕβριν.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Φεῦ,

ἡ θέμις αὕτη τῶν τυράννων.

ΒΩΝΟΣ.

Ἐκτοτε

χωρῶν ἀνενοχλήτως, ἀναμένεται
μετ' οὐ πολὺ ἐνταῦθα ὁ Θεόδωρος.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Βεβαία τότε ἡ κατίσχυσις ἡμῶν.

ΒΩΝΟΣ.

Ἀκούσατέ μου ἔτι. Εἰσεχώρησαν,
τὰς πύλας τὰς Κασπίας ἐκπορθήσαντες,

οἱ φοβεροὶ Χαζάροι, ἔθνος Τουρκικόν,
εἰς τὴν Περσίδα, ὑπὸ νέον Στρατηγὸν
τὸν Ζιεβήλ. Πρὸς τοὺτους καταστρέφοντας
τὰ πάντα καὶ δηοῦντας, Πρέσβεις ἔπεμψεν
ὁ Ἀναξ μετὰ δώρων, καὶ συνήντησεν
αὐτοὺς παρὰ τὴν πόλιν τοῦ Τιφίλεως.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Διὰ τοὺς Πέρσας θέαμα διδακτικόν.

ΒΩΝΟΣ.

Ἐκ τῆς λαμπρᾶς οἱ Τοῦρκοι παραστάσεως
καταπλαγέντες τοῦ Δεσπότου, ἔπεσαν
καὶ προσεκύνουν τὸ διάδημα πρηνεῖς,
ἀλλ' εἰς τὸ στήθος ἔθλιψε τὸν Ζιεβήλ
ὁ Ἀναξ, καὶ τὸ στέμμα ἐδωρήσατο,
μετὰ τῆς βαρυτίμου πάσης συσκευῆς
τοῦ δείπνου.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Σπόρος ἀποδίδων πολλαπλᾶ.

ΒΩΝΟΣ.

Ὡς λέγεις. Τόσον τῶν Χαζάρων αἱ τιμαὶ
κατέθελξαν τὸν Ῥῆγα, ὥστε τέσσαρας
τῷ Ἡρακλεῖ μυριάδας μαχητῶν
παρέδωκε γενναίων.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ἀνεκτίμητος

ἐπιτηδεΐας πολιτείας ἀμοιβή.

ΒΩΝΟΣ.

Ὁ Ἀναξ οὕτως εἰς τὴν Ἀτροπατηνὴν
καὶ αὐθις εἰσχωρήσας, ἤδη ἀπειλεῖ
τὴν Κτησιφῶντα, τῶν Περσῶν πρωτεύουσάν.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Τὴν ἡμετέραν, δεῦτε, τότε σώσωμεν.

ΒΩΝΟΣ.

Εἰς τὰς ἐπάλξεις πάντες.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Εἰς τὸ τέμενος·

ἡμεῖς ὡς ὄπλα τὰς δεήσεις ἔχομεν.

(Ἀπέρχονται οἱ μὲν δεξιόθεν, οἱ δὲ ἀριστερόθεν.
Πίπτει τὸ διασκήνιον.)

ΣΚΗΝΗ Ζ΄.

Τὸ προαύλιον τοῦ ἁγίου Νικολάου ἐπὶ τῆς ἀπορρώγος ὄχθης τοῦ Κερατείου κόλπου. Φαίνεται ἀριστερῶς ἡ μαρμάρινος τοῦ Ναοῦ πρόσοψις. Δεξιῶς μεγάλῃ στιβάς φρυγάνων ἐτοίμη πρὸς ἀνάφλεξιν. Ἐπὶ τοῦ μετασκηνίου διακρίνεται ἡ θάλασσα. Ἡ ὠχρὰ ἡμισέληνος κατέρχεται πρὸς τὴν δύσιν· ἐν ᾧ βαθμηδὸν πορφυροῦται ὁ ἀνατολικὸς ὀρίζων. Ὁ ΣΕΙΣΜΟΣ μόνος. Ἀργότερον ὁ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ καὶ ὁ ΠΙΣΙΔΗΣ μετ' ἄλλων ἱερέων καὶ πολιτῶν, καὶ τέλος ὁ ΒΩΝΟΣ μετὰ στρατοῦ καὶ λαοῦ.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

᾽Ωραία διασκέδασις. — “Ἀμα ἡχήσῃ σάλπιγξ ἐπὶ τῆς ἁγίας Σοφίας ἀναψε τὰ φρύγανα.” — Καὶ διὰ τί, παρακαλῶ; Ἐκεῖ κάτω συνηθορίσθη τῶν ἐχθρῶν ὁ στόλος. Μὴ ἔχῃ ἀνάγκην φωτοχυσίας; Ἐγὼ προτιμῶ τὸ σκότος. Ἐὰν μὲ ἀνακαλύψουν ἐδῶ, καὶ δοκιμάσουν τὴν εὐθυβολίαν τῶν τοξοτῶν; Ἡ ἐὰν ἀποβοῦν καὶ μὲ κυριεύσουν ἐξ ἐφόδου; Μόνος καθ' ὀλοκλήρου στόλου δὲν εἶνε δίκαιον. Εἰς τὴν ὄχθην φυλλάττει τὸ σῶμα τῶν Ἀρμενίων. Πλὴν τί μὲ τοῦτο; Ὅταν φθάσῃ ἡ κακὴ ὥρα τίς ἐνθυμεῖται τὸν γείτονα; Τί διάβολον, δὲν ἔμενα εἰς τὴν Ἀσίαν; Πάλιν καλλίτερα ἐκεῖ. Ἐδῶ τὸ θηρίον αὐτὸ ὁ Χαγάνος θὰ μᾶς χάψῃ ὅλους ζωντανούς. (Ἥχεῖ σάλπιγξ ἐν τῇ ἀποστάσει.) Ἡ σάλπιγξ! Ἡ μὴ καμμία κουκουβάγια; Ὅχι, τελείωσαν τὰ ψέματα. Βωβάσου δά· σὲ ἤκουσα. Θάρρος, Σεισμέ, Θάρρος! Γεννηθήτω φῶς, καὶ σύ, Ἀϊ Νικόλα, μὴ λησμονῆς τὸ κερί ποῦ σὲ ἀναψα. (Ἀναφλέγει τὰ φρύγανα καὶ φωτίζεται ἡ σκηνή.) Εἶμαι περίεργος τί θὰ συμβῇ. Δὲν διακρίνω τίποτε. Ἀ, ναί, τὰ μονόξυλα ἐκινήθησαν, καὶ ὀρμοῦν πρὸς τὸ στόμιον. Ἐφθασαν εἰς τὰς Συκάς. Κατευόδιον, Χαγάνε. Διὰ ποῦ παρακαλῶ; Προσκυνήματα εἰς τὸν Σάρβαρον. Πλὴν τί βλέπω; ... Ναί, δὲν ἀπατῶμαι. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, ἐκεῖ, ἐκεῖ, ὁ στόλος ἡμῶν καταπλέει πλησίστιος. Ἦρχισα νὰ ἐννοῶ. Ἰδοὺ συνηντήθησαν. ὦ τί θέαμα! Ἀμυδρῶς διακρίνω. Τὰ μονόξυλα βυθίζονται. Ἡ θάλασσα βράζει. Οἱ πνιγόμενοι ἐπιπλέουν κατὰ χιλιάδας. Φόβος καὶ τρόμος. Εὐγε, Σεισμέ, εὐγε! Ἦνδραγάθησες, φίλε μου. Σὺ ἔδωσες τὸ σύνθημα. Εἰς σὲ ἀνήκει

ὁ θρίαμβος. (Ἦχοσι πρὸς τὸ μέρος τῆς ξηρᾶς σαλπισμοί, καὶ ἀκούεται ὁ θόρυβος μάχης.) ὦ, ὦ, ἄλλο κακό! Τοῦτο πάλιν τί σημαίνει; Βεβαίως ἔξοδος τῶν ἡμετέρων. Ἡ μὴ ὠρμησαν οἱ Ἀβαρες; Ἀλλὰ τότε ἐγὼ εἶμαι εἰς τὸ μέσον. Ἀσχημα τὴν ἔχουμε, Σεισμέ, ἄσχημα. Ἀἱ Νικόλα, ἐκεῖνο ποῦ ξέρεις· Θυμήσου τὸ κερί. (Ὁ θόρυβος προσεγγίζει.) Ἐρχονται. Ὁ Χαγάνος! Ὁ Χαγάνος! Κ' ἐξημέρωσε. Ἀἱ Νικόλα, καμμία σκοτεινὴ γωνία, γιὰ τὸν Θεό!

(Σπεύδει καὶ κρύπτεται ἐντὸς τοῦ Ναοῦ. Εἰσέρχονται ὁ Πατριάρχης καὶ ὁ Πισίδης, ὑπὸ πολλῶν ἀκολουθούμενοι.)

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Καλῶς ἐντεῦθεν πάντα διακρίνονται. Εἰκὼν ὑψίστη. Σωρηδὸν ἐξώκειλαν ἐπὶ τῆς ὄχθης τὰ κενὰ μονόξυλα, καὶ φοινικοὺς ἐβάφη ἐκ τοῦ αἵματος ὁ μέλας πόντος.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ταῦτα ἐξηπάτησαν τὰ φρύγανα τοὺς Σλαοὺς. Ὅτι πρόκουρσον φυλάττει ὥδε Σκυθικὸν ἐνόμισαν, καὶ πρὸς τοὺς βράχους τούτους κολυμβήσαντες, ὑπὸ τῶν Ἀρμενίων κατεσφάγησαν.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Πρὸς τὸν Χαγάνον ἄλλοι διεσώθησαν, ἀλλ' ἐκμανεῖς ἐκεῖνος ὁ κατάρτος, διέταξε καὶ τούτων τὴν καταστροφὴν.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τῆς Παναγίας ἐντελὴς ὁ θρίαμβος. Ἐν ᾧ τὸν μέγαν εἶχον πόντον οἱ ἐχθροὶ ἐν τῇ λεκάνῃ ταύτῃ συνηθορίσθησαν, ἐφ' ἧς δεσπόζει ὁ Ναὸς τῶν Βλαχερνῶν.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ὡς ἐν δικτύῳ οὕτω συνελήφθησαν,
καὶ μία ὥρα τὴν φθορὰν ἐπήνεγκε
τῆς φοβεράς τῶν Σλαύων παρατάξεως.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Εἰς τὰς Συκάς ὁ στόλος ἀναπαύεται,
καὶ τὰς λευκάς συμπύσσει ἤδη πτέρυγας,
ὥς μετὰ θήραν γένος λαύρων πελαργῶν.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Καὶ τῶν Θωρακοφόρων ἀκατάσχετος
ἡ ἔξοδος ὑπῆρξε, τραῦμα καίριον
κατενεγκούσα τῷ Χαγάνῳ.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Πράγματι,
ἡρωϊκῶς ὁ Κόμης Ἀθαλάριχος
τετραπλασίους διεσκόρπισεν ἐχθρούς.
(Ἀντηχοῦσιν ἀλαλαγμοὶ πρὸς τὸ μέρος τῆς πόλεως.)

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Τί τρέχει;

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Εὐφροσύνῳς ἀλαλάζουσιν
ἐκτὸς τοῦ περιβόλου.

ΠΙΣΙΔΗΣ, παρατηρῶν.

Πλήθος φαίνεται
προσερχομένων μέγα.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ, ὁμοίως.

Διακρίνεται
μετὰ τῶν πρώτων καὶ ὁ Βῶνος.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἀγαθὰς
κομίζει ἀγγελίας.
(Εἰσέρχεται ὁ Βῶνος μετὰ στρατιωτῶν, οἵτινες παρα-
τάττονται ἐκατέρωθεν, καὶ λαοῦ.)

ΒΩΝΟΣ.

Χαῖρε, Δέσποτα!
Ἡ νίκη πληρεστάτη· τὸ Βυζάντιον
ὅλοσχερῶς ἐσώθη, καὶ διέσωσε
τὴν οἰκουμένην πᾶσαν.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τί νεώτερον;

ΒΩΝΟΣ.

Τῶν ὁμοφύλων γνόντες τὴν ἀπώλειαν,
ἐμάνησαν οἱ Σλαῦοι καὶ κατέλιπον
τὸν ἄθεον Χαγάνον, ἀναγκάσαντες
εἰς ἐσπευσμένην καὶ αὐτὸν ἀγάζουσιν.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

ὦ τέλος!

ΒΩΝΟΣ.

Τὸν Ἑρμίτζιν πέμψας, ἦται μοι
συνέντευξιν, ἀλλ' εἶπον ὅτι ἔληξεν
ἡ ἐξουσία ἡ ἐμή, καὶ προσεχῶς
ὁ τοῦ Δεσπότη καταφθάνει ἀδελφός,
σὺν τῇ θεοφυλάκτῳ πάσῃ στρατιᾷ.
— «Ἐκεῖνος ἔπεται σοι εἰς τὴν χώραν σου,
προσέθηκα, καὶ τότε διαλέγεσθε» —

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἀπάντησις ἀρίστη.

ΒΩΝΟΣ.

Ἄμα ἤκουσεν
αὐτὴν, κατεπειγόντως πάσας ἔκαυσε
τὰς ἐλεπόλεις καὶ χελώνας, χύματος
ἐπλήρωσε τὰς τάφρους, ἀπεβύρσωσε
τοὺς πύργους, καὶ ἀτάκτως ἀνεχώρησεν,
ἀφ' οὗ τῶν προαστείων ἐπυρπόλησε
διὰ νωτοφυλάκων τὰ ἐγγύτερα.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Κοινῇ δαπάνῃ αὐθις ἐγερθήσονται.

ΒΩΝΟΣ.

Συνάμα, κρύπτων τὴν φθορὰν, ἐδήλωσε
προσκαίρως ὅτι μόνον ἀποσύρεται,
ἐξαντληθέντων τῶν χρησίμων τοῦ στρατοῦ,
καὶ ὅτι αὐθις ἐφορμῶν ἀκάθεκτος,
τὴν ὕβριν ἐκδικήσει τὴν θανάσιμον.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Γνωρίζει ἤδη ποία ἡ δεξιῶσις.

ΒΩΝΟΣ.

Καὶ τοῦτο ἔτι διηγείται. Δέσποιναν
εἰς τὰς ἐπάλξεις συνεχῶς διέκρινε,
σεμνοφοροῦσαν καὶ ἀπείργουσιν αὐτόν.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Παρεμφερῇ πως καὶ οἱ Σλαῦοι λέγουσι.
Καλλίστη ὅτι ἐθεάθη τις γυνή,
ἐξερχομένη μετ' εὐνούχων παμπληθῶν
τῆς ἐν Βλαχέρναις πύλης. Ὡς τὴν Ἄνασσαν
ἐξέλαβον τὸ φάσμα, μεταβαίνουσιν
πρὸς τὸν Χαγάνον, κατ' ἀρχάς, ἀλλ' ἔπειτα
συντόνως πρὸς τοὺς βράχους κατεδίωξαν,
παρ' οὓς καὶ διελύθη. Φόβος ἄλλοτος
ταχέως τότε διεδόθη ἐν αὐτοῖς,
καὶ ἀμοιβαίως κατεκρεουργήθησαν.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τῆς Παναγίας ἡ εἰκὼν ἐτάραξε
τὰς φρένας τῶν βαρβάρων.

ΒΩΝΟΣ.

Ὅντως εἰς αὐτὴν
ὀφείλεται ἡ νίκη.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἐν ᾧ ἅπαντα
ἐκάησαν τὰ περίξ, σῶον ἔμεινε
τῶν Βλαχερνῶν τὸ θεῖον μόνον τέμενος,
ὑπ' ἀφανῶν ἀγγέλων φυλαττόμενον.

ΒΩΝΟΣ.

Ἐκεῖ τὸ πλῆθος, ἔξαλλον ἐκ τῆς χαρᾶς,
συρρέει ἤδη, τὴν Παρθένον ἐξυμνοῦν
τὴν σώτειραν τοῦ κόσμου.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ, τῷ Πισίδῃ.

Πλείστους ἔψαλες

περικλεεῖς ἀγῶνας, τέκνον· μένει σοι
τὸ ᾄσμα τῶν ᾠμάτων ἔτι. Σύνθεσον
τὸν ὕμνον τῆς Παρθένου τὸν Ἀκάθιστον,
καὶ τὴν ἀκολουθίαν ταύτην ἐφεξῆς
τελεῖτε τὴν μεγάλην Τεσσαρακοστήν
εἰς πάσαν χώραν ὅπου ζῶσιν Ἕλληνες.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Αὐθόρμητα τὰ ἔπη ἀναβρῶουσιν
ἐκ τῆς ψυχῆς μου, ὡς λιβάνου ἄρωμα.
“Τῇ ὑπερμάχῳ Στρατηγῷ τὰ νικητήρια!
Ὡς λυτρωθεῖσα τῶν δεινῶν, εὐχαριστήρια
ἀναγράφω σοι ἡ πόλις σου, Θεοτόκε.
Ἄλλ' ὡς ἔχουσα τὸ κράτος ἀπροσμάχητον,
ἐκ παντοίων με κινδύνων ἐλευθέρωσον,
ἵνα κράζω σοι, Χαῖρε νύμφη ἀνύμφευτε!”

ΒΩΝΟΣ.

ὦ εὖγε, εὖγε! Ἀληθῶς ἐπάξιος
ὁ ὕμνος ταύτης τῆς εὐέλpidος στιγμῆς.

ΠΙΣΙΔΗΣ, μετ' αὔξοντος ἐνθουσιασμοῦ.

Χαῖρε τῆς ἐκκλησίας ὁ ἀσάλευτος πύργος.

ΤΟ ΠΛΗΘΟΣ.

Ἀμήν.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Χαῖρε τῆς Βασιλείας τὸ ἀπόρρητον τεῖχος.

ΤΟ ΠΛΗΘΟΣ.

Ἀληλούϊα!

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Χαῖρε δι' ἧς ἐγείρονται τρόπαια!

ΤΟ ΠΛΗΘΟΣ.

Ἀμήν!

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Χαῖρε δι' ἧς ἐχθροὶ καταπίπτουσι!

ΤΟ ΠΛΗΘΟΣ.

Ἀληλούϊα!

(Ἐν ᾧ πάντες ἀλαλάζουσι, καὶ οἱ στρατιῶται κρούουσι τὰς ἀσπίδας διὰ τῶν δοράτων, πίπτει τὸ διασκήνιον.)

ΣΚΗΝΗ Η'.

Τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἡρακλείου παρὰ τὴν Γάζαν τῆς Μηδίας. Ἐπὶ τοῦ μετασκηνίου φαίνονται χιονοσκεπῇ τὰ Γορδυαῖα ὄρη. Ὁ ΘΕΟΔΩΡΟΣ καὶ ὁ ΝΙΚΗΤΑΣ ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ Αὐτοκράτορος.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Δικαίως καυχᾶσαι ἐπὶ τῇ καταθραύσει τοῦ Σαήν. Ἔχει συνεπειάς ἀνυπολογίστους.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Καὶ ὅμως ὀφείλω αὐτὴν κυρίως εἰς τὴν χάλαζαν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ναί, ἀλλ' ἐφήρμοσας τὸ ῥητὸν — «Σὺν χαλάζῃ καὶ χεῖρα κίνει». —

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ἀσυγκρίτως θαυμασιώτεροι οἱ ὑμέτεροι ἀγῶνες. Ἄμα ἐγνώσθη ἡ περικλεῆς διάσωσης τῆς πρωτευούσης, εἰσεβάλετε εἰς τὴν Ἀτροπατηνὴν καὶ τὴν Ἀσσυρίαν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Αἱ ἀπαρχαὶ ὑπῆρξαν ὄντως λαμπραί. Ὁ ἀκάματος Χοσρόης παρέταξεν αὐτῆς στρατιὰν ἐκ πεντήκοντα μυριάδων ἀνδρῶν ὑπὸ τὸν Ῥαζάτην, Στρατηγὸν πολεμικώτατον.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ὅστις ἐν τούτοις ἐπὶ μακρὸν ἀπέφυγε τὸν ἀγῶνα.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Εἶχε δίκαιον ἐκγυμνάζων τοὺς νεοσυλλέκτους διὰ μικρῶν συμπλοκῶν. Ἄλλ' ἡμεῖς, προελάσαντες ἀπὸ τοῦ Ἀράξου μέχρι τοῦ Τίγριδος, πολλὰς ἐπυρπολήσαμεν πόλεις, καὶ τὴν χώραν πᾶσαν ἐλεηλατήσαμεν.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ἐκεῖ ἐγκατέλιπον ὑμᾶς οἱ Χαζάροι;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἐκεῖ. Ὁ Ζιεβήλ ἀπέθανε, καὶ ὅτε εἶδον τὸν δριμὺν χειμῶνα καὶ τὰς ἀπαύστους ἐπι-

δρομάς, ἤρχισαν ὑποβρέοντες, καὶ τέλος ἀπεσκίρτησαν ἐν σώματι.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ἐγὼ τότε ὤδευον πρὸς τὴν Χαλκηδόνα κατὰ τοῦ Σαρβάρου, ἀλλ' ἅμα ἐγνώσθη ἡ εἶδησις, ἔσπευσα πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Οὐδέποτε ὑπῆρξε θαυμασιώτερος. Παρατάξας τοὺς στρατιώτας — «Γνώτε, ἀδελφοί, εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι οὐδεὶς ἡμῖν συμμαχῆσαι θέλει, ἀλλ' ἡ μόνος ὁ Θεὸς καὶ ἡ τοῦτον ἀσπόρως τεκοῦσα μήτηρ.» —

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Φαντάζομαι τὸν ἐνθουσιασμόν τῶν λεγεώνων.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἀκράτητοι ὤρμησαν αὐτῆς πρὸς τὰ ἐμπρός. Ὁ Ῥαζάτης ἠκολούθει πάντοτε, ἀποζῶν ὡς κύων ἐκ τῶν ψυχίων, καὶ βλέπων κατὰ χιλιάδας θνήσκοντας τοὺς ἵππους αὐτοῦ.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Δυσάρεστος συνοδεία.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἀφοῦ διεμείναμεν ἡμέρας τινὰς ἐν Χαμαθῇ, ἐφθάσαμεν εἰς τὸν ποταμὸν Ζάβατον ἢ μέγαν Ζάβ.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Τὸν ποτὲ Λύκον, παρ' ὃν οἱ μύριοι μετὰ τοῦ Ξενοφώντος, καταπροδοθέντες ὑπὸ τοῦ Τισσαφέρνους, ἀπώλεσαν πάντας αὐτῶν τοὺς Στρατηγούς.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Αὐτὸν ἐκείνον, ὃν καὶ διαβάντες, ἡλί-σθημεν παρὰ τὴν Νινευί.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ἡ σωζομένη πολίχνη οὐδόλως ἐνθυμίζει
τὴν λαμπρὰν τῆς Ἀσσυρίας πρωτεύουσαν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ναί, ἀλλ' ἐκεῖ, ἐπὶ τοῦ περικλεοῦς πεδίου
τῶν Γαυγαμήλων, κατέστρεψε τὸ πρῶτον
Περσικὸν Κράτος ὁ μέγας Ἀλέξανδρος, καὶ
ἦρκει διὰ τὸν Ἡράκλειον ἡ ἀνάμνησις αὕτη.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

ᾠ βεβαίως! Ἀφ' οὗ ἐνίκησε παρ' Ἰσσόν,
ἔλειπον μόνα τὰ Γραυγάμηλα.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ὁ Ῥαζάτης, ὡσεὶ ὑπὸ τῆς μοίρας ὠθού-
μενος, διέβη καὶ οὗτος τὸν ποταμόν, καὶ
κατεσκήνωσε παρὰ τὴν συμβολὴν αὐτοῦ
καὶ τοῦ Τίγριδος. Ἐν τῶν Περσῶν βάνδον
συνεκρούσθη μετὰ τῶν ἐπιλέκτων τοῦ Στρα-
τηγοῦ Βαάνου, καὶ παρὰ τῶν αἰχμαλώτων
ἐμάθομεν, ὅτι προσεχῶς ἀνεμένοντο τρισχί-
λιοι ἔτι ἱππεῖς. Ὁ Ἀναξ οὐδὲ στιγμὴν
τότε ἀπώλεσε, καὶ προσφωνήσας τὸν στρα-
τόν, παρετάχθη.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ὁ δὲ Ῥαζάτης;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἐνεφανίσθη ἀμέσως, ἀφ' οὗ διήρρεσεν
εἰς τρεῖς φάλαγγας τὰς δυνάμεις αὐτοῦ.
Ἦν ἡ δωδεκάτη τοῦ Δεκεμβρίου, ἡμέρα
ψυχρά, ἀλλ' ὠραία. Οἷα σκηνὴ ἀπερίγραπτος!
Ὁ Ἡράκλειος ἔππευε τὸν Δόρκωνα, καὶ ἅμα
εἶδε τὸν Ῥαζάτην, προεπήδησε κραδαίνων
τὸ φοβερόν αὐτοῦ ξίφος. Βραχὺς ὑπῆρξεν
ὁ ἀγών, καὶ ὁ Σατράπης ἐκυλίετο ἐν τῇ
κόνει, ἐν ᾧ δρομαῖοι ἔφευγον οἱ σωματο-
φύλακες. Ἀλλ' ἕτερος ἐξώρμησε μεγιστάν,
ὃν ἐπίσης κατέβαλεν ὁ Ἀναξ, καὶ τοῦτον
διεδέχθη τρίτος, ὅστις ἔτρωσε τὸν Ἡρά-
κλειον εἰς τὸ χεῖλος, ἀλλ' ὁμοίως ὑπ' αὐτοῦ
ἐφονεύθη. Τότε ἤχησαν αἱ σάλπιγγες, καὶ
μανιδῶς ἐπέπεσαν κατ' ἀλλήλων αἱ ἀντι-
μέτωποι στρατιαί. Εἰς τὸ μέσον, ὡς βράχος

ὑπὲρ τὰ ἐξηγριωμένα κύματα, διεκρίνετο
πάντοτε ὁ Ἡράκλειος. Ὁ Δόρκων ἐπλήγη
εἰς τὸν μηρόν, καὶ πυκνὰ ἦσαν τὰ ἴχνη τῶν
ξιφισμῶν ἐπὶ τῆς καταφράκτου πανοπλίας,
ἀλλ' ἔφερε πάντοτε γαυριῶν τὸν ἀτρόμητον
ἀναβάτην.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Εἰκὼν ἀξία τοῦ Ὀμήρου.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἡ μάχη διήρκεσε μέχρι βαθείας νυκτός·
ὁ θάνατος ἐψηλάφει ἐντὸς τοῦ σκότους,
ἀναζητῶν τὰ θύματα, καὶ τέλος ἀπέβη ὀλο-
σχερῆς τῶν Περσῶν ἡ καταστροφή. Πλὴν
τοῦ Ῥαζάτου, ἔπεσαν οἱ τρεῖς Τουρμάρχει,
οἱ πλεῖστοι τῶν ἀρχόντων, καὶ τῶν ἀνδρῶν
ἀναρίθμητοι.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Σπουδαῖα ὑπῆρξαν βεβαίως τὰ λάφυρα.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Εἴκοσι καὶ ὀκτὼ σημαῖαι, πλὴν τῶν θραυ-
σθεισῶν, ἡ κατάχρυσος πανοπλία τοῦ Ῥα-
ζάτου, οὗ περιφέρετο ἡ ἀποκοπεῖσα κεφαλὴ,
ἡ σπάθη αὐτοῦ, καὶ ὁ τελαμών, καὶ τὸ ἐφίπ-
πιον, καὶ ὁ θώραξ, καὶ μυριάδες ὄλαι βαρυ-
τίμων ὅπλων. Ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερον,
συνελήφθη ζῶν ὁ τῶν Ἰβήρων ἄρχων Βαρ-
σαμοΐσης.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Νίκη ὄντως ἐξαισία.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Οἱ διασωθέντες τῶν Περσῶν ἔμειναν μέχρι
τῆς πρωΐας ὡσεὶ ἐμβρόντητοι ἐπὶ τῶν πτω-
μάτων, καὶ τότε, παραλαβόντες τὸ φωσσά-
τον, καὶ τρέμοντες ἔτι, ἠπλίκευσαν παρὰ
τοὺς πρόποδας δυσβάτου ὄρους.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ὁ δὲ Ἡράκλειος;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἀφ' οὗ κατέλαβε τὴν Νινευῖ, διεπέρασε
καὶ αὖθις τὸν Ζάβατον, καὶ ὤρμησε πρὸς

τὰ ἐμπρός, ὅπως ἐκβιάσῃ τὴν ἐκ Χαλκηδόνος ἀνάκλησιν τοῦ Σαρβάρου.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Οἱ δὲ Πέρσαι οὐδόλως ἐκινήθησαν;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἄπ' ἐναντίας, καταφθάντες οἱ τρισχίλιοι, καὶ παραλαβόντες τὰ λείψανα τοῦ Ῥαζάτου, ἠκολούθουν ἡμᾶς, ἀλλ' ἄνευ βλάβης. Προήλασε δὲ τότε ὁ Στρατηγὸς Γεώργιος ὁ Ἀρμένιος, καὶ κατέλαβε τὰς τέσσαρας γεφύρας τοῦ Κάπρου, ὃν διαβάς εἶτα καὶ ὁ Ἡράκλειος, κατέλυσεν εἰς τὰ Βασίλεια τοῦ Ἰεσδέμ.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Λέγεται θαυμάσιος ὁ παράδεισος οὗτος.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Καὶ δικαίως! Αὐχμηρὰ ἔρημος πᾶσα ἡ πεδιάς αὕτη τῆς Ἀσσυρίας, ἐν ἣ φύεται μόνη ἡ ἄψινθος, καὶ ἦν διασχίζουσι φυλαὶ νομάδες, καὶ ἀγέλαι στρουθοκαμήλων. Ἀλλὰ τὰς ὄχθας τοῦ Τίγριδος μέχρι Κτησιφώντος κοσμοῦσι πολλαὶ τοιαῦται περικαλλεῖς ὁάσεις. Ἐν Ἰεσδέμ ἐπανηγυρίσαμεν τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ, καὶ μετέβημεν εἶτα εἰς τὸν παράδεισον τοῦ Ῥουσᾶ, οὗ ἐπίσης κατεστρέψαμεν τὸ λαμπρὸν Ἀνάκτορον.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Θλιβεραὶ αἱ ἀνάγκαι αὗται τοῦ πολέμου.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἐν τούτοις ὁ Χοσρόης, μαθὼν τὴν ἐν Νινευτὶ πανωλεθρίαν, ἔγραψε τῷ Σαρβάρῳ, ἀνακαλῶν αὐτὸν ἐσπευσμένως. Ἀλλὰ συνελήφθη ὁ ἄγγελος, καὶ ἄλλη δι' αὐτοῦ ἐστάλη ἐπιστολή, ἀγγέλλουσα τὴν δῆθεν κατατρόπωσιν τοῦ Ἡρακλείου, καὶ διατάττουσα τὴν παράτασιν τῆς ἐν Χαλκηδόνι διαμονῆς.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Στρατήγημα ὄντως εὐφυές.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Οἱ λοιποὶ Πέρσαι, ὑπὸ τὸν Γουνδαρνάσπαν, προηγουντο ἤδη, καὶ ὁ Ἀναξ, ὑποπεύσας ὅτι ἐμελέτων ἀντίστασιν παρὰ τὴν γέφυραν τοῦ Φίσκου, ἔσπευσε πρὸς αὐτήν, ἀλλὰ καὶ αὐθις ὑπεχώρησαν.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Πόσον μετεβλήθησαν οἱ καιροί.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Διέβημεν τότε τὸν ποταμόν, καὶ κατελύσαμεν εἰς τὸν παράδεισον τοῦ Βεκλαλί, ὅπου εὔρομεν στρουθεῶνας σιτευτούς, καὶ δορκάδας, καὶ ὀνάγρους, καὶ παμπληθῆ ἄλλα ζῶα, δωρηθέντα ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείου εἰς τὸν λαόν. Ἐκτίσαμεν δὲ καὶ ἵππόδρομον, καὶ τὸν Θεὸν δοξάζοντες, ἐφ' ἱκανὸν ἀνεπαύθημεν.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Μετὰ τόσους ἀγῶνας ἦν πολῦτιμος ἡ μικρὰ αὕτη ἀνάπαυλα.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἐκεῖ πλησίον κεῖται, ὡς γνωρίζεις, ἐν ὀχυρωτάτῃ θέσει, τὸ Δασταγέρδ, ὅπου ἀπὸ εἴκοσι καὶ τεσσάρων ἐτῶν διέμενε ὁ Χοσρόης.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Κατέλιπε, λέγουσι, τὴν Κτησιφώντα, χρησμοδοτηθεὶς ὑπὸ τῶν γοήτων καὶ ἀστρολόγων ὅτι ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ προώρισται τὸ τέλος αὐτοῦ.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ὁ Ἡράκλειος, μαθὼν παρ' Ἀρμενίων ὅτι ὁ μέγας Βασιλεὺς μετὰ τοῦ στρατοῦ καὶ τῶν ἐλεφάντων εὐρίσκετο ἐν Βαρασρῳθ, ἐγγὺς τοῦ Δασταγέρδ, ὅπου ἐφύλαττε στενὴν γέφυραν ἐπὶ ποταμοῦ δυσβάτου, τρεφομένου ὑπὸ σαπρῶν ρυάκων, ἡτοιμάζετο πρὸς ἐπίθεσιν, ὅτε ἡγγέλθη αἴφνης ἡ εὐφρόσυνος ἀλήθεια.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Καὶ εἰσὶν ἀκριβῆ ὅσα περὶ αὐτῆς θρυλοῦνται;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἀκριβέστατα. Ἄμα μαθὼν ὁ Χοσρόης ὅτι διέβημεν τὸν Φίσκον, διέτρησε κρύφα τὸ τεῖχος τῆς πόλεως τὸ ἐγγὺς τοῦ Παλατίου, καὶ διὰ τῶν κήπων ἐξῆλθε μετὰ τῶν γυναικῶν αὐτοῦ καὶ παίδων.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Κάμπτεται μέχρι τέλους καὶ ὁ χάλυψ.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἦν ἤδη μακρὰν πρὶν ἢ ἐννοήσωσι τὸ πρᾶγμα οἱ Σατράπαι καὶ στρατιῶται, οὓς ἐκάλεσε τότε εἰς Κτησιφῶντα. Δρομαῖος ἔφευγεν ὁ πρῶν μόνις κινούμενος, καὶ ἠκούθουν φύρδην μίγδην γυναικες καὶ τέκνα, τέως μὴ βλεπόμενα. Τὴν δὲ νύκτα κατέφυγεν εἰς πενιχρὰν καλύβην ὁ ἑκατὸν οἰκοδόμησας θαυμάσια Μέλαθρα.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Οἷα κατάπτωσις.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἔφθασεν εἰς Κτησιφῶντα, ἀλλ' οὐδ' ἐκεῖ ἐθάρρησε, καὶ περάσας τὴν ποντογέφυραν τοῦ Τίγριδος, κατέφυγεν εἰς Γουεδεσὴρ.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Τὴν ἡμετέραν Σελεύκειαν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Αὐτὴν ταύτην. Ἐκεῖ κατέθεσε τοὺς θησαυροὺς, καὶ παρέμεινε μετὰ τῆς περικαλλοῦς Σειρέμ, καὶ τριῶν ἐτέρων γυναικῶν, τῶν καὶ θυγατέρων αὐτοῦ. Τὰς λοιπὰς πάσας, καὶ τὰ παμπληθῆ αὐτοῦ τέκνα, ἔπεμψεν εἰς ἕτερον ὄχυρὸν φρούριον.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Τὴν Σειρέμ, λέγεις, τὴν ὠραίαν Χριστιανὴν Σίραν, μεθ' ἧς συνέζευξεν αὐτὸν ἄλλοτε ὁ Μαυρίκιος;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Καὶ ἦν περιπαθῶς ἔκτοτε ἀγαπᾷ.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Καὶ ὁ Ἡράκλειος τί ἐποίησε τότε;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἀφ' οὗ ἔκαυσε τὸ Βεκλαλί, καὶ ἄλλο Παλάτιον τὸ Βεβδάρχ, εἰσῆλθε κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν Φώτων εἰς Δασταγέρδ. Τὰ ἐκεῖ εὑρεθέντα μόνις περιγράφονται. Μάγοι καὶ ἀστρολόγοι ἀπειράριθμοι, φυλάττοντες τοὺς πεπτωρακτωμένους ἄνθρακας, τριακόσια Ῥωμαῖκαὶ σημαῖαι, τρόπαια τῶν πολέμων τοῦ Σαπῶρ καὶ τοῦ Νουσχιρβάν, τρισχίλια περικαλλεῖς παρθένοι ἀπὸ πάσης γῆς συλλεγεῖσαι, καὶ ὑπὸ δωδεκακισχιλίων εὐνούχων ὑπηρετούμεναι, ἐλέφαντες χίλιοι, λευκοὶ οἱ πλείστοι, καὶ τίγρεις ὑπερμεγέθεις, καὶλέοντες, καὶ δορκάδες, καὶ ὄναγροι, καὶ ταῶνες, καὶ φασιανοί. Πρὸς δὲ ἄλῃ, καὶ μέταξα, καὶ πίπερ, καὶ ζάκχαρ, καὶ ζιγγίβερ, καὶ ὀλοσηρικὰ ἱμάτια, καὶ σκεύη χρυσᾶ ἀναρίθμητα, καὶ τάπητες, καὶ πολυτίμων λίθων χίλια κιβώτια.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ἀληθῆς τοῦ Κροίσου θησαυρός. Καὶ τί ἐγένοντο πάντα ταῦτα;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Πολλὰ παρελάβομεν, ἀλλὰ τὰ βαρύτερα κατεκάησαν, ὥς καὶ τὰ πολλὰ τοῦ Χοσρόου ἀγάλματα, καὶ αἱ Στοαί, καὶ τὰ θαυμάσια Παλάτια.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Οὕτως ἡρημούντο καὶ κατεστρέφοντο ἄλλοτε αἱ ἡμέτεραι πόλεις. Ἦδη γνωρίζει ὁ βάρβαρος ποῖον τὸ ἐκ τούτου ἄλγος.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἀφ' ἐτέρου φαντάσθητι τὴν χαρὰν ἡμῶν, ὅτε εἶδομεν προσερχομένας χιλιάδας ὅλας αἰχμαλώτων, Ἐδεσσηνῶν, καὶ Ἀλεξανδρέων, καὶ ἄλλων ποικίλων, οὓς ὁ Ἄναξ ἀπέστειλεν εἰς τὰ ἴδια.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Καὶ διεμείνατε πολὺ ἐν Δασταγέρδ;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἐκεῖ ἐωρτάσαμεν τὰ Φῶτα, εὐφραινόμενοι
καὶ τὸν στρατὸν ἀναπαύοντες, ἐν ᾧ σπου-
δαῖα παρὰ τοῖς Πέρσαις συνέβαινον.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Τὰ κατὰ τὸν Σάρβαρον;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Αὐτὰ ταῦτα. Γνωρίζεις ὅτι, μὴ ἐπανα-
κάμψας οὗτος ἔνεκα τοῦ γνωστοῦ στρατη-
γήματος, διεβλήθη, ὡς φρονῶν τὰ ἡμέτερα
καὶ ὑβρίζων τὸν μέγαν Βασιλέα. Ὁ Χοσρόης,
ἄνευ περαιτέρω ἐρεύνης, ἔπεμψε Σπαθάριον
πρὸς τὸν Συστράτηγον αὐτοῦ Καρδαρίγαν,
δι' οὗ ἐπέτασσε τὸν φόνον τοῦ Σαρβάρου,
καὶ τὴν ταχείαν ἐπάνοδον τοῦ στρατοῦ.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Καὶ ὁ Σπαθάριος οὗτος συνελήφθη, νομίζω.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Μάλιστα, ἐν Γαλατίᾳ, καὶ ἀπήχθη εἰς
Βυζάντιον. Ἐκεῖ ὁ διάδοχος Κωνσταντῖνος,
ἅμα γνοὺς τὴν ἐπιβουλήν, καλεῖ τὸν Σάρ-
βαρον, καὶ ἀνακοινοῖ αὐτῷ τὰ πάντα.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Εὐγε. Τοῦτο ἦν ἐπιτήδειον.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἐξεμάνη, ὡ εἰκός, ὁ Σατράπης, καὶ ἀμέ-
σως μεθ' ἡμῶν συνεμάχησε. Οὐδ' ἤρκεσε
τοῦτο, ἀλλὰ παραγράψας τὴν διαταγὴν τοῦ
Χοσρόου, εἰς ἣν προσέθηκεν ὡς καταδικα-
σθέντας ἑτέρους τεσσαράκοντα Σατράπας
καὶ Χιλιάρχας, ἐπιδεικνύει αὐτὴν οὕτω εἰς
τὸν Καρδαρίγαν καὶ τοὺς λοιποὺς ἡγεμόνας.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Μαντεύω τὰ ἐπόμενα.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Πάντες ἀπεκήρυξαν μετ' ὀργῆς τὸν Χο-
σρόην, καὶ πρὸς τὸν διάδοχον συμβληθέντες,
κατέλιπον τὴν Χαλκηδόνα, ὅπως ἀπέλθωσιν
ἡσύχως εἰς τὰ ἴδια.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Φοβερὸν πολλάκις ὄπλον ἡ πανουργία.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ὁ Ἡράκλειος, γνωρίζων τὴν ἐν Περσίᾳ
αὔξουσαν δυσარέσκειαν, καὶ τὴν ἐπέκτασιν
ἐλπίζων τῆς στάσεως, ἀνέμενεν εἰς Δαστα-
γέρδ, ποιήσας μάλιστα καὶ νέας προτάσεις
εἰρήνης. — «Ἐγὼ διώκω καὶ πρὸς εἰρήνην
τρέχω, ἔγραψε τῷ Χοσρόῃ· οὐ γὰρ ἐκὼν
πυρπολῶ τὴν Περσίδα, ἀλλὰ βιασθεῖς ὑπὸ
σοῦ. Ῥίψωμεν οὖν τὰ ὅπλα, καὶ εἰρήνην
ἀσπασώμεθα. Σβέσωμεν τὸ πῦρ πρὶν τὸ
πάν καταφλέξῃ.» —

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Λόγοι ὄντως εὐγενεῖς.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἄλλ' οὕς ὁ πείσμων Χοσρόης ἐξέλαβεν
ὡς ἔνδειξιν δειλίας. Δι' ὃ καὶ ἀθροίσας
νέον στρατὸν ἐξ εὐνούχων καὶ δούλων,
ἀπέστειλεν αὐτὸν μετὰ διακοσίων ἐλεφάντων,
ὅπως ἀσπίσῃ τὴν Κτησιφῶντα, καὶ κόψῃ
τὴν γέφυραν τοῦ Ἀρβά.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Κύριος μωραίνει ὃν βούλεται ἀπολέσαι.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ὁ Ἡράκλειος ἀνέζευξε, καὶ μαθὼν παρὰ
τοῦ Τουρμάρχου τῶν Ἀρμενιακῶν ὅτι ἐκό-
πησαν πᾶσαι αἱ γέφυραι, ἀπέφυγε ματαίαν
αἱματοχυσίαν, καὶ στραφεὶς πρὸς τὸν Σιά-
ζουρον, ἐξηκολούθησε τὴν πυρπόλησιν τῶν
πόλεων καὶ τὴν δῆλωσιν μέχρι τοῦ Μαρτίου,
ὅτε ὑπερβάς τὰ Γορδυαῖα ὄρη διὰ τῶν πυλῶν
τοῦ Ζάγρου, ἀφίκετο ἐνταῦθα.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ἡ διάβασις ὑπῆρξε φαίνεται κινδυνωδε-
στάτη.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἐπίπονος μόνον, ἀλλ' ἐξεφύγομεν κίνδυνον
δεινόν, καθ' ὅσον εὐθὺς μετέπειτα κατέπεσε
χιῶν πυκνοτάτη, ἓνα διαρκέσασα μῆνα.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Οὐδ' εἰς ἐσώζετο ἂν καταλαμβάνετο ὁ στρατὸς εἰς τὰς μισγαρκείας ἐκείνας. Καὶ τὴν χάριν ταύτην ὀφείλομεν εἰς τὴν θείαν ἀντίληψιν. Ἡμεῖς, ἐλθόντες διὰ τῶν πεδιάδων, οὐδὲν ἐπάθομεν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἐνταῦθα, ὡς ὀρᾷς, ζῶμεν ἐν ἀφθονίᾳ. Ἄλλ' ὁ Ἡράκλειος δυσανασχετεῖ, διότι, ὡς ἐκ τοῦ χειμῶνος, οὐδεμίαν λαμβάνει εἶδησιν.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ἐπεμψε προχθὲς εἰς κοῦρσον, ὡς μοι εἶπε, τὸν Στρατηγὸν Μεζέζιον, ὅπως συλλέξῃ πληροφορίας.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ναί, ἀλλ' εἰσέτι οὐδὲν ἠκούσθη.
(Ἀντηχοῦσι χαρμόδουνοι παιᾶνες.)

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Παιᾶνες εἰς τοιαύτην ὥραν. Συμβαίνει τί ἔκτακτον. Ἐρώτησον τοὺς φύλακας.

ΝΙΚΗΤΑΣ, βαίνων πρὸς τὴν εἴσοδον τῆς σκηνῆς.

Προσέρχεται ὁ Αὐτοκράτωρ ὑπὸ πολλῶν ἄλλων ἀκολουθούμενος.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ὁ Αὐτοκράτωρ! Σπεύσωμεν εἰς συνάντησιν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἴδου αὐτός.
(Εἰσέρχεται ὁ Ἡράκλειος μετ' ἄλλων Στρατηγῶν καὶ Μεγιστάνων.)

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Θεόδωρε, Νικήτα, τέλος ἔληξαν οἱ φοβεροὶ ἀγῶνες, καὶ ἡ Πρόνοια τὴν κορωνίδα εἰς τὸ ἔργον τὸ κλεινὸν ἐπέθηκε.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Τί λέγεις;

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Εἰς τὸ στήθος μου, τὸ ἀκαθέκτως πάλλον, δεῦτε, ρίφητε, καλοὶ μου φίλοι, μετ' ἐμοῦ εὐφράνθητε χαρὰν μεγάλην. (Ἐναγκαλίζεται αὐτούς.)

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Πλὴν τί τρέχει, Βασιλεῦ;

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ὁ τύραννος Χοσρόης τέλος ἔπεσε, καὶ βασιλεύει τῆς Περσίδος ἀντ' αὐτοῦ ὁ ἡμερος Σιρόης, ὁ πρωτότοκος ἐκ τῶν υἱῶν, εἰρήνην προβαλὼν ἡμῖν.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

ὦ, ἀληθῶς μεγάλη καὶ τρισένδοξος ἡμέρα.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τὰς εἰδήσεις μοι ἐκόμισεν ὁ Γουνδαβούνας, τῶν Περσῶν Χιλίαρχος, ὃν εἰς τὰ ὄρη εὔρεν ὁ Μεζέζιος.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Καὶ πῶς ἐπῆλθεν ἡ δεινὴ καταστροφή;

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

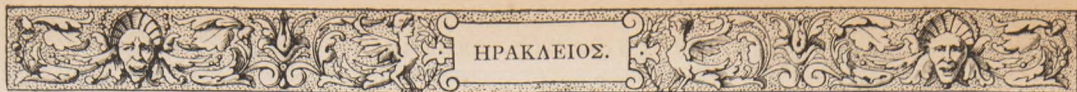
Καταβληθεὶς ἐν τέλει, εἰς παραίτησιν ἐν Σελευκείᾳ ὁ Χοσρόης φαίνεται προέβη, καὶ τὴν στέψιν ἀπεφάσισε τοῦ Μερδασᾶ, δευτέρου τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἐκ τῆς Σειρέμ.

ΝΙΚΗΤΑΣ, θεωρῶν τὸν Ἡράκλειον.

Κινδύνους συνεπάγονται δεινοὺς αἱ ἀδικίαι αὗται πάντοτε.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Εἰς στάσιν τότε ὁ Σιρόης ὤθησε τὸν Γουνδαβούναν καὶ τοὺς ἄλλους ἄρχοντας, εἰρήνην καὶ ποικίλας ὑποσχόμενος τοῖς συνωμόταις ἀμοιβὰς καὶ χάριτας, ἐν ᾧ παρίστα ὡς βεβαίαν παρ' ἡμῖν τὴν προσφυγὴν, ἂν ἄλλως πως κατέληγε τὸ πρᾶγμα.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ἦδη ἀκριβῶς γνωρίζομεν
τὰς χάριτας οἱ Πέρσαι πῶς ἀμείβουσι.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἐν τούτοις ὁ Σιρόης ἐκ τῶν φυλακῶν
τοὺς αἰχμαλώτους ὡς συμμαχοὺς προσλαβὼν,
τὸν ἀτυχὴ πατέρα, δραπετεύοντα,
συνέλαβε, καὶ πέδας εἰς τὸν τράχηλον
καὶ τὰ γεγηρακότα μέλη περιθείς,
εἰς τὸν στυγνὸν τοῦ σκότους οἶκον ἔρριψε.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Λαμπροῦ σταδίου τέλος ἀποτρόπαιον.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τῆς ἀνομίας φοβερῶς ἀπέτισε
τὸ τίμημα ὁ Ἄναξ ὁ κατάπτωτος.
Χρυσὸν ἀντὶ σιτίων παραθέτοντες
τῷ τάλαιπῶρῳ, ἐφ' ἡμέρας ἱκανὰς
ἐλιμαγχόουν, πρὸ αὐτοῦ φονεύσαντες,
τὸν Μερδασάν καὶ πάντας τοὺς λοιποὺς υἱούς,
ἐν ᾧ ἀφόβως ἤδη παριστάμενοι
οἱ χθὲς ἀκόμη ἐν τῇ κόνει ἔρποντες,
ἐνέπτυνον βαναύσως καὶ καθύβριζον
τὸ εἶδωλον τὸ πρῶην τὸ ἰσόθεον.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Βαρβάρων ἦθη.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τέλος τὸ μαρτύριον
ὁ ἄσπλαγχνος Σιρόης συνεπλήρωσε,
κατατοξεύσας τὸν πρεσβύτεην, καὶ αὐτὸς
περιβληθεὶς τὸ στέμμα τῶν Σασσανιδῶν.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Οἱ προταθέντες ὄροι ποιοί;

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ὁρίσα

αὐτοὺς ἐγώ. Καὶ αὖθις παραδέχομαι
τὰ φυσικὰ μονίμως πλέον σύνορα,
τοὺς αἰχμαλώτους ἀνταλλάσσω ἅπαντας,
καὶ — τοῦτο δὲ τὸ πάντων σπουδαιότατον —
τοῦ Πατριάρχου Ζαχαρίου λύνονται

αἱ ἀσεβεῖς ἀλύσεις, καὶ ἀλώβητον
τὸ ξύλον ἀνακτῶμεν τὸ ζωοποιόν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Χαρὰ καὶ δόξα καὶ τιμὴ αἰδίοις
εἰς σέ, ὦ Ἄναξ.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Πανευφρόσυνος στιγμή.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Οἱ ἄλλοι ὄροι κατὰ πάντα μέτριοι,
μακρὰς εἰρήνης ἀσφαλὲς ἐχέγγυον!

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, τῷ Θεόδωρῳ.

Θεόδωρε, σοὶ τούτων ἡ ἐκτέλεσις
ἀπόκειται. Τὰς χώρας ἐπισκέφθητι,
ἃς ἀνακτῶμεν, καὶ φρουρὰς ἑλληνικὰς
ἐγκαταστήσας, πέμψον εἰς τὰ ἴδια
τοὺς Πέρσας.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Τὴν διψῶσαν κατατίθημι
ρομφαίαν, καὶ προθύμως δράττω τὸν θαλλὸν
τῆς ἰλαρᾶς ἐλαίας.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Εἰς τὰς φάλαγγας
τὰς ἀναγκαίας προσταγὰς μετάδοτε.
Ἐπανακάμπτω τέλος εἰς Βυζάντιον,
τὸ θεῖον φέρων σῆμα τῆς λυτρώσεως.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἐνθουσιῶντα καὶ μυρσίνας φέροντα,
τὰ πλήθη τῶν λαῶν σου σὲ προσμένουσι.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Καὶ ἤδη τῷ Σεργίῳ μεταδώσωμεν,
καὶ τῷ πιστῷ μου Βῶνῳ, τὰ μηνύματα
δι' ἀσφαλῶν δρομέων. Λάβε κάλαμον,
Θεόδωρε, καὶ γράψον.

(Ὁ Θεόδωρος κάθηται παρὰ τράπεζαν, ὅπου εὐρην-
ται τὰ πρὸς γραφήν.)

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ὑπαγόρευσον.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, ὑπαγορεύων.

Ἀλαλάξατε τῷ Θεῷ πάσα ἡ γῆ. Εἰσέλθετε
εἰς τὰς αὐλὰς αὐτοῦ ἐν ὕμνοις, αἰνεῖτε τὸ

ὄνομα αὐτοῦ ὅτι Χριστὸς Κύριος. Εὐφραν-
θήτωσαν οἱ οὐρανοί, καὶ ἀγαλλιᾶσθω ἡ γῆ,
καὶ τερφθήτω ἡ θάλασσα, καὶ πάντα τὰ ἐν
αὐτοῖς. Ἐπεσε γὰρ ὁ ὑπερήφανος καὶ θεο-
μάχος Χοσρόης. Ἐπεσε καὶ ἐπτωματίσθη
εἰς τὰ καταχθόνια, καὶ ἐξωλοθρεύθη ἐκ γῆς
τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ. Ἀπώλετο ὁ ἀσεβὴς
μετ' ἡχοῦς. Στεφθεὶς δὲ Βασιλεὺς Βασιλέων
ὁ ἡμερώτατος Σιρόης, ἀνείλε τὸν ἀγνώμονα,
καὶ ἀνάσκαφον, καὶ βλάσφημον πικροτάτῃ
θανάτῳ, ἵνα γνῶ ὅτι Ἰησοῦς, ὁ τεχθεὶς ἐκ
Μαρίας, Θεὸς παντοδύναμος ἐστὶ. Ἀπῆλθε
τὴν ὁδὸν Ἰούδα τοῦ Ἰσκαριώτου εἰς τὸ πῦρ

τὸ ἀκατάσβεστον, τῷ ἡτοιμασμένον τῷ
Σατανᾷ.

(Εἰς τῶν παρισταμένων φέρει τὸν κάλαμον καὶ τὴν
πορφύραν, δι' ὧν ὑπογράφει ὁ Αὐτοκράτωρ.)

Καὶ ἤδη, τέκνα, ἐν εἰρήνῃ ἄγετε.

Εὐφρόσυνος ὁ ὕπνος ταύτης τῆς νυκτός.

ΤΙΝΕΣ.

Ὁ μέγας ζήτη τοῦ Σταυροῦ ὑπέρμαχος.

ΑΛΛΟΙ.

Ἡ θεία μᾶστιξ τῶν Ἀβάρων καὶ Περσῶν

(Ἐν ᾧ ἀποσύρονται καταπετάννυται ἡ αὐλαία.)

Ἡ ΜΑΧΗ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΝΙΝΕΥΪ.

Η ΒΑΣΙΛΟΜΗΤΩΡ ΜΑΡΙΑ ΔΗΛΗΤΗΡΙΑΖΟΥΣΑ ΤΟΝ ΔΙΑΔΟΧΟΝ.

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟΝ.

ΣΚΗΝΗ Α΄.

Αἱ ἐλαῖαι τῆς Γεθσεμανῆ παρὰ τὴν Ἱερουσαλήμ. Περὶ τὰς ρίζας μιᾶς ἐξ αὐτῶν κάθονται ἡ ΓΟΡΔΙΑ, ὁ ΣΑΠΦΗΡΗΣ καὶ ὁ ΒΟΥΣΑΣ. Δεξιῶς ἴστανται ὁ ΣΕΙΣΜΟΣ καὶ ὁ ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

ΒΟΥΣΑΣ.

Λέγε, Σεισμέ, λέγε τὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Πῶς κατέκοψα διακοσίους ᾿Αβαρας, πῶς ἔδωκα τὸ σύνθημα εἰς τὰς Βλαχέρνας...

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

᾿Οχι, ὄχι. Αὐτὰ τὰ γνωρίζομεν. Διηγῆσου τὰ τῆς λαμπρᾶς ὑποδοχῆς τοῦ Αὐτοκράτορος μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς εἰρήνης.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Τὸν Ἐλπίδιον ἐρωτᾶτε. Ἐκεῖνος συνώδευσε τὸν Τρισαύγουστον.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Τοιαῦται σκηναὶ δυσχερῶς περιγράφονται. Φαντάσθητε τὸν θαυμασιώτερον θρίαμβον, τὴν πόλιν πᾶσαν ἔξαλλον ἐκ τῆς χαρᾶς...

ΓΟΡΔΙΑ.

Αὐτὸ δὲν ἀρκεῖ. Θέλομεν τὰς λεπτομερείας.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Πολλά ζητείτε, ἀλλ' ἔστω. Ἄμα ἐγνώσθη ὅτι κατέφθανεν ὁ Ἡράκλειος εἰς τὴν Χαλκηδόνα, ἔσπευσαν ἀκατασχέτως εἰς ὑπάντησιν αὐτοῦ ὁ διάδοχος Κωνσταντῖνος, ὁ Πατριάρχης, καὶ δέκα μυριάδες λαοῦ.

ΒΟΥΣΑΣ.

Καὶ ὁ Μάριστρος Βῶνος;

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Πῶς ἀγνοεῖτε ὅτι ἀπέθανε;

ΓΟΡΔΙΑ.

ὦ, τί λέγεις;

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ἀφοῦ ἔσωσε τὴν πρωτεύουσαν, ἀπεκοιμήθη εἰς τὰς αἵματηράς αὐτοῦ δάφνας.

ΣΑΤΦΗΡΗΣ.

Μέγα δυστύχημα.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Πράγματι μέγα. Ὀλίγοι διεχειρίσθησαν, ὡς ἐκεῖνος, τὴν ἀνωτάτην ἐξουσίαν.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Καὶ τί εὐγενής. Μίαν ἡμέραν μὲ συνήνητησε, καὶ ἀμέσως μοὶ ὠμίλησε.

ΓΟΡΔΙΑ.

Ὅχι δά. Καὶ τί σὲ εἶπε;

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Μὲ εἶπε — «Χάσου ζῶν!» — Ἀλλὰ τί μὲ τοῦτο; Δὲν μ' ἐγνώριζε.

ΒΟΥΣΑΣ, γελῶν.

ὦ βεβαίως. Λοιπόν, Ἐλπίδιε;

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ὅλοι ἐβάσταζον κλάδους ἐλαίας καὶ λαμπάδας, καὶ ἀνευφήμουν μετὰ δακρύων χαράς τὸν Ἄνακτα· ἀλλ' ὅτε ὁ διάδοχος ἐρρίφθη κλαίων εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ πατρός, ῥίγος διέτρεξε τὸ πλῆθος, καὶ ὁ ἐνθουσιασμός ἐφθασε μέχρι τῆς παραφροσύνης.

ΣΑΤΦΗΡΗΣ.

Μεγάλη ὄντως στιγμή.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ἀφ' οὗ ἀνεπαύθη ὀλίγον εἰς τὸ Ἀνάκτορον τῆς Ἱερείας, ἐπεβιάσθη ὁ Ἡράκλειος μετὰ πάντων τῶν μεριστάνων ἐπὶ λαμπρᾷ τριήρους, καὶ κατέπλευσεν εἰς τὰς Συκᾶς.

ΓΟΡΔΙΑ.

Εἰς τὰς Συκᾶς; Διατί;

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ὅπως ἐπισκεφθῇ τὸ θέατρον τῆς καταστροφῆς τῶν Ἀβάρων.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Διὰ τὸ σύνθημα ἔμαθε;

ΒΟΥΣΑΣ.

Καὶ ἀμφιβάλλεις; Τοιοῦτον ἀνδραγάθημα λησμονεῖται;

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ἦσπάσθη τὰς εἰκόνας εἰς τὴν Παναγίαν τῶν Βλαχερνῶν, καὶ εἶτα, διελθὼν πρὸ τῆς Πύλης τοῦ Ῥωμανοῦ καὶ τοῦ Καλλινίκου, ἔφθασεν εἰς τὴν Χρυσήν.

ΣΑΤΦΗΡΗΣ.

Ἐνθυμεῖσθε πῶς διέβη αὐτὴν πρὸ ἐτῶν, διωκόμενος ὑπὸ τῶν βαρβάρων;

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ναί, ἀλλ' ἤδη τὰ πράγματα μετεβλήθησαν. Ἀναβάς ἐπὶ λαμπροῦ ἄρματος, συρομένου ὑπὸ τεσσάρων ἐλεφάντων, περιεβλήθη τὴν ἀληθῆ πορφύραν καὶ τὸ στέμμα. Πρὸ αὐτοῦ ἐφέρετο ἐν πομπῇ τὸ τιμαλφέστερον τῆς νίκης τρόπαιον, ὁ ἀληθινὸς Σταυρός, καὶ μετ' αὐτὸν αἱ τριακόσιοι σημαῖαι τοῦ Δασταγέρδ.

ΒΟΥΣΑΣ.

Ἀληθῶς πρωτοφανής ἐν τῷ κόσμῳ θρίαμβος.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Οἱ θησαυροὶ τοῦ Χοσρόου διενέμοντο ἀφειδῶς εἰς τὸ πλῆθος, καὶ ἡ συνοδεία, διασχίσασα τὸν Φόρον τοῦ Κωνσταντίνου, καὶ τὰς θέρμας τοῦ Ὀνορίου, ἀφίχθη εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν, ὅπου ἐπισήμως ἐδέχθη τὸν

Βασιλέα ὁ Σέργιος, καὶ ἠὐχαρίστησεν οὗτος τὸν Ὑψιστον, ἐκεῖ ὅπου πρὸ ἕξ ἐτῶν ἐζήτησεν ἐν δακρύοις τὴν ἀρωγὴν αὐτοῦ.

ΓΟΡΔΙΑ.

Ἐξ ἔτη πλήρη ἀπιστεῦτων κατορθωμάτων.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Εἰς ἃ ὅλοι ἠρωϊκῶς συνετελέσαμεν.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Μετὰ τοῦτο μετέβη ὁ Ἀναξ εἰς τὸν ἵπποδρομον, καὶ λαμπροὶ ἐτελέσθησαν ἀγῶνες μεταξὺ τῶν ἕξ Ἀσίας κομισθέντων λεόντων, ἐλεφάντων, καὶ τίγρεων.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Κάπως ἐπικίνδυνος διασκέδασις. Μία λέαινα τόσον ἐπιμόνως μ' ἐθεώρει ὥστε τρεῖς ἥλλαξα θέσιν.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν διέκοπτον τὴν πάλην φρενητιῶδεις ἀλαλαγμοί. Τὸ πλήθος, ἔξαλλον ἐκ τῆς χαρᾶς, ἔλεγεν ὅτι, ὡς ὁ Θεὸς ἔπλασε τὸν κόσμον εἰς ἕξ ἡμέρας καὶ ἀνεπαύθη τὴν ἑβδόμην, οὕτω καὶ ὁ Ἡράκλειος μετὰ τὰς ἕξ αὐτοῦ περικλεεῖς στρατείας ἐτέλει τὸν ἐν Βυζαντίῳ θρίαμβον.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἄλλοι ἐκάλουν αὐτὸν Σκιπίωνα, ἄλλοι Δαυῖδ, καὶ ἄλλοι νέον Ἀλέξανδρον.

ΒΟΥΣΑΣ.

Καὶ δικαίως. Μετὰ τὸν Ἀρκάδιον οὐδεὶς Αὐτοκράτωρ ἐξῆλθε τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Αὐτὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ τὰ τρόπαια ὀφείλονται εἰς τὸν Βελισάριον καὶ Ναρσῆν, ἐν ᾧ μετὰ τοῦ Ἡρακλείου ἐπανήλθον οἱ χρόνοι τοῦ Πομπηίου καὶ τοῦ Καίσαρος.

ΓΟΡΔΙΑ.

Οὐδεὶς ποτε Μονάρχης αὐτοπροσώπως τοσαῦτα διέπραξε.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Οὐδεὶς ἀνῆλθεν εἰς τοιοῦτον ὕψος. Ἐνθους ἀνευφημεῖ αὐτὸν σύμπασα ἡ Οἴκουμένη, καὶ οἱ ἀπώτατοι Κυρίαρχοι ἐκλιπαροῦσι τὴν εὐμένειαν αὐτοῦ.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἐν Βυζαντίῳ εὗρε Πρέσβεις, ἀφ' ἐνὸς μὲν τῶν Ἰνδῶν Ἀνάκτων, καὶ ἀφ' ἐτέρου τοῦ μεγάλου τῆς Γαλατίας Βασιλέως Δαγοβέρτου.

ΓΟΡΔΙΑ.

Καὶ ὅμως ἡμιτελὲς ἐθεώρει τὸ ἔργον αὐτοῦ, ἐνόσῳ ἔλλειπεν ἡ κορωνίς, ἡ ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ ἀναστήλῳσις τοῦ τιμίου καὶ ζωποιοῦ Σταυροῦ.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ναί, καὶ διὰ τοῦτο ἀποπλεύσας πάλιν ἀμέσως, ἀφίχθη ἐνταῦθα διὰ τῆς Συρίας, ὅπου καὶ ἡμεῖς ἀνεμόμενον.

ΒΟΥΣΑΣ.

Πρώτην ἔσχε φροντίδα τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ Πατριάρχου Ζαχαρίου, τοῦ ἐπὶ τόσα ἔτη φαγόντος τὸν πικρὸν ἄρτον τῆς δουλείας.

ΓΟΡΔΙΑ.

Καὶ σήμερον τέλος προέβη εἰς τὴν ἀνύψωσιν τοῦ ζωποιοῦ ξύλου, ὅπερ εὐρέθη ἄθικτον, καὶ φέρον ἀκόμη τὰς σφραγίδας τῆς ἀγίας Ἑλένης.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Τίς εἶδε καλῶς πάντα τὰ γενόμενα;

ΓΟΡΔΙΑ.

Ἐγὼ δὲν ἠδυνήθην νὰ πλησιάσω ἕνεκα τοῦ ἀπείρου πλήθους.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ἐγὼ ἀπὸ τῆς αὐγῆς κατέλαβον θέσιν πλησίον τοῦ Ἁγίου Τάφου, καὶ ἠκολούθησα τὴν πομπὴν ἕως εἰς τὸν Κρανίου τόπον.

ΓΟΡΔΙΑ.

Εὐγε. Καὶ τί εἶδες;

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Θέαμα ἐξαίσιον. Ὁ Βασιλεὺς ἐκράτει ὁ ἴδιος τὸν Σταυρόν, καὶ ἠκολούθει ἅπας ὁ κλῆρος, καὶ πλῆθος ἀναρίθμητον φέρον λαμπάδας. Ὅτε δὲ τέλος ἐφάνη ἀνορθούμενον τὸ θεῖον σύμβολον, πρῶτος ὁ Βασιλεὺς, καὶ πᾶσαι ἐκείναι αἱ χιλιάδες ἔπесαν πρηγεῖς, εὐχαριστοῦσαι μετὰ δακρύων τὸν Κύριον.

ΓΟΡΔΙΑ.

Ἡ ἡμέρα αὕτη, ἡ δεκάτη τετάρτη τοῦ Σεπτεμβρίου, ἀνεγράφη πλέον ὥς μία τῶν μεγίστων ἑορτῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ἡμίσειαν ὥραν προσηυχήθη ὁ Βασιλεὺς γονυκλινής, καὶ τέλος ἀπεσύρθη σκεπτικός. Τὸ πλῆθος, τὸ πρὸ μικροῦ τοσοῦτον ζωηρόν, ἐφάνη βαθέως ἐπηρεασθέν, καὶ ἠκολούθησεν ἐν σιγῇ μέχρι τῆς πύλης τῶν Ἀνακτόρων.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ἦμην ἐπὶ τῆς πλατείας, καὶ παρέστην εἰς τὴν παράδοξον ταύτην σκηνήν. Ἐκαστος

ἀπεσύρετο ποιῶν τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ, ὥς εἰ ἐξήρχετο τῆς Ἐκκλησίας. Οὐδὲ ψιθυρος ἠκούετο.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Περίεργος ἡ σοβαρότης τοῦ Βασιλέως ἐν τοιαύτῃ ἡμέρᾳ, καὶ ἀφ' οὗ ἔφθασεν εἰς τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς δόξης.

ΒΟΥΣΑΣ.

Τίς γνωρίζει τὰς σκέψεις τῶν Ἀνάκτων; Φέρουσιν ἐπὶ τῶν ὤμων τὴν οἰκουμένην.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ὁ ἥλιος ἔδυσε, καὶ τῆς πόλεως αἱ πύλαι κλείουσιν ἐνωρίς.

ΓΟΡΔΙΑ.

Ἔχεις δίκαιον. Ἄγωμεν.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Μετὰ τοιαύτην ἡμέραν ἀπαιτεῖται καὶ ἀνάπαυσις.

(Ἐν ψ ἀπομακρύνονται πίπτει τὸ διασκήνιον.)

ΣΚΗΝΗ Β'.

Τὸ Γολγοθᾶ. Εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ λοφίσκου, ἐπὶ ὕψηλῳ βάθρῳ, ὁ τίμιος Σταυρός. Δεξιῶς ἐλαῖαι, κάκτοι, καὶ διανθεῖς θάμνοι. Χρυσᾶ νέφη καλύπτουσι τὸν ἑσπερινὸν ὀρίζοντα μετὰ τὴν δύσιν. Ὁ ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, εὐρὺν μανδύαν περιβεβλημένος, ἀναβαίνει βραδέως ἀριστερόθεν. Ἀργότερον ὁ ΘΕΟΔΩΡΟΣ καὶ ὁ ΝΙΚΗΤΑΣ μετ' ἀκολουθῶν.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἴδου τὸ ἔργον τέλος τὸ γιγάντειον συνεπληρώθη. Θεσπεσίαν χίμαιραν διώκων, εἰς ἀγῶνα ὑπεράνθρωπον ἐρρίφθην, ἀλλ' ἐν τέλει θεῖος δάκτυλος τὸ φρουδὸν ὄναρ εἰς πραγματικότητα μετέτρεψε. Τοὺς πόθους τοὺς διακαεῖς ἀμείβει αὕτη ἡ παμπόθητος στιγμή, καὶ τὰς αὖπνους νύκτας, καθ' ὥς ἔλειβε τὸ καῖον ὄμμα δάκρυ ἀπογνώσεως. Τὸ Κράτος διεσώθη, ἡ ἀγέρωχος

ἐταπεινώθη πλέον τῶν Περσῶν ὄφρ' οἱ Ἀβαρες ἐκ βάθρων κατεστράφησαν, καὶ καταυγάζει αὖθις ἐκ τοῦ Γολγοθᾶ τὴν οἰκουμένην πᾶσαν τὸ οὐράνιον τοῦ θεοῦ ξύλου σέλας. (Μετὰ μικρόν.)

Τί ἀπέμεινε,

καὶ πῶς, ἐν μέσῳ τῆς ἀγαλλιᾶσεως καὶ τῶν τροπαίων, τοῦ ἀρχαίου τραύματος τὰ δῆγματα καὶ αὖθις συναισθάνομαι; Ἐφ' ὅλους χρόνους ἐν τῇ μέθῃ τῶν μαχῶν ἐσίγα, καὶ πιστεύσας εἰς τὴν ἴασιν,

μετὰ θερμῶν δακρύων ηὐχαρίστησα
τὴν θεῖαν δίκην. Πῶς ἐκ νέου μαίνεται
ὁ ἀδηφάγος ἔρπης, μόλις ἔληξεν
ἢ ψυχοβόρος πάλῃ; Μὴ τὴν ἄφεσιν
ἐλπίσας ἡπατώμην, μὴ τὴν γέενναν
εἰσέτι φέρω ἐν ἐμοί; Εἰς ἄφατον
ἀπελπισίαν ἐξωθεῖ με ἅπαντα
ὁ φόβος οὗτος. Ἀλλὰ πῶς; Ἀνεπαρκεῖς
οἱ τόσοι μόχθοι, οἱ ἀγῶνες οἱ μακροί,
τὸ αἶμα τῶν φλεβῶν μου καὶ τὰ δάκρυα
τῶν ὀφθαλμῶν μου τὰ πικρά;

(Μετὰ μικρὸν παραφόρως.)

Ὡ ἄσπλαγχνε,

χαίρέκακε θεότης, ἦν διέσωσα,
τί λείπει ἔτι; Τό μακρὸν μαρτύριον
τοῦ βίου μου εὕρισκεις, σὺ ἀθάνατος,
βραχύ, καὶ θέλεις τὴν αἰωνιότητα
τοῦ ἄλγους, μόνην τιμωρὸν ἀξίαν σου;
Τίς Φάλαρις πλὴν τότε ἀπηνέστερος,
ἢ τῶν εἰδώλων τίνα τῶν αἰμοδιψῶν,
εἰς ἃ φρικώδεις ἐκατόμβας θύουσιν
οἱ Ἀσιᾶται; Ἡδονὴ τοῦ σώματος
εἰσὶν αἱ ἀλγηδόνες αἱ δεινότεραι
πρὸς τῆς ψυχῆς τὴν νόσον τὴν ἀκοίμητον.

(Βαθυδὸν συνεχόμενος.)

Τί λέγω, οἶμοι; Βλασφημῶ ὁ δέϊλαιος.

(Βαίνει καὶ κλίνει τὸ γόνυ πρὸ τοῦ Σταυροῦ.)

Ἰλάσθητι τοὺς λόγους τοὺς παράφρονας
σὺ ὁ τὴν γῆν λυτρώσας, ὁ ἐνσαρκωθεὶς,
ὁ ῥύσας τοὺς ἀνθρώπους τοῦ ἐγκλήματος
ἐπὶ τοῦ ξύλου τούτου. Σὺ τοῦ σύμπαντος
ὁ κραταῖος δυνάστης. Τῶν βλεμμάτων σου
τὸ φῶς ἀνάπτει τῶν ἡλίων τοὺς σωρούς,
καὶ κόσμων νέων τὸ στερέωμα πληροῖς,
τὰ κράσπεδα τινάσσων τῆς πορφύρας σου.
Σοῦ ἀπεκλήθη τὸ μεῖδιμα ζωῆς,
καὶ θίξας σὺ τὸ χάος τὸ ἀπαίσιον,
μετέτρεψας εἰς κόσμον ἐναρμόνιον,
τοῦ ἀκηράτου κάλλους θεῖον κάτοπτρον.

(Μικρὰ παύσις.)

Καὶ ὅμως εἰς τὸν κόκκον τοῦτον τοῦ πηλοῦ
κατῆλθες, τὸ σαρκίον τὸ ἐτώσιον
περιεβλήθης τοῦ ἀθλίου σκώληκος,
οἰκείος τῶν πενήτων καὶ τῶν ἀλητῶν,

χολὴν καὶ ὄξος ἐποτίσθης, στέφανον
περιεδέθης ἀκανθῶν, κολάφισμα
ἐπὶ τῆς θείας κατεδέχθης παρειᾶς,
καὶ τέλος ὡς κακοῦργος ἐτελεύτησας
ὑπὲρ τῆς ταλαιπώρου ἀνθρωπότητος.

(Ἐγείρεται.)

Ἄν οὕτως ἔχη, ἀσφαλῶς ἐλπίζομεν
ἐν μετανοίᾳ διὰ σοῦ τὴν ἄφεσιν,
καὶ μὲ σπαράσσει πάντα φόβος μάταιος.
Τὸ θεῖον ὄμμα στρέφον πρὸς με εὐμενές,
καὶ ἴδε με, μέγαλε παρηγορητά.
Γνωρίζεις τὸν ἐν θρήνοις λιπαροῦντά σε·
ἀχράντου φέρω μύρου εἰς τὸ μέτωπον
σφραγίδα, καὶ τὸ λύειν ἔχω καὶ δεσμεῖν.
Εἰς ἐν μου νεῦμα χιλιάδες πίπτουσιν,
ἢ ζωσινεὺφροσύνης. Τρέφεις τὰ στρουθία σύ,
καὶ ὁ τὰς τρίχας ἀριθμῶν τῆς κεφαλῆς
οὐδὲ τὰς τύχας ἐπαφήκε τῶν λαῶν
εἰς παραβάτην τῶν ἀγίων ἐντολῶν,
καταδεδικασμένον εἰς ἀπώλειαν.
Ἐσχάτως ἔτι μοι παρέσχες δείγματα
καταφανοὺς εὐνοίας, καὶ τὰ ὄπλα μου
διὰ τροπαίων εὐκλεῶν ἐπέστεψας.
Ἀδήριτος πιστεύω ἢ ἀπόδειξις.

(Βαδίζει μετ' ἀδημονίας.)

Καὶ ὅμως πάσχω διαρκῶς καὶ τήκομαι.
Ὡ ἀπευκταῖον καὶ στυγνὸν μαρτύριον!
Ἡ κραταιὰ θεότης, ἣτις κρύπτεται
πεισμόνως εἰς τοῦ χάους τ' ἀτελεύτητα
καὶ ὀμιχλώδη βάθη, σῶμα γήινον
περιβληθεῖσα, ἐπὶ γῆς ἐβίωσε
πρὸ ἑξ αἰώνων μόλις, διελέγοντο
οἱ πρόγονοί μου ὡς οἰκεῖοι μετ' αὐτῆς,
καὶ μετὰ βίον ὅλον εἶδον θνήσκοντα,
θαπτόμενον τὸν γόνον τὸν οὐράνιον.
Τὰ ἴχνη φέρει τῶν σεπτῶν αὐτοῦ ποδῶν.
τὸ χῶμα τοῦτο, καὶ σταγόνας αἵματος
ἐπὶ τοῦ ξύλου ἔτι ψαύω, αἵτινες
ἐκυκλοφόρουν εἰς τὰς φλέβας τοῦ Θεοῦ.
Ναί, ἀπευκταῖον καὶ στυγνὸν μαρτύριον!
Ἐπὶ τῆς σφαίρας ταύτης τῆς οὐτιδανῆς
κατῆλθεν ἡ θεότης ἡ πανάχραντος,
καὶ ὅμως ἔτι ἐν τῇ πλάνῃ μένουσι
τὰ πλεῖστα ἔθνη, τὸ ἀμάρτημα ὑποῖ

Ο ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΓΟΛΓΟΘΑ.

τὴν κεφαλὴν τῆς ὕδρας τὴν ἀτάσθαλον,
τῶν νόσων ἡ χορεία ἡ μορμογενὴς
τὰ θύματα σπάρασσει, καὶ ἀπέμεινεν
ἡ μοῖρα τοῦ ἀνθρώπου ἄδης ἄφατος
μετὰ τοιαύτην φοβερὰν ἐπίσκεψιν.

Τὰ πάντα πῶς τηροῦνται ἀναλλοίωτα,
καὶ πῶς, ἀντὶ προόδου, κατεπέσαμεν
ἀπείρως ἐκ τῶν χρόνων τῶν περιφανῶν
τοῦ Περικλέους, καὶ αὐτοῦ τοῦ Καίσαρος;
(Μετὰ μικρόν.)

Μειρακιώδης πλάνη. Ἄν πιστεύσωμεν
εἰς ὄνειρα τοιαῦτα, τὰ μυθεύματα
πῶς τῶν ἐθνῶν τῶν ἄλλων μύκτηρίζομεν;
Καὶ ὅμως πίστιν, πίστιν, δός, πανάγαθε
καὶ πανοικτίρμον· ταύτην μόνην ἄγκυραν
παρέχεις ἐν τῷ πόντῳ τῷ ἀτέρμονι
ματαίων φαινομένων, μόνον ἔχομεν
πρὸς τὴν ὥχρὰν ἐλπίδα ταύτην σύνδεσμον,
καὶ ἂν ἐκλείψῃ, μένομεν ἐφήμερος
σπορὰ εἰλώτων, καὶ τὸ σύμπαν τρέπεται
εἰς φαύλης Ἀτῆς κοῦφον συνονθύλευμα.

(Μετὰ μικρόν, ῥιπτόμενος καὶ αὖθις πρὸ τοῦ Σταυροῦ.)
Μακράν, μακράν μου οἱ φρικῶδεις δισταγμοί!
Τὰ ἔχνη τῶν ποδῶν σου κατασπάζομαι,
καὶ σὲ λατρεύω τῆς Παρθένου γέννημα.

Εἰπέ μοι ὅτι τέλος συνεχώρησας,
καὶ ὅτι καὶ τοῦ Κράτους καὶ τοῦ Ἄνακτος
παρῆλθε πλέον τὸ πικρὸν μαρτύριον.
Ναί, ἡμαρτον ὁ τάλας, σὲ παρήκουσα,
πλὴν σὺ τὰ πάντα οὕτω συνεδύσας,
σὺ ἔπλασας τοσοῦτον ἐπαφρόδιτον
τὸν πειρασμόν, σὺ ὅλως μὲ ἀφώπλισας,
σὺ πάντα διατάσων κατὰ βούλησιν.

Ἄν ἡ πικρὰ σὲ θίγῃ μεταμέλεια,
καὶ οἱ μακροὶ ἀγῶνες καὶ ἀνένδοτοι,
ἐλέησόν με ἤδη, φεῦ, ἐλέησον!

(Μένει σιγῶν. Μετ' ὀλίγον.)

Μὲ καταβάλλει νάρκη ἀπροσμάχητος,
αἱ τόσαι συγκινήσεις μὲ κατέθραυσαν,
αἰσθάνομαι βαρέα ὡς τὸν μόλυβδον
τὰ βλέφαρά μου. Ἐνα ἔτι ἀσπασμόν,
ὦ θεῖον, δέξαι, σῆμα τῆς λυτρώσεως.

(Κατακλίνεται, ἐναγκαλιζόμενος τὸ βάθρον τοῦ Σταυροῦ, καὶ μετ' ὀλίγον ἀποκοιμᾶται. Τὸ βάθος τῆς

σκηνῆς φωτίζεται, καὶ φαίνεται πελώριον φάσμα
τοῦ ΜΩΑΜΕΘ, διὰ τῆς ἀριστερᾶς βαστάζον τὴν
ἡμισέληνον, ἐν τῷ μεταξύ τούτῳ βραδέως ἀνατεί-
λασαν, καὶ διὰ τῆς δεξιᾶς αἰμοσταγῇ ῥομφαίαν.
Ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ κοιλάς, ἐν ᾗ διακρίνονται
καίόμενα χωρία. Εἰς τὰ ἐμπρὸς σωροὶ πτωμάτων.)

ΤΟ ΦΑΣΜΑ.

Ἀλλάχ, Ἀλλάχ, λὰ ἰλ Ἀλλάχ, Μουχαμέτ οὐλ
Ἀλλάχ.

(Ὁ Ἡράκλειος φαίνεται ταρασσόμενος, καὶ τέλος
ἀναπηδᾷ ἐντρομος, ἐν ᾧ τὸ εἶδωλον ἀφανίζεται.)

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Φεῦ, οἶον ὄναρ φοβερόν! Δυσοίωνος
ὁ ἐφιάλτης οὗτος. Μοὶ ὠμίλησε
τὸ φάσμα, πλὴν εἰς γλῶσσαν ἀκατάληπτον.
(Ἀκούεται θόρυβος πολλῶν ἀνθρώπων προστρε-
χόντων.)

ΘΕΟΔΩΡΟΣ, ἐκ τῶν παρασκηνίων.

Ἡράκλειε, ποῦ μένεις;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἄναξ, Αὔγουστε!

(Προκύπτουσιν ὁ Θεόδωρος καὶ ὁ Νικήτας, ἀκολου-
θοῦμενοι ὑπὸ Σχολαρίων, φερόντων δάδας. Φωτί-
ζεται ἡ σκηνή.)

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τί τρέχει, φίλοι;

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Τέλος σ' ἐπανεύρομεν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Πρὸ χρόνου μάτην ἐρευνῶμεν.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Πρὸς μικρόν

ἐν τῷ ἀγίῳ τούτῳ χώρῳ καθεσθéis,
ἀνεπαυόμην.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Θλιβερὰς κομίζομεν

εἰδήσεις.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἀπροόπτως ἐμηνύθησαν
ἀγγέλματα ὀλέθρου.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Πῶς; Τί λέγετε;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἐν ᾧ τετελεσμένον σὺ ἐνόμισας
τὸ ἔργον σου δικαίως, ἐν ᾧ ἔδρεπες
ἐπταετῶν ἀγώνων ἀγλαοὺς καρπούς,
καὶ εἰς τῆς δόξης ἀνελθὼν τὸ ἄωτον,
προέβλεπες, ὥς μόνην πλέον μέριμναν,
τὴν ἐν εἰρήνῃ τῶν λαῶν σου πρόοδον,
ἐξαίφνης φάσμα φοβερόν...

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

ᾠ Ὑψιστε!

Πῶς εἶπες; Φάσμα;

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ὁ Μωάμεθ, ἐξελθὼν
τῆς Ἀραβίας, μύστης νέου δόγματος,
καὶ τὴν ῥομφαίαν ἔχων εὐαγγέλιον,
ἀμφισβητεῖ σοι τὰ κλεινὰ σου τρόπαια.
Ὡς εἰ πρὸ θείας ὀρρωδοῦντες μάστιγος,

πρὸ τῶν ἀγρίων τούτων φεύγουσιν ὀρῶν
οἱ δαφνηφόροι τοῦ στρατοῦ παλαίμαχοι,
σπουδαῖαι ἤδη χῶραι ὑπετάγησαν,
καὶ τὸ σωθὲν χθὲς μόλις Κράτος ἀπειλεῖ
καὶ αὖθις τῶν κινδύνων ὁ δεινότατος.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, κλονιζόμενος.

Τετέλεσται. Ὑπῆρξε τὸ ἀμάρτημα
τῆς μετανοίας ἰσχυρότερον.

(Πίπτει λειπόθυμος εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν παριστα-
μένων.)

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Θεοί!

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ὁ Ἄναξ πάσχει.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Σπεύσατε, βοήθειαν!

(Ἐν ᾧ σπεύδουσὶ τινες, πίπτει βραδέως τὸ διασκήνιον.)

ΣΚΗΝΗ Γ'.

Αἰθουσα ἐν τῷ Ἀνακτόρῳ τῆς Ἱερείας, παρὰ τὴν Χαλκηδόνα. ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ, ΠΙΣΙΔΗΣ καὶ ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἀργότερον ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ καὶ ΝΙΚΗΤΑΣ, μετ' ἄλλων Μεγιστάνων.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ἐφ' ὅσον τῆς θρηνώδους συναντήσεως
ἡ ὥρα προσεγγίζει, καταλείπει με
τὸ θάρρος ἅπαν.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Οἷος ἀνεχώρησε,
καὶ οἷος αὖθις ἤδη ἐπανέρχεται.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Μετὰ τὴν πρώτην φοβερὰν κατάπτωσιν,
καὶ τὴν σκηνὴν ἐκείνην εἰς τὸ Γολγοθᾶ,
συνῆλθεν ἐπ' ὀλίγον, καὶ ἀντέταξε
κατὰ τῆς μοίρας ἐρρωμένην θέλησιν.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ναί, πλὴν εἰς μάτην πάντα. Ὑπὸ τοῦ Ἀμροῦ,
Στρατάρχου τοῦ Καλίφου, ὁ Διοικητὴς
τῆς Καισαρείας ἐνίκηθη Σέργιος,
ἡ Γάζα καὶ ἡ Βόστρα παρεδόθησαν,

καὶ ἀναιδῶς ἠσπᾶσθη τὸν Ἰσλαμισμὸν
ὁ ἡττηθεὶς Τουρμάρχης.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἡ προσπάθεια

πρὸ σωτηρίαν τῆς δειλαίας Δαμασκοῦ
ὑπῆρξε καὶ γενναία καὶ ἀνένδοτος.
Τοὺς πεντακισμυρίους ὁ Θεόδωρος
ἀρίστους ἄνδρας μετ' αὐτοῦ ὠδήγησε
κατὰ τοῦ ἀκαθέκτου στρατηγοῦ Καλέδ,
ὃν τοῦ Θεοῦ ῥομφαίαν ἀπεκάλεσαν.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Καὶ ὅτε κατεθραύσθη ὁ Πατρίκιος,
δευτέρα πάλιν ἐξεπέμφθη στρατιά,
ἀλλὰ δεινὴν καὶ αὕτη ἦτταν ἔπαθε.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Μακρὸν ἀντέστη μετὰ τοῦτο ἡ φρουρά,
καὶ παρεδόθη μόνον, ἄφ' οὗ ἔπεσε
τὸ πλεῖστον τῶν κατοίκων.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Διεσπάρησαν

οἱ ἄλλοι, καὶ ἡ πόλις ἡ περίπυστος
κατέστη οὕτω τοῦ Μωάμεθ ἔρμαιον.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἐτέρα ταύτην ἠκολούθησεν εὐθὺς
καὶ ἀσυγκρίτως δεινότερα συμφορά.
Ἐκ Βυζαντίου σῶμα πολυάριθμον
ὁ Μανουὴλ προσάγων ὁ Ἀρμένιος,
πολιορκούντα τὸν Καλὲδ τὴν Ἑμεσαν
προσέβαλε, καὶ μάχην συνεκρότησε
παρὰ τὸ ρεῦμα τοῦ Ἱερομιάκος.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Γνωρίζω παρ' αὐτόπτου τὰ καθέκαστα.
— «Τοῦ παραδείσου πρὸ ὑμῶν αἱ χαρμοναί,
καὶ ὀπισθεν αἱ φλόγες τῆς κολάσεως» —
πρὸς τὰς ὀρδὰς φωνοῦντες τὰς θεομανεῖς,
ἐπήλθον οἱ Ἑμίραι. Τρίς τὸ ἵππικὸν
τῶν ἡμετέρων ἔτρεψε τοὺς Ἀραβας,
καὶ οἱ τοξόται ἠγωνίσθησαν λαμπρῶς·
ἀμφίρροπος ἡ μάχη διετέλεσεν
ἐπὶ πολὺ, καὶ ὅλοι κατεκόπησαν
ἐξ ἀμφοτέρων χιλιάδες τῶν μερῶν·
ἀλλ' ἐπὶ τέλους εἰς φυγὴν ἐτράπησαν,
πρὸ τῆς τυφλῆς μανίας τῶν Ἰσλαμιτῶν,
οἱ Ἕλληνες.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τὴν τύχην ἐπεσφράγισεν
ἡ ἥττα αὕτη τῆς Συρίας.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Πράγματι

παράδοξος τῆς μοίρας ἡ ἀστάθεια,
καὶ ἤδη πάσχων, φυσικῶς ἐξέλαβεν
ὁ Ἄναξ ὡς τοῦ θεοῦ ἐγκατάλειψιν
τὰς ἀνηκέστους καὶ βραδαίας συμφοράς.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Αὐτὸ τὸ θεῖον εὐκρινῶς ὠμίλησε,
διὰ σημάτων φοβερῶν.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Σεισμὸς δεινὸς

τῆς Παλαιστίνης αὐθις εἰς ἐρείπια
μετέβαλε τὰς πόλεις.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἐφ' ὁλόκληρον

ἐφάνη μῆνα μέγας πρὸς ἀνατολὰς
ἀστήρ, κληθεὶς δοκίτης.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τὸ Βυζάντιον

ἠπεῖλει ἡ ῥομφαία, καὶ προήγγελλε
τὴν τῶν Ἀράβων ἐντελὴ κατίσχυσιν.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Τὰς δεισιδαιμονίας ταύτας τῶν λαῶν
ὁ Ἄναξ ἤδη πρῶτος υἱοθέτησε.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Συνέλευσιν μεγάλην συνεκάλεσε,
καθ' ἃ μανθάνω, εἰς τὴν Ἀντιόχειαν,
τῆς ἀπαισίας πυνθανόμενος τροπῆς
τὰ αἷτια.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Πρεσβύτης ἀνηγέρθη τις
καὶ εἶπε — «Τιμωρίαν ὑφιστάμεθα
τῶν θανασίμων παραβάσεων ἡμῶν» —
ἡσπάσθησαν δὲ ταύτην τὴν ἐξήγησιν
ὁ Βασιλεὺς καὶ ἅπαν τὸ συμβούλιον.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἀποφωλία καὶ οἰκτίστη τύφλωσις!
Πηγὴ ἀπάντων αὕτη τῶν δεινῶν ἡμῶν.
Οἱ Ἰσλαμίται φοβεροὶ ἀπέβησαν
ἀφ' ἧς στιγμῆς τοιοῦτοι ἐκηρύχθησαν.
Καθ' ὅλα ἔτι ὑπερέχομεν αὐτῶν.
Τὸν ὀπλισμόν, τοὺς ἄνδρας, τὰ ἐφόδια
μεγάλου Κράτους, τοὺς ἐνδόξους Στρατηγοὺς
θεομανῶν βαρβάρων στίφη τρέπουσι.
Καὶ διὰ τί; Διότι οἱ ἡμέτεροι,
τὴν ἥτταν θεωροῦντες οὐρανόπεμpton,
κατὰ τῆς μοίρας ἀσθενῶς ἀμύνονται,
ἐν ᾧ ἐξ ἄλλου τῆς Ἑδὲμ τὰ θέλγητρα
προσφέρει ὁ Μωάμεθ γέρας ἀφευκτον
τοῦ πίπτοντος γενναίως.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἐχεις δίκαιον.

Ἡ πλάνη αὕτη τοῦ ὀλέθρου πρωτουργός,
καὶ ἅμα διεδόθη, τὰ θεμέλια
ἐσεισθήσαν τοῦ Κράτους.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Συνετέλεσαν
μεγάλως καὶ τὰ πάθη τὰ θρησκευτικά.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ὡς πρὸς τοὺς Πέρσας πρῶν οἱ τοῦ Νέστορος
συνέπραττον ἑταῖροι, νῦν οἱ Ἄραβες
εἰς τοὺς μονοφυσίτας ἐπερείδονται.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Μετὰ τοῦ Βασιλέως συνειργάσθημεν
ἐκθύμως, ὅπως τὸ κακὸν προλάβωμεν,
καὶ τοῦ Χριστοῦ τὴν φύσιν καθορίσωμεν,
πλὴν μάτην. Οὐκ ὀλίγοι Εὐτυχianoὶ
συνήλθον, ἀλλ' ὁ Πάπας ἀντενήργησε,
καὶ τέλος νέα αἵρεσις προέκυψε,
τῶν ἄλλων χείρων, ἢ τῶν Μονοθελητῶν.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Οὐδὲ τὴν θέσιν ταύτην ἐβελτίωσεν
ἢ δημοσιευθεῖσα τότε — Ἐκθεσις. —

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ὑπὸ τὸ βάρος πάντων τούτων τῶν δεινῶν
καὶ ἡ καρδιά τέλος ἡ μεγάλθυμος
τοῦ Ἡρακλείου συνετρίβη.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ζοφερὸν
τὸ μέγα πνεῦμα νέφος ἐπεκάλυψε.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Στιγμὰς μανίας ἔχει, ἀλλ' εἰς ἄφατον
μελαγχολίαν τὸ πολὺ βυθίζεται.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Καὶ ἡ ἐσχάτη πρᾶξις τοῦ τριστάλανος
παραφροσύνης μίγμα καὶ συνέσεως.
Φρονῶν ματαίαν πλέον πᾶσαν ἄμυναν,
τὸ θεῖον ξύλον αὐθις ἐξερρίζωσε,
καὶ μετ' αὐτοῦ κομίζει.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Οἶον θέαμα!
Ἀλλόφρων ἤδη φεύγει καὶ περίτρομος,
τὸ σῆμα ὑποκλέπτων τὸ τρισάγιον,
ὁ ἥρως ὅστις, ἀναβὰς εἰς Γολγοθᾶ,
πρὸς τοῦ Θεοῦ τὸν θρόνον ἐπλησίασε.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Τὴν εἶδησιν μαθοῦσα, πᾶσα ἔφριξεν
ἡ ἀτυχὴς ἑψα, καὶ ὡς ἄφευκτον
τὸν πλήρη πλέον ἀναμένει ὄλεθρον.

ΠΙΣΙΔΗΣ, βαίνων πρὸς τὸ παράθυρον.

Ἰδού, νομίζω . . . Ναί, βεβαίως . . . Φαίνεται
ἡ συνοδεία. Προχωρεῖ βραδύτατα.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ὡ οἶα ὦρα!

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Τὸν κλεινὸν κατακτητὴν
πῶς ὑπεδέχθη ἔνθουν τὸ Βυζάντιον!
Ἐσχάτως ἔτι, πῶς ἐκ βάθρων ἔσειον
φρενητιώδεις τοῦτο τὸ Ἀνάκτορον
ἀλαλαγμοί, καὶ οἶα, οἶμοι, σήμερον
διαφορά!

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τοιαῦτα τὰ ἐπίγεια.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἀπηγορεύθη αὐστηρῶς πᾶς θόρυβος,
τὸν ἀσθενῆ ταράττων.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ, θεωρῶν ἐκ τοῦ παραθύρου.

Ἀφιππεύουσι.

(Ἀναπετάννυται ἡ θύρα, παρατάττονται Σχολάριοι,
καὶ εἰσέρχεται ὁ Ἡράκλειος, ἀτημελῶς ἐνδεδυμένος,
κεκυφώς, καὶ ὑπὸ τοῦ Νικήτα βασταζόμενος. Ἀκο-
λουθοῦσιν ἕτεροι Μεγιστάνες καὶ ἀξιωματικοί, οἵτινες
μένουσι παρὰ τὴν θύραν. Ὁ Ἀθαλάρικος βαίνει
καὶ κλίνει δακρύων τὸ γόνυ πρὸ τοῦ Αὐτοκράτορος.)

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Χαῖρε, Αὐγούστε.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Χαῖρε ἡ μάχαιρα ἡ ἐκκόπτουσα τὰ κέρατα
δαιμόνων!

Χαῖρε ξύλον προφητόφθεγκτον!

Χαῖρε τετρακτινοπύρσευτε καὶ πυρίμορφε
Σταυρέ!

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Φεῦ, τὰ τοιαῦτα διαρκῶς ἀναφωνεῖ.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἰδέ με, Ἄναξ, ἰδέ με.

(Ἀσπάζεται αὐτοῦ τὴν χεῖρα.)

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Οἶδα τὰ ἔργα σου καὶ τὸν κόπον σου, ἀλλ' ἔχω
κατὰ σοῦ, ὅτι τὴν ἀγάπην σου τὴν πρώτην
ἀφῆκας.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ὁ Ἀθαλάριχος σοὶ ὁμιλεῖ, Βασιλεῦ.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, μετὰ ζωηρότητος.

Ἀθαλάριχε! Ἐμπρὸς οἱ Κατάφρακτοι!
Τρέπονται! Τρέπονται! Κτυπάτε τοὺς Χρυ-
σολόγχας. Ἐν τούτῳ Νίκα! Ἐν τούτῳ
Νίκα! Σάρβαρε, διατὶ φεύγεις; Φείδεσθε
τῶν αἰχμαλώτων. Δόρκων, γενναῖέ μου
Δόρκων. Ῥέει τὸ αἷμα ἐκ τῶν πληγῶν μου.
Ἴδετε, ὑψοῦται, ὑψοῦται! Ἀλλ' ἔτι μένει τὸ
στίγμα, τὸ ἀπαίσιον στίγμα. Πλύνετε τὸ
μέτωπον. Αἷμα, αἷμα! Ἴδου ἔρχεται ἐπὶ τῶν
νεφελῶν, καὶ ὄψεται αὐτὸν πᾶς ὀφθαλμός.
Οὐαί, λέγω σοι, οὐαί, ὅτι σοῦ ὁ κλαυθμὸς
καὶ ὁ τριγμὸς τῶν ὀδόντων.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Παναγία Θεοτόκε, μέγα σου τὸ ἔλεος.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Φαρισαίου φύγωμεν ὑψηγορίαν καὶ τελώνου
μάθωμεν τὸ ταπεινόν. Ἡ Μαρτίνα ἔρχεται.

Σιωπῇ. Κλείσατε τὰς θύρας μὴ ἴδῃ ὁ
παντεπόπτης. (Θεωρῶν δειλῶς εἰς τὰ περίε.)
Ἡ Μαρτίνα ἔχει ὤμους λευκοὺς ὡς τὸ γάλα.
Μὲ ἀγαπᾷ, μὲ καλεῖ, πλήν . . . Ὁ Ἰππόδρο-
μος φρυάττει, ὁ λαὸς ἐξανίσταται. Τὴν
Βασίλισσαν, ἄθλιοι, τὴν ἐστεμμένην Βασί-
λισσαν! Τίς γνωρίζει τῶν κρυφίων ἀσπα-
σμῶν τὴν ἡδύτητα; ὦ, τὸ ἀμάρτημα, τὸ
ἀμάρτημα, ἀνεκκλήτος ἡδονή! Ἴδετε τὰ
ρόδινα χεῖλη, τοὺς φλογεροὺς ὀφθαλμούς.
Καίουσι, καίουσιν ὡς αἱ φλόγες τοῦ ἄδου.
Αἰσχρῶν ἐνθυμήσεων ἐν ἐμοὶ πηγάζει πλημ-
μύρα, βορβορώδης καὶ ζοφερά.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Σπαραξικάρδιον φάσμα τῆς πρώην Μεγα-
λειότητος.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, παραφόρως.

Τὸ φάσμα! Ἐκεῖ, ἐκεῖ τὸ ἀμείλικτον
φάσμα. Ἡμαρτον, Θεέ μου, ἡμαρτον. Ἀλλάχ,
Ἀλλάχ. Ἡ γῆ κλονίζεται. Σκοτίζεται ὁ οὐ-
ρανός. Σώσατέ με, σώσατε τὸν Ἡράκλειον.
Τὸ ἀμάρτημα. Πνίγομαι! Πνίγομαι!
(Διαρηγνύει τὰς ἐπὶ τοῦ στήθους αὐτοῦ πόρπας,
καὶ καταπίπτει εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν παρισταμένων.
Ἐν ᾧ οὗτοι βραδέως ἀπάγουσιν αὐτόν, πίπτει τὸ
δασκῆνιον.)

ΣΚΗΝΗ Δ΄.

Δώματα τῆς Αὐτοκρατείας ἐν Βυζαντίῳ. ΜΑΡΙΑ καὶ ΜΑΡΤΙΝΑ.

ΜΑΡΙΑ.

Σὺ πράξον μόνον ὅπως σὲ ὠδήγησα.

ΜΑΡΤΙΝΑ.

Φεῦ, τῆς ὑπακοῆς μου ἔχεις δείγματα.

ΜΑΡΙΑ.

Τρεῖς ἤδη τὸν διάπλουν ἐπεχείρησαν
οἱ τὸν πιστόν σου σύζυγον φυλάττοντες,
ἀλλ' ἅμα πλησιάσῃ πρὸς τὴν θάλασσαν,
ταράσσεται, καὶ φρίσσει, καὶ ἀνθίσταται
πεισματωδῶς.

ΜΑΡΤΙΝΑ.

Βεβαίως ἡ ἀνάμνησις
τῶν εὐκλεῶν θριάμβων, ὧν τὸ θέατρον
ὑπῆρξεν αὕτη . . .

ΜΑΡΙΑ.

Νοσηρὸν ἐγκέφαλον
ποικίλαι φαντασίαι κατατρύχουσι.
Ἐνίοτε νομίζει ὅτι, Φαραῶ,
τὸν ἐκλεκτὸν διώκει τοῦ Θεοῦ λαόν,
καὶ θνήσκει μεθ' ἀπάσης τῆς δυνάμεως

εἰς τὰ λυσσῶντα κύματα τῆς Ἑρυθράς,
ἢ καὶ μαντεύει ἴσως τὸ ἀμάρτημα,
ὑπὸ τοὺς φίλους χαρακτῆράς σου λοχῶν
ἐπὶ τῆς ἄλλης ὄχθης.

MARTINA.

Οἷμοι, μήτέρ μου.

MARIA.

Ὀλίγης τοῦτο δεῖγμα τρυφερότητος,
πλὴν τί τὸ ποιητέον; Ὅπως δὴποτε
ὁ Ἄναξ καταφθάνει. Τὸ στρατήγημα
γνωρίζεις τοῦ Νικήτα;

MARTINA.

Ἐγεφύρωσεν,
ὥς πρὸ καιροῦ ὁ Ξέρξης, τὸν Ἑλλήσποντον,
καὶ διὰ κλώνων παχυφύλλων ἔκρυψε
τὴν θεάν τῶν ὑδάτων ἐκατέρωθεν.

MARIA.

Τυφλῶς ὁ Ἄναξ τὸν Σταυρὸν ἀκολουθεῖ,
καὶ οὐδαμῶς μαντεύει ποῦ εὐρίσκεται·
πρὸς τὸ ἑσπέρας ἐν τῇ πόλει ἔφιππος,
ἐκείνου ἡγουμένου, ἀναμένεται.

MARTINA.

Συνάντησιν τοιαύτην τίς προέβλεπε;

MARIA.

Ἀμέσως σὺ τὸ πνεῦμα, ὅσον ἔμεινε,
κατάκτησον. Πολλάκις διαλείμματα

μὲ βεβαιοῦσιν ὅτι ἔχει φωτεινά·
ἐπωφελήσου τούτων καὶ ἀπόσπασον
ὑπόσχεσιν, ἢ μᾶλλον τὸ διάταγμα,
τὸ καθαιροῦν τοῦ θρόνου τὸν διάδοχον,
καὶ διορίζον τῆς ἀρχῆς ἐπίτροπον
ἐμὲ ἢ σέ, καὶ μόνον Αὐτοκράτορα
τὸ τέκνον σου.

MARTINA.

Πλὴν, μήτερ . . .

MARIA.

Ἡ ὑπάκουσον,
ἢ εἰς τὴν τύχην ὅλως καταλείπω σε.
Μεταβολὴ κατέστη ἀναπόφευκτος·
ἂν θέλῃς σὸν τὸ σκήπτρον, ἂν διστάσῃς νῦν,
ὁ Κωνσταντῖνος βασιλεύει, καὶ οἰκτρὸς
σὲ ἀναμένει τότε πάντως θάνατος.

MARTINA.

Φεῦ, μήτερ, οἶον φοβερὸν ἀδίκημα.

MARIA.

Τὸ μητρικόν σου φίλτρον ἐπιβάλλει σοι
μικρὰν θυσίαν. Ἄλλως εἰς τὸν δῆμιον
παράδος τὸν υἱόν σου, καὶ ἡσύχασον.

MARTINA, καταπίπτουσα ἐπὶ ἀνακλίντρου.
Σκεπτόμεθα καὶ αὖθις!

MARIA.

Χαῖρε, θύγατερ.
(Ἐν ᾧ ἀπομακρύνεται πίπτει τὸ διασκήνιον.)

ΣΚΗΝΗ Ε΄.

Ἡ πρὸ τῶν Ἀνακτόρων πλατεῖα. Ἡ πρόσοψις αὐτῶν, μετὰ τῆς Χαλκῆς, φαίνεται ἐπὶ τοῦ μετασκηνίου.
ΣΑΠΦΗΡΗΣ, ΒΟΥΣΑΣ, ΕΛΠΙΔΙΟΣ καὶ ΓΟΡΔΙΑ.

ΓΟΡΔΙΑ, δεικνύουσα τ' Ἀνάκτορα.

Εἰς ἐκεῖνο ἐκεῖ τὸ δωμάτιον τηρεῖται ὁ
Αὐτοκράτωρ.

ΒΟΥΣΑΣ.

Ναί, διαβαίνω πολλάκις τὴν νύκτα, καὶ
βλέπω τὴν λυχνίαν καίουσαν μέχρις αὐγῆς.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Λέγουσιν ὅτι οὐδέποτε κοιμᾶται.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Οὐδέποτε. Ἡ ταρασσεται βιαίως, ἢ μένει
ῥας ὅλας ἀκίνητος. Ἐνίστε συνέρχεται,
ἀλλ' ἐπ' ὀλίγα μόνον λεπτά.

ΓΟΡΔΙΑ.

Ἦκουσα ὅτι ὑπεγράφη ἤδη τὸ διάταγμα τῆς παραιτήσεως.

ΒΟΥΣΑΣ.

Οὕτω θρυλλεῖται. Ὁ Κωνσταντῖνος καὶ Ἡρακλεωνᾶς διορίζονται συνάρχοντες, καὶ ἡ Μαρτίνα Ἐφορος τῆς ἀρχῆς.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Συνδυασμός, ὅστις μοὶ φαίνεται προμηνύων νέας θυέλλας.

ΓΟΡΔΙΑ.

Βεβαιοῦσιν ὅτι ἡ Βασιλομήτωρ Μαρία ἐκίνησε πάντα λίθον πρὸς ἐντελῇ ἀπομάκρυνσιν τοῦ Κωνσταντίνου, ἀλλ' ὁ Ἡράκλειος, καίτοι παράφρων, ἠρνήθη.

ΒΟΥΣΑΣ.

Τὸ ἀδίκημα πάντοτε μέγα. Τὴν Μαρτίαν μισεῖ τὸ Κράτος ἅπαν, ὡς αἰτίαν τῆς φοβεράς ταύτης καταστροφῆς.

ΣΑΤΦΗΡΗΣ.

Τίς προεμάντευε τοιοῦτον τέλος, ὅτε εἰσερχόμεθα τροπαιοῦχοι εἰς Δασταγέρδ.

ΓΟΡΔΙΑ.

Εἰς τὴν ἀνάμνησιν ταύτην κλαίω πολλάκις πικρότατα. Ὁ ἔνδοξος ἥρως εἰς τοιαύτην σήμερον θέσιν. ὦ, ἡ μοῖρα ὑπῆρξεν ἀμείλικτος.

ΒΟΥΣΑΣ.

Πράγματι καταπληκτικὴ ἡ ταχύτης, μεθ' ἧς συνετελέσθη ὁ ὀλεθρος. Τὸ Κράτος καταρρέει πανταχόθεν ὡς τηκομένη χιών.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Μετὰ τὴν Συρίαν ὑπέκυψεν αὖθις ἡ Παλαιστίνη, καὶ τέλος πολιορκηθέντα, παρεδόθησαν τὰ Ἱεροσόλυμα, ἡ ψυχὴ τοῦ Χριστιανισμοῦ.

ΣΑΤΦΗΡΗΣ.

Ἀπεδιώξαμεν τοὺς Πέρσας, ὅπως διευκολύνωμεν τὸ ἔργον εἰς τοὺς Ἀραβας.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Καλῶς λέγεις. Τὸ Περσικὸν Κράτος ὀριστικῶς ἤδη καταλύθη, καταθραυσθέντος ὑπὸ τοῦ Καλίου τοῦ τελευταίου Σασσανίδου Ἰεζδεγέρδου, πολὺ δὲ φοβοῦμαι ὅτι ἡ αὐτὴ τύχη ἀναμένει καὶ ἡμᾶς.

ΒΟΥΣΑΣ.

Ἐὰν ἐξακολουθήσωμεν ὡς σήμερον, ἀναμφιβόλως.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Τὴν Ἱερουσαλὴμ διεδέχθη ἡ Βέροια, καὶ ταύτην ἡ λαμπρὰ Ἀντιόχεια, ἡ δευτέρα τοῦ Κράτους πρωτεύουσα.

ΒΟΥΣΑΣ.

Πρὸς ὑπεράσπισιν αὐτῆς ἔσπευσεν αὐτὸς ὁ διάδοχος Κωνσταντῖνος, μετὰ στόλου καὶ στρατοῦ, ἀλλ' ἠττήθη, καὶ κατέφυγεν εἰς Καισάρειαν.

ΣΑΤΦΗΡΗΣ.

Ἐκεῖ δευτέρα συνεκροτήθη μάχη, μεθ' ἣν οἱ Μωαμεθανοὶ καὶ τὰς δύο ταύτας πόλεις, καὶ τὴν Τρίπολιν, καὶ τὴν Τύρον κατέλαβον.

ΓΟΡΔΙΑ.

Οἱ πλείστοι τῶν κατοίκων ἠσπάσθησαν τὸν Ἰσλαμισμόν.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ὁ Κωνσταντῖνος ἐπανῆλθε σχεδὸν μόνος εἰς Βυζάντιον, καὶ ὑπέκυψε τότε ἢ τε Μεσοποταμία καὶ πάσα ἡ λοιπὴ Ἀνατολή.

ΣΑΤΦΗΡΗΣ.

Ἡ Ἐδεσσα, ἡ Δάρα, ἡ Νίσιβις, καὶ αὐτὴ ἡ Ἀμίδα, ὡς ἡρωικῶς ἐξεπορθήσαμεν, παρεδόθησαν ἀμαχητί.

ΒΟΥΣΑΣ.

Ὁ φοβερὸς Ἀμρου πολιορκεῖ ἤδη τὴν Ἀλεξάνδρειαν.

ΣΑΤΦΗΡΗΣ.

Ἐκείνη κἂν ἀνθίσταται γενναίως. Ἐχει τροφὰς ἀπείρους, προτειχίσματα λαμπρά, καὶ μηχανὰς τελειότητας.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ναί, ἀλλ' ἐντὸς τῶν προτειχισμάτων ἔχει καὶ τοὺς προδότας. Ὁ ἀρχηγὸς τῶν Μονοφυσιτῶν Μουκαυκάς συνεννοεῖται κρύφα μετὰ τῶν Ἀράβων, ὅπως ἀπαλλαγῇ τῶν Ὁρθοδόξων.

ΓΟΡΔΙΑ.

Τότε τὸ τέλος ἐγγίζει.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ἦκουσα ὅτι δύο μυριάδες ἐκ τῶν πολιτῶν ἐσφάγησαν ἤδη ἐπὶ τῶν ἐπάλλεων.

ΒΟΥΣΑΣ.

Εὐτυχεῖς ἐκεῖνοι. Διατὶ δὲν ἐπέσαμεν καὶ ἡμεῖς εἰς κάμμιάν ἀπὸ τὰς ἐνδόξους ἡμῶν ἐφόδους;

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ἔχεις δίκαιον. Χιλιάκις τοῦτο προτιμότερον τῆς παρούσης ἀθλιότητος.

ΓΟΡΔΙΑ.

Λέγεται ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ μεταφέρεται προσεχῶς εἰς τὴν μονὴν τοῦ ἁγίου Σάββα.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Δυστυχὴς Ἀναξ! Ἐὰν ἐγνώριζε κἂν πόσον ἀγαπᾶται.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Πολλάκις εἶδον στρατιώτας περὶ αὐτοῦ ὀμιλοῦντας, καὶ κλαίοντας περὶ τὴν ἐσπερίνην πυράν.

ΓΟΡΔΙΑ.

Ἄγωμεν, ἄγωμεν! Συνθλάται ἡ καρδιά μου. (Ἐν ᾧ ἀποσύρονται πίπτει τὸ διασκήνιον.)

ΣΚΗΝΗ ΣΤ'.

Προθάλαμος ἐν τοῖς Ἀνακτόροις, δι' ἀγαλμάτων καὶ διανθῶν θάμνων ἡτρεπισμένος, καὶ ἀμυδρῶς πεφωτισμένος. Δεξιῶς θύρα, φέρουσα πρὸς τοὺς θαλάμους τοῦ διαδόχου ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ. Μεσονύκτιον. Ἐκ τοῦ βάθους εἰσέρχεται ἡ MARTINA, ἡμφιεσμένη νυκτερινὴν ἐσθῆτα, καὶ κρατοῦσα λυχνίαν. Ἀργότερον ἡ MARIA.

MARTINA.

Ἄφ' οὗτου ἀπεσύρθη ὁ Ἡράκλειος εἰς τοῦ ἁγίου Σάββα τὴν σεπτὴν Μονήν, ἡ μήτηρ μου δὶς ἤδη, τὰ μεσάνυκτα κρυφίως ἐγερθεῖσα, περιφέρεται ἐντὸς τῶν προθαλάμων. Τὸ μυστήριον μὲ κατατήκει τοῦτο ἔκτοτε δεινῶς. Τί ἄρα μηχανάται; Ὁ διάδοχος, καὶ τοῦ υἱοῦ μου ἤδη συγκυρίαρχος, ἐκεῖ κοιμάται. Φοβερὰ ὑπόνοια, πλὴν ἄδικος βεβαίως, μοὶ ἀφήρεσε τὸν ὕπνον. Τρὶς εἰς μάτην παρεφύλαξα, θηρεύουσα τὴν λύσιν τοῦ αἰνίγματος. Εὐτυχέστερα ἄρα ἦδη ἔσομαι; Πλὴν, ναί, ἀκούω κρότον... Τρέμω σύσσωμος. (Σβεννύει τὴν λυχνίαν αὐτῆς, καὶ κρύπτεται ὀπισθεν θάμνου. Εἰσέρχεται ἡ MARIA ἀκροποδητὴ, καὶ ψηλαφούσα ἐν τῷ σκότει.)

MARIA.

Καὶ σήμερον ἀκόμη θάρρος. Ἦγγικεν ἡ ὥρα τέλος τῆς πλουσίας ἀμοιβῆς. Τὴν ὑπαρξίν μου πᾶσαν ἐθυσίασα, θηρεύουσα τὸ στέμμα τὸ παμπόθητον ὑπὲρ τοῦ τέκνου τῆς δειλῆς μου θυγατρὸς· αὐτὸν τὸν ἄδην τολμηρῶς ἠψήφησα, καὶ ἤδη, ὅτε ὁ καρπὸς ὠρίμασε, μοὶ κλέπτετε τὸ μείζον τῶν ἡμίσεων, διότι οὕτω Βασιλεὺς φρενοβλαβὴς ἠθέλησε. Ὀλίγον μὲ γνωρίζετε! (Δεικνύουσα πρὸς τὸν θάλαμον τοῦ Κωνσταντίνου.) Ὁ νέος οὗτος ἐὰν Ζήσῃ, ἄφευκτος ἡ ἡμετέρα προσεχὴς ἀπώλεια. Ἐκεῖνος κατὰ νόμον ὁ διάδοχος, ἐκεῖνον θέλει ἅπαν τὸ ὑπῆκοον, τὸ πρὸς ἡμᾶς πρὸ χρόνων δυσμενέστατον.

Ἐνόςψι ἀναπνέει ὁ Ἡράκλειος,
παρὰ τοῖς πᾶσι μέινας ἔτι λατρευτὸς
καὶ μετὰ ταύτην τὴν οἰκτρὰν κατὰπτωσιν,
ἢ διαθήκει ἴσως μείνη σεβαστῇ·
ἀλλ' ἅμα λείψῃ — καὶ τὸν πόδα ἔθηκεν
ἐντὸς τοῦ τάφου — δι' ἡμᾶς τετέλεσται.
Οὐχί! οὐχί!

(Δεικνύουσα μικρὰν φιάλην.)

Πιστόν μου φιαλίδιον,
σὺ πάντας τοὺς κινδύνους τούτους πρόλαβε.
Κατέπεσαν δὲς ἤδη αἱ σταγόνες σου
εἰς τὰ ριγοῦντα χεῖλη τοῦ ὑπνώττοντος·
εἰσέτι ἅπαξ ἄρωγὴν παράσχου μοι,
καὶ τότε μοι ἀνήκει τὸ Βασίλειον.
(Εἰσέρχεται δρομαία εἰς τὸν θάλαμον τοῦ διαδόχου.
Προκύπτει ἡ Μαρτίνα βωβὴ ἐκ τῆς συγκινήσεως,
καὶ τείνει ἐπανελημμένως τοὺς βραχίονας, ὥς εἰ
ἵνα ἀναχαιτίσῃ αὐτήν. Τέλος συνερχομένη.)

MARTINA.

ᾠ φρίκη, φρίκη! Ἀκριβῶς ἐμάντευσα.
Ἄν κράξω, τὴν μητέρα εἰς τὸν δῆμιον
ἀφεύκτως παραδίδω, ἄλλως φοβεροῦ,
σιγῶσα, συμμετέχω κακουργήματος.
Τί ποιητέον; Οἶα θέσις φοβερά!

(Πίπτουσα γονυκλινής.)

Τῆς τρισδειλαίας! Παναγία δέσποινα,
σὺ φώτισόν με.

(Αἶφνης ἐμφανίζεται καὶ αὖθις ἡ Μαρία, ὡσεὶ κατα-
διωκομένη ὑπὸ τῆς τύψεως τοῦ συνειδότος, καὶ
φεύγει δρομαία, μὴ παρατηρήσασα τὴν Αὐτοκρά-
τειραν.)

Οἷμοι τρισταλαίπυρος!

(Λειποθυμεῖ. Πίπτει τὸ διασκήνιον.)

ΣΚΗΝΗ Ζ΄.

Αἶθουσα ἐν τοῖς Πατριαρχείοις. Ὁ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ κάθηται. Ἄλλοι κληρικοὶ ἴστανται περίε. Εἰσέρχεται ὁ
ΠΙΣΙΔΗΣ, καὶ εἰς νεῦμα τοῦ Πατριάρχου ἀποσύρονται οἱ λοιποί.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Λοιπόν, ὦ τέκνον;

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἄμα τὸ ἀπαίσιον
ἠγγέλθη ἐν τῇ πόλει ἄκουσμα, δεινὸς
ἠγέρθη σάλος, καὶ ἡ φήμη, ἄγνωστον
πῶς γεννηθεῖσα, διεδόθη ὡς τὸ πῦρ,
καθ' ἣν ὁ τάλας Βασιλόπαις ἔπεσεν
ὡς θῦμα τῆς Μαρτίνης.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Οἶον τόλμημα!

Ἄμαρτημάτων φέρει φόρτον ἱκανὸν
ἢ Ἄνασσα, πλὴν τρέφω τὴν πεποίθησιν
ἀδίκως ὅτι ἤδη καταγγέλλεται.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Περὶ κωνείου ὁμιλοῦσι. Λέγεται
ἐντὸς τῶν προθαλάμων ἡ Βασίλισσα
ὅτι εὐρέθη μόνη καὶ λειπόθυμος.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τοιαύτη, φεῦ, τοῦ ὅχλου ἡ ἐμπάθεια.
Τὰς ὑπονοίας μετατρέπει πάραυτα
εἰς γεγονότα, γαυριᾷ καὶ μαίνεται
πολλάκις κατ' ἀθώων.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἦδη ἔπασχε
πρὸ ἡμερῶν ὁ Πρίγκηψ, καὶ φιλάσθενος
ἀείποτε ὑπῆρξε.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τί πλειότερον

συνέβη;

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Τόλμην ἡ Μαρτίνα ἔκτακτον
ἀπέδειξε. Μαθοῦσα τὰ γενόμενα,
καὶ τὸν υἱὸν λαβοῦσα, εἰς τὸ Κάθισμα
ἐνεφανίσθη αἶφνης. Τὸ διάδημα

καὶ τὴν πορφύραν ἀγερῶχως ἔφερεν
ὁ μονοκράτωρ ἤδη ἀπομείνας παῖς,
καὶ ὡς ἐν ἱκεσίᾳ τοὺς βραχίονας
ἐξέτεινεν ἡ μήτηρ.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τί ἐποίησαν

οἱ παρεστῶτες;

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Κατ' ἀρχὰς ἐσίγησαν,
ἀλλ' εἶτα, ὡς ὁ πόντος ὁ δερόμενος
ὑπὸ σφοδρᾶς θυέλλης, ὁ ἵππόδρομος
ἠγέρθη ἅπας μετ' ἀγρίων ὠρυγῶν,
καὶ μόλις ἡ Αὐγοῦστα διεξέφυγε,
κρυβεῖσα ἐσπευσμένως εἰς τ' Ἀνάκτορα.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τὰ πράγματα δεινούνται.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ὁ Φιλάργιος,
τοῦ Κωνσταντίνου Μάγιστρος, καὶ οἱ λοιποὶ
αὐτοῦ ἐταῖροι, μετ' αὐτῶν τὰ νεογνὰ
λαβόντες τέκνα τοῦ θανόντος, ἔφυγον
εἰς Χαλκηδόνα. Τῆς Μαρίας λέγεται
βυσσοδομοῦσης κατ' αὐτῶν ἀπαίσια,
ἐξέπλευσαν, καὶ ἤδη στασιάζουσιν
ἀναφανδὸν καὶ οὔτοι.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τοῦτο χεῖριστον.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Εὐθὺς τοὺς δύο ἀνηλίκους Πρίγκηπας
νομίμους διαδόχους ἀναδείξαντες,
καὶ τὸν Οὐαλεντίνον ἀρχηγὸν αὐτῶν,
σπουδαίαν ἤδη δύναμιν συνήθροισαν,
ἀλλ' ἡ Μαρτίνα, λέγουσι, προσήνεγκε
τῷ πρεσβυτέρῳ τῶν μεράκων Κώνσταντι·
τὸ στέμμα, καὶ προτείνει τίτλον Καίσαρος
εἰς τὸν Οὐαλεντίνον.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ἴσως προληφθῇ

τὸ πρᾶγμα οὕτω;

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἀμφιβάλλω. Πανταχοῦ
παρατηρεῖται ἄκρα δυσaráσκεια·
ἐνόπλων στίφη τὰς ὁδοὺς κατέχουσι,
καὶ μελετᾶται, ὡς μοὶ εἶπον πρὸ μικροῦ,
αὐτῶν τῶν Ἀνακτόρων ἡ ἐκπόρθησις.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τὴν δεξιάν σου, Παντοκράτορ, ἔκτεινον.
Παρά τῷ Ἡρακλείῳ ἦσο σήμερον;

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἐκεῖθεν ἤδη κατ' εὐθείαν ἔρχομαι.
Περὰ τὰς ὥρας εἰς τὸν κῆπον τῆς Μονῆς,
ἐν μέσῳ ῥόδων καὶ ναρκίσσων εὐθαλῶν,
ἀλλ' ὡς ὑπνώττων. Ἐν ᾧ πέραν μαίνεται
ὁ κλύδων, ἀνατρέπων τὰ θεμέλια
τοῦ περιδόξου θρόνου, ὃν ἀνίδρυσεν,
ἐκείνος πᾶσαν μνήμην καὶ συναίσθησιν
ἀπώλεσε.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Φεῦ, ἴσως οὕτω κάλλιον.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ὁ ἀτυχὴς Νικήτας μένει παρ' αὐτῷ,
μέχρι θανάτου εἰς τὸν Ἀνακτα πιστός,
καὶ πάσχων ἴσως καὶ αὐτοῦ πλειότερον.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Μεγάθυμος καρδία!

(Θόρυβος ἐν τῇ ὁδῷ. Περῶσι στίφη στασιαστῶν
κράζοντα — «Ζήτω ὁ Κώνστας! Θάνατος τῇ Μαρ-
τίνῃ!» —)

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Τί σοὶ ἔλεγον;

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τὸ τέλος προσεγγίζει, τέκνον; Σπεύσωμεν!
Πρὸς τὸν λυσσῶντα ὄχλον ὁμιλήσωμεν.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Πλὴν προσοχή, ὦ πάτερ. Ἐκτιθέμενος
εἰς τὴν μανίαν οὕτω τῶν στασιαστῶν,
καὶ σὺ σπουδαῖον διατρέχεις κίνδυνον.
Ἐμὲ μετ' ἄλλων πέμψον τῶν Συνοδικῶν.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τί λέγεις; Ὅταν λύκοι παρεισδύσωσιν
ἐντὸς τῆς ποιμένης, πρῶτος σπεύδει ὁ ποιμὴν.
Ἐλθέ.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἀμέσως τότε εἰς τ' Ἀνάκτορα.
(Ἐν ᾧ ἀπέρχονται πίπτει τὸ διασκήνιον.)

ΣΚΗΝΗ Η'.

Στοὰ πρὸ τῶν δωματίων τῆς Αὐτοκρατείας ἐν τοῖς Ἀνακτόροις. ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ, ΕΛΠΙΔΙΟΣ, ΣΑΤΦΗΡΗΣ
καὶ ΒΟΥΣΑΣ φυλάττουσιν ἐν αὐτῇ. Ἀργότερον ΣΕΙΣΜΟΣ μετὰ στίφους στασιαστῶν.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Πᾶσα ἐλπίς ἀπώλετο. Οἱ Σχολάριοι ἠνώ-
θησαν μετὰ τοῦ πλήθους. Οἱ στασιασταὶ
χωροῦσι πρὸς τ' Ἀνάκτορα. Ὅστις ἀγαπᾷ
τὴν ζωὴν, ἅς ἀπέλθῃ.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Μετὰ σοῦ, ὦ Κόμη, μέχρις ἐσχάτων.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Πλὴν ἐννοήσατε, καλοὶ μου φίλοι. Ἀδύ-
νατος ἡ ἄμυνα. Ἐμὲ κρατεῖ τὸ καθήκον,
διότι ὑπεσχέθην εἰς τὸν Ἡράκλειον· ἄλλ'
ὁ μείζ.

ΒΟΥΣΑΣ.

Μετὰ σοῦ μέχρις ἐσχάτων.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἴσως ἔχετε δίκαιον. Τοιαύτη ζωὴ οὐδε-
μίαν πλέον ἔχει ἀξίαν διὰ τοὺς κατακτῆ-
σαντας τὴν Ἀσίαν.

ΣΑΤΦΗΡΗΣ.

Μὴ ἀνακαλῆς τοιαύτας ἀναμνήσεις.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Διπλασιάζουσι τὸ ἄλγος τῆς παρούσης
στιγμῆς.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ὅπισθεν τῆς θύρας ταύτης, ὡς γνωρίζετε,
ἡ Ἀνασσα ἐτοιμάζεται πρὸς φυγὴν. Ἐὰν
παρατείνωμεν τὴν ἀντίστασιν, ἐὰν χύσωμεν
πᾶσαν αἷματος ρανίδα, ἴσως δοθῇ καιρὸς...

ΒΟΥΣΑΣ.

Τὰ πάντα χάριν τῆς μνήμης τοῦ Αὐτο-
κράτορος.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ἐκεῖ τρέμουσιν ἡ σύζυγος αὐτοῦ καὶ τὸ
τέκνον. Ἐνόσῃ ἀναπνέει ὁ Ἐλπίδιος ἡ
θύρα αὕτη ἔσται κεκλεισμένη.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Εἰς τὸ στήθός μου τότε, ὦ γενναῖοι, καὶ
δότε μοι τὸν ἔσχατον ἀσπασμόν.

(Ἐναγκαλίζονται ἀλλήλους. Θόρυβος ἐντὸς τῶν
Ἀνακτόρων. Κραυγαὶ — Θάνατος! Θάνατος!)

ΒΟΥΣΑΣ.

Εἰσέβαλον.

ΣΑΤΦΗΡΗΣ.

Περιτρέχουσι τὴν ἄλλην πτέρυγα.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Προσεγγίζουσι.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἰδοὺ αὐτοί. Ἐτοιμάσθητε.

(Σύρουσι τὰ ξίφη. Εἰσορμᾷ ὁ Σεισμός, ὁδηγῶν στίφους
στασιαστῶν.)

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Πῶς, Σεισμέ, σύ;

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἐγώ, βέβαια. Τί νομίζετε;

ΒΟΥΣΑΣ.

Σὺ μετὰ τῶν ἀθλίων τούτων;

ΣΕΙΣΜΟΣ, τοῖς ὁπαδοῖς αὐτοῦ.

Ἀκούετε; Ἀκούετε; Ἀποκαλοῦσιν ἀθλίους τοὺς ἐλευθερωτὰς τῆς πατρίδος.

ΤΟ ΠΛΗΘΟΣ.

Θάνατος! Θάνατος!

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Μακράν, ἀνδράποδον, σὺ καὶ οἱ ὁπαδοί σου.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἀνδράποδον ἐγώ; Ὁ νικήσας τοὺς Ἀβαρας; ὁ Στρατάρχης τοῦ Λαοῦ;

ΤΟ ΠΛΗΘΟΣ.

Ἐμπρός, ἔμπρός! Θάνατος, θάνατος!

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Υβρίζουσι τὸν λαόν! Ἀδικούμεθα, τυραννούμεθα.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ἡ σιγῆς, τέρας, ἢ σὲ συντρίβω ὑπὸ τοὺς πόδας μου.

(Ἀρπάζει τοῦ τραχήλου, καὶ ρίπτει αὐτὸν κατὰ γῆς.)

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἐλεος, Σαπφηράκη. Σώσατέ με, σώσατε.

(Συμπλέκονται οἱ περὶ τὸν Ἀθαλάριχον μετὰ τῶν στασιαστῶν, οἵτινες κατ' ἀρχὰς ὀπισθοχωροῦσιν, ἀλλ' εἴτα πανταχόθεν περιβάλλουσιν αὐτούς. Πίπτουσιν ὁ Ἐλπίδιος νεκρός, καὶ ὁ Ἀθαλάριχος βαρέως τετραυματισμένος. Οἱ στασιασταί, ὠθοῦντες πρὸ αὐτῶν τὸν Βούσαν καὶ Σαπφήρην, εἰσορμῶσιν εἰς τὰ δώματα τῆς Αὐτοκρατείας.)

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Μαρτίνα, ἐτήρησα τὸν λόγον μου. Ἡ ψυχὴ μου, ἐκφεύγουσα διὰ δέκα πληγῶν, σοὶ δεικνύει τὸν δρόμον τῶν οὐρανῶν.

(Ἐκπνέει.)

ΣΕΙΣΜΟΣ, ὅστις προσεποιεῖτο τὸν νεκρὸν, ἀνεγειρόμενος μετὰ προσοχῆς.

Οὐδεὶς πλέον κίνδυνος. Καλὸν κατευόδιον. Συγχώρησον ἔαν δὲν σὲ ἀκολουθῶ. Ἐχω ἀκόμῃ ὀλίγην ἐργασίαν ἐπὶ τῆς γῆς. Ποῦ ἀφῆκαν οἱ γενναῖοί μου τὸν ἀρχηγόν; (Ἐκ τῶν δωματίων τῆς Αὐτοκρατείας ἡχεῖ κραυγὴ σπαραξικάρδιος.) Ἀ! ἄ! μοὶ ἀπαντῶσι δι' ἀνδραγαθημάτων. Ἐρχομαι, ἔρχομαι.

(Σπεύδει ὀπισθεν αὐτῶν. Πίπτει τὸ διασκήνιον.)

ΣΚΗΝΗ Θ'.

Κήπος παρὰ τὴν Μονὴν τοῦ ἁγίου Σάββα, ἐπεκτεινόμενος μέχρι τῆς θαλάσσης. Ὁ Ἡράκλειος, καθήμενος ἐντὸς μεγάλου ἀνακλίντρου, ὑπὸ ὑψηλὰ δένδρα, ὁρᾷ πρὸ αὐτοῦ ἀτενῶς. Ὁ Νικήτας, παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ ἐπὶ σκίμπος, κρύπτει τὸ πρόσωπον ἐντὸς τῶν χειρῶν. Εἰσέρχεται ὁ Πισίδης καὶ βαίνει ἡρέμα πρὸς αὐτόν.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Νικήτα.

ΝΙΚΗΤΑΣ, ἀνεγειρόμενος.

Σύ, Πισίδη.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Πῶς εὐρίσκεται;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ὡς βλέπεις. Μόλις πρὸς μικρὸν ἀνένηψε χθὲς τὴν πρῶϊαν. Τὸν ἐπίλοιπον καιρὸν διάγει ὡς ἐν νάρκῃ, καὶ ἀναίσθητος.

(Χωροῦσι πρὸς τὰ ἔμπρὸς τῆς σκηνῆς. Ὁ Ἡράκλειος, ὀπισθεν αὐτῶν ἀπομείνας, βαθμηδὸν ἀνακύπτει, ἀναγνωρίζει αὐτούς, καὶ φαίνεται μετὰ μεγάλης προσοχῆς ἀκροώμενος τῶν λεγομένων.)

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Εἰς εὐλογίαν ἤδη μεταβάλλεται
ἡ δυστυχία. Οὕτω καὶ οὐδέποτε
μανθάνων τῶν φιλτάτων τὴν ἐπώδυνον
καὶ ἀποφράδα τύχην...

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Πῶς; Συνέβη τι;
Ἐνταῦθα ζῶμεν καθειργμένοι. Αἱ ἡχοὶ
τῆς γῆς πρὸ τῶν πυλῶνων τούτων θνήσκουσι.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Τοῦ Κωνσταντίνου ἤκουσας τὸν θάνατον;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ναί, οὗτος διεδόθη.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἦ ἀδέσποτος
τοῦ ὄχλου φήμη ἐν αὐτῷ κακούργημα
διέγνω, ὅπερ ἀπεδόθη πάραυτα
εἰς τὴν Μαρτίαν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Τί ἀκούω.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Φοβερὸν

τὸ μῖσος ἐξερράγη τότε τὸ κοινόν·
ἄστοι καὶ στρατιῶται συμμαχήσαντες,
ἐκήρυσσον ἐκείνην ὡς ὑπεύθυνον
τῆς ἀσθενείας τοῦ πεσόντος ἥρωος,
καὶ τοῦ κοινοῦ ὀλέθρου, ὃν ἐπέστεψε
διὰ τοῦ φόνου τοῦ νομίμου Ἄνακτος.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Καὶ τότε;

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Προσηνέχθη εἰς τὸν Κώνσταντα,
τοῦ Κωνσταντίνου τὸν πρεσβύτερον υἱόν,
τὸ στέμμα, ἀλλ' εἰς μάτην· ἐξεπόρθησε
μαινόμενος ὁ ὄχλος τὸ Παλάτιον.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

ᾠ ὤψιστε!

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Πρὸς ὥραν ἀνεχαίτισαν
παρὰ τὴν θύραν τῆς Ἀνάσσης τοὺς φονεῖς

ὁ μεγάλοφρων Κόμης Ἀθαλάρχος,
καὶ δύο τρεῖς ἐταῖροι.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Λέγε, τάχυνον·
μὲ βασανίζεις.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Δέκα φέρων τραύματα,
κατέπεσεν ὁ Κόμης.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Παντοδύναμε
Θεέ.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Καὶ τότε εἰσορμήσαν λυσσῶδῶς
τὸ στίφος τῶν κακούργων, κατεσπάραξε
τὴν ἀτυχὴ Μαρίαν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Καὶ ἡ Ἀνασσα;

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Αὐτῆς τὴν γλῶσσαν ἐκταμόντες, ἔκοψαν
τὴν ῥίνα τοῦ δειλαίου Ἡρακλεωνᾶ,
καὶ ὡς ἐπαίτας ἐξεδίωξαν αὐτούς.
(Ὁ Ἡράκλειος ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ βαθυδηδὸν ἐγερ-
θεὶς, καταπίπτει αὐθις.)

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

ᾠ ἀποθνήσκω!

ΝΙΚΗΤΑΣ, σπεύδων πρὸς αὐτόν.

Ἀναξ!

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Φεῦ, μὲ ἤκουσε.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, μόλις ἀρθρῶν τὰς λέξεις.

Ναί, φίλοι, ἐπανεύθρον τὰς αἰσθήσεις μου,
ὅπως κενώσω τὸ πικρὸν ποτήριον
μέχρι πυθμένος.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ὁλεθρία σύμπτωσις.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Οὐχί, Νικήτα, ἤδη ἐδοκίμασα
τοῦ ἄδου πάσας τὰς βασάνους ἐπὶ γῆς·
εἰς τῶν φιλτάτων τὴν στοργὴν τὸ ἱερὸν

καθήκον θυσιάσας, ὅπου ἤμαρτον
ἐκεῖ καὶ τιμωροῦμαι.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Πολυεύσπλαγχνος
ὁ Πλάστης. Ἴσως ἔτι ἀναμένη σε
καιρὸς βελτίων.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Δι' ἐμὲ κατέληξεν
ἡ ἐξορία, ὦ Πισίδη. Μυστική
φωνὴ μοὶ λέγει ὅτι τέλος ἄφρσιν
τελείαν εὖρον, καὶ τὰς πτέρυγας ἀγνὰς
πρὸς τὴν Ἑδὲμ τὸ πνεῦμα τὸ ἀθάνατον
τανύει ἥδη.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἀναπαύθητι μικρόν.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἡ αἰωνία μὲ καλεῖ ἀνάπαυσις.
Ἑμεῖς τῶν ιδεῶν μου οἱ διάδοχοι
ὑπὲρ τοῦ Κράτους σταθερῶς μοχθήσατε,
καὶ τὰς παρούσας ἐπουλώσατε πληγὰς.
Τὸν τελευταῖον ἀσπασμόν μου δέχθητε.
Κατενικήθη τέλος ὁ Ἡράκλειος,
ἀλλ' ὑπὸ μόνης τῆς ἰσχύος... τοῦ Θεοῦ.
(Καταπίπτει νεκρός. Ὁ Νικήτας ρίπτεται ὀλοφυρό-
μενος ἐπὶ τῶν γονάτων αὐτοῦ.)

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ὁ Φοῖβος οὕτω δύνει, κατερχόμενος
πρὸς τὸ ζοφῶδες χάος, πλὴν ἐπὶ μακρὸν
ἀκόμη καταυγάζει τὸ στερέωμα
τὸ σέλας, ὅπερ ἔχυσε μεσουρανῶν.
(Κατεπετάννυται ἡ αὐλαία.)

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΠΗΓΑΙ.

Ἀνεφίκτου ἀποβαινούσης τῆς παραπομπῆς εἰς τ' ἀπειράριθμα χωρία τὰ ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἔργῳ ἀντανακλόμενα, περιοριζόμεθα εἰς τὴν γενικὴν ἀναγραφὴν τῶν συγγραμμάτων, ἅτινα συνεβουλευθῆμεν, μελετώντες τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἡρακλείου. Εἰσὶ δὲ ταῦτα τὰ ἑξῆς.

Ἐκ μὲν τῶν Βυζαντινῶν, ὁ **Θεοφάνης**, ὁ **Νικηφόρος**, Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, τὸ **Πασχάλιον Χρονικόν**, τὰ ποιητικὰ ἔργα **Γεωργίου τοῦ Πισίδου**, καὶ κατὰ δεύτερον λόγον ὁ **Σουΐδας** εἰς λέξιν Ἡράκλειος, ὁ **Κεδρηγός**, ὁ **Ζωναράς**, ὁ **Μαρασῆς**, καὶ ὁ **Γλυκᾶς**.

Πλὴν τούτων σπουδαιοτάτην ἱστορίαν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης συνέγραψεν ὁ Ἀρμένιος Ἐπίσκοπος **Σηπαῖος**, Sérèos, ἡτις δυστυχῶς μένει εἰσέτι ἀμετάφραστος, τῇ ἑξαίρεσι χωρίων τινῶν καταχωρισθέντων ἐν τῇ Chronologie Arménienne τοῦ Κ^{ου} DULAURIER, καὶ ἐτέρων, ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως ἀγρότερον ἐρμηνευθέντων, καὶ συμπεριληφθέντων ἐν τῇ λαμπρᾷ περὶ Ἡρακλείου μονογραφίᾳ τοῦ Κ^{ου} DRAPEYRON, περὶ ἧς κατωτέρω ὁ λόγος. Ἡ ἱστορία τοῦ Σηπαίου περιέχει ἰδίως λεπτομερῆ ἀφήγησιν τῶν περικλεῶν τοῦ μεγάλου Αὐτοκράτορος στρατειῶν, περὶ ὧν τόσον συγκεχυμένας καὶ ἀτελεῖς εἰδήσεις διέσωσαν ἡμῖν οἱ ἕτεροι συγγραφεῖς, δι' ὃ καὶ πολύτιμος συμβολή, πρὸς διαλεύκανσιν τῶν μακρῶν ἐκείνων ἀγώνων, ἤθελεν εἶναι ἡ ὁλοσχερὴς μετάφρασις τοῦ ἐν λόγῳ συγγράμματος.

Ὑπάρχει προσέτι καὶ λατινικὸν Χρονικόν, τὸ τοῦ **Φρεδεγαίρου**, Frédégaire, λίαν ἐνδιαφέρον, καθ' ὅσον παρίστησιν ἡμῖν τὴν ἱστορίαν τοῦ Βυζαντινοῦ ἥρωος, περιβεβλημένην πλέον τὰ μυθικὰ ἐκεῖνα χρώματα, δι' ὧν ἐνέδυσεν αὐτὴν ὁ μεσαίων.

Ἐκ δὲ τῶν μεταγενεστέρων, ἡ μεγάλη ἱστορία τοῦ **LEBEAU**, ἡ τοῦ **Γίββωνος**, ἡ τοῦ **FINLAY**, ἡ τοῦ

ἡμετέρου **Παπαρρηγοπούλου**, καὶ ἡ τοῦ ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ ὁμογενοῦς καθηγητοῦ **Τ. Τιμαγέου**, History of Greece, 2 vol. New-York. Διὰ τὴν Βυζαντινὴν ἱεραρχίαν τὸ λαμπρὸν σύγγραμμα τοῦ **KRAUSE**: Die Byzantiner des Mittelalters in ihrem Staats- Hof- und Privatleben. Halle, 1869. Διὰ τὰς αἰρέσεις, καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείου δημοσιευθεῖσαν **Ἐκθεσιν**, τὸ πασίγνωστον σύγγραμμα τοῦ **FLEURY**, Histoire Ecclésiastique, καὶ τέλος αἱ ἑξῆς δύο πρόσφατοι, καὶ πλείστου λόγου ἄξιοι μονογραφίαι. Ἡ τοῦ καθηγητοῦ **G. Raspe**, Die Kämpfe zwischen Heraklius I und Chosroes II., δημοσιευθεῖσα, κατὰ τὸ Γερμανικὸν ἔθος, ἐν τοῖς διὰ τὰ ἔτη 1875 καὶ 1876 προγράμμασι τῆς ἐν **Gustrow** Ἱερατικῆς Σχολῆς, καὶ περιέχουσα πολλὴν νέαν ὕλην, καὶ τὸ προμνησθὲν ἀληθῶς ἔσχον σύγγραμμα τοῦ Κ^{ου} **L. DRAPEYRON**, L'Empereur Heraklius et l'Empire Byzantin au VIIe Siècle. Paris 1869. Τὸ ἔργον τοῦτο, ἐπ' αἰτίαν τοῦ θέματος ὃ πραγματεύεται, καὶ πάσας τὰς πηγὰς ἐξαντλήσαν, παρέχει τέλος ζωηράν καὶ πλήρη μεγαλογραφίαν τῆς ἐνδόξου τοῦ Ἡρακλείου Βασιλείας, ἧς τοσοῦτον ἐπαισθητὴ ἀπέβαινε ἡ ἑλλειψις. Ἰδίως προσέτι μνείας ἄξια τυγχάνει καὶ ἡ τοῦ Κ^{ου} Ἀμεδαίου **THIERRY** ἱστορία τοῦ Ἀττίλα, ἡτις περιέχει εὐχλωττά τινα περὶ Ἡρακλείου Κεφάλαια. Histoire d'Attila et de ses successeurs, Tome II, Chap. II, III et IV.

Ἐν δὲ τῇ ἐλαφρᾷ φιλολογίᾳ φερώνυμον τραγυδίαν περὶ τοῦ θέματος τούτου ἔγραψεν, ὡς γνωστόν, κατὰ τὸ 1647 ὁ μέγας Κορνήλιος. Ἐτέρα τραγυδία, ἐπιγραφομένη **Heraclius ou la Croix reconquise**, ἀναφέρεται ἐν τῷ Καταλόγῳ τῆς Βρετανικῆς βιβλιοθήκης, ὡς παρασταθεῖσα ἐν Παρισίοις κατὰ τὸ 1688, ἐπὶ τοῦ θεάτρου τοῦ Λυκεῖου **Louis-le-Grand**, ὑπὸ τῶν Ἰησοῦιτῶν τότε διευθυνομένων. Τοῦτο δ' ἔχει πρὸς τούτοις τὸ θέμα καὶ ἡ Κωμυδία τοῦ **Καλδερῶνος**, ἡ ἐπιγραφομένη: En esta vida

todo es verdad y todo mentira (Ἐν τῷ βίῳ τούτῳ τὸ πᾶν ἐστὶν ἀλήθεια καὶ ψεῦδος), ἦν καὶ ὁ Βολταίρος μετέφρασε. Œuvres Complètes, Tom. IV. Προσθετέον εἰς ταῦτα τὸ πόνημα τοῦ Κ^ο F. MASS-MANN, Eraclius, εἰς γλῶσσαν Γερμανικὴν καὶ Γαλλικὴν, μετ' ἐμβριθοῦς προοιμίου. Quedlingburg 1842. Πρὸς δὲ καὶ δύο μυθιστορήματα, γραφέντα κατὰ τὸν ΙΒ'. αἰῶνα, τὸ μὲν γαλλιστὶ ὑπὸ τοῦ Gauthier d'Arras, τὸ δὲ γερμανιστὶ ὑπὸ τοῦ Otho de Freisingen.

Τοσοῦτον δὲ βαθεῖα ὑπῆρξεν ἡ ἐκ τῶν ἀνδραγαθημάτων τοῦ Ἡρακλείου ἐντύπωσις ἐπὶ τῶν ἐπιγόνων, ὥστε καὶ πολλὰ ἕτερα ἀπαντῶμεν αὐτῆς μαρτύρια.

Οὕτως ἐν Βαρλέττα τῆς Ἰταλίας διατηρεῖται ἐτι κολοσσιαῖον τοῦ περικλεοῦς Αὐτοκράτορος ἄγαλμα, ὅπερ ἐν τούτοις ὁ Κόμης Trojano Marulli θεωρεῖ ὡς παριστῶν μᾶλλον τὸν Θεοδόσιον. *Ιδε MARULLI, Discorso Storico-critico sopra il colosso di bronzo esistente nella città di Barletta. Napoli 1816.

Τὸ ὄνομα τοῦ Ἡρακλείου ἐδόθη πρὸς τούτοις εἰς πόλιν τοῦ Βενετικοῦ, ἰδρυθεῖσαν κατὰ τὰ ἔτη 628—641. *Ιδε Histoire des relations de Venise et de l'Empire d'Orient jusqu'au XIII siècle, par M. AR-MINGAUD, ἐν ᾧ ἀφ' ἐτέρου γνωρίζομεν ὅτι ἐν Γαλλίᾳ,

κατὰ τὸν μεσαῖωνα πλέον, παρίστατο εἰκονικῶς ὁ πορθητῆς τοῦ Δασταγέρδ, διαξιφίζων τὸν Χοσρόην. *Ιδε M. DE LONGPÉRIER. Revue Archéologique, 1849.

Καὶ τέλος τὸ χρονικὸν τοῦ Κασίου ὅρους ἀναφέρει οἰονεὶ ἀποθέωσιν τοῦ Ἡρακλείου, γενομένην ἐν Ῥώμῃ κατὰ τὸ 629, καὶ μνημονευομένην ἐν ἐπιγραφῇ τεθείσῃ ἐν τῷ οἰκίῳ μέρει τοῦ Καισαρικοῦ Ἀνακτόρου. Κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην ἐξετυπώθη, ὡς ὑποτίθεται, καὶ μετάλλιον εἰσέτι σωζόμενον, ἐφ' οὗ φαίνεται ὁ Ἡράκλειος, ὑψὺν ὡς ἐκστάσει τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς οὐρανόν, καὶ εἰς τὸ ἔμπαλιν ὁ Αὐτοκράτωρ, ὀχούμενος ἐφ' ἄρματος σκεπομένου ὑπὸ οὐρανίσκου, καὶ φέρων τὸν Σταυρόν. Πέριξ ὑπάρχουσι δύο λατινικαὶ ἐπιγραφαί, καὶ αἱ ἐξῆς δύο Ἑλληνικαί. — **Ἡράκλειος, ἐν Χριστῷ τῷ θεῷ πιστὸς Βασιλεὺς καὶ Αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων, νικητὴς καὶ ἀγωνοθέτης, αἰεὶ Αὔγουστος** — εἰς δὲ τὸ ἔμπαλιν — **Δόξα ἐν ὑψίστοις Χριστῷ τῷ θεῷ, ὅτι διέρρηξε σιδηρᾶς πύλας, καὶ ἠλευθέρωσε σταυρὸν ἁγίου Βασιλεὺς Ἡράκλειος**. Περὶ τῆς γνησιότητος τοῦ περιεργωτάτου τούτου μεταλλίου ἀμφιβάλλει ἐν τούτοις ὁ DUCANGE, Dissertations 65 et 66, p. III.

ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ.

Τὸν Ἡράκλειον περιγράφει ὁ Κεδρηνὸς I, σ. 714 ὡς ἐξῆς. — **Οὗτος ὁ Ἡράκλειος ἦν τὴν ἡλικίαν μεσήλικς, εὐσθενής, εὐστερνος, εὐόφθαλμος, ὀλίγον ὑπόγλανκος, ξανθὸς τὴν τρίχα, λευκὸς τὴν χροιάν, ἔχων τὸν πώγωνα πλατὺν καὶ πρὸς μῆκος ἐκκρεμῆ**. — Δυστυχῶς ἡ ἀτέλεια τῶν διασωθέντων νομισμάτων ἀμυδρὰν μόνον παρέχει ἡμῖν ἰδέαν τοῦ ἐκτάκτου τούτου κάλλους, οὐδεμία δ' ἕτερα διεσώθη ἄχρις ἡμῶν εἰκονικὴ παράστασις. *Ιδε, SABATIER, Description des monnaies Byzantines. DE SAULCY, Classification des suites monétaires Byzantines. BARTHÉLEMY, Heraclius Consul, dans la Revue numismatique de 1867, καὶ BORGHESI, Dissertation sur une médaille d'Heraclius. *Ἀλλ' ὅπως ὅποτε τῆς ἐπιβαλλούσης τοῦ ἥρωος μορφῆς, ἥτις τοσαύτην ἐνεποιεῖ εἰς τοὺς συγχρόνους ἐντύπωσιν, διετηρήθη ἐπὶ μακρὸν ἢ παράδοσις. Ὁ Εὐφραΐμιος, γράφων μετὰ τὴν παρέλευσιν αἰώνων, λέγει,

**Ἡράκλειος πέφηνεν ἀριστεὺς μέγας,
Ἄλλος τις ὄντως Ἡρακλῆς κατὰ σθένος.**

στιχ. 1346.

Ὅμοιως δ' ἀποφαίνεται περὶ αὐτοῦ καὶ ὁ Μανασσῆς, **Ὀπλίτης καρτερώτατος, ὀξύχειρ, βριαρόχειρ**.
στ. 3666.

Ἐν ᾧ, εἰς πιστεύσωμεν τὸν ἐκ Βουργουνδίας Φρεδέγαιρον, ἐφόνευσεν ἰδιοχείρως λέοντας ἐν τῷ ἵπποδρόμῳ.

Ἐγεννήθη δὲ ὁ Ἡράκλειος ἐν Καππαδοκίᾳ κατὰ τὸ 575, ὀλίγα ἔτη μετὰ τὸν Μωάμεθ, ἐκ γένους περιφανοῦς. Ὁ Μανασσῆς λέγει ῥητῶς.

**Τούτῳ πατρίς Καππαδοκῶν ἡ τρισευδαίμων
χώρα,
καὶ γένος τῶν ἐπιφανῶν καὶ τῶν κομίωντων
πλοῦτῳ.**

στ. 3664.

Καὶ πράγματι, κατὰ τὸν 5^{ον} αἰῶνα, ὅτε ὁ Γεζέριχος καὶ Ἀττίλας, αἱ θεαταὶ αὐταὶ μάστιγες, ἠπειλοῦν τό τε δυτικὸν καὶ τὸ ἀνατολικὸν Κράτος, Ἡράκλειος ἐκαλεῖτο, καὶ πρόγονος ἦν τοῦ Αὐτοκράτορος, ὁ Στρατηγός, ὅστις μετὰ τῶν λεγεώνων τῆς Αἰγύπτου, τῆς Θηβαΐδος, καὶ τῆς ἐρήμου, ἀπεδίωξε τοὺς Βανδύλους ἐκ Τριπόλεως. *Ιδε DUCANGE, Constantinopolis Christiana. Ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ ἀνεδείχθη ἐπί-

σης ἔσοχος κατὰ τῶν Περσῶν Στρατηλάτης, ἀναστηλώσας τὸ λάβαρον, ὕπερ ἔξέπιπτε τῶν ἀσθενῶν τοῦ Φιλιππικοῦ χειρῶν. Διορισθεὶς ἀργότερον Ἐξάρχος τῆς Ἀφρικῆς, ἀπέμεινεν ἡ μόνη ἐλπίς τοῦ ὑπὸ τὸν τύραννον Φωκᾶν καταρρέοντος Κράτους, ὅπερ καὶ διέσωσε τέλος διὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. Ὅσον δὲ παραδόξως διακεκριμένα καὶ πάντα τὰ ἐπίλοιπα μέλη τῆς ἑξόχου ταύτης οἰκογενείας. Οὕτως ὁ πατὴρ Ἡράκλειος εἶχεν ἀδελφόν, τὸν Γρηγοράν, ἄριστον ἐπίσης ἀξιωματικόν, ὃν παρέλαβεν ἐπίκουρον ἐν τῇ διοικήσει τῆς Ἀφρικῆς, καὶ ὅστις ὑπῆρξεν ὁ διάδοχος αὐτοῦ ἐν Καρχηδόνι. Σημειωτέον ὅτι, ἀντιθέτως πρὸς ἄλλους συγγραφεῖς, ὁ Θεοφάνης οὐδὲν λέγει περὶ τῆς συγγενείας ταύτης, καὶ καλεῖ τὸν Γρηγοράν ἀπλῶς ὑποστράτηγον τοῦ Ἡρακλείου. Τέκνα δὲ εἶχεν ὁ τῆς Ἀφρικῆς Ἐξάρχος, πλὴν τοῦ ἡμετέρου ἥρωος, τὸν Θεόδωρον, γενναῖον Στρατηγόν, καὶ τὴν Μαρτίαν, ἧς τὴν θυγατέρα Μαρτίαν ἐνυμφεύθη ἐν δευτέρῳ γάμῳ ὁ Αὐτοκράτωρ. Ἐν ᾧ ἄφ' ἑτέρου τοῦ Γρηγορά υἱὸς ἦν ὁ Νικήτας, ὁ πιστὸς μείνας τῷ ἑξαδέλφῳ ἄχρις ἐσχάτων, καὶ οὗ τὴν θυγατέρα Νίκη ἐνυμφεύθη ἀργότερον ὁ πρωτότοκος υἱὸς τοῦ Ἡρακλείου νέος Κωνσταντῖνος. Μήτηρ δὲ τοῦ Αὐτοκράτορος ἦν ἡ Ἐπιφανία, δέσποινα ἐκ μεγάλου γένους, διὰ σπανίων πεπρωτικῶν ἀρετῶν, ἧτις ἐπέζησε τοῦ συζύγου, καὶ συνοδεύσασα τὸν υἱὸν εἰς Βυζάντιον, φαίνεται ὅτι ἐξόχως ἐκεῖ ἐτιμάτο, ἀλλ' οὐδόλως συγκαταλέγεται μεταξὺ τῶν προσώπων τοῦ ἡμετέρου δράματος.

Τὴν γενέτειραν τοῦ Ἡρακλείου πόλιν οὐδεὶς τῶν συγγραφέων ρητῶς ἀναφέρει, ἀλλ' ὁ DRAPEYRON εἰκάζει ὅτι ἦν αὕτη ἡ Μελιτηνὴ. Παρ' αὐτὴν ὑπέστη ὁ Χοσρόης Α' ἡ Νουσχίρβαν τὴν δεινὴν ἐκείνην ἤτταν, μεθ' ἣν, φεύγων, κατηράσθη πάντα διάδοχον αὐτοῦ προσωπικῶς στρατευόντα. Ὁ Ἡράκλειος ἦν τότε ἑξαέτης, καὶ Ζωηράν βεβαίως ἐποίησεν ἐντύπωσιν εἰς τὴν παιδικὴν αὐτοῦ φαντασίαν ἡ φοβερὰ ἐκείνη σύγκρουσις μεταξὺ τῶν ὁπαδῶν τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῶν λατρευτῶν τοῦ Ὁρμούζ· διήνυε δὲ τὸ δέκατον ἔκτον ἔτος ὅτε ὁ πατὴρ αὐτοῦ περικλεῶς ἐνίκησε παρὰ τὴν Δάραν καὶ τὴν Νίσιβιν. Βιών ἐν μέσῳ τῆς μεγαλοπρεπεστάτης ἐκείνης τῆς Καππαδοκίας φύσεως, ἦν περιγράφει ὁ Στράβων, Β. ΙΒ'. συνείθισεν ἐξ ἀπαλῶν δυνύχων εἰς τὴν διαμάχην τοῦ Ἑλληνορρωμαϊκοῦ Χριστιανισμοῦ ἄφ' ἐνός, καὶ τοῦ Ζωροαστρικοῦ Μαγισμοῦ ἄφ' ἑτέρου· ὁ δ' αἱματηρὸς οὗτος ἀγὼν μεταξὺ τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν πυρείων, πρὸς κατάληψιν τῶν ῥερίπων τῶν ἀρχαίων Σηκῶν τοῦ πανθεϊσμοῦ, διέπλασεν ἐπὶ τὸ σοβαρώτερον καὶ ἀνδρικώτερον τὸν προῦτως ὠριμάσαντα χαρακτήρα τοῦ νεανίου, καὶ κατέθηκε τὸν σπῆρον μεγα-

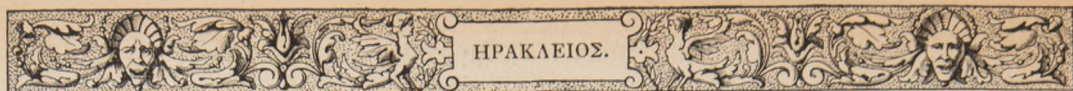
λεπηβόλων σχεδίων, καὶ περιδόξων ὀνείρων. Ἀκολουθήσας δὲ μετὰ ταῦτα τὸν πατέρα εἰς Καρχηδόνα, ἐδιδάχθη ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκείνῃ ἐπαρχίᾳ, τῇ ἀποδοθείσῃ εἰς τὸ σκῆπτρον ὑπὸ τοῦ Βελισαρίου, τὰ μυστήρια τῆς διοικήσεως τοῦ ὅλου Κράτους.

Ὁ Ἡράκλειος ἐνυμφεύθη κατ' ἀρχὰς τὴν Εὐδοξίαν, θυγατέρα Ῥόγα τοῦ Ἀφρου, κατὰ Θεοφάνην. Μεμνηστευμένη οὖσα, διήγεν αὕτη ἐν Βυζαντίῳ μετὰ τῆς μητρὸς τοῦ Ἡρακλείου Ἐπιφανίας, βασιλεύοντος ἔτι τοῦ Φωκά. Ἀρνηθέντος δὲ τοῦ Ἐξάρχου ἐπὶ διетίαν τὸν ὑπὸ τῆς Ἀφρικῆς ὀφειλόμενον φόρον, ὁ τύραννος ἀνεκάλυψε τὰς δύο γυναῖκας, καὶ καθείρξεν αὐτὰς ἐν τινι Μονῇ. Τοῦτο ὑπῆρξεν ἡ πρώτη ἀφορμὴ τῆς ἐκστρατείας τοῦ Ἡρακλείου, σπεύσαντος ἀμέσως πρὸς σωτηρίαν τῆς μητρὸς, ἣν ἐλάτρευε, καὶ τῆς μελλούσης συζύγου. Τοιαύτη δὲ ἡ παραδόξος ἀλληλουχία τῶν ἀνθρωπίνων γερονότων. Ὀλίγον ἐμάντευεν ὁ τύραννος, ὅτε παρεῖχε τὴν περὶ φυλακίσεως διαταγὴν, ὅτι ἐπεσφράγιζεν οὕτω τὴν ἰδίαν αὐτοῦ φοβερὰν τύχην, καὶ ἀνεβίβαζεν ἐπὶ τοῦ Βυζαντινοῦ θρόνου δυναστείαν, ἧς τὰ χρονικὰ ἐπὶ ὀλόκληρον αἰῶνα πληροῦσι τινὰς τῶν εὐκλεεστέρων καὶ ἀπαισιωτέρων συνάμα σελίδων τῆς ἱστορίας.

Καταβαλὼν τὸν τύραννον ὁ Ἡράκλειος, περιέβαλεν αὐθημερὸν τῇ Εὐδοξίᾳ τὸν τε γαμήλιον καὶ τὸν αὐτοκρατορικὸν στέφανον. Ὁ Θεοφάνης ἐκφράζεται περὶ τούτου ρητῶς — *«Εἰσελθὼν δὲ Ἡράκλειος εἰς τὰ βασίλεια, ἐστέφθη ὑπὸ Σεργίου πατριάρχου . . . ἐστέφθη δὲ καὶ ἡ μεμνηστευμένη αὐτῷ Εὐδοκία Αἰγυῶστα . . . καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ὁμοῦ Αὐτοκράτωρ καὶ νυμφίος ἀναδείκνυνται*. Σελ. 461. Τρυφερῶς δὲ φιλῶν τὴν φιλάσθενον καὶ συμπαθεῖ συμβίαν, ἀπεσῶρθη μετ' αὐτῆς εἰς τ' Ἀνάκτορα, ὅπου ἐλησμόνησεν ὅλως, εἰς τοὺς πόδας τῆς νέας ταύτης Ὀμφάλης, τοὺς ἀναμένοντας αὐτὸν ἄθλους.

Ἐκ τῶν ἐρώτων τούτων ἐγεννήθη πρῶτον θυγάτηρ τὴν 7 Ἰουλίου 611, κληθεῖσα καὶ αὕτη Ἐπιφανία ἢ Εὐδοξία, τὸ δ' ἐπὶ ὅντος ἔτος, τὴν 3 Μαρτίου 612, υἱός, εἰς ὃν ἐδόθη τὸ πολυσημαντὸν ὄνομα τοῦ νέου Κωνσταντίνου, ἐκπροσωποῦντος αὐτὸν τὸν Ἡράκλειον, καὶ τοὺς εὐγενεῖς αὐτοῦ πόθους.

Ἀλλὰ μετὰ τρεῖς μῆνας, ἥτοι τὴν 17 Αὐγούστου, ἀπεβίωσεν ἡ Εὐδοξία, καὶ τότε ὁ εὐαίσθητος Ἀναξ, ὑπὸ νέου καταληφθεὶς πάθους, ἐνυμφεύθη τὴν ἰδίαν ἀνεψιὰν Μαρτίαν, τὴν αἰτίαν πάντων αὐτοῦ τῶν δεινῶν. Μελανὴν εἰς ἄκρον εἰκόνα κατέλιπον ἡμῖν οἱ σύγχρονοι τῆς Ἀνάσσης ταύτης, ἣν ὁ Νικηφόρος παραβάλλει πρὸς τὴν Ἀγριππίναν, καὶ περὶ ἧς λέγει

ὁ DRAPEYRON ὅτι — «*ἡ δολία καὶ θηριώδης αὐτῆς ψυχὴ πρὸ οὐδενὸς αὐχονος κατορρωδία*» — Σελ. 108. Ἀφίσταται ἄρα οὐκ ὀλίγον τῆς ἱστορικῆς ἀκριβείας ἡ ἡμετέρα παράστασις, καθ' ἣν ἅπασαι αἱ σκιαὶ συμπυκνοῦνται ἐπὶ τῆς Μαρίας, καὶ ὑφίσταται ἀπλῶς τὴν σατανικὴν αὐτῆς ἐπιρροὴν ἢ ἄλλως πρὸς τὸ ἀγαθὸν ῥέπουσα νεαρὰ Βασιλίσσα. Τῆς μεταβολῆς ταύτης, ὑπαγορευθείσης ὑπὸ τεχνικῶν λόγων καλαισθησίας, ἀναλαμβάνομεν τὴν εὐθύνην.

Ἐκ τῆς Μαρτίνης ἀπέκτησεν ὁ Ἡράκλειος πολλὰ τέκνα. Τοῦ Φλαβίου, ἐπικληθέντος ἐπίσης μικροῦ Κωνσταντίνου, καὶ τοῦ Θεοδοσίου τὴν δυσμορφίαν καὶ τὸν πρόωρον θάνατον ἀπέδωκεν ὁ δεισιδαίμων ὄχλος εἰς τὴν θεῖαν ὀργὴν ἐπὶ τῷ παρανόμῳ γάμῳ. Ὁ Νικηφόρος, Σελ. 16 λέγει ῥητῶς — «*Ἡ δίκη δὲ ἐθριάμβευε τὸ ἀθέμιτον, καὶ τοῦ μὲν πρεσβυτέρου παρεμμένον ἐδείκνυε τὸν αἰχένα, τοῦ δ' αὖ νεωτέρου τὴν ἀκονοστικὴν ἀνήρητο αἰσθῆσιν, καὶ μωρὸν ἤδη ἀπέφαινε.*» — Τούτους ἠκολούθησεν ὁ Ἡρακλεωνᾶς, καὶ εἴτα ἐγεννήθησαν δύο θυγάτρια, θανόντα ἐν ᾧ διέμενον ὁ Ἡράκλειος ἐν Ἀσίᾳ. Ὁ Νικηφόρος, Σελ. 29, λέγει. — «*Υπάρχοιτι δὲ Ἡρακλείῳ ἐν τῇ Περσικῇ, ἐτελεύτησαν αὐτῷ δύο υἱοὶ καὶ θυγατέρες δύο.*» Τέλος δὲ τὴν 7 Νοεμβρίου 630 εἶδε τὸ φῶς ἐν Ἀνατολῇ ὁ νέος Δαυῖδ, ἐν ᾧ κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἀπέκτα ὁ πρωτότοκος νέος Κωνσταντίνος ἐκ τῆς θυγατρὸς τοῦ Νικητᾶ Νίκης τὸν υἱὸν αὐτοῦ Κώνσταντα, ἣ καὶ Ἡράκλειον, τὸν ἀργότερον Βασιλεύσαντα. Ἀλλὰ, πλὴν τούτων, ὁ Νικηφόρος ἀναφέρει εἰσέτι βασιλοῦπαιδα τὸν Μαρῖνον, καὶ δύο ἡγεμονίδας, τὴν Αὐγουστίναν καὶ Μαρτίαν, περὶ ὧν ἐλλείπει πᾶσα περαιτέρω εἰδησις. — «*Δαυῖδ δὲ καὶ Μαρῖνον, τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, Καίσαρας ἀνηγόρευσεν, Αὐγουστίναν δὲ καὶ Μαρτίαν, τὰς θυγατέρας Αὐγούστας*» — Σελ. 31.

Τὸ ἔθος τοῦτο τῆς εἰς τὰ βαπτιστικά προσκολήσεως τῶν δημοφιλῶν τοῦ Ἡρακλείου ἢ Κωνσταντίνου ὀνομάτων, μετὰ τῶν ἐπιθέτων *μικρὸς ἢ νέος*, τοσοῦτον ἀσαφὴ καθίστησι τὰ ἤδη συγκεχυμένα χωρία τῶν συγγραφέων, ὥστε ὑφίσταται καὶ νῦν ἔτι ἀμφιβολία τις ὡς πρὸς τὸ ἐν λόγῳ ἀντικείμενον. Οὕτω, φέρ' εἰπεῖν, ὁ Θεοφάνης ἀναγράφει τὴν γέννησιν τοῦ Κώνσταντος διὰ τῶν ἑξῆς — «*Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ καὶ Ἡράκλειος ἐτέχθη, υἱὸς Ἡρακλείου τοῦ μικροῦ, τοῦ καὶ Κωνσταντίνου, υἱοῦ Ἡρακλείου τοῦ μεγάλου,*» — ἔνθα ἐλλείπει ὅλως ἢ ἐπωνυμία, ὅφ' ἦν κατέστη ἀργότερον τοσοῦτον μισητὸς ὁ τύραννος ἐκεῖνος.

Ἐκ πάντων τούτων τῶν τέκνων ἀναφέρονται ἐν τῷ ἡμετέρῳ δράματι ὁ Κωνσταντίνος καὶ ὁ Ἡρακλεωνᾶς. Ἀπέκτησε δὲ ὁ Ἡράκλειος, πῶς καὶ πότε ἄδηλον, καὶ νόθον, τὸν Ἀθαλάριχον, οὐ μόνον τὸ ὄνομα διτηρήσαμεν.

Οὐ μόνον δὲ τὰ πλείστα τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας μέλη ἐξόχως διεκρίθησαν, ἀλλὰ καὶ οἱ δύο κυριώτατοι τοῦ Ἡρακλείου λειτουργοί, ὁ Πατριάρχης Σέργιος καὶ ὁ Μάγιστρος Βῶνος, οἵτινες καὶ βραχίονες αὐτοῦ ἐκλήθησαν, ὑπῆρξαν ὁμολογουμένως ἄνδρες μεγάρθυμοι καὶ σεβαστοί.

Κατὰ τὸ 610 ἔτος, καθ' ὃ ἐστέφθη ὁ Ἡράκλειος, κατελήφθησαν καὶ οἱ τρεῖς κυριώτατοι τῆς ὀρθοδοξίας θρόνοι ὑπὸ ἱεραρχῶν ἐξόχως διαπρεπῶν. Καὶ εἰς μὲν τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἐχειροτονήθη ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Ἐλεήμων, τοσοῦτον μετὰ ταῦτα διακριθεὶς κατὰ τὴν Περσικὴν ἄλυσιν, εἰς Ἱερουσαλὴμ ὁ ὑπὸ τοῦ Σαρβάρου ἀργότερον αἰχμαλωτισθεὶς Ζαχαρίας, καὶ εἰς Βυζάντιον ὁ Σέργιος.

Σύγχρονος ἐπομένως τοῦ Ἡρακλείου ὁ νέος Πατριάρχης ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης συνεδέθη στενότατα μετὰ τοῦ Μονάρχου, συμετασχὼν πασῶν τῶν πράξεων τῆς μακρᾶς αὐτοῦ βασιλείας, καὶ διατελέσας, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ DRAPEYRON, ὡσεὶ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ καὶ συνείδησις. Αὐτὸς ἔθηκεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὸ αὐτοκρατορικὸν στέμμα, καὶ ἠυλόγησε τοὺς δύο αὐτοῦ γάμους, ἀφ' οὗ μάνην διεμαρτυρήθη κατὰ τοῦ ἀνοσίου μετὰ τῆς Μαρτίνης δεσμοῦ — «*Εὐ μὲν ἔχει τὰ παρὰ σοὶ λεγόμενα, ἀπῆντα τότε ὁ Αὐτοκράτωρ, ὃ γάρ σοι χρέος, ὡς ἀρχιερεῖ καὶ φίλῳ, ἤδη ἀποδεδωκας· ἐφ' ἡμῖν δὲ τὸ λοιπὸν κείσεται τὰ τῆς πράξεως.*» — Νικηφόρος, Σελ. 17. Αὐτὸς ἐβάπτισε πάντα αὐτοῦ τὰ τέκνα· αὐτὸς, ὅτε ἡρπάγη τὸ σεπτὸν τοῦ Χριστιανισμοῦ σύμβολον, ἐξώθησε τὸν Ἀνακτα πρὸς τὴν Ἀσίαν, ἐγένετο ἡ κυρία ἀφορμὴ τῶν περικλειῶν αὐτοῦ τροπαίων, καὶ ἀναλαβὼν ἐν τούτοις μετὰ τοῦ Βῶνου τὴν ἀνωτάτην διοίκησιν, ὑπερησπίσθη λαμπρῶς τὴν πρωτεύουσαν κατὰ τὴν πρώτην πολιορκίαν, ἣν ὑπέστη, καὶ μετ' αὐτῆς ἔσωσε τὴν Αὐτοκρατορίαν. Αὐτὸς ὅτε, μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τῶν Ἀράβων, ἐπανήλθεν ἐκ τῆς ἐφίας ὁ Ἡράκλειος, τεθραυσμένος πλέον καὶ ἀπελπισ, παρέστη αὐθὺς παρήγορος, καὶ ἀνέπτυξε τὰς πολιτικὰς αὐτοῦ ἀρετὰς εἰς βαθμόν, ἐπιτρέποντα τῷ Πισίδῃ τὴν κρίσιν, ὅτι ὁ ἐκπεπτωκὺς Ἡράκλειος ὑπερέβαινε πάντοτε τοὺς ἀρίστους τῶν Βυζαντινῶν Ἀνάκτων. Αὐτὸς τέλος, ἀφορμὴ τῶν σφαλμάτων, ὡς ὑπῆρξε πηγὴ τῶν ἀρετῶν, παρέσυρε περὶ τὰ τέλη τὸν Αὐτοκράτορα εἰς τὴν ἀναζωπύρωσιν τῶν θεολογικῶν ἐρίδων, ἐξ

ὡν προέκυψε, μετὰ τῆς **Ἐκθέσεως**, ἡ αἵρεσις τῶν **Μονοθελητῶν**, καὶ ὡν ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἡ ἐπίσπευσις τῆς καταστροφῆς. Ὁ μέγας οὗτος ἱεράρχης, ἔχων ὡς ῥητόν τὸ **μόνος ὑπὲρ πάντων**, Πισίδης, **Ἀβαρ. 135**, ἐκέκμητο εἰς ὑψιστον βαθμὸν τὴν ἐνεργὸν ἐκείνην καὶ μεγαλοπράγμονα εὐσέβειαν, δι' ἧς καὶ μόνης σώζονται τὰ Κράτη, καὶ ἦν τοσοῦτον εὐγλωττως περιγράφει ὁ Κ^ς Παπαρρηγόπουλος, **Τόμ. Γ'. Σελ. 281—284**. Δικαίως ἄρα λέγει περὶ αὐτοῦ ὁ πιστὸς αὐτοῦ διάκονος, ὅτι οὐδεμίαν καταλείπων ψυχὴν στείραν, καὶ σπειρὼν διαρκῶς τῷ θεῷ, ἦν συνάμα παρηγοροῦσα μήτηρ, καὶ διοικῶν Στρατηγός. **Ἀβαρ. 137**. Ὡς δὲ συγχρόνως ἐνεφανίσθησαν **Ἀναξ** καὶ **Πατριάρχης**, συγχρόνως καὶ κατέλιπον τὴν μεγάλην τοῦ κόσμου σκηνήν. Ἐκεῖτο ἤδη βαρέως ἀσθενὴς ὁ Ἡράκλειος, ὅτε, κατὰ **Δεκέμβριον τοῦ 638**, ἀπεβίωσεν ὑπὲρ γηρωῦ πλέον ὁ Σέργιος, μετὰ 28 ἐτῶν περιβλεπτον πατριαρχίαν. Διεδέχθη δὲ αὐτὸν ὁ ὑπουργὸς μοναχὸς Πύρρος, ὅστις προσεποιεῖτο μὲν ἀπὸ καιροῦ ἄκραν πρὸς τὸν θανόντα ἀφοσίωσιν, ἀλλ' ἦν πράγματι τυφλὸν ὄργανον τῆς **Μαρτίνης**, μεθ' ἧς κατηγορεῖται ὅτι διέπραξε τὰ μελανώτερα τῶν **κακουργημάτων**. Ὁ **Θεοφάνης** λέγει ῥητῶς περὶ τοῦ νέου **Κωνσταντίνου** ὅτι **«Φαρμακευθεὶς ὑπὸ Μαρτίνης, τῆς αὐτοῦ μητρὸν, καὶ Πύρρου, πατριάρχου, τελευτᾷ»** **Σελ. 522**. Τὸν θάνατον τοῦ Σεργίου, καὶ τὴν ἀνάρρησιν τοῦ Πύρρου, οὐδόλως ἀναφέρομεν ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἔργῳ πρὸς ἀποφυγὴν συγχύσεως. Πολὺ ἐνωρίτερον, ἤτοι κατὰ τὸ 628, καὶ ὀλίγον πρὸ τῆς ἐπανόδου τοῦ Ἡρακλείου εἰς **Βυζάντιον**, ἀπεβίωσεν ὁ **Μάγιστρος Βῶνος**, ὃν ὁ **Θεοφάνης** ἀποκαλεῖ **Βονυσόν**. **«Βονυσῶ τῷ πατρικίῳ, ἀνδρὶ ἐχέφρονι καὶ τὰ πάντα συνετῶ καὶ πεπειρασμένῳ.»** **Σελ. 466**. Εἰλικρινῶς δ' ἐθρήνησεν ὁ τε **Ἀναξ** καὶ σύμπαν τὸ Κράτος τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἐξαιρέτου τούτου ἀνδρός, οὗ ἀγνοοῦμεν τίς ὑπῆρξεν ὁ διάδοχος.

Ἀλλὰ παρὰ τὰ δύο ταῦτα πρωτεύοντα πρόσωπα ὑπῆρχε καὶ τρίτον, ὁ διάκονος καὶ σκευοφύλαξ τῆς **Ἀγίας Σοφίας** **Γεώργιος ὁ Πισίδης**, ὅστις ψυχῇ τε καὶ σῶματι ἀφωσιωμένος εἰς τε τὸν **Πατριάρχην** καὶ τὸν **Βασιλέα**, στενωὺς ἀνέμιχθη εἰς πάσας τὰς ποικίλας αὐτῶν τύχας.

Ὁ **Πισίδης** ἐγεννήθη, ὡς ἐκ τοῦ ὀνόματος δῆλον, ἐν **Πισιδίᾳ** τῆς **Μικρᾶς Ἀσίας**, ἀλλ' ἀφίχθη κατὰ πάσαν πιθανότητα παῖς ἔτι εἰς τὴν πρωτεύουσαν, πρὸς ἣν εἶλκον αὐτὸν τὰ σπάνια αὐτοῦ χαρίσματα. Ἐπιμελῶς φοιτήσας παρὰ τοῖς παιδαγωγοῖς ἐκεῖνοις, οὓς ἀναφέρει μετὰ σεβασμοῦ, προσεκτίσατο τὴν εὐγένειαν καὶ χάριν τῆς ἐκφράσεως, ἥτις τοσοῦτον

ἐτιμᾶτο ἐν τῇ **Νέᾳ Ῥώμῃ**. Νέος ἔτι ἐπεσκέφθη τὸν ἵπποδρομον, παρ' οὗ ἀρύεται τὰς ἀρίστους αὐτοῦ παραβολάς, συγκαταριθμηθεὶς δὲ μεταξὺ τῶν ἐθαδῶν τῶν τε **Πατριαρχείων** καὶ τῶν **Ἀνακτόρων**, καὶ διὰ τῶν ποιητικῶν αὐτοῦ ἔργων ἀναδειχθεὶς, περιεβλήθη ταχέως ὑψηλὸν ἐκκλησιαστικὸν ἀξίωμα.

Ἀλλὰ ποῖον τὸ ἀξίωμα τοῦτο; Πάντες οἱ συγγραφεῖς ἀποκαλοῦσιν αὐτὸν διάκονον καὶ σκευοφύλακα τῆς **Μεγάλης Ἐκκλησίας**, ἐὰν δὲ τοῦτο μόνον ἦν, δυσχερῶς ἐξηγεῖται ἡ περιβλεπτος θέσις, ἣν κατεῖχε παρὰ τε τῷ **Πατριάρχῃ** καὶ τῷ **Βασιλεῖ**. Μακρὰ ἐγεννήθη ὡς ἐκ τούτου ἀμφισβήτησις. Καὶ ἄλλοι μὲν θέλουσιν αὐτὸν συνάμα καὶ **Ῥεφερενδάριον** καὶ **Ἀρχιεοφύλακα**, ἐν ψ ἄλλοι, παρατηροῦντες ὅτι ὑπῆρχον ἐν **Ἀγίᾳ Σοφίᾳ** 4 σκευοφύλακες καὶ 6 διάκονοι, προάφουσιν αὐτὸν εἰς ἀρχηγὸν πάσης ταύτης τῆς ὑπηρεσίας· ἀλλὰ ταῦτα εἰσὶν ἀπλᾶί εἰκασίαι, καὶ ἀδύρητος μένει μόνῃ ἡ μεγάλη αὐτοῦ ἐπιρροή ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἡ στενὴ σχέσις μετὰ τοῦ **Πατριάρχου**, οὗ ὑπῆρξεν ὁ **ἔξ Ἀπορρήτων**, καὶ τοῦ **Ἀνακτοῦ**, οὗ, κατὰ τὸν **ΔΡΑΠΕΥΟΝ Σελ. 10**, διετέλεσε πιθανῶς ὁ πνευματικὸς.

Ὑπάρχει δὲ μεταξὺ τοῦ **Ἡρακλείου** καὶ τοῦ **Πισίδου** τόση σχεδὸν συνάφεια, ὅση μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ **Σεργίου**. Ἀμφότεροι γεννηθέντες κατὰ τὰ τέλη τοῦ 6^{ου} αἰῶνος ἐν τῇ αὐτῇ σχεδὸν χώρᾳ, ἐξηφανίσθησαν συγχρόνως κατὰ τὰ μέσα τοῦ 7^{ου}. Καθ' ὅλον δὲ τὸ μακρὸν τοῦτο διάστημα, ὁ μὲν **Ἀναξ** ἐστὶν ὁ ἐπὶ τῆς μεγάλης τοῦ κόσμου σκηνῆς πρωταγωνιστῶν, ὁ δὲ ποιητὴς συμμετέχει τοῦ θεοπεσιῦ δράματος ὅπως ὁ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις χορός, ἄλλοτε μὲν ἐπαινῶν, ἄλλοτε συμβουλευῶν, καὶ ἄλλοτε θρηνῶν ἐκ χαρᾶς ἢ ἐκ λύπης. Ἐν ὅσῳ μάχεται ὁ ἥρωας, τὸν ραιψῶδὸν διαφλέγει θοῦρος ἐνθουσιασμός, καὶ γράφει τοὺς **Πέρσας**, τοὺς **Ἀβαρας**, τὴν **Ἡρακλῆαδα**. Ἀλλ' ἅμα συνομολογηθὴ ἡ εἰρήνη, ὁ ὑμνητὴς τῶν αἱματηρῶν δαφνῶν ψάλλει εὐπειθῶς τὴν ἐλαίαν. Ὁ **Αὐτοκράτωρ** ἀναπαύεται μετὰ ἐξαετῆς θριάμβους, καὶ ὁ ποιητὴς ᾄδει τὴν **ἑξαήμερον** πλάσιν, καὶ περιγράφει τὰ θαύματα τῆς φύσεως. Ἀργότερον ἐγείρει τὴν κεφαλὴν ἡ αἵρεσις τῶν **Μονοφυσιτῶν**, ἡ ἱερὰ κιβωτὸς διατρέχει κίνδυνον, καὶ ὁ **Ἀναξ** μεταβάλλεται εἰς θεολόγον. Ὁ **Πισίδης** ἐνθυμεῖται ὅτι φέρει ῥάσσον, καὶ καταπολεμεῖ τὸν ἄθεον **Σεβήρον**. Τέλος δὲ μεταβάλλεται ἡ σκηνογραφία, ὥσει ὑπὸ **κακοβούλου** τινὸς **Ἀτῆς**, καὶ τὸν ἥρωα τῆς **Νινευτὶ** διαδέχεται ὁ **φυγὰς** τοῦ **Ἱερομιάκος**. Ὁ **Ψάλτης** δημοσιεῖ τότε τὸ ποιημάτιον αὐτοῦ περὶ τῆς **ματαιότητος** τῶν ἐπιγείων. Καὶ ὅποιος τῆς καὶ ὁ ἥρωας φαίνονται **τεθραυσμένοι**· τὸ τέλος ἐπικεῖται. Πράγματι δὲ ὁ **Πισίδης** οὐδαμῶς πλέον

ἀναφέρεται κατὰ τὰ τελευταῖα τοῦ Ἡρακλείου ἔτη, ὅπερ ἐστὶ δεινὴ δι' ἡμᾶς ἀπώλεια. Ἐάν, ὡς ἄλλος Ἱερειῖας, ἐθρήνει ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ πεσόντος ἐκείνου μεγαλείου, πόση νέα πρὸς ἐκμετάλλευσιν ὕλη διὰ τοὺς μεταγενεστέρους.

Τὸν Ἡράκλειον συνώδευσε ὁ Πισίδης κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ στρατείαν, οὐχὶ δίκην Τυρταίου, ἀλλ' ἐπισήμου μᾶλλον ἱστορικοῦ, ὡς ὁ Ἐννιος συνώδευε τὸν Σκηπίωνα. Ἐπανελθὼν εἰς Βυζάντιον μετὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τοῦ ἥρωος, ἐμφανίζεται αὖθις κατὰ τὴν ἄλωσιν, ὅτε πλέον πρωταγωνιστοῦσιν ὁ Πατριάρχης καὶ οἱ ἄστοί.

Οἱ ἀκριβεῖς τίτλοι τῶν ἔργων τοῦ σκευοφύλακος εἰσὶν οἱ ἑξῆς.

Α'. Γεωργίου Διακόνου καὶ Σκευοφύλακος τῆς τοῦ θεοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας, τοῦ Πισίδου, εἰς τὴν κατὰ Περσῶν ἐκστρατείαν Ἡρακλείου τοῦ Βασιλέως ἀκροάσεις τρεῖς.

Β'. Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὴν γενομένην ἔξοδον τῶν βαρβάρων, καὶ εἰς τὴν αὐτῶν ἀστοχίαν, ἦτοι ἔκθεσις τοῦ γενομένου πολέμου εἰς τὸ τεῖχος τῆς Κωνσταντινουπόλεως μεταξὺ Ἀβάρων καὶ πολιτῶν.

Γ'. Τοῦ αὐτοῦ Ἡρακλῆος, ἦτοι εἰς τὴν τελείαν πτώσιν Χοσρόου, Βασιλέως Περσῶν.

Δ'. Ἐξαήμερον ἢ κοσμουργία.

Ε'. Εἰς τὸν μάταιον βίον.

ΣΤ'. Ἀνάσitos ἕμνος.

Ζ'. Εἰς τὴν ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν Ἀνάστασιν.

Η'. Κατὰ δνσσεβοῦς Σενήρου Ἀρτιοχέας.

Θ'. Ἐγκώμιον εἰς τὸν μάρτυρα Ἀναστάσιον.

Ι'. Ἐπιγράμματα καὶ Ἀποσπάσματα.

Ἐκ τούτων γνωστότερα εἰσὶ τὰ τρία πρῶτα, ἅτινα συμπεριελήφθησαν εἰς τὴν ἑκδοσιν τῆς Βόννης.

Περὶ τῆς φιλολογικῆς αὐτῶν ἀξίας μεγάλως διαφέρουσιν αἱ γνώμαι. Κατὰ τὸν μεσαῖωνα ἡ φήμη τοῦ Πισίδου ὑπῆρξεν εὐρεῖα. Ὁ Νικηφόρος Κάλлистος ἀποκαλεῖ αὐτὸν θαυμάσιον. Ὁ Ἐπίσκοπος Κορινθίας Γρηγόριος, θερμῶς συνιστῶν τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἱμῶν αὐτοῦ, θεωρεῖ αὐτὸν ὡς ἔσοχον ποιητὴν, καὶ παραβάλλει πρὸς τὸν Σοφοκλέα, ἐν ᾧ ὁ Ψελλὸς κηρύσσει αὐτὸν ἐφάμιλλον τοῦ Εὐριπίδου. Τὸν ἐνθουσιασμὸν δὲ τοῦτον συμμερίζονται ὁ Σουΐδας, ὁ Κεδρηνός, καὶ ὁ Τζέτζης. Καὶ ταῦτα μὲν καταδεικνύουσιν ἀπλῶς τὴν κατὰπτωσιν τῆς κριτικῆς καλαισθησίας κατὰ τοὺς σκοτεινοὺς ἐκείνους αἰῶνας· οὐδεμία δὲ ἀμφιβολία ὅτι τὸν Πισίδην

χωρίζει χάος, οὐ μόνον ἀπὸ τῶν ἀθανάτων ἔργων τῆς κλασικῆς ἐποχῆς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν ὑραίων συνθέσεων Παύλου τοῦ Σιλεντιαρίου, τοῦ ἑνα μόνον αἰῶνα πρὸ αὐτοῦ γράψαντος. Ἄλλ' οὐχ ἦττον αὐστηρὸς δέικνυται, νομίζομεν, ὁ Κ^ς Παπαρρηγόπουλος, λέγων ὅτι «*ἡ ποίησις αὐτῆ, διὰ τὴν ἀπειροκαλίαν τοῦ λόγου, τὸ ἀλλόκοτον τῶν εἰκόνων, καὶ τὸ ἀσαφὲς τῶν πραγματίων, εἶναι ὅλως ἀναξία τοῦ ἀντικειμένου, ὅπερ προηρέθη γὰρ ἐγκωμιάσῃ*» Τόμ. Γ'. Σελ. 310, ὅπου παρατίθενται καὶ τεμνάχια τινα. Ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει, ἐὰν ὀλίγη τῶν συνθέσεων τούτων ἡ ποιητικὴ ἀξία, οὐ μικρὰ ἡ χρησιμότης αὐτῶν ὑπὸ ἔποψιν ἱστορικῇν. Τοῦτο πρῶτος κατανοήσας ὁ Κ^ς DRAPEYRON, ὅστις ἐπιμελῶς ἐμελέτησεν αὐτάς, ἠρύσθη ἐκείθεν πολλὴν νέαν καὶ πολύτιμον ὕλην. Περὶ τῶν τίτλων τῶν συνθέσεων τούτων, καὶ τῆς ἀμφισβητουμένης γνησιότητος ἐνίων ἔξ αὐτῶν, ἴδε τὸ ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς Βόννης σοφὸν προοίμιον: Josephi Mariae Quercii Florentini de Georgio Pisidae ejusque scriptis praefatio.

Τὸ Πασχάλιον Χρονικόν, Σελ. 715, διηγεῖται ὅτι «*συνήχθησαν αἱ σχολαί, ἐν τῇ ἀγνωστῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, καὶ κατέκραξαν Ἰωάννου, τοῦ ἐπίκλην Σεισμοῦ, ὡς θελήσαντος ἐπᾶραι τὰ ψώμια.*» Καθ' ἃ δὴλον, ὁ ἡμέτερος Σεισμὸς παρὰ τοῦ ὁμωνύμου αὐτοῦ μόνον τὸ ὄνομα ἔδανείσθη.

Ἱστορικὸν πρόσωπον τυγχάνει πρὸς τούτοις καὶ ὁ ἐν Χαλκηδόνι Πέρσης Στρατηγὸς Σαΐτος, δν ἄλλοι συγγραφεῖς ἀποκαλοῦσι Σαήν καὶ Σάην. Ἴδε περὶ τούτου LEBEAU. Τόμ. ΙΑ'. Σελ. 14. Σημ. I ἐκδότου St. Martin. Ἀλλ' ἡμεῖς ἠκολουθήσαμεν μᾶλλον τὸν Νικηφόρον, Σελ. 13, ὅστις ἐν τούτοις καὶ τὴν Χαλκηδόνα ὀνομάζει Καλχηδόνα, ἵνα μὴ ἐπέλθῃ σύγχυσις μετὰ τοῦ ἐτέρου Σαήν, δν ἀργότερον κατετρώπησεν ὁ Ἡράκλειος.

Τὰ λοιπὰ πάντα τοῦ δράματος ἡμῶν πρόσωπα, πλὴν τῶν ἀνωτέρω μνημονευομένων, καὶ τοῦ Χαγάνου τῶν Ἀβάρων, οὐδεμίαν κέκτηνται ἱστορικὴν ὑπόστασιν. Ἀφ' ἐτέρου ὅμως φαίνονται ἡμῖν ἀναγκαῖαι ὀλίγαι λέξεις περὶ τοῦ Σαρβάρου, ὅστις, καίτοι μὴ συγκαταριθμούμενος μεταξὺ τῶν δρῶντων ἐν τῷ ἔργῳ ἡμῶν, ἀναφέρεται οὐχ ἦττον συνεχέστατα. Ὁ Ῥουμιζάν, γαμβρὸς ἐπὶ θυγατρὶ τοῦ Χοσρόου, καὶ Στρατηλάτης διάσημος, ἐπεκαλεῖτο Σαχαρβάρζ, ἦτοι βασιλικὸς κάπρος (sanglier royal), ἔνεκα τῆς μεγάλης αὐτοῦ ἀνδρείας ἅμα καὶ ὠμότητος. Παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἀναφέρεται συνήθως ὡς Ῥουμιζάνης ἢ Σάρβαρος, ἀλλ' ἀπαντῶσι καὶ οἱ τύποι Ῥαζμιζᾶς,

Σαρβαραζάς, καὶ Σαρβαναζάς. Οἱ δὲ Ἀρμένιοι ὀνομάζουσιν αὐτὸν Χορέμ-Ραζμάν-Σαχαρβάρζ. LEBEAU T. XI. Σελ. 14. THIERY T. II. Σελ. 50. DRAPEYRON. Σελ. 275. 328. Εὐθὺς ἐν ἀρχῇ, αὐτὸν ἀπήντησεν ὁ Ἡράκλειος παρὰ τὴν Ἰσόν, αὐτὸν ἀργότερον ἐν Ἀτροπατηνῇ, αὐτὸν ἐν Ἀρμενίᾳ μετὰ τοῦ Σαραβλαγᾶ καὶ Σαήν, αὐτὸν τέλος παρὰ τὸν Σάρον. Ἐπὶ τῆς πολιορκίας τοῦ Βυζαντίου, αὐτὸς ὠδήγησε τὰς Περσικὰς δυνάμεις εἰς Χαλκηδόνα, ὅπου πλέον διέμεινε, μέχρις οὗ, συμμαχήσας μετὰ τοῦ Σιρόου, ἀνέτρεψε τὸν Χοσρόην. Τοῦ δὲ Σιρόου ὀλίγους μόνον μῆνας βασιλεύσαντος, αὐτὸς πάλιν κατέρριψε τὸν υἱὸν καὶ διάδοχον αὐτοῦ Καβόην, ὅστις ἦν ἴδιος αὐτοῦ ἀνεψιός, καὶ συνεννοηθεὶς μετὰ τοῦ Ἡρακλείου, ἐζώσθη πλέον ἀναφανδὸν τὴν ῥομφαίαν τῶν Σασσανιδῶν, κατ' Ἰούλιον τοῦ 629. Ὡς ἀλλαχοῦ εἶδομεν, ἀπέδωκε τότε προθύμως τὸ τίμιον ξύλον, ὅπερ αὐτὸς ἐκ Παλαιστίνης ἐκόμισε, καὶ οὐ μόνος ἐγνώριζε τὴν κρύπτῃν. Οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ παντοειδῶς ἀπέδειξε τὴν ἀφοσίωσιν αὐτοῦ καὶ τὸν θαυμασμὸν πρὸς τὸν ἀρχαῖον πολέμιον. Ὁ Νικηφόρος, ὅστις ἄλλως τε συγγέει τὸν Σάρβαρον καὶ

Ὀρμίσδαν, λέγει Σελ. 23 «Τὸν τε ἴδιον υἱὸν σὺν δώροις πολυτιμήτοις πρὸς αὐτὸν ἀπέστειλεν· γράφει τε ἀπολογίαν εἰς Ἡράκλειον, ὥς οὐχ ἐκὼν ἔπραττεν ὑπὲρ εἰς Ῥωμαίους πεποιήκε... καὶ χρήματα ἐκ Περσίδος διδόναι ὑπισχρεῖτο, δι' ὧν πάλιν καινίζονται ὅσα ἂν αὐτὸς ἐν χώρᾳ τῇ Ῥωμαίων κατεστρέψατο.» Ἀνεκτιμήτους ὠφελείας ἐφαίνετο ὑποσχομένη ἡ ἀρμονία αὕτη, ἀλλ' ἀτυχῶς ἡ συνήθης τοῦ Σαρβάρου ὠμότης ἐξήγειρε κατ' αὐτοῦ τοὺς λοιποὺς Σατράπας, οἵτινες κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐπιόντος ἔτους ἐδόλοφόνησαν αὐτόν, ἐν ᾧ ἐπεθεώρει τὸν στρατόν. Δεινὴ ἀναρχία ἐπεκράτησε τότε καθ' ἅπασαν τὴν Ἀσίαν, καὶ διάφοροι ἐστέφθησαν συγχρόνως μνηστήρες ἐν διαφόροις ἐπαρχίαις. Ἀπὸ τοῦ Χοσρόου, τελευτήσαντος μόλις πρὸ τετραετίας, ἐννέα ἦσαν ἤδη οἱ Σασσανίδαι οἱ περιβληθέντες τὸ στέμμα. Ἀλλὰ τέλος, τῇ ἀρωγῇ τοῦ Ἡρακλείου, ὑπερίσχυσεν ἡ μερίς τοῦ νέου Ἰζδεγέρδου, υἱοῦ τοῦ Σαρβάρου, ὃν ἐν τούτοις κατετρόπωσε μετ' ὀλίγον ὁ Καλὲδ, ὀριστικῶς καταλύσας τὸ Περσικὸν Κράτος.

ΜΕΡΟΣ Α΄.

Ἀλλὰ τότε ὁ Ἡράκλειος ἔρριψε τὴν πορφύραν.

Ὁ δριμύς τοῦ Αὐτοκράτορος ἐπιτιμητὴς Νικηφόρος λέγει «*Ἀγενῶς παραχρῆμα εἰς γυνῆν ἐτράπετο*» Σελ. 15. Ἀλλὰ δικαίως παρατηρεῖ ὁ DRAPEYRON, ὅτι πᾶσα ἄμυνα κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην ἦν ἀδύνατος, καὶ ὅτι ὁ Ἡράκλειος ἄριστα ἐποίησε, προτιμήσας τοῦ μαρτυρικοῦ θανάτου τὴν διάσωσιν, ἣτις ἐπέτρεπεν αὐτῷ τοὺς μεταγενεστέρους εὐκλείεις ὑπὲρ τοῦ Κράτους ἀγῶνας. DRAP. Σελ. 123. Ὁ Πατριάρχης Νικηφόρος ἔγραφε μετὰ μίαν ὅλην ἑκατονταετηρίδα, ὅτε ἡ μνήμη τῶν θριαμβῶν τοῦ Ἡρακλείου ἐπεσκιάζετο πλέον ὑπὸ τῶν ἐπακολουθησασῶν αὐτοῦ συμφορῶν. Πνέυν δὲ μένεα κατὰ τῶν Ἀνάκτων, οἵτινες ἐξώρισαν αὐτόν, κύριον τῆς συγγραφῆς αὐτοῦ σκοπὸν προτίθεται τὴν καταδείξιν, ὅτι πᾶσαι τοῦ Κράτους αἱ συμφοραὶ ἀφορμὴν ἔσχον τὴν ἀσέβειαν τῶν Βασιλέων, καὶ τὴν πρὸς τοὺς αἰρετικούς ἐπιείκειαν αὐτῶν.

Τὴν ἐν Χαλκηδόνι προδοσίαν τῶν Ἀβάρων ἀφηγεῖται ἡμῖν μετὰ τινος λεπτομερείας τὸ Πασχάλιον Χρονικόν, ἔνθα τὴν ἀτελεῦττον καὶ ξηρὰν τῶν γεγονότων ἀναγραφὴν ποικίλουσιν ἐνίοτε πολῦτιμα ἱστορικὰ κειμήλια. Ὁ λαὸς ἀπέδωκε κατὰ τὸ σύνθηρες καὶ

τὴν διάσωσιν ταύτην εἰς τὸ θεῖον. Τὸ Πασχάλιον λέγει περὶ τοῦ Χαγάνου «*Καὶ τὸ τεῖχος εἰσῆρχετο καὶ τὴν πόλιν παρελάμβανεν, εἰμὴ ὅτι ὁ θεὸς αὐτὸν ἐκώλυσεν*» Σελ. 713, ἐξ οὗ ἐμφαίνεται καὶ τὸ μέγεθος τοῦ κινδύνου.

**Καὶ τοῦ ἡλίου αἱ ἀκτῖνες εὐσεβῶς
τὰς ἱερὰς εἰκόνας κατησπάζοντο
εἰς τῶν ἱστών τὰ ἄκρα.**

Εἰς τὸ ἄκρον τοῦ μεσαίου ἱστοῦ τῆς ναυαρχίδος προσήρμωσεν ὁ Ἡράκλειος τὴν ἀχειροποίητον εἰκόνα τῆς Παναγίας, μὴ γραφεῖσαν δηλονότι ὑπὸ ἀνθρωπίνης χειρός, ἀλλ' ὑπὸ τῶν ἀγγέλων ἐξ οὐρανοῦ κομισθεῖσαν· ἔσχε δὲ τὸ νέον τοῦτο λάβαρον μετ' αὐτοῦ διαρκῶς, μέχρις οὗ ἀντικατέστησεν αὐτὸ διὰ τοῦ διασωθέντος Σταυροῦ. Κατὰ τὸν Θεοφάνην «*Ἦκεν ἀπὸ Ἀφρικῆς, φέρων πλοῖα καστελλωμένα, ἔχοντα ἐν τοῖς καταρτίοις κιβώτια, καὶ εἰκόνας τῆς Θεομήτορος*» Σελ. 459. Ἴδε καὶ Σελ. 467, ὅπου εὑρηνται σχεδὸν ἀπαράλλακτοι αἱ κατωτέρω ἐκφράσεις τοῦ Πισίδου.

Ὁ δὲ Κεδρηνός, διηγούμενος τὸν ἐκ Βυζαντίου πρῶτον ἀπόπλουν τοῦ Ἡρακλείου, ἀναφέρει ἐτέραν

τοιαύτην εἰκόνα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἥτις ἐκέκτητο καὶ τὴν πρόσθετον ταύτην ἀξίαν εἰς τὰ ὄμματα τοῦ Αὐτοκράτορος, ὅτι προήρχετο ἐκ τῆς προσφιλοῦς αὐτοῦ Ἑδέσεως. *«Λαβὼν δὲ μετὰ χεῖρας τὴν θεαυδρικὴν ἀχειροποιήτον μορφήν τοῦ Κυρίου»* Κεδρην. Σελ. 718.

Ὁ δὲ Πισίδης ἐκφράζεται ἔτι καθαρώτερον εἰς Περσικῶν Ἀκρόασιν Α'. Στ. 139.

Λαβὼν δὲ τὴν θείαν τε καὶ σεβάσιμον μορφήν ἐκείνην τῆς γραφῆς τῆς ἀγράφου, ἣν χεῖρες οὐκ ἔγραψαν, ἀλλ' ἐν εἰκόνι ὁ πάντα μορφῶν καὶ διαπλάττων λόγος, ἄνευ γραφῆς μόρφωσιν, ὡς ἄνευ σποράς κήσιν, αὐτός, ὡς ἐπίσταται, γέρει.

Οὐδ' ἀρκεῖται εἰς ταῦτα, ἀλλ' ἐπιφέρει ἐν μιᾷ τῶν συνήθων αὐτῷ παρενθέσεων.

Ἐχρὼν γὰρ αὐτόν, ὡς τότε σποράς δίχα, οὔτω τυποῦσθαι καὶ πάλιν γραφῆς ἄνευ, ὅπως δι' ἀμφοῖν τοῦ λόγου μορφουμένου, μένῃ τὸ πιστὸν τῆς ἐνανθρωπήσεως, τῶν φαντασιαστικῶν ἐξελέγχον τὴν πλάνην.

Φαντασιασταὶ ἦσαν, ὡς γνωστόν, οἱ αἰρετικοὶ ἐκεῖνοι, οἱ πιστεύοντες ὅτι τὸ σταυρωθὲν καὶ ταφέν, ἦν οὐχὶ τὸ σῶμα τοῦ Σωτῆρος, ἀλλ' ἀπλοῦν αὐτοῦ εἶδωλον ἢ φάσμα.

**Πρὸ μηνὸς
ἐξέπλευσαν τὰ πλοῖα.**

Κατὰ τὴν Ἀσιατικὴν παράδοσιν, χίλια ἦσαν τὰ πλοῖα τὰ κομίζοντα τοὺς θησαυροὺς τοῦ Ἡρακλείου.

Ἀφ' οὗ δὲ ταῦτα ἐξώκειλαν ἐπὶ παραλίας τινός, ὅπου ἤρχον οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ Χοσρόου, πάντα τὰ πολύτιμα ἐστάλησαν εἰς τὸν μεγάλον Βασιλέα, ὅστις ἠρέσκετο καθημερινῶς θεωρῶν τ' αὐτοκρατορικὰ ταῦτα λάφυρα, τὰ γνωστὰ πλέον ἐν Περσίᾳ ὑπὸ τὸν τίτλον **Βεδαβέρδ**, ἥτοι θησαυρὸς κομισθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀνέμου.

Τὸν ἀμινάκην αὐθαδῶς προτείοντες.

Ὁ Σηπαῖος παρεντίθησιν ἐνταῦθα θρίαμβον τῶν Ἑλληνικῶν ὅπλων, περὶ οὗ σιγῶσιν οἱ λοιποὶ χρονολόγοι, καὶ ὅστις κατὰ πρῶτον ἤδη ἀναγράφεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Διετάχθη, λέγει, ὑπὸ τοῦ Χοσρόου τῷ ἐν Χαλκηδόνι στρατῷ ἡ διάβασις τοῦ πορθμοῦ, καὶ ἡ κατὰ τοῦ Βυζαντίου ἐπίθεσις. Πυλμαγίᾳ δὲ κατέπλευσαν οἱ Πέρσαι, καὶ περιέζωσαν τὴν πόλιν, ἐν ᾗ οἱ Ἕλληνες ἡμύνοντο διὰ τοῦ στόλου· ἀλλ' ἐνίκηθησαν οἱ βάρβαροι, καὶ τραπέντες εἰς ἐπαίσχυντον φυγὴν, ἀπώλεσαν τετρακισχιλίους ἄνδρας μετὰ τῶν πλοίων αὐτῶν. Μετὰ τοῦτο δὲ οὐδέποτε πλέον ἀπετόλμησαν παρόμοιον ἐγχείρημα. Ὁ Κωνσταντῖνος Παπαρρηγόπουλος, Σελ. 131. παρατηρεῖ ὁρθῶς ὅτι ἡ ναυμαχία αὕτη οὐδὲν ἔχει τὸ κοινὸν πρὸς τὴν κατὰ τὸ ἔτος 626 συγκροτηθεῖσαν, καθ' ὅσον κατὰ τὴν τελευταίαν ταύτην κατεστράφησαν οἱ Ἀβαρες, οὐδόλως ἀναμιχθέντων τῶν Περσῶν. Φανερόν δὲ πρὸς τούτοις ὅτι, ἐὰν καθ' ἑαυτὴν ὀλίγην κέκτηται σημασίαν ἡ πρώτη αὕτη ἐπιτυχία, οὐχ ἥττον μεγάλως συνετέλεσεν ὅπως ὑπεκκαύσῃ τὸ ἀναγεννώμενον τῶν Ἑλλήνων θάρρος, καὶ παρέσχεν αὐτοῖς ἐκδούλευσιν ἀνεκτίμητον, ὑποδείξασα ὅτι ἐν τῇ θαλασσοκρατίᾳ ἔκειτο ἡ ἀληθὴς αὐτῶν ἰσχὺς.

ΜΕΡΟΣ Β'.

Γραφὴν πρὸς τούτοις τῆς Συγκλήτου γέρονσι.

Κατὰ τὸν Σηπαῖον, μίαν ὅλην ἐβδομάδα διήρκεσαν αἱ ἐν Χαλκηδόνι ἑορταί, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἐπισκέψεως τοῦ Ἡρακλείου. Τὴν διὰ τῶν τριῶν Πρέσβειων ἀποσταλεῖσαν πρὸς τὸν «θεόπτωτον» Χοσρόην περιεργωτάτην ἐπιστολὴν διετήρησεν ἡμῖν τὸ Πασχάλιον Χρονικόν, Σελ. 706. Ἐγγραφή δὲ αὕτη πιθανώτατα ὑπὸ τοῦ Πισίδου, καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ Πατριάρχου, ὡς μαρτυροῦσι φράσεις τινὲς συνήθεις εἰς τὸν ἡμέτερον ποιητὴν. Τὸ Πασχάλιον λέγει ἀπλῶς *«ἀποκρίσεις γραφείσας ὑπὸ τῶν ἀρχόντων ἡμῶν.»* Ἄλλ' ἂν περιέργος ἢ ἐν λόγῳ ἐπιστολῇ, ἀσυγκρίτως περιεργότερα τυγχάνει ἢ τοῦ

μεγάλου Βασιλέως ἀπάντησις, ἣν παρατίθεμεν ὡδὲ ὁλόκληρον ἐκ τοῦ Σηπαίου. Ἰδοὺ αὕτη.

«Ὁ εὐγενέστερος τῶν θεῶν, ὁ κύριος καὶ Βασιλεὺς συμπάσης τῆς γῆς, ὁ υἱὸς τοῦ μεγάλου Ὁρμουζ Χοσρόης τῷ Ἡρακλείῳ, παράφρονι καὶ ἀθλίῳ αὐτοῦ δούλῳ.»

«Ἀρνούμενος τὴν εἰς τὸ Κράτος ἡμῶν ὀφειλομένην ὑπακοήν, ἀποκαλεῖσαι Δεσπότης καὶ Κυρίαρχος. Διανέμων τοὺς θησαυροὺς ἡμῶν, οὓς κατακρατεῖς, ἑξαπατᾷς τοὺς θεράποντας ἡμῶν. Ἀθροίσας συμμορίαν ληστῶν, ἐνοχλεῖς ἡμᾶς διαρκῶς· μὴ ἀπαεμόνον κατέστρεψα τοὺς Ἕλληνας; Ἐμπιστευεσθαι εἰς θεόν, ὅστις ἐν τούτοις οὐδὲ τὴν Καισάρειαν ἔσωσε

τῶν χειρῶν μου, οὐδὲ τὴν Ἱερουσαλήμ, οὐδὲ τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Ἄγνοεῖς ἀκόμη ὅτι καθυπέταξα τὴν τε Ξηρὰν καὶ τὴν θάλασσαν; Μόνῃ ἄρα γε ἀπόρθητος ἡ Κωνσταντινούπολις; Ἀλλ' οὐχί. Σοὶ συγχωρῶ πάντα σου τὰ παραπτώματα, ἔάν, παραλαμβάνων τὴν σύζυγον καὶ τὰ τέκνα σου, ἔλθῃς παρ' ἐμοί. Ὑπόσχομαί σοι ἀμπέλους, ἐλαιῶνας καὶ ἄλλα κτήματα, ἐπαρκῆ πρὸς διατήρησίν σου. Σοὶ ἐπιφυλάττω βλέμμα εὐμενές. Μὴ μάτην ἐλπίζῃς ἐν τῷ Χριστῷ ἐκείνῳ, ὅστις οὐδ' ἑαυτὸν ἔσωσεν, ἀλλ' ἐσταυρώθη ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων. Καὶ εἰς τοὺς βυθοὺς τῆς θαλάσσης ἔάν καταβῇς, ἡ χεὶρ μου σὲ φθάσει, καὶ τότε ὄψει με ἐκὼν ἢ ἄκων.»

Τὸ αὐθαδὲς τοῦτο μήνυμα, οὐ μόνον οὐδόλως ἀπέκρυπεν ὁ Ἡράκλειος, ἀλλὰ καὶ διέταξε τὴν εἰς τὸν λαὸν ἀνάγνωσιν αὐτοῦ. Τότε δὲ οἱ ἀκροαταί, κατὰ τὸν Σηπαῖον πάντοτε, σπεύσαντες εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν, κατέθηκαν αὐτὸ ἐπὶ τῆς ἁγίας Τραπεζῆς, καὶ πικρὰ χέοντες δάκρυα, ἐδεήθησαν πρὸς τὸν Ὑψιστον, ὅπως ἐκδικήσῃ τὰς μακρὰς αὐτῶν δοκιμασίας, καὶ τὰς ὕβρεις τῶν ἐχθρῶν τοῦ παναχράντου αὐτοῦ ὀνόματος. Τῶν διαθέσεων δὲ καὶ τῆς ἀγανακτήσεως ταύτης ἐπωφελήθησαν ὁ Ἡράκλειος καὶ ὁ Σέργιος, ὅπως ὑπεκκαύσωσι τὸ ὑπνώτον τοῦ λαοῦ αἴσθημα. Διέδωκαν πρὸς τοῦτο ὅτι ὁ Χοσρόης ἐπεζητεῖ τὴν καταστροφὴν τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὅπως ἐπιβάλῃ τὴν λατρείαν τοῦ Ἡλίου, ὕπερ ἐφαίνετο πιθανὸν μετὰ τὰς σφαγὰς τῆς Παλαιστίνης, καὶ σύμπας ἐκείνος ὁ λαός, ὁ τοὺς Ναοὺς πλημμυρῶν, καὶ πρὸ τῶν εἰκόνων τὸ γόνυ κλίνων, ἡγέρθη σφριγῶν ὅπως ἀποθάνῃ ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος.

Τὰ κειμήλια

**καὶ τοὺς ἀφθόρους θησαυροὺς τῶν εὐαγῶν
λαβὼν καθιδρυμάτων.**

Ἡ ἐκ μέρους τοῦ Πρωθιεράρχου παροχὴ αὕτη πάντων τῶν ἀνεκτιμήτων ἐκκλησιαστικῶν θησαυρῶν, τῶν ἀπὸ Κωνσταντίνου ἀθροισθέντων, πρὸς ἐξάρτυσιν τῆς ἐκστρατείας, δι' ἧς ἠλπίζετο ἡ διάσωσις τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τοῦ Κράτους, ἐστὶ πράξις εἰς ἄκρον εὐγενής, ἥτις μένει ἐνιαία ἐν τῇ ἱστορίᾳ, καὶ μεθ' ὅσα λέγει πρὸς διαστροφὴν αὐτῆς ὁ ἀείποτε κατὰ τῆς Ἐκκλησίας καταφερόμενος Γίββων. Πράγματι, κατὰ τινες Χρονογράφους, ὁ Πατριάρχης ἰσχυρίσθη ὅτι τὰ χρήματα ἐλάμβανεν ἐκ μυστικοῦ θησαυροῦ, ἀλλὰ τοῦτο ἐλέχθη βεβαίως ὅπως κατασιγασθῇ ἐνδεχομένη ἀντίστασις τοῦ κατωτέρου κλήρου. Ἀληθές δ' ἂν ἑτέρου ὅτι πρόκειται περὶ δανείου, καὶ οὐχὶ περὶ δωρεᾶς· ἀλλὰ τί τοῦτου δικαιότερον; Τὴν ἀπογύμνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν οὐδὲ ὁ Πατριάρχης βεβαίως ἐπεθύμει, οὐδὲ ὁ Ἀναξ, ἐπιτυγχανούσης

δὲ τῆς ἐκστρατείας, πρῶτιστον καθήκον ἀμφοτέρων ἦν ἡ ἀπόδοσις τῶν ληφθέντων, ἐν ᾧ ἕαν ἀπετύγχανεν αὕτη, ἡ ἀπώλεια ἀπέβαινε ὀριστική. Οὐδόλως ἐπομένως ἄλλοιοῦται ὡς ἐκ τῆς περιστάσεως ταύτης ἡ μεγάθυμος αὕτη ἀπόφασις, ἦν κατ' ἀνάγκην ἠκολούθησαν μετὰ τοῦτο καὶ οἱ λοιποὶ ἱεράρχαι.

Ὁ DRAPEYRON, πολὺ δικαιότερος τοῦ Γίββωνος, ἰσχυρίζεται μὲν ὅτι ἀφευκτος συνέπεια τῆς ὀριστικῆς ἐκλαϊκέσεως τοῦ ἐν λόγῳ ἀμυθήτου πλοῦτου ἦθελεν εἶναι ἡ ἐξάνθησις τῶν ἐπαρχιῶν, καὶ ἡ ὀριστικὴ διάσωσις τῆς Αὐτοκρατορίας, ἀλλ' ἀναγνωρίζει τὸ ἀνέφικτον τοῦ ἐγχειρήματος, κατὰ τοὺς αἰῶνας ἰδίως ἐκείνους. Ὁ κλῆρος, πολυάριθμος καὶ πανίσχυρος, ἀποτελῶν ἀληθὲς Κράτος ἐν Κράτει, ἐδεῖτο μέσων ἀφθονωτάτων πρὸς διατήρησιν τῆς προαιωνίου αὐτοῦ αἵτης, ἡ δ' ἀπογύμνωσις αὐτοῦ, ἰσχυρὰ μὲν πρὸς ἐκχώρησιν πάσης σημασίας καὶ δυνάμεως, οὐδὲ διὰ τὸν ἀνώτατον αὐτοῦ ἀρχηγὸν Σέργιον ἦν δυνατὴ, οὐδὲ διὰ τὸν εὐλαβέστατον Ἡράκλειον, εἰς οὗ τοὺς ὀφθαλμοὺς παρίστατο ὡς θανάσιμον ἀμάρτημα καὶ ἱεροσυλία. Ἡ πρώτη δὲ αὕτη καὶ ἱερωτάτη τῶν σταυροφοριῶν, ἡ ὑπὸ τοῦ κλήρου διοργανωθείσα καὶ διατραφεῖσα, ἦθελεν εἶναι τὸ χεῖριστον τῶν ἀδικημάτων, ἔάν κατέληγεν εἰς αὐτοῦ τοῦ κλήρου τὴν καταλήστευσιν. Δι' οὗ καί, ἅμα ὑπογραφείσης τῆς εἰρήνης, ὁ Ἡράκλειος ἔσπευσεν εἰς ὁλοσχερῇ τῶν δανεισθέντων ἀπόδοσιν ἐκ τῶν λαφύρων, ἐξοικονομῶν τὰς λοιπὰς ἀνάγκας τῆς διοικήσεως δι' ἐκτάκτων τῶν ἐπαρχιῶν ἐράνων. Ἐκ τούτου ὅμως προέκυψαν συνέπειαι καταστρεπτικαί, καθ' ὅσον αἱ τοσαῦτα ἤδη παθοῦσαι χώραι ἔτι μᾶλλον ἐξηντλήθησαν, παρημελήθη ὁ στρατός, ἐξ οὗ ἐξηρτάτο ἡ κοινὴ σωτηρία, καὶ προήλθεν ἡ ἀσθενὴς ἀντίστασις κατὰ τῆς μετ' ὀλίγον ἐπισυμβάσης νέας τῶν Ἀράβων ἐπιθέσεως, ἥτις ἐπήνεγκε τὴν ἀπώλειαν πάντων τῶν προτέρων θριάμβων, καὶ τὸν κοινὸν ὄλεθρον. Διὰ τοῦτο δὲ δικαίως παρατηρεῖ ὁ Κ^{ος} DRAPEYRON ὅτι, ἄνευ κατακρίσεως τινὸς αὐτῆς τῆς ἀνταποδόσεως, λυπηρὰ ἐστὶν ἡ μὴ ἐπὶ τινὰ τοῦλάχιστον ἔτι ἀναβολὴ αὐτῆς, ὅτε, διδομένου ταῖς ἐπαρχίαις τοῦ ἀναγκαίου καιροῦ ὅπως ἀναπνεύσωσι, πιθανὴ ἀπέβαινε ἡ ἀποφυγὴ ἀνυπολόγιστων δεινῶν. «*Ἐὰν ἡ θανατοῦσα αὐταπάρρησις ἡ καταπλήξασα τὸν κόσμον, λέγει ὁ ἐν λόγῳ συγγραφεὺς, διήρκει πέντε ἢ ἑξ ἀκόμῃ ἔτη, ἡ Αὐτοκρατορία ἐσώζετο.*»

Ἀργότερον, ὅτε ἐπήλθον αἱ συμφοραί, ἐξετοξεύθη κατὰ τοῦ Σεργίου παράδοξος κατηγορία, ἦν ὁ Σουΐδας ἐκφράζει διὰ τῶν ἐξῆς. «*Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἡράκλειος χρήματα πλεῖστα καὶ χρυσὸν καὶ ἄργυρον καὶ λίθους πολυτελεῖς ἔπεμπε, ἅπερ*

βρύχια γέγονεν ἐπὶ Σεργίου Πατριάρχου.»

Ἄλλὰ προκειμένου περὶ τοῦ ἀνδρός, οὐ ἐξετιμήσαμεν τὰς σπανίας ἀρετάς, φανερόν ἐστιν ὅτι ἔχομεν πρὸ ἡμῶν βδελυρὰν συκοφαντίαν. Δυστυχῶς, ἅμα τὰς θεολογικὰς ξιδας ἀναζωπυρήσας, καὶ κηρυχθεὶς ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων αἰρετικός, ἐθεωρήθη ὑπ' αὐτῶν ἄξιος τῶν χειρίστων κακοურγημάτων. Τοιαῦτα τὰ θρησκευτικὰ πάθη. Ὁ Πατριάρχης Νικηφόρος, γράφων μετὰ ἓνα ὁλόκληρον αἰῶνα, κατηγορεῖ τὸν Σέργιον, οὐχὶ ἐπὶ ἀπληστία, ἀλλ' ἐπὶ ὑπερβολικῇ γενναιοδωρίᾳ, ἐφ' ἣ φαίνεται ὅτι ἔπνεε κρυφίως μένεα τὸ ταπεινότερον μέρος τοῦ κλήρου. **«Ἐπειδὴ δὲ ἦν ἑλὼν τῆς οὐσίας τῆς μεγάλης ἐκκλησίας.»** Νικηφ. Σ. 26. Ὁ δὲ Θεοφάνης λέγει εὐκρινῶς· **«Λαβὼν δὲ τὰ τῶν εὐαγῶν οἴκων χρήματα, ἐν δανείων ἀπορίᾳ κατεχόμενος, ἔλαβε καὶ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας πολυκάνδηλά τε καὶ ἕτερα σκευὴ ὑποργικά, χαράξας ρομίσματα καὶ μιλιάρισια πάμπολλα.»** (Ὁ Ἡράκλειος.) Σ. 466.

Δυσχερεστέρα ἀποβαίνει ἡ ἐπίλυσις ἐτέρου ζητήματος, ἐὰν δηλονότι ὁ Σέργιος, ἱεράρχης φιλόπατρις καὶ περωτισμένος, ἐπέτρεψε πράγματι τὴν ἐν τῷ στρατῷ κατατάξιν τῶν μοναχῶν, καθ' ἃ φαίνεται ὑποδηλῶν ὁ Κ^{ος} DRAPEYRON. Ἀληθές ἐστίν ὅτι διεσώθη Νεαρά τοῦ Ἡρακλείου, περιορίζουσα τὸν ἀριθμὸν τῶν διακόνων καὶ μοναχῶν. (Ἰδε Jus Graeco-Romanum, ὅπου εὐρηται ἡ Νεαρά αὕτη, συνοδευομένη καὶ ὑπὸ ἐπιστολῆς τοῦ Αὐτοκράτορος πρὸς τὸν Πατριάρχην, γραφείσης κατὰ τὸ ἔτος 619. Ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν Ἑλληνικῶν χειρογράφων τῆς ἐν Περτροπόλει Βιβλιοθήκης, ἀπαντᾷ ἐν Σελ. 38 ὑπ' ἀρ. 66 ὁ Νομοκάνων τῆς Μονῆς τῶν Ἰβήρων ἐν Ἀθῶν, περιέχων τὰς Νεαράς τοῦ Ἡρακλείου, καὶ γεγραμμένος ἐπὶ περγαμηνῆς τοῦ 10^{ου} αἰῶνος.) Ἀλλὰ τρέφομεν τὴν πεποίθησίν ὅτι οὐδὲν πλέον ὑπῆρξε δυνατόν τοῦ ἡμιμέτρου τούτου, ἐκ τοῦ παρελθόντος ἰδίως ὀδηγούμενοι. Καὶ πράγματι, ὁ κλεινὸς Μαυρίκιος, κατανοῶν τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα τῆς προσφυγῆς μυριάδων ὄλων ἀκμαίων πολιτῶν εἰς τὸν μοναχικὸν βίον, ἀπηγόρευσε τὴν εἰς τὴν ἱερωσύνην καὶ τὰς Μονὰς ἀποδοχὴν τῶν λειτουργῶν τοῦ Κράτους, καὶ τῶν στρατιωτῶν. Οὐδὲν δικαιότερον τοῦ θεσπίσματος τούτου, καὶ λυσιτελέστερον, ὅπως παρακλυθῇ ὁ ὀλονὲν ἐπιτεινόμενος εὐνουχισμὸς τῆς πολιτείας, κατὰ τὴν γραφικὴν ἑκφρασιν τοῦ Κ^{ου} Παπαρρηγοπούλου. Ἄλλ' ὁ Πάπας τῆς Ῥώμης Γρηγόριος ὁ Μέγας, ἐπιληφθεὶς, κατὰ τὸ εἰωθός, καὶ τῆς περιστάσεως ταύτης, ὅπως ἀναμιχθῇ εἰς τὰ πράγματα τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας, ἀντέτεινεν, ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι ἀσεβὴς ἦν ἡ ἐκ

τῆς ὑπηρεσίας τοῦ Θεοῦ παρεμπόδισις ἐκείνων, οὓς αὐτὸς ὁ Θεὸς ἐδάνεισεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ἀνακτος. Ὁ Μαυρίκιος καλῶς ἐνόει τὸ ἄτοπον τῆς ἐρμηνείας ταύτης, τῆς μεταβαλοῦσης τὸ Εὐαγγέλιον εἰς ὀλετήρα τῶν τιμαλφεστέρων συμφερόντων τῆς πολιτείας, ἀλλ' ἐνέδωκε, διότι κρύφα ἡ πλειονότης τῆς Βυζαντινῆς ἐκείνης κοινωνίας συνεμερίζετο τὴν γνώμην τοῦ Γρηγορίου.

Ὀλίγον ἀργότερον ὁ διάδοχος τοῦ Μαυρικίου Φωκάς, τύραννος καὶ κυβερνήτης ὀλέθριος, ἀλλὰ κρατερός στρατιώτης, μελετήσας στρατεῖαν κατὰ τῶν Περσῶν ἐν ἔτει 608, ἀπεφῆνато διὰ θεσπίσματος ὅτι πάντες οἱ ἐν πολέμῳ πίπτοντες ἑξομοιοῦνται πρὸς τοὺς ἀγίους καὶ μάρτυρας. Καταφανὴς ὁ σκοπὸς τῆς διατάξεως ταύτης. Ἐξαφανισθέντων ἀπὸ πολλοῦ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς πάντων τῶν αἰσθημάτων, δι' ὧν τὰ ἔθνη μεγαλουργοῦσι, τῆς φιλοτιμίας δηλονότι καὶ τῆς φιλοπατρίας, ἐν ᾧ τὸ τελευταῖον ἀπομείναν, τὸ θρησκευτικόν, παρεξηγούμενον, μετεβάλλετο εἰς τὸ κύριον ὄργανον τῆς νάρκης καὶ τῆς ἀποσυνθέσεως, ὁ Αὐτοκράτωρ ἐμελέτησε τὴν ἀναζωπύρωσιν αὐτοῦ, ὅπως οὕτω κἂν ἀναπληρῶσιν τὰ ἐλλείποντα. Καὶ πράγματι, λίαν ἐπιτηδεῖα ἦν ἡ πράξις αὕτη, ἡ τοσοῦτον χαρακτηριστικῇ τῆς ἐποχῆς. Ἀλλὰ τὴν φορὰν ταύτην ἀντέστησαν ὁ Πατριάρχης καὶ οἱ λοιποὶ ἐπίσκοποι, θεωροῦντες τὸ θέσπισμα ὡς προσβλητικὸν διὰ τὴν ἐκκλησίαν· ἀναγκασθέντος δὲ οὕτω τοῦ Φωκά εἰς ἀνάκλησιν αὐτοῦ, ἐπῆλθον ἀμέσως τὰ δεινὰ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀτυχήματα.

Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, ἀπίθανον φαίνεται, ὡς ἐρρήθη ἀνωτέρω, ὅτι προέβη ὁ Σέργιος εἰς μέτρον τοσοῦτον ἀσύμφωνον πρὸς πάσας τὰς τάσεις τῆς ἐποχῆς. Ἀλλὰ καὶ τούτου μὴ γενομένου, εἶδομεν ὅτι ὁ Ἡράκλειος, τὰς ἱεράς εἰκόνας ἀείποτε προτάσων, καὶ τὰς στρατιάς αὐτοῦ ἐνθουσιῶν διὰ τῶν θεοπνεύστων αὐτοῦ προσλαλῶν, παρέσχεν ἐξόχως θρησκευτικὸν χαρακτήρα εἰς τὸ ὄλον ἐγχείρημα, καὶ παρίσταται, οὐχὶ πλέον ὡς Ἀναξ, ἀλλ' ὡς Προφήτης καὶ Μωϋσῆς νέος, ὀδηγῶν κατὰ τῶν ἁλλοθρήσκων τὰ τέκνα τοῦ Ἰσραὴλ.

**Ἐξαπλῶ τὸ λάβαρον
τοῦ Κωνσταντίνου, καὶ τὸ στόμα μου ἠχᾷ
ὡς σάλπιγξ τῆς πατρίδος καὶ τῆς πίστεως.**

Γνωστὴ ἐστίν ἡ κατὰ τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς τυφλὴ καταφορὰ πάντων τῶν ἀρχαιοτέρων συγγραφέων τῆς ἐσπερίας, ἥτις ἐπήγγασεν ἰδίως ἐκ τῆς μεταξὺ Ῥώμης καὶ Βυζαντίου θρησκευτικῆς διαμάχης. Ἄλλ' ἀπὸ τοῦ Γίββωνος, τοῦ ἐλευθέρου πάσης τοιαύτης προλήψεως, ἤρχισε διαλυόμενον τὸ νέφος τοῦτο τῆς ἐμπαθείας· διαφωτιζόμενα δὲ οὕτω ὑπὸ τῆς

ἀληθοῦς ἐπιστήμης, τὰ μακρὰ χρονικά τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας παρίστανται ὁσημέραι καθαρώτερον ὥς μία τῶν θαυμασιωτέρων δέλτων τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας. Πεντεκαίδεκα ὅλους αἰῶνας διήρκεσε τὸ μεγαλοπρεπές ἐκεῖνο Ἑλληνικὸν Κράτος, ὅπερ ὑπερβάλλει, κατὰ τὴν λαμπρότητα, οὐ μόνον πᾶν ὅ,τι εἶδεν ἡ Εὐρώπη ἀπὸ τῶν παναρχαίων χρόνων, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ μυθικὰ Βασίλεια τῶν Περσῶν καὶ Ἀσσυρίων. Ἐὰν δὲ ἀπαντῶσιν ἐν τοῖς ἀπομνημονεύμασιν αὐτοῦ σελίδες τινὲς σκοτειναί, οὐχὶ πλείονες ἢ ἐν πάσῃ ἄλλῃ ἱστορίᾳ, ἐξαγοράζουσιν αὐτὰς πληρέστατα περικλεεῖς καὶ μακροχρόνιοι ἀγῶνες, ἐπανελημμένως διασώσαντες τὸν λοιπὸν χριστιανικὸν κόσμον κατὰ τὰς στιγμὰς τῶν δεινότερων δοκιμασιῶν. Ἡ παλινόρθωσις αὕτη τῆς ἀληθοῦς ἱστορίας τοῦ μεσαιωνικοῦ ἡμῶν βίου ἐστὶν ἐν τῶν ἱερωτέρων ἡμῶν καθηκόντων, καὶ τῶν τιμαλφεστέρων πλεονεκτημάτων. Εἰς τίνα ἄλλον ἀποβαίνει εὐχερεστέρα ἢ διόρθωσις τῶν φοβερῶν τῶν λατίνων ἱστορικῶν ἀδικημάτων ἢ εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀμέσους τῶν ἀδικηθέντων ἀπογόνους, τοὺς ἐν πρωτοτύπῳ ἀναγινώσκοντας τὰς πηγὰς, καὶ ἀκριβῶς κατανοοῦντας τὸ τε πνεῦμα καὶ τὰ αἰσθήματα τῶν προπατόρων ἐκείνων. Εὐτυχῶς ἤρχισαμεν ἐπ' ἐσχάτων κατανοοῦντες τὸ χρέος τοῦτο, καὶ ἀναφαίνεται αὖξων τις ζήλος περὶ τὰς Βυζαντινὰς μελέτας. Πολύ, πλείστον ἤδη ἀναλόγως ἐπραῖξαν οἱ Κ^ο Σάθας, Βυζάντιος, Ζαμπέλιος, Παπαρρηγόπουλος, καὶ οἱ τινες ἄλλοι, ἀλλὰ τὸ ἀριστον ἐγχειρίδιον τοῦ τελευταίου τούτου, ἀκολουθοῦν τὴν Ἑλληνικὴν φυλὴν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς σήμερον, ἐστὶ κατ' ἀνάγκην συνοπτικόν, διὸ καὶ μένει εἰσέτι τὸ στάδιον ἐλεύθερον εἰς τὸν συγγραψοντα τὴν πρώτην καθαρῶς Βυζαντινὴν ἱστορίαν, ὑπὸ τὴν ἀληθῆ αὐτῆς Ἑλληνικὴν ἔποψιν. Ἀπαιτεῖται δὲ καὶ σπουδὴ, μὴ τυχὸν προηγηθῶσιν ἡμῶν καὶ κατὰ τοῦτο οἱ Εὐρωπαῖοι. Ἐὰν διδάσκονται ἀσυγκρίτως κάλλιον τὰ Ἑλληνικὰ εἰς τὰ Γερμανικὰ γυμνάσια ἢ εἰς τὰ ἡμέτερα, ἐὰν δυστυχῶς οὐδὲ παραβολὴ τις ἀποβαίνει δυνατὴ τῆς παρ' ἡμῖν καλλιιεργείας τῶν γραμμάτων πρὸς τὴν ἐν Εὐρώπῃ, ὅπου οὐδὲ ἡμέρα παρέρχεται ἄνευ τῆς ἐμφανίσεως νέου τινὸς καὶ περισπουδάστου συγγράμματος, μετὰ τὴν ἐπετάθη

ἐπ' ἐσχάτων καὶ ἡ προσοχή, ἣν ἐπισύρει ἡ Βυζαντινὴ ἱστορία, καὶ ἡ ἀξία τῶν περὶ αὐτῆς δημοσιευμένων ἔργων.

Οὕτως καὶ ὁ Κ^ο THIERRY, καὶ ὁ Κ^ο DRAPEYRON, μετ' ἀληθοῦς ἐνθουσιασμοῦ περιγράφουσι τὰς στρατείας τοῦ Ἡρακλείου, καὶ λέγουσιν ὅτι τὸ Βυζάντιον, ἐκπέμπον τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, ὅπως ἐκδικήσωσι τὰς κατὰ τῆς γηραιᾶς Ῥώμης προαιωνίους προσβολὰς, ἐλευθερώσωσι τὴν ἐπίγειον Σιών, καὶ ἀνακτήσωσι τὸ ἀρπαγὲν τῆς σωτηρίας σύμβολον, ἐστὶ γερονδὸς θαυμάσιον, εἰς δ' ὀφείλεται ὁ τίτλος τῆς πρώτης σταυροφορίας. Σπάνιοι οἱ σήμερον ἀντιλέγοντες, ἀλλ' ἐπιτραπήτω ἡμῖν ἡ προσθήκη ὀλίγων τινῶν. Ἡ Ἑλλὰς ὑπῆρξε προπύργιον τοῦ λοιποῦ κόσμου κατὰ τῶν βαρβάρων, οὐχὶ μόνον ἐπὶ Ἡρακλείου, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ Μιλτιάδου καὶ Θεμιστοκλέους μέχρι τοῦ Κανάρη καὶ Κολοκοτρώνη. Οὐδαμῶς ὁ πρῶτος, ἀλλ' ὁ περικλεέστερος τῶν Σταυροφόρων ὑπῆρξεν ἄρα ὁ Ἡράκλειος, ὑπάρχει δὲ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν Γοδοφρείδων καὶ Ταγκρέδων ἡ ἐξῆς ἔτι διαφορὰ. Ἐν ψ αἱ ἔξ τοῦ Ἡρακλείου ἡμέραι εἰσὶν ἐξαετῆς σειρὰ περικλεῶν ἀγώνων, ἐν ψ, οὐ μόνον τὴν Ἱερουσαλὴμ ἀνεκτήσατο οὗτος, καὶ τὸν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Περσίας ἀποκομισθέντα Σταυρόν, ἀλλ' εἰσδύς καὶ μέχρι τῆς Κτησιφώντος, ὀλοσχερῶς κατέβαλε τὸ Κράτος τῶν Σασσανιδῶν, αἱ λατινικαὶ σταυροφορίαι παριστῶσι τὸ θλιβερόν θέαμα διαρκῶν σκανδάλων, ἐν οἷς μόλις διαλάμπουσιν ἀτομικά τινα ἀνδραγαθήματα, κατέληξαν δὲ εἰς ληστρικὴν κατὰ τῶν Ἑλληνικῶν κτήσεων ἐπίθεσιν, καὶ τὴν ἐκπόρθησιν αὐτοῦ τοῦ περικλεοῦς ἄστεως, ὅπερ ἐπὶ χίλια ἔτη διετέλεσεν ὁ μόνος κατὰ τῆς Ἀσίας πρόμαχος. Καὶ ἀπεδίωξαν μὲν αὐτοῖς οἱ Ἕλληνες Αὐτοκράτορες τοὺς ἐπιδρομεῖς, ἀλλ' ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ ἐξηντλήθησαν ὅλως αἱ δυνάμεις τοῦ πολυπαθοῦς Κράτους, οὐ κατέθραυσε τέλος τὴν ἡρωϊκὴν ἀντίστασιν ὁ Β^ος Μωάμεθ. Ἀμα δὲ τούτου γενομένου, ἅμα ἐκλείψαντος τοῦ προχώματος, ἐφθασεν ἡ Ἀσιατικὴ πλημύρα μέχρι Βιέννης, καὶ τίς οἶδε ποία ἤθελεν εἶναι σήμερον ἡ τύχη τῆς Εὐρώπης, ἐὰν μὴ ἔσπευδε λυτρωτὴς ὁ Σοβιέσκης. Ποία ὑπῆρξε καὶ τούτου ἡ ἀμοιβὴ πάντες οἶδασιν.

ΜΕΡΟΣ Γ'.

Ἔργος, ὑποχώρησις, συμβολαί, διωγμοί.

Διὰ μακρῶν περιγράφει ὁ Πισίδης, Περσικῶν Ακρ. Β. Στ. 47 τὴν ἐγκύμνασιν ταύτην καὶ συγκέντρωσιν τοῦ στρατοῦ ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείου, ὅστις,

τυπῶν, διαιρῶν, δεικνύων, ὑπογράφων, πράττων, μεριμνῶν, εὐτρεπίζων, προγράφων,
διέπλασεν ἐν βραχεὶ χρόνῳ, καὶ οἶονεῖ ἐκ τοῦ μηδενός, δύναμιν ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν ἀξιόμαχον. Ἦν δὲ τότε ὅλη ἡ πεδιάς,

σάλπιγγες ἔνθα, καὶ γάλαγγες ἀσπίδων,
αἰχμαί, φαρέτραι, καὶ βέλη καὶ φάσγανα,
καὶ πάντα φρικτά, καὶ γόβος καὶ σύγχυσις.

**Καλλίτερος ἦτον ὁ περίπατος εἰς τὸν λαμ-
πτῆρα.** Ὁ Λαμπτήρ οὗτος, ἡ λαμπτήρων οἶκος,
ἦν κολοσσιαῖον οἰκοδόμημα ἐγειρόμενον μεταξὺ τοῦ
Φόρου τοῦ Κωνσταντίνου καὶ τοῦ Παλατίου τῶν
Βλαχερνῶν. Ἐκεῖ ἐξετίθεντο τὰ τιμαφρόστερα τῶν
ἐμπορευμάτων, ἅτινα πανταχόθεν συνέρρεον εἰς τὴν
ἀφνειὰν πρωτεύουσαν, ἐκεῖ συνωθοῦντο διαρκῶς αἱ
περικαλλεῖς δέσποιnai, οἱ μεγιστάνες, καὶ τὸ πολὺ
τῶν ἀγοραστῶν πλῆθος, θαυμάζον τὰ ὀλοσηρικὰ καὶ
χρυσόπαστα ὑφάσματα, ἐξ ὧν κατεσκευάζοντο αἱ
ἐνδυμασίαι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης· τὸ δ' ἐσπέρας τὰ
πολυάριθμα τοῦ καταστήματος τούτου ἐργαστήρια
κατηυγάζοντο μέχρι βαθείας νυκτὸς διὰ ρεύματος
φωτὸς, ἐκ πολλῶν λαμπτήρων σχηματιζομένου, ἐξ οὗ
καὶ τὸ ὄνομα. Τὸ ἀρχαῖον τοῦτο πρότυπον τῶν
καταστημάτων τοῦ Λούβρου, καὶ εἰτιων ἄλλων,
ἐπυρπολήθη ἐπὶ τῆς στάσεως τοῦ Νίκα, ἀλλ' ἀνοι-
κοδομηθὲν ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἀπέμεινεν ἐπὶ
αἰῶνας ἐν τῶν καλλίστων κοσμημάτων τῆς πρω-
τευούσης.

Εὐλογοῦμενος

ὑπὸ ἀπείρου καὶ ἀλλόφρονος λαοῦ,
ἐπεβιβάσθη.

Κατὰ τὴν πρώτην ταύτην ἐκστρατείαν ἠκολού-
θησε τὸν Ἡράκλειον καὶ ἡ Μαρτίνα, ἥτις καὶ ἀργό-
τερον ἐπανειλημμένως συνῶδευsen αὐτὸν εἰς διά-
φορα τῆς Ἀσίας μέρη, ἀλλ' ἡ οἰκονομία τοῦ ἡμετέρου
δράματος ἀπήτηsen ὡς πρὸς τοῦτο τὴν παραλλαγὴν
τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας.

Ὁ Πισίδης, ἐπαινῶν τὸν Ἀνακτα, ὅστις κατέλιπε
τὰ πάντα ὅπως σπεύσῃ εἰς τὴν φωνὴν τῆς πατρίδος,
ἐπιφέρει τοὺς ἐξῆς ὡραίους στίχους·

οὐ τὰ τέκνα σου τότε,
οἱ ψυχαγωγοὶ μαργαρίται τοῦ βίου,
στοργῇ δεθέντα φρεσὶ καὶ παρεκράτουν,
οὐκ εὐλαβήθης τὰς ἐνοχλοῦσας νόσους,
ἀλλ' ὡς ἄσαρκος, καὶ μόνος δοκῶν ἔχειν
ἢ σῶμα χαλκοῦν ἢ σιδηρᾶν καρδίαν,
ἀπῆλθες, ἐστράτευσας, ὥπλισω πάλιν
εἰς ἀντὶ πάντων.

Ἡρακλίδης, Ἀκρ. Α. Στ. 175.

Θυέλλαν ὑπέστητε τῆς Προπορτίδος ἐξελθόντες.

Ἡ περιγραφή τῆς θυέλλης ταύτης, καθ' ἣν τὸ
πρῶτον προκινδυνεύσας, ἀνεδείχθη ὁ Ἡράκλειος,
ἐστὶ μία τῶν ὡραιότερων περικοπῶν τοῦ Πισίδου.
Περσικὰ Ακρ. Α. Σ. 170.

Ἦν μὲν, Νότου πνεύσαντος εἰς τοῦναντίον,
παλινδρομοῦντα συντόνως τὰ ρεύματα,
καὶ τὸ ξ' ἀφεγγής, καὶ βράσαντα κύματα
διπλῆν ἀνάγκην τῆς ξάλης εἰργάζετο·
πολλὴ δὲ παφλάζουσα ρευμάτων βοή,
τὸν ἦχον ὑψώσασα ταῖς πέτραις, ὅλον
ἔξω τὸν ἀφρὸν ἀγρίως ἀνέπτυνε,
καὶ προσραγέντα τοῖς λίθοις τὰ κύματα,
ἐκ τῶν βυαίων ὥσπερ ἀντικρουμάτων
σπινθῆρας ἐξέπεμπον ἰγρᾶς οὐσίας.

Δυστυχῶς ὀλίγον κατωτέρω ἀπαντᾷ ἡ ἐξῆς
ἀλλόκοτος εἰκὼν,

ἰδὼν δὲ ταῦτα καὶ στενάζας ὁ γθόρος,
πλήττει τὸν ἄκρον τοῦ ποδὸς σου δάκτυλον,
ἐαυτόν, ὡς ἔοικε, μορφώσας λίθῳ,
θερμὴ δ' ἀνηκόντιξεν αἵματος χύσις.

Κατέλιπον οἱ Πέρσαι τὸ Βυζάντιον
καὶ καθ' ἡμῶν χωροῦσι.

Γραφικῶς περιγράφει ὁ Πισίδης εἰς τὴν δευτέραν
περὶ τῆς κατὰ Περσῶν στρατείας Ἀκρόασιν Στ.
240—255 τὰς δύο ἀντιμετώπους στρατιάς. Καὶ ὁ μὲν

Στρατηγὸς τῆς πλάνης

... ἔργον εἶχεν ὀργάνων καὶ κυμβάλων
ἄσεμνον ἦχον, καὶ γυναικῶν ἐκτόπων
ὄρχησιν, εἰς γύμνωσιν ἡρεθισμένων.

Ἐν ᾧ σύ, λέγει κατωτέρω τῷ Ἡρακλείῳ, ὁ

Στρατηγὸς τῆς σοφῆς παροπλίας
ψαλμοῖς ἐτέρπον μυστικῶν ἐξ ὀργάνων,
τὸν θεῖον ἦχον ἐντιθεὶς τῇ καρδίᾳ,
εἶχες δὲ σεμνὰ παρθένων σκιρτήματα,
τῶν σὼν λογισμῶν τὰς ἀπόρους ἐλπίδας·
τὸ πῦρ ἐκείνος εἶχε προσκυνούμενον,
ὑψούμενον δὲ σύ, κράτιστε, τὸ ξέλον.

ΜΕΡΟΣ Δ'.

Τὴν ἄσπορδον τοῦ Ἱεράρχου Ῥώμης ἐχθροπάθειαν.

Διὰ μακρῶν διηγείται ὁ Κ^{ος} Παπαρρηγόπουλος Τόμ. Γ'. σελ. 208—214 τὰ περὶ τῆς πολυθρullήτου ταύτης ἔριδος, τῆς ἀφορώσης τὸν τίτλον τοῦ οἰκου-
μενικοῦ Πατριάρχου, ἀποδεικνύς ὅτι ἀδίκως κατ' αὐτοῦ ἐξανέστησαν οἱ ἀρχιεπίσκοποι τῆς Ῥώμης, διότι, ἐὰν σήμερον ὑποδῆλῃ τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ πρωτοκαθεδρίαν, κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦν ἀπλῶς τιμητικός. Οὕτως οἱ μεγάλοι ἱεράρχαι, Χρυσόστομος, Βασίλειος, καὶ Γρηγόριος, αἰεῖποτε ἀπεκλήθησαν οἰκου-
μενικοὶ διδάσκαλοι, τὸν αὐτὸν δὲ τίτλον ἔφεραν ὁ Πρύτανις τῶν δώδεκα καθηγητῶν, οἵτινες ἀπετέ-
λουν τὴν ἐν τοῖς Ἀνακτόροις τοῦ Βυζαντίου ἐδρεύουσαν Αὐτοκρατορικὴν Ἀκαδημίαν. Δι' εὐρυτεράς πληροφορίας ἰδὲ τὸ μέγα σύγγραμμα τοῦ Πίχλερ.

Παλλικαρίων στίφος συνεπήγετο.

Πᾶσαν τὴν ὑπὸ τῶν Ἀβάρων καὶ Περσῶν πολιορκίαν τοῦ Βυζαντίου συνοψίζουσιν ὁ Θεοφάνης, καὶ ὁ ἀντιγραφεὺς αὐτοῦ Κερδηνὸς εἰς τὰς ἐξῆς ὀλίγας γραμμὰς «ὁ δὲ Σάρβαρος Χαλκηδόνι προσ-
βαλὼν καὶ οἱ Ἀβάρεις ἐκ τῆς Θράκης τῇ πόλει πλησιάζαντες, ταύτην ἐλεῖν ἐβούλοντο, καὶ πολλὰς μηχανὰς κατ' αὐτῆς κινήσαντες, καὶ εἰς σκάφη γλυπτὰ ἐκ τοῦ Ἰστροῦ πλῆθος ἄπειρον καὶ ἀριθμὸν κρεῖττον ἐνέγκαντες, τὸν κόλπον τοῦ Κέρατος ἐπλήρωσαν· δέκα δὲ ἡμέρας τῇ πόλει παρακαθίσαντες διὰ τε γῆς καὶ θαλάσσης, τῇ τοῦ θεοῦ δυνάμει καὶ συνεργείᾳ, καὶ ταῖς πρεσβείαις τῆς ἀχράντου καὶ θεομήτορος παρθένου, ἠττήθησαν.» Θεοφ. Σ. 487. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Νικηφόρος μίαν μόνον παράγραφον ἀφιεροῖ εἰς τὸ σπουδαιότατον τοῦτο γεγονός, παραδεχόμενος ἐπίσης τὴν θείαν ἐπέμβασιν «ἐπεὶ προσή-
εσαν τῷ τείχει τὰ ὄργανα, θεία δύναμις ἐξα-
πιναίως ταῦτα διέλυσε, καὶ τοὺς ἐν αὐτοῖς τῶν Ἀβάρων μαχητὰς διώλεσε.» Νικηφ. Σ. 20. Ὡστε πράγματι ἀνεκτίμητον παρέχει ἡμῖν ἐκδού-
λευσιν τὸ Πασχάλιον Χρονικόν, ὅπερ διὰ μακρῶν ἀφηγείται τὸν περιφανῆ τοῦτον τῶν Ἑλληνικῶν ὅπλων θρίαμβον. Πασχ. Σ. 716—726. Κέκτῃται δὲ ἡ διήγησις αὕτη καὶ τοῦτο τὸ ἐνδιαφέρον, ὅτι κατὰ πρῶτον ἐν αὐτῇ ἀπαντᾷ ἡ λέξις παλλικάριον, ἥτις τοσοῦτον ἐκλείσθη εἰς τοὺς μεταγενεστέρους τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀγῶνας. Τῶν ἐχθρῶν, λέγει, μὴ φανέντων ἐπὶ δέκα ἡμέρας «ἐξῆλθον στρατιῶται

μετὰ παλλικαρίων καὶ πολιτῶν,» ὅπως θερίσωσι γεννήματά τινα. Κατὰ τὸν Κ^{ον} Παπαρρηγόπουλον Σ. 260 ἡ λέξις φαίνεται τότε σημαίνουσα τοὺς νεωτέρους τῶν στρατιωτῶν ἀκολουθούς.

Ἰκανὴν δὲ κέκτηνται ἀξίαν ὑπὸ ἱστορικὴν ἐποψιν καὶ οἱ Ἀβάρεις τοῦ Πισίδου, ἐνθα ἐκτίθενται πάντα τὰ κυριώτερα γεγονότα, διότι, καίτοι ἐπικρατεῖ πάντοτε ἡ συνήθης τῷ ποιητῇ σύγχυσις, ἡ μαρτυρία αὐτοῦ ὡς αὐτόπτου παρέχει ἀναμφήριστον κύρος εἰς τὴν ἐν τῷ Πασχαλίῳ ἔκθεσιν.

Ὁ Σταυρὸς

εὐρίσκετο εἰς χεῖρας τῶν πυρολατρῶν.

Τοσοῦτω περιέργον ἐστὶ τὸ χωρίον, ἐν ᾧ διηγείται ὁ Θεοφάνης Σ. 37 τὴν ὑπὸ τῆς Ἀγίας Ἑλένης ἀνεύρεσιν τοῦ τιμίου Σταυροῦ, ὥστε παρατίθεμεν αὐτὸ ὡδε ὁλόκληρον. «Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει Ἑλένη τὴν μακαρίαν μετὰ χρημάτων ἀπέστειλεν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ὁ θεὸς Κωνσταντῖνος, πρὸς τὸ ἀναζητῆσαι τὸν ζωοποιὸν τοῦ Κυρίου Σταυρόν. Μακάριος δὲ ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων, συναντήσας τῇ βασιλίδι μετὰ τῆς δεούσης τιμῆς, τὴν ζήτησιν τοῦ ποθουμένου ζωοποιοῦ ξύλου ἐποιεῖτο σὺν αὐτῇ, μεθ' ἡσυχίας καὶ προσευχῶν σπουδαίων καὶ νηστειῶν. Τούτων δὲ γενομένων, ἐφάνη συντόμως θεόθεν ὁ τόπος τῷ αὐτῷ Μακαρίῳ δειχθεῖς, ἐν ᾧ ἴδρυντο τῆς ἀκαθάρτου δαίμονος Ἀφροδίτης ὁ ναὸς καὶ τὸ ἄγαλμα· ὃν, τῇ βασιλικῇ αὐθεντίᾳ χρωμένη, συντόμως καθεῖλεν ἡ θεόστεπτος Ἑλένη, διὰ πλῆθος τεχνιτῶν ἐκ βάθους κατασκάψασα, καὶ τὸν χοῦν ἀπορρίψασα, ὑπὸ Ἀδριανοῦ Αἰλίου πάλαι κτισθέντα πολυτελῶς. Αὐτίκα δὲ τὸ ἅγιον μνῆμα καὶ ὁ τόπος τοῦ κρανίου ἀνεδείχθησαν, καὶ πρὸς ἀνατολὴν σύγγγες τούτων τρεῖς σταυροὶ κεχωσμένοι· ἐρευνήσαντες δὲ εὔρον καὶ τοὺς ἥλους. Ἀμυχανοῦντων δὲ πάντων ποῖος ἄρα εἴη ὁ δεσποτικὸς σταυρὸς, καὶ σφόδρα τῆς μακαρίας Ἑλένης λυπουμένης, ὁ Μακάριος φερωνύμως ἐπίσκοπος διὰ πίστεως ἔλυσεν τὸ ζητούμενον· ἀπεργωσμένη γάρ τιτι γυναικὶ τῶν ἐμφανῶν, καὶ σχεδὸν τεθνηκυῖα, προσαγαγὼν ἐκάτερον τῶν σταυρῶν, τὸν δεσποτικὸν διέγνω· μόνον γὰρ ἤγγισε τῇ ἀσθενοῦσῃ ἡ σκιὰ αὐτοῦ, καὶ

εὐθὺς ἡ ἄπρως καὶ ἀκίνητος, θεία δύναμις, παραχρῆμα ἀνεπὶδρασε δοξάζουσα τὸν θεὸν μεγάλη τῇ φωνῇ. Ἡ δὲ παρενσεβὴς Ἑλένη μετὰ φόβον καὶ πολλῆς χαρᾶς ἀνελομένη τὸ ζωοποιὸν ξύλον, μέρος μὲν αὐτοῦ σὺν τοῖς ἵλοις ἤγαγε πρὸς τὸν παῖδα· τὸ δὲ λοιπὸν εἰς ἀργυροῦν καταθεμένη γλωσσόκομον, παρέδωκε τῷ ἐπισκόπῳ Μακαρίῳ, εἰς μνημόσυνον ταῖς μετ' ἔπειτα γενεαῖς.»

Ὡς ἐκ τῶν ἀνωτέρω καθίσταται δῆλον ὁ Σταυρὸς κατεμήθη. Καὶ ποία μὲν ὑπῆρξεν ἡ τύχη τοῦ εἰς Βυζάντιον σταλέντος μέρους καὶ τῶν ἡλων ἄδηλον· γνωρίζομεν δὲ μόνον παρ' αὐτοῦ τοῦ Θεοφάνους ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος· «δεξάμενος μετὰ χαρᾶς τὴν τοῦ ζωοποιοῦ ξύλου μοῖραν, ἐν χρυσῇ θήκῃ παρέθετο, παραδὼς τῷ Ἐπισκόπῳ εἰς τήρησιν· τῶν δὲ ἡλων τοὺς μὲν εἰς τὴν ἐάντοῦ περικεφαλαίαν ἐγάλμευσε, τοὺς δὲ ἀνέμιξε τῷ σαλβαρίῳ τοῦ ἵππου αὐτοῦ, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥῆθρ' ἐν τῷ προφύτῳ.» Ἡ δ' ἐν Ἱερουσαλὴμ ἀφεθείσα μοῖρα ἐτηρεῖτο ἐν τῷ Ναῷ τῆς Ἀναστάσεως, τῷ οἰκοδομηθέντι ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου, ἐν τῇ αὐτῇ ἀργυρᾷ κύστει, ἣν ἀναφέρει ὁ Θεοφάνης, καὶ ἥς ἐφύλαττε τὴν κλεῖδα ὁ Πατριάρχης, σφραγίζων αὐτὴν ἐκάστοτε καὶ διὰ τῆς ἐπισκοπικῆς σφραγίδος. Ἀλυσθείσης δὲ τῆς ἀγίας πόλεως ὑπὸ τοῦ Σαρβάρου κατὰ τὴν 26 Μαΐου 614 (DULAURIER Σ. 223), καὶ καταστραφέντων πάντων τῶν ἀγίων Ναῶν, ἐκλάπη τὸ κιβώτιον, ἀφεθὲν ἄλλως ἀλώβητον, εἴτε ἐκ θρησκευτικοῦ δέους, εἴτε ὅπως σταλῇ τῷ Χοσρόῳ, τοῦ βαρβάρου κατακτητοῦ οὐδὲ τὰς σφραγίδας θίξαντος, οὐδὲ τὴν κλεῖδα ζητήσαντος. Ὁ Χοσρόης κατ' ἀρχὰς μὲν κατέθηκε τὸ πολύτιμον κειμήλιον εἰς φρουρίον τι παρὰ τὴν Ταυρίδα τῆς Ἀρμενίας, ὅπερ κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ CHARDIN (Voyages, T. II, p. 326) ἐσώζετο ἀκόμη κατὰ τὸν μεσαίωνα. Ἀλλ' ὅτε προσήγγισεν ἡ στρατιὰ τοῦ Ἡρακλείου, μετηνέχθη τὸ κιβώτιον εἰς διάφορα τῆς Περσίας μέρη, καὶ κατετέθη τέλος ἐν ἀγνώστῳ εἰς τὰ ἐνδόματα αὐτῆς κρύπτη. Μετὰ δὲ τὴν ὑπογραφὴν τῆς εἰρήνης, καὶ τὸν θάνατον τῶν τελευταίων Σασσανιδῶν, τοῦ Χοσρόου δηλονότι, τοῦ Σιρόου, τοῦ Καβόη καὶ τοῦ Ὀρμίσδα, ὁ Σάρβαρος, ὅστις μόνος αὐτὴν ἐγνώριζε, συντίθεται τῷ Ἡρακλείῳ, καὶ λαμβάνει παρ' αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν τῶν Περσῶν «εἰρήνης τε βραβευθείσης, τὴν τε Αἴγυπτον καὶ πᾶσαν τὴν ἀνατολικὴν γῆν Ῥωμαίοις ἀποδίδωσι, τοὺς ἐκεῖσε Πέρσας ἐξελών, τὰ τε ζωοποιὰ ξύλα πρὸς Βασιλέα στέλλει.» Νικηφ. σελ. 24. Ἡ

ἀποστολὴ αὕτη ἐγένετο διὰ τοῦ Θεοδώρου, ᾧ ἔλαχεν, ὡς γνωστόν, ἡ ἐντολὴ τῆς ἐκτελέσεως τῶν ὄρων τῆς εἰρήνης. Γνωρίζομεν δὲ πῶς, παραλαβὼν τὸν Σταυρὸν ὁ Ἡράκλειος εἰς τὸ Ἀνάκτορον τῆς Ἱερείας, διέβη κατ' ἀρχὰς θριαμβικῶς τὸ Βυζάντιον, καὶ εἴτα ἐκόμισεν αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα. Εἶδομεν δὲ πρὸς τοῦτοις πῶς ἀργότερον, μετὰ τὴν δυσμενῆ τῆς μοίρας τροπὴν, ἀφαιρέσας αὐτὸν καὶ αὖθις, ἐπανήγαγεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, μεθ' ὃ ἀγνωστος πλέον ἡ τύχη αὐτοῦ. Ἐν τοῖς χρονικοῖς τῆς Ἀρμενίας πολ- λάκις ἀναφέρονται θαυματουργοὶ Σταυροί, κατασκευασθέντες δῆθεν ἐκ τεμαχίων τοῦ τιμίου ξύλου, ἀποσπασθέντων καθ' ἣν ἐποχὴν ἐφυλάττετο τοῦτο παρὰ τὴν Γάζακα, ἀλλ' οἱ Ἕλληνες συγγραφεῖς λέγουσι ῥητῶς ὅτι τὸ κιβώτιον, ἀνευρεθὲν, ἔφερεν εἰσέτι ἀθί- κτους τὰς σφραγίδας τῆς ἀγίας Ἑλένης. «Αὐτὸς δὲ (ὁ Ἡράκλειος) λαβὼν τὰ ζωοποιὰ ξύλα ἐσφρα- γισμένα . . . πρὸς τὰ Ἱεροσόλυμα ἀγίκετο, καὶ Μοδέστῳ τῷ Ἀρχιερεῖ, καὶ τῷ αὐτοῦ κλήρῳ ταῦτα ὑπέδειξεν· οἱ δὲ τὴν σφραγίδα σώαν ἐπεγίνωσκον· καὶ ὡς ἀνέπαφα καὶ ἀθέατα βεβήλους καὶ μαισιγόνοις χερσὶ τῶν βαρβάρων διετηρήθησαν, εὐχαριστήριον ὥδην τῷ θεῷ ἀνέθεσαν» Νικ. Σ. 25. Ἴδε καὶ LEBEAU T. IA. σ. 12. σημ. 4 τοῦ ἐκδότου αὐτοῦ Saint-Martin. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω καθίσταται δῆλον ὅτι ὁ ὑπὸ τῶν Περσῶν ἀρπαγείς, καὶ ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείου ἀνακτηθεὶς Σταυ- ρός, ἦν αὐτὸ τὸ ἀνωτέρω περιγραφέν ἀργυροῦν κιβώτιον, ἀλλ' ἐν τῷ ἡμετέρῳ δράματι παρίσταται ἐπὶ τὸ ποιητικώτερον ὡς ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ ἀναστη- λωθὲν ἀκέραιον τὸ σύμβολον τῆς λυτρώσεως.

Ἴδου οἱ Πρέσβεις τῶν Ἑλλήνων. Κάθησον.

Οἱ Πρέσβεις οὗτοι ἦσαν Γεώργιος ὁ ἐνδοξότατος Πατρίκιος, Θεόδωρος ὁ ἐνδοξότατος Κομμερκιάριος ὁ τὴν ἴσατιν, Θεοδόσιος ὁ ἐνδοξότατος Πατρίκιος καὶ Λογοθέτης, Θεόδωρος ὁ θεοφιλέστατος Σύγκελλος, καὶ Ἀθανάσιος ὁ ἐνδοξότατος Πατρίκιος. Καὶ οἱ Πέρσαι δὲ ἦσαν τρεῖς, φοροῦντες ὀλοσηρικά, καὶ ἐνεῖρους μὲν παρεσκεύασεν (ὁ Χαγάνος) «καθε- σθῆναι ἐπὶ αὐτοῦ, τοὺς δὲ ἡμετέρους πρεσβε- τὰς παρίστασθαι» Πασχαλ. Σελ. 721. Οἱ ἀτυχεῖς οὗτοι Πέρσαι «κατὰ δημιουργίαν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ φιλοκτίρμονος θεοῦ» περιέπεσαν, ἐπανακάμπτον- τες διὰ νυκτὸς εἰς Χαλκηδόνα, «εἰς ἡμετέρους καρά- βους, ἐν οἷς ἦσαν τινὲς καὶ τῶν τοῦ ὀργανο- τροφείου». Καὶ ὁ μὲν εἰς ἕξ αὐτῶν, εὐρεθείς εἰς «καράβιν λεγόμενον σαρδάλιν» ἀμέσως ἐσφάγη, συνελήφθησαν δὲ καὶ οἱ ἄλλοι δύο «καὶ τοῦ μὲν ἐνὸς τῶν ζώντων κόψαντες τὰς χεῖρας, καὶ

δέσαντες εἰς τὸν τράχηλον αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν τοῦ σφαγέντος ἐν τῷ καράβῳ, ἐπεμψαν οἱ ἡμέτεροι πρὸς τὸν Χαγάνον. Τοῦ δὲ ἄλλου... βληθέντος εἰς κάραβον καὶ ἐπιδειχθέντος τοῖς Πέρσαις, ἀπεκεφάλισαν αὐτὸν οἱ ἡμέτεροι, καὶ ἔρριψαν εἰς γῆν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ». Πασχ. 723. Πάσας ταύτας τὰς φρικαλεότητας, καίτοι χαρακτηριζούσας τὴν ἐποχὴν, παρελείψαμεν ὡς ἀπλῶς ἐπεισοδιακάς.

**Ἀνεκτίμητος
ἐπιτηδεΐας πολιτείας ἀμοιβή.**

Τὰ περὶ τῆς συναντήσεως ταύτης μετὰ τῶν Χαζάρων ἀφηγοῦνται διὰ μακρῶν ὃ τε Θεοφάνης Σελ. 480 καὶ ὁ Νικηφ. Σελ. 18. Καὶ λέγουσι μὲν ἀμφότεροι πῶς ὁ Ζιεβήλ ἔδωκε τῷ Βασιλεῖ τετράκις μυρίους ἄνδρας «ἐκπληττόμενος τῇ τε θῆρῃ καὶ τῇ γρονθήσει αὐτοῦ» καὶ πῶς «ἰδὼν καὶ προσδραμῶν κατασπάζεται αὐτοῦ τὸν τράχηλον, καὶ προσεκύνησεν αὐτὸν... πᾶς δὲ ὁ λαὸς τῶν Τούρκων, εἰς γῆν πεσόντες πρηγεῖς ὡς ἐκσταθέντες, ἐπὶ στόμα τὸν Βασιλέα ἐτίμων». Ἀναφέρουσι δὲ καὶ τὰ διωρηθέντα ὑπὸ τοῦ Βασιλέως εἰς τοὺς βαρβάρους πλουσιώτατα δῶρα· ἄλλ' ὁ Νικηφόρος ἐπάγει καὶ τὸ ἐξῆς περιέργον. Λαβίων, λέγει, μετὰ τοῦτο ὁ Ἡράκλειος κατὰ μέρος τὸν Ζιεβήλ, παραδείκνυσιν αὐτῷ τῆς θυγατρὸς Εὐδοκίας (ἢ Ἐπιφανίας) εἰκόνα, ἔφη τε πρὸς αὐτόν... ἰδοὺ αὕτη θυγάτηρ μου ἐστὶ καὶ Ῥωμαίων Διγγοῦστα· εἰ οὖν βοηθεῖς κατὰ τῶν ἐχθρῶν, εἰς γυναῖκα δίδωμί σοι αὐτήν· ὁ δὲ τῷ κάλλει τῆς εἰκόνης τρωθεὶς ἔρωτι τοῦ ἀρχετύπου, ἔτι μᾶλλον ἐπὶ τῇ συμμαχίᾳ ἐπέκειτο». Πράγματι δέ, ἅμα ἐπανακάμψας εἰς Βυζάντιον, ὁ Ἡράκλειος ἡτοίμασε τὴν θυγατέρα, ὅπως πέμψῃ αὐτὴν πρὸς τὸν βάρβαρον νυμφίον, ἀλλ' εὐτυχῶς ὁ θάνατος αὐτοῦ, ἐπισυμβὰς τότε, παρεκώλυσε τὴν συντέλεισιν τῆς πολιτικῆς ταύτης θυσίας. Ὁ Νικηφόρος λέγει, Σελ. 25. «Ὁ Ἡράκλειος δὲ τὴν θυγατέρα Εὐδοκίαν τοῦ Βυζαντίου ἐξιέναι ἐπέτρεψεν, ὡς τῷ Τούρκῳ ταύτην κατεγγνήσας· καὶ ἐπειδὴ ἔγνωστο ὅτι σφαγὴ ὁ Τούρκος ἀνήρητο, ταύτην ὑποστρέφειν ἐκέλευσε.»

Ἐκ τῷ τὸν μέγαν εἶχον πόνητον οἱ ἐχθροί, ἐν τῇ λεκάνῃ ταύτῃ συνηβροίσθησαν, ἐφ' ἧς δεσπόζει ὁ Ναὸς τῶν Βλαχερνῶν.

Ὁ Πισίδης, ὅστις ζωηρῶς περιγράφει τὴν ναυμαχίαν ταύτην, λέγει·

Πῶς τὴν τοσαύτην τῆς θαλάττης οὐσίαν οἱ βάρβαροι βλέποντες ἐξηπλωμένην, ἐκεῖ συνεκλείσθησαν εὐθέως, ὅπου τὸν οἶκον εἶχεν ἡ στρατηγὸς παρθένος.

Ἀβαρες, Στ. 445.

Καλλίστη ὅτι ἐθεάθη τις γυνή.

Τὰ περὶ τοῦ φάσματος τούτου, ὅπερ ὁ Πισίδης ἀποδίδωσιν εἰς τὴν ἐντύπωσιν, ἣν ἐπὶ τῶν βαρβάρων παρήγαγε

τὸ γρικτὸν εἶδος τῆς γραφῆς τῆς ἀγράφου, ἀφηγεῖται τὸ Πασχάλιον, Σελ. 725, ἔτι δ' ἐκτενέστερον ὁ Κερδηνός, Σ. 729.

Τὸν ὕμνον τῆς Παρθένου τὸν Ἀκάθιστον.

Ὁ Ἀκάθιστος ἡ ἀτελεύτητος οὗτος ὕμνος, ὅστις ὑποτίθεται τοῦ Πισίδου ἔργον, ἐξηκολούθησε πράγματι ἀδόμενος ἕκτοτε ἐν πάσῃ Ἑλληνικῇ χώρᾳ, κατὰ τὴν Παρασκευὴν τῆς Ε'. ἐβδομάδος τῆς μεγάλης Τεσσαρακοστῆς· ἀργότερον δὲ προσετέθη αὐτῷ καὶ ἡ μνήμη τῶν δύο ἐτέρων πολιορκιῶν, καθ' ἃς οἱ Ἀραβες ἡρωϊκῶς ὑπὸ τῶν ἡμετέρων ἀπεκρούσθησαν. Ἴδε ὅσα λίαν εὐγλωττῶς περὶ τούτου λέγει ὁ Κος Παπαρρηγόπουλος Τόμ. Γ'. Σ. 263. Δώδεκα παρῆλθον ἕκτοτε αἰῶνες, τὸ ἀνατολικὸν Κράτος ἡμρωτηριάσθη, διεμελίσθη, κατέπεσεν, ἀνωθρόθη, πάλιν κατέπεσε, καὶ ὅμως παρταχῶς ὅπου ζῶσιν Ἕλληνες — ἡ ἀκολουθία τοῦ Ἀκαθίστου ὕμνου δὲν παύει ἀναπέμπουσα πρὸς τὸν Ὑψίστον αἰνους εὐγνωμοσύνης ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ τοῦ ἑλληνισμοῦ, δὲν παύει ἐνοῦσα πνευματικῶς ὅ,τι διέσπασεν ἡ βία, καὶ πληροῦσα τὰς καρδίας ἡμῶν ἐλπίδων περὶ αἰσιωτέρου μέλλοντος

Ὁ Ραζάτης ἡκολούθει πάντοτε, εἰς πόλιν ὡς κύνων.

Ὁ Πισίδης ἔχει τὴν ἐξῆς γραφικωτάτην ἔκφρασιν.

ὅμως ὑπήχθη, καὶ κατόπιν, κυρὸς δίκην σειραῖς δεθέντος, ἐξ ἀνάγκης εἵλετο.

Περσ. Ἀκρ. Β. Στ. 358.

Ὁ Δόρκων ἐπλήγη εἰς τὸν μηρόν.

Τὴν μνήμην τοῦ γενναίου τούτου ἵππου διητήρησεν ἡμῖν ὁ Θεοφάνης, ὅστις ἐν Σ. 490 ἀφηγεῖται τὰ ἐξῆς. «Ἐπληρώθη ὑπὸ τῶν πεζῶν ὁ τοῦ βασιλέως ἵππος, λεγόμενος Φάλβας, ὁ καὶ Δόρκων, εἰς τὸν μηρόν αὐτοῦ λαβὼν κονταρέαν· πολλὰς δὲ καὶ σπαθείας ἐν τῇ ὄψει αὐτοῦ ἔλαβε· ἀλλὰ φορῶν κατάφρακτα νευρικά, οὐκ ἐβλάπτετο.»

Ο τύραννος Χοσρόης τέλος ἔπασε.

Διὰ μακρῶν διηγείται ὁ Θεοφάνης τὰ κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Σιρόου καθάρσεις καὶ δολοφονίαν τοῦ Χοσρόου, ἅτινα ἐν τῷ δράματι κατ' ἀνάγκην λίαν συνεπτυγμένως ἀναφέρονται. Σελ. 499—503. Ἰδὲ πρὸς τούτους DRAPEYRON 256—266 καὶ Journal Asiatique. Mars 1866. Mr. Prudhomme sur l'Histoire des Sassanides. Κατὰ τὸν Θεοφύλακτον Σιμοκάταν, ὁ Ἀσιανὸς οὗτος Μονάρχης εἶχεν εἰς τὸν γυναικωνίτην αὐτοῦ 12,000 νέας κόρας, **ὥραιότερας** τῆς σελήνης, καὶ **ἡδυτέρας** τῆς ὁσμῆς τοῦ ἡλέκτρον. Ἡ πεφιλημένη αὐτοῦ Σχιρίν, μήτηρ τοῦ Μερδασά, εἰς ἣν ἀπέμεινε πιστὸς ἄχρι θανάτου, ἐκέκτετο τὰς **τεσσαράκοντα ἰδιότητας** τῆς ἐν-τελοῦς καλλονῆς. Ὡστε ἐὰν σκληρὸς ὑπῆρξεν ὁ θάνατος αὐτοῦ, οὐδενὸς ἐστερήθη κατὰ τὸν μακρὸν αὐτοῦ βίον. Περὶ τοῦ τέλους αὐτοῦ λέγει ὁ Νικηφόρος Σελ. 22. «**Προῦθιμαν χρυσὸν καὶ ἄργυρον καὶ λίθον πλεῖστον, λέγοντες· τούτων ἀπόλαυε, οἷς κατεμάνης, καὶ ἄπερ ἡγάπησας καὶ συνήγαγες· καὶ οὕτω λιμώττοντα ἐπελθόντες ἀνεῖλον.**»

Ἀλαλάξατε τῷ θεῷ πᾶσα ἡ γῆ.

Αὗται εἰσὶν αἱ πρῶται φράσεις τῆς μακρᾶς καὶ περιεργωτάτης ἐπιστολῆς τοῦ Ἡρακλείου, ἣν διέσωσεν ἡμῖν τὸ Πασχάλιον Χρονικὸν Σ. 727, καὶ ἥτις ἀπεστάλη, ὡς λέγει, ἐκ τῶν ἀνατολικῶν μερῶν. Πανευφρόσυνος ἡμέρα ὑπῆρξε διὰ τὸ Βυζάντιον ἡ 15 Μαΐου 628. Ἐτελεῖτο ἡ δοξολογία τῆς Πεντη-

κοστῆς ὅτε τὸ Πατριάρχης Σέργιος, ἀναβάς ἐπὶ τοῦ ἁμβωνος τῆς ἁγίας Σοφίας ἐν μέσῳ τῆς ἀνεκφράστου τοῦ πλήθους συγκινήσεως, ἀνέγνω τὸ μήνυμα τοῦ Αὐτοκράτορος. Ἐνιαία ὄντως ἐν τῇ ἱστορίᾳ στιγμή. Ἐπεσεν ὁ θεομάχος Χοσρόης, ἐπτωματίσθη ὁ νέος Ναβουχοδονόσωρ, καὶ κατεστράφη ὑπὸ τοῦ νέου Ἀλεξάνδρου τὸ Κράτος τῶν Σασσανιδῶν. Αἱ δ' ἐκφράσεις αὗται αἱ πλήρεις εὐσεβοῦς ἀγαλλιάσεως, ἃς ἐχάραττεν ἡ χεὶρ τοῦ ἥρωος εἰς τὰ βάθη τῆς Ἀσίας, καὶ ἃς ἀπῆγγελλον τὰ σεπτὰ τοῦ ἱεράρχου χεῖλη ἀπὸ τοῦ ἁμβωνος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἡχοῦσιν ἔτι ἀπαρалаάκτως ὅπως καὶ πρὸ δώδεκα αἰώνων εἰς τὰ ὦτα ἡμῶν. Ὀλίγας δὲ ἡμέρας ἀργότερον ἀνεγίνωσκε καὶ ὁ Πισίδης τὴν Ἡρακλιάδα, ἐν ἣ ψάλλει τὸν ὀριστικὸν θρίαμβον τῶν Ἑλληνικῶν ὅπλων, καὶ τὴν κατάπτωσιν τῆς θρησκείας τοῦ Ζωροάστρου, τῆς ἀσπόνδου ταύτης ἀντιπάλου τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ὅτε ἀνέκραξεν ὁ ἱερωμένος ποιητῆς

ποῦ νῦν ὁ λῆρος τῶν ἀεισφαλῶν Μάγων;

Ἄκρ. Β. Στ. 60.

δάκρυα χαρᾶς ἔρρεον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν εὐσεβῶν αὐτοῦ ἀκροατῶν.

Ἐν τέλει τοῦ Πασχαλίου Σ. 735 διετετήρηθη ἑτέρα ἐπιστολή, τοῦ Σιρόου αὕτη πρὸς τὸν Ἡράκλειον, ἐπίσης περιέργος, ἀλλὰ δυστυχῶς λίαν παρεφθαρμένη. Φέρει δὲ τὸν ἐξῆς τίτλον «**Παρὰ Καβάτον τοῦ καὶ Σεριοῖον Σαδασαδασάχ Ἡρακλείῳ τῷ ἡμερωτάτῳ Βασιλεῖ Ῥωμαίων, τῷ ἡμετέρῳ ἀδελφῷ, πλείστην χαρὰν ἀπονέμομεν.**»

ΜΕΡΟΣ Ε΄.

Ὁ Μωάμεθ ἐξέλθων

τῆς Ἀραβίας, μύστης νέον δόγματος.

Περιήλομεν εἰς τὴν ἐπισημοτάτην στιγμήν ἐν τῇ ὅλῃ ἱστορίᾳ τοῦ ἡμετέρου γένους, ἐκείνην καθ' ἣν, καταβληθέντος τέλος καὶ τοῦ δευτέρου Περσικοῦ Κράτους, ἐφαίνετο λήξας ὁ μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Ἀσίας, ἢ μᾶλλον πολιτισμοῦ καὶ βαρβαρότητος προαιώνιος ἀγὼν, ὁ ἀπὸ τοῦ Δαρείου ἀρξάμενος, καὶ ἐπὶ χίλια ὄλα ἔτη, μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης, οὐδὲ στιγμήν καταπαύσας. Ἀλλὰ τὰ ἐπινίκια διεδέχθησαν ταχέως οἱ θρήνοι τοῦ παντελοῦς ὀλέθρου. Ὁ Ἀσιατικὸς κόσμος, καταπεσὼν, ἠρύσθη, ὡς ὁ Ἀνταῖος, νέας δυνάμεις καὶ προσήρχετο ὑπὲρ ποτε εὐσταλῆς ὑπὸ νέον καὶ ἀπροσμάχητον ἀρχηγόν. Μωάμεθ καὶ Ἡράκλειος. Ἐκ τῆς ἐπικειμένης αὐτῶν συγκρούσεως

ἐξηρτάτο τὸ μέλλον τῆς οἰκουμένης· ἀπέβη δέ, οἵμοι, ἡ σύγκρουσις κατὰ τῶν ἐξαντληθέντων πλέον προμάχων τῆς πίστεως. Παραβάλλοντες τὰς τύχας τῶν δύο μεγάλων ἀντιπάλων, οἵτινες κατὰ τὴν στιγμήν ἐκείνην ἀντεπροσώπευον τοὺς δύο κόσμους, εὐρίσκομεν περιέργους τινὰς συγχρονισμοὺς. Ὁ Ἡράκλειος, ἀνατρέψας τὸν Φωκᾶν, ἐβασίλευσε κατὰ τὸ 610, κατὰ τὸ αὐτὸ δὲ ἔτος ἔσχεν ὁ Μωάμεθ τὴν πρώτην αὐτοῦ ἀποκάλυψιν ἐπὶ τοῦ ὄρους Χιρά, καὶ ἤρχισε κηρύσσωσιν τὸν Ἰσλαμισμόν. Ἀπὸ τοῦ 610 μέχρι τοῦ 622 ὁ Ἡράκλειος σπαράσσεται ὑπὸ τῆς τύψεως τοῦ συνειδότος, καὶ ὑφίσταται ποικίλα ἀτυχήματα, καθ' ἅπαν δὲ τοῦτο τὸ διάστημα καὶ ὁ Μωάμεθ καταδιώκεται ὑπὸ τῶν Χορεΐσιτῶν. Ἡ Ἐγίρα τοῦ Μωάμεθ ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν πρώτην

τοῦ Ἡρακλείου *ἡμέραν*, καὶ συγχρόνως ἀμφότεροι περιβάλλονται τὴν ῥομφαίαν (3 Ἀπριλίου καὶ 2 Ἰουλίου 622). Ἐν ψ δὲ ὁ Ἡράκλειος κατέθραυεν ἐν Ἀλβανίᾳ τὸν Σάρβαρον καὶ τοὺς ἑτέρους Σατράπας, ὁ Μωάμεθ μετὰ τῶν 314 αὐτοῦ ὀπαδῶν ἔτρεπε χιλίους ἀπίστους ἐν Βεδάρ (624). Ὀλίγον μετὰ τοῦτο ὁ Ἡράκλειος διέτρεχε τὸν ἑσχατὸν κίνδυνον παρὰ τὸν Σάρον, ὁ δὲ Μωάμεθ ἐπιτρῶσκετο καὶ κατενικᾶτο εἰς τὸ ὄρος Ὁχοῦδ (625). Σύγχρονοι ὑπῆρξαν αἱ πολιορκίαι τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς Μεδίνης (626). Κατὰ τὸ 628 κατηναγκάζοντο εἰς ὑπογραφὴν τῆς εἰρήνης οἱ Πέρσαι ἀφ' ἑνός, καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἀφ' ἑτέρου. Κατὰ τὸ 629 ὁ Αὐτοκράτωρ ἀπῆρχετο εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ ὁ Προφήτης εἰς τὴν Μέκκαν, τότε δὲ μόνον ἐμάνθανεν ὁ Ἡράκλειος μετὰ θετικότητος τὴν ὑπαρξίν τοῦ Μωάμεθ ἐκείνου, τοῦ ὀρισθέντος ὑπὸ τῆς μοίρας ὡς καταστροφῆως παντός αὐτοῦ τοῦ ἔργου. Ἰδὲ DRAPEYRON, Σ. 319. Ἐν ψ ἀπ' ἐναντίας φαίνεται ὅτι ὁ Προφήτης καὶ πρὸ τῆς Ἑγίρας ἠκολούθει μετὰ μεγάλου ἐνδιαφέροντος τὰ διαβήματα τοῦ Αὐτοκράτορος. Τὸ Α'. Κεφάλαιον τοῦ Κορανίου ἀρχεται διὰ τῶν ἐξῆς· «Οἱ Ἕλληνες ἠττήθησαν· κατεθραύσθησαν παρὰ τὰ σύνορα. Ἀλλὰ μετὰ δέκα ἔτη ἀναμένει αὐτοὺς νίκη ἐξαγοράζουσα τὸ ἀτύχημα τοῦτο».

Ἀργότερον ὁ Μωάμεθ ἔπεμψεν ἐπιστολὰς πρὸς τε τὸν Χοσρόην καὶ τὸν Ἡράκλειον, προτρέπων αὐτοὺς ὅπως ἀπαρνηθῶσι τοὺς ψευδεῖς θεοὺς, καὶ ἀσπασθῶσι τὸν Ἰσλαμισμόν. Ὁ Μέγας Βασιλεὺς ἅμα ἀνέγνω τὴν ἐπιγραφὴν. «Ὁ Μωάμεθ, ἀπόστολος τοῦ θεοῦ, τῷ Βασιλεῖ Χοσρόῃ» ἐγένετο ἑξαλλος ἐξ ὀργῆς, καὶ ἀνακράζων. «Οὕτω γράφει ἄθλιος δοῦλος πρὸς τὸν αὐθέντην αὐτοῦ» κατέσχισε τὸ ἔγγραφο, καὶ διέταξε συνάμα τὸν διοικητὴν τῆς Ἀραβίας, ὅπως συλλαβὼν, πέμψῃ αὐτῷ σιδηροδέσμιον τὸν αὐθάδη. Ὁ Μωάμεθ ἤκουσε τοῦτο ἡσύχως, καὶ ἠρκέσθη λέγων. «Ὁ Κύριος διαρρήξει τὸ Βασίλειον αὐτοῦ, ὅπως διέρρηξεν ἐκεῖνος τὴν ἐμὴν ἐπιστολὴν.» Καὶ ὁ Ἡράκλειος ἐξεμάνη, ὡς εἰκός, λαβὼν τὸ μήνυμα, ἀλλ' εἰθισμένος εἰς τὴν ἀναγκαίαν προσποίησιν, ἔθηκεν αὐτὸ εὐσεβᾶστως ἐπὶ προσκεφαλαίου, καὶ ἀπέπεμψε τὸν πρεσβευτὴν μετὰ πλουσίων δώρων. Τὸ γεγονός τοῦτο διηγοῦνται ἄλλως τε διαφόρως λίαν οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ἀραβες. Καὶ οἱ μὲν πρῶτοι ἰσχυρίζονται ὅτι ὁ Μωάμεθ, ἔλθων, ἔκλινεν ὁ ἴδιος τὸ γόνυ πρὸ τοῦ ὑπερμάχου τοῦ Σταυροῦ, οἱ δὲ δεύτεροι διαβεβαιοῦσιν ὅτι ὁ Ἡράκλειος ἡσπασθὴ μὲν τὸν Ἰσλαμισμόν, ἀλλ' ἀπέκρυσεν τὸ πρᾶγμα παρὰ τῶν ἰδίων ὑπηκόων. Ὁ Κος BARTHÉLÉMY ST. HILAIRE, ἐν τῷ σπουδαιοτάτῳ αὐτοῦ συγγράμματι Mahomet

et le Koran. Κεφ. IV. ἀναφέρει περιέργον περὶ τοῦ Προφήτου συνδιάλεξιν μεταξὺ τοῦ Ἡρακλείου καὶ τοῦ Ἀβοῦ Σοφιάν, ἐνός τῶν ἐχθρῶν τοῦ Μωάμεθ.

Ὁ Κος DRAPEYRON, ἐν τῷ Κ'. κεφαλαίῳ τοῦ συγγράμματος αὐτοῦ, ἰσχυρίζεται μετὰ πολλῆς πειστικότητος ὅτι, καίτοι φονευθέντων κατὰ τοὺς τελευταίους πολέμους, συμφωνῶνς πρὸς τὴν μαρτυρίαν τοῦ Σουΐδα, 200,000 ἀνδρῶν, εὐχερὴς ἀπέβαιναν ἐν ἀρχῇ ἢ κατὰθραυσιν τοῦ Ἰσλαμισμοῦ, ἄνευ τῶν τότε διαπραχθέντων ποικίλων σφαλμάτων. Ἀπὸ τοῦ Τραϊανοῦ ἀνῆκε τοῖς Ῥωμαίοις μέρος τῆς Βορείου Ἀραβίας, μετὰξὺ τῆς Ἰουδαίας καὶ τῆς Αἰγύπτου. Εἰς τὴν πρωτεύουσιν τῆς ἐπαρχίας ταύτης Βόστραν, γείτονα τῆς Δαμασκοῦ καὶ τῆς Ἱερουσαλὴμ, διέμενε διοικητής, ἐπιβλέπων τὴν ὅλην χερσόνησον, καὶ στρατολογῶν πολυαριθμούς Σαρακηνοὺς. Εὐχερὴς ἐπομένως ἀπέβαιναν ἡ ἐξασφάλις τῆς πίστεως τῶν φυλῶν ἐκείνων, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας κατὰ τὴν τελευταίαν στιγμὴν ἐξωθήθησαν πρὸς τὸν Μωάμεθ. Ἔτερον σπουδαῖον στοιχεῖον ἀντιστάσεως κατὰ τοῦ νέου δόγματος ἦσαν οἱ Ἑβραῖοι, ἀλλὰ δυστυχῶς ἐκ πείρας ἐγνώριζον οὗτο ὅτι οὐδὲν δι' αὐτοὺς φοβερώτερον τῆς θρησκομανίας τοῦ Ἡρακλείου. Ἐκδιωθέντες τῆς Ἱερουσαλὴμ κατὰ τὴν ἀνάκτησιν αὐτῆς (Θεοφάνης Σελ. 505 MUNK, Palestine 613), ἔπεσαν ἄθροοι, εἰς τε τὰ περὶχωρα τῆς ἱερᾶς πόλεως καὶ εἰς τὴν Ἑδεσσαν, ὑπὸ τὸ ἔξοις τῶν ἐκμανέντων Χριστιανῶν. (Ἰβν-Βάτρικ καὶ Σηπαῖος). Ἐν ψ ἀργότερον, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Φρεδεγαίρου, διαδοθείσης προφητείας τινός, καθ' ἣν ἐπέκειτο ἡ ἀπώλεια τῆς αὐτοκρατορίας διὰ τῶν περιτετμημένων ἐθνῶν, ὁ Ἡράκλειος συνενοήθη μετὰ τοῦ Δαγοβέρτου καὶ τῶν Γερμανῶν Ἀνάκτων, οἵτινες προέβησαν μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν βιαίαν βάπτισιν τῶν ἀτυχῶν ἐκείνων. Μόνον ἀπέμειναν αὐτοῖς ἄρα καταφύγιον ἢ εἰς Ἀραβίαν φυγὴ. Ἐκεῖ ἔτεινον πρὸς τὸν Προφήτην ἰκέτιδας χεῖρας, προβάλλοντες τὸ συγγενὲς τῆς καταγωγῆς (ἴδε Σηπαῖον), καὶ τινες μάλιστα, κατὰ Θεοφάνην Σ. 511, ἀφέντες τὴν θρησκείαν τοῦ θεόπτου Μωϋσέως «ἐνόμισαν αὐτὸν εἶναι τὸν παρ' αὐτοῖς προσδοκώμενον Χριστόν». Ἐπίσης ἐσφαλμένη ὑπῆρξε καὶ ἡ πρὸς τοὺς Πέρσας πολιτικὴ μετὰ τὴν εἰρήνην, ἀρκοῦσι δὲ ταῦτα ὅπως ἐξηγήσῃσι τὰς ἀπιστεύτους ἐπιτυχίας τοῦ Ἰσλαμισμοῦ.

Ἡ πρώτη μετὰ τῶν δύο δογμάτων σύγκρουσις ἐπῆλθε παρὰ χωρίον καλούμενον Μοθοὺς (Muta), ἐγγὺς τῆς Μουχέων κώμης, ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας τῆς νεκρᾶς θαλάσσης. Ὑπῆρξε δὲ αὕτη σπινθήρ ἀμυδρὸς, ἀναφλέξας τρεῖς ἡπείρους, καὶ πρώτη ἀφეთρία πεισματῶδους ἀγώνος ὀκτῶ ὁλων αἰώνων, οὗ συνέπεται ἡ ἐντὸς ἑκατὸν μόλις ἐνιαυτῶν ἐμφά-

νις των σημειών του 'Ισλάμ εις τὰς ὄχθας του Λεϊγῆρος καὶ του Γάγγου, ἢ διὰ των Σταυροφοριῶν ἀντίδρασις του Χριστιανισμοῦ, καὶ τέλος μετὰ σειρὰν ὅλην καταστροφῶν, ἢ ἄλλωσις τῆς κλεινῆς μητροπόλεως, ἣτις ὑπῆρξεν ἀείποτε τὸ χρυσοῦν ὄνειρον των Μεγάλων Βασιλέων καὶ των Καλιφῶν.

Ἐνταῦθα ἐγκαταλείπουσιν ἡμᾶς σχεδὸν ὅλως οἱ Ἕλληνες χρονογράφοι, διὸ καὶ καταφεύγουσιν οἱ ἱστορικοὶ πρὸς τοὺς Ἀραβας. Ὁ Νικηφόρος μάλιστα παροδικῶς ἀναφέρει τοὺς πρώτους τούτους μετὰ των Ἀράβων ἀγῶνας, συγκεχυμένοι δὲ καὶ ἀτελεῖς εἰσὶν αἱ εἰδήσεις του Θεοφάνους, ὅστις εὐθὺς ἐν ἀρχῇ λέγει ἐσφαλμένως *«ἦν δὲ προτελευτήσας ὁ Μουαμέδ»* Σ. 514.

Ὅπως δὲ ποτε τὰ κυριώτατα γεγονότα εἰσὶ τὰ ἐξῆς. Ὁ Μωάμεθ, ἐπανακάμψας ἐκ Μέκκας, ἔπεμψε Πρέσβεις πρὸς τὸν Διοικητὴν τῆς Δάρας, ὅπως προτρέψωσιν αὐτὸν εἰς παραδοχὴν του Ἰσλαμισμοῦ, ἀλλ' οὗτος διέταξε τὴν δολοφονίαν αὐτῶν. Πρὸς ἐκδίκησιν τῆς παρασπονδίας ὤπλισεν ἀμέσως ὁ Προφήτης τρισχιλίους ὀπλίτας, καὶ ἀνέθηκε τὴν ἀρχηγίαν εἰς τοὺς τέσσαρας ἀρίστους αὐτοῦ Ἐμίρας, ἢ Ἀμῆραιους, κατὰ Θεοφάνη. Ὑπὸ τοὺς θεομανεῖς τούτους ὁδηγοὺς διασχίσαν τὸ εὐάριθμον σῶμα τὴν Πετραίαν, τὴν Παλαιστίνην, καὶ τὰς ἐρήμους τῆς Ἰδουμαίας, προήλασεν ἀκάθεκτον μέχρι τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης, ὅπου ἐτέλεσε τὰς εἰδωλοθυσίας του νέου δόγματος. Ἀλλ' ὁ Βικάριος Θεόδωρος, εἰδοποιηθεὶς *«παρὰ τινος Κορασινοῦ, Κουταβᾶ καλουμένου»* ἀνέμενε τὴν προσβολήν, καὶ συνάξας *«πάντας τοὺς στρατιώτας των φυλακῶν τῆς ἐρήμου»* συμποσωθέντας, κατὰ τοὺς Ἀραβας χρονογράφους, εἰς δεκακισμυρίους, ἐπιτίθεται κατὰ των Σαρακηνῶν. Φοβερὰ ὑπῆρξεν ἡ σύγκρουσις, καὶ πρῶτος ἔπεσεν ὁ θετὸς του Προφήτου υἱὸς Σαῖδ, εὐρείας φέρων πληγᾶς. Ὁ Ἰαφάρ δράττει τότε τὸ λάβαρον τῆς ἡμισελήνου, καὶ νέος Κυναίγειρος, κρατεῖ αὐτὸ μέχρις οὗ πίπτει τρωθεὶς ἐν μέσῃ καρδίᾳ· τρίτος ἀρπάζει αὐτὸ ὁ Ἀβδάλας, καὶ πίπτει ἐπίσης.

Ἐκ των τρισχιλίων ὀλίγοι ἀναπνέουσιν ἔτι, καὶ τὸ Ἰσλάμ ἀρτιγενὲς πνίγεται εἰς τὸ αἷμα. Ἡ ἀπίθεια φαίνεται βεβαία· ἀλλὰ τότε ὁρμᾷ ὁ φοβερός Καλέδ, ἀθροίζει τὰ λείψανα των Σαρακηνῶν, καὶ τρέπει τοὺς νικητάς. Ταῦτα κατὰ τὸν Ἀλ-Ἰαννάβαν. Ὁ Θεοφάνης λέγει ἁπλῶς ὅτι ὁ Βικάριος, ἐπιτεθεὶς *«ἀποκτείνει τρεῖς Ἀμῆραίους, καὶ τὸ πλῆθος του λαοῦ· ἐξῆλθε (ἐσώθη) δὲ εἰς Ἀμῆρας, ὁ Χάλεδος, ὃν λέγουσι μάχαιραν του θεοῦ»* Σελ. 515. Ἀλλ' οἱμοὶ διεσώθη οὕτως ὁ φοβερώτατος του Χριστιανισμοῦ πολέμιος, ἐκεῖνος εἰς ὃν ἐπεφυ-

λάττετο ἡ ἀνατροπὴ του γηραιοῦ τῆς Περσίας θρόνου, καὶ ἡ ταπείνωσις του ἥρωος τῆς Νινευί.

Ἐν τούτοις τὰ πτώματα των θυμάτων μεταφέρονται εἰς Μεδίαν. *«Ἐγορεύθησαν οἱ Ἐμίραι, κρᾶζει ὁ Μωάμεθ, ἀλλ' ὁ Ἀλλάχ ἐνίκησε διὰ του Καλέδ»* (Ἐλ Βακῆρ). Οἱ πιστοὶ χέουσι κρουνοὺς δακρύων, καὶ θίγουσι τὰς ἐνδόξους πληγὰς. Οἱ μάρτυρες θάπτονται μεγαλοπρεπῶς. *«Ὡ Μουσουλμάνοι, μὴ κλαίετε ἐπὶ του Ἰαφάρ. Ὁ θεὸς ἔδωκεν αὐτῷ πτέρυγας ὀργυιαίας, δι' ὧν διασχίζει τοὺς αἰθέρας, ἀνοιγέοντας εἰς τοὺς διακαεῖς αὐτοῦ πόθους»* (Ἀλ Ἰαννάβας).

Ἡ εἰδήσις αὕτη κατέπεσεν ἐπὶ του Ἡρακλείου ὡς κεραυνός, ἀλλὰ ταχέως ἠκολούθησαν αὐτὴν ἔτι σπουδαιότεραι. Ὁ Μωάμεθ ἐστράτευσε κατὰ τῆς Μέκκας, κατέθραυσε τοὺς Χορεϊσίτας καὶ εἰδωλολάτραις, ἀνέτρεψε τοὺς θεοὺς αὐτῶν, καὶ προεκήρυξεν ἐν τῇ ἐξαγνισθείσῃ Καάβα τὴν ὑπαρξίν του Ἀλλάχ ὡς μόνου Θεοῦ, καὶ τὴν ἐνότητα τῆς Ἀραβίας (τὴν 11. Ἰανουαρίου 630). Τότε δ' ἐφάνη πρὸς στιγμὴν ἀποφασίσας τὸν περὶ των ὅλων ἀγῶνα. Συνήθροισε τρισμυρίους ἄνδρας, ἠμφιέσθη τὴν πρασίνην αὐτοῦ στολήν, ἵππευσε τὴν λευκὴν ἡμίονον, καὶ προέβη πρὸς τὴν Δαμασκόν. Ἀλλ' οἱ Ἕλληνες οὐδόλως ἐκινήθησαν, καὶ ὁ Προφήτης, ἀσθενὴς καὶ τεθλιμμένος, ἐπέστρεψεν εἰς Μεδίαν. *«Ἐσχον, εἶπε, τὴν ἐκλογὴν μεταξὺ του βίου τούτου μετὰ πάντων των θησαυρῶν τῆς γῆς καὶ του παραδείσου μετὰ τῆς θεᾶς του Κυρίου, ἀλλὰ προετίμησα τὸν παραδεισον»*.

Πράγματι δὲ ὀλίγον ἀργότερον, καὶ ἀκριβῶς ὅτε προσήγγιζεν ἡ ἐκτέλεσις των μεγάλων αὐτοῦ σχεδίων, ὁ Προφήτης παρέδωκε τὸ πνεῦμα ἐν μέσῳ των ψαλμῶν καὶ των ἑξορκισμῶν των παρισταμένων (κατὰ τὴν 8. Ἰουνίου 632). Δεινὴ ὑπῆρξε διὰ τὸν Ἰσλαμισμόν ἡ κρίσις. *«Ἀπεβίω Μουαμέδ ὁ των Σαρακηνῶν ἀρχηγὸς καὶ ψευδοπροφήτης, καὶ πάντες ἐφοβήθησαν»* λέγει ὁ Θεοφάνης Σ. 511. Οἱ θρῆνοι τῆς Φατιμάς, ἡ ἀπελπισία τῆς Αἰσχάς, ἡ κατάπληξις του λαοῦ, ἀφῆκαν ἵχνη ἀνεξίτηλα εἰς τὰς ἀραβικὰς παραδόσεις.

Πολύτιμος ἀνάπαυλα ἐδίδετο οὕτως εἰς τὸν Ἡράκλειον, ὅστις, κατ' εὐτυχὴ συγκυρίαν, συγχρόνως ἀνεβίβαζεν ἐπὶ του θρόνου τῆς Περσίας τὸν νέον Ἰεζδεγέρδη, τὸν υἱὸν του Σαρβάρου (τὴν 16. Ἰουνίου 632). Ἐὰν ὑπεθάλποντο οἱ ἐν Ἀραβίᾳ σπαραγμοί, ἐὰν ἐβοηθοῦντο οἱ πανταχόθεν ἀναφαινόμενοι ψευδοπροφῆται, τὰ πάντα ἴσως ἐσώζοντο ἔτι. Ἀλλ' ὁ Ἡράκλειος, μεταβληθεὶς εἰς θεολόγον, ἠμφισβῆται, μετὰ των Συρίων Ἐπισκόπων καὶ του Πάπα, περὶ

τῆς φύσεως τοῦ Σωτῆρος. Οὕτω δὲ ἀνεδείχθη μετ' ὀλίγον ἀνενοχλήτως Καλίφης ὁ Ἀβουβάχαρ, ἀρχηγὸς τῶν πρεσβυτέρων, καὶ τὸ θρήσκευμα τοῦ Μωάμεθ ὀριστικῶς καθιδρύθη. Ἀντιστάντες πρὸς στιγμὴν ὁ Ἀλῆς, σύζυγος τῆς Φατιμᾶς, καὶ ὁ Ὁμάρ, ψυχὴ τοῦ Ἰσλάμ, ὑπέκυψαν εἰτα, καὶ ῥαδίως κατεβλήθησαν τότε αἱ ἀνυπότακτοι φυλαί, ἐν ᾧ καταδιωχθεὶς ἐφονεύθη ὁ Μοσαϊλάμας, ὅστις ἐκηρύσσεται ἀνώτερος τοῦ Προφήτου.

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης τὰ πάντα ἐστράφησαν κατὰ τοῦ Ἡρακλείου, καὶ διεπράχθησαν σφάλματα ἐπὶ σφαλμάτων. Τὰ στόμια τῆς ἐρήμου τῆς Ἰδουμαίας ἐφυλάττοντο ὑπὸ Σαρακηνῶν ἐπ' ἀμοιβῇ, ἥτις πρὸ πολλοῦ καθυστερεῖτο. Τέλος ἔφθασεν εἰς Πετραίαν ὁ τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην διαπεπιστευμένος εὐνοῦχος, καὶ προσέδραμον οἱ Νομάδες, ἀλλ' ὕβριστικῶς ἀπεδίωξεν αὐτοὺς ὁ ἱταμὸς ὑπάλληλος τῆς αὐλῆς, λέγων «*ὅτι ὁ δεσπότης μόγις τοῖς στρατιώταις δίδωσιν ῥόγας, πόσῳ μᾶλλον τοῖς κνσὶ τούτοις. Θλιβέντες οὖν οἱ Ἀραβες, ἀπῆλθον πρὸς τοὺς ὁμοφύλους*» Θεοφάν. 515. Ἡ δ' ἀποσκίρτησις αὕτη, ὡς δικαίως παρατηρεῖ καὶ ὁ Κ^{ος} DRAPEYRON Σελ. 336, καταλείπουσα ἐλευθέραν πλέον τὴν δίοδον εἰς τὰς ἐπιδρομάς, ἦν χεῖρων τῆς ἀπωλείας μεγάλης μάχης. Ὀλίγον ἀργότερον ἀπηγχορίζετο ὁ Φάρβας, Διοικητὴς τῆς Φιλαδελφείας, ὡς ἀσπασθεὶς τὸν Ἰσλαμισμὸν, καὶ ἀνακράξας ὅτι «*αὐτὸς ὁ Ἡράκλειος ἀνεγνώριξε τὸν Μωάμεθ ὡς ἀπόστολον τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ προσεποιεῖτο ἐκ φύβου*».

Ἐν τούτοις ὁ Ἀβουβάχαρ κατενόησεν, ὅτι ὁ ἱερὸς πόλεμος ἦν τὸ ἄριστον μέσον πρὸς ἐδραίωσιν τῆς ἀραβικῆς ἐνότητος, καὶ ἀποφασίσας, μετὰ σπανίας ὀυδερκείας, τὴν σύγχρονον ἐπίθεσιν κατὰ τῶν δύο μεγάλων Κρατῶν τοῦ βορρᾶ, προεχείρισε τὸν Ἀβου-Ὀβεῖδᾶχ καὶ τὸν Καλὲδ ἀρχηγοὺς τῶν 124,000 μαχητῶν τοῦ Ἰσλάμ. Χωροῦντες οὗτοι, ὁ μὲν διὰ τοῦ Ἰορδάνου, ὁ δὲ διὰ τοῦ Εὐφράτου, καὶ συναντῶμενοι πρὸς βορρᾶν τῆς Συρίας, ἐντολὴν εἶχον τὴν καθάραισιν τῆς νέας συμμαχίας μεταξὺ Χριστοῦ καὶ Ὀρμουζ. Πράγματι δὲ ἡ στρατιὰ τοῦ Ὀβεῖδᾶχ ἐξῆλθε τῆς ἐρήμου, διηρημένη εἰς δώδεκα φυλάς, κατὰ τὸν τύπον τοῦ Ἰσραήλ. Ἀκολουθοῦντες ὁδὸν ἱστορικὴν διὰ τὰ σημικτὰ ἔξη, ἐβάδιζον οἱ Σαρακηνοὶ κατὰ τῶν Ἑλλήνων, ὡς ἄλλοτε οἱ προπάτορες αὐτῶν κατὰ τῶν Ἀμαληκитῶν. Μωυσῆς καὶ Μωάμεθ ἦσαν οἱ ἀοράτως δηγχοῦντες αὐτοὺς, καὶ πολυάριθμοι Ἰουδαῖοι ἐμάχοντο μεταξὺ τῶν Ἀράβων. (Ἰδε Chronologie Armenienne τοῦ Κ^{ου} DULAURIER).

Ἀμα μαθὼν τὴν προσέγγισιν ὁ Ἡράκλειος, κατέλιπε τὴν Ἑδεσσαν καὶ ἦλθεν εἰς Δαμασκὸν (τέλος τοῦ 632), ὅθεν διωργάνωσε μὲν τὴν ἀντίστασιν, ἀλλ' οὐδόλως ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν, ὡς κατὰ τοὺς περιδόξους χρόνους τοῦ ἑξαμήρου. Εἰς δὲ τὸν ἀντ' αὐτοῦ πεμφθέντα Σέργιον ἐδόθησαν δυνάμεις ὅλως ἀνεπαρκεῖς, τοσοῦτω μᾶλλον καθ' ὅσον κατείχοντο ἤδη τὸ Σιναῖον ὄρος καὶ πᾶσα ἡ χώρα τῆς Γάζης. Ἡ μάχη ὑπῆρξεν οὐχ ἡττον πεισματώδης, ἀλλ' ὁ Σέργιος «*κτείνεται πρῶτος σὺν τοῖς στρατιώταις, τριακοσίοις οὔσι· καὶ πολλοὺς αἰχμαλώτους λαβόντες, καὶ λάφυρα πολλὰ, ὑπέστρεψαν μετὰ λαμπρᾶς νίκης*». Ταῦτα ὁ Θεοφάνης Σελ. 516. Ὁ δὲ Νικηφόρος ἔτι τραγικώτερον ἀφηγεῖται τὸ τέλος τοῦ Στρατηγοῦ τούτου. «*Κάμηλον οἱ Σαρακηνοὶ ἀποδείραντες, τοῦτον (τὸν Σέργιον) ἐγκατακλείουσι τῇ δορᾷ, καὶ ἐπέρραπτον τῆς βύρσης οὖν κατεσκευασμένης συναπεξηραίνετο καὶ ὁ ἐντὸς ἀπομαρανθεὶς πικρῶς διώλετο*» Σελ. 26.

Ἡ ἐπιτυχία καὶ τῶν λαφύρων ἡ πληθὺς ἀνεψύχωσαν τὸν Καλίφην. Νέα στρατιὰ ὑπὸ τὸν Ἀμροῦ συνηνώθη τῷ Ἀβου-Ὀβεῖδᾶχ, ἐν ᾧ κατέφθανεν ἤδη ὁ Καλὲδ εἰς Συρίαν, ἀφ' οὗ κατέβαλε τὸ Βασιλεῖον τῆς Ἡρας, ὑποτελὲς τῶν Σασσανιδῶν, καὶ τὴν ἀρχαίαν Βαβυλωνίαν. Τῶν Περσῶν διωχθέντων πλέον πέραν τοῦ Τίγριδος, ἡ «μάχαιρα τοῦ Θεοῦ» συνήθροισε τότε πάντας τοὺς πιστοὺς, καὶ ἀκαθέκτως ἐπετέθη κατὰ τοῦ Ἡρακλείου. Πρῶτη ἔπεσεν ἡ Βόστρα δι' αἰσχροῦς προδοσίας τοῦ Τουρμαρχοῦ αὐτῆς Ῥωμανοῦ, ἥς δραματικῶς διηγεῖται τὰς λεπτομερείας ὁ DRAPEYRON Σελ. 341, ταύτην ἠκολούθησεν ἡ Γάζα κατὰ τὸ 633, καὶ τέλος ἐπεφάνησαν οἱ Σαρακηνοὶ πρὸ τῆς Δαμασκοῦ, τοῦ παραδείσου τούτου τῆς Συρίας. «*Ἄφες τὴν χώραν ἣν ἔδωκεν ὁ θεὸς εἰς τὸν προπάτορα ἡμῶν Ἀβραάμ*»· ἐμήνυσεν ὁ Καλὲδ τῷ Ἡρακλείῳ «*Εἰς σὲ ἀνῆκει ἡ ἔρημος, ἀπήντησεν οὗτος, ἄπελθε εἰς τὰ ἴδια*»· (DULAURIER) ἀλλὰ συγχρόνως κατέλιπε τὴν πόλιν, ἀνέπλευσε τὸν Ὀρόντην, καὶ κατεκλείσθη εἰς τὴν Ἑμεσαν. Τότε δὲ ἤρχισε τῆς Δαμασκοῦ ἡ πολιορκία. Ὁ Ἀβδεραχμάν, ὁ Δερὰρ, καὶ ὁ Καλὲδ ὠδήγουν τοὺς ἐπιδρομεῖς, ἐλεπολεῖς ὑπὸ ἐξωμοτῶν κατασκευασθεῖσαι ἔσειον τὰ τείχη, καὶ ἡ ἄλωσις ἐφαίνετο ἐπικειμένη, ὅτε βαγδαῖος ἐπῆλθεν ὁ ἀδελφὸς τοῦ Βασιλέως Θεόδωρος. Αἱ δύο στρατιαὶ συνεκρούσθησαν παρα τὸ Γαθαθᾶ· ἐπὶ στιγμὴν οἱ Ἕλληνες ὑπερίσχυον, ὁ Δερὰρ ἦν ἤδη αἰχμαλῶτος, ἀλλ' ὥρμησεν αἰφνης ὁ Καλὲδ καὶ κατέθραυσε πᾶσαν ἀντίστασιν. Ὁ Θεόδωρος ἐκό-

μισεν αὐτοπροσώπως τὸ θλιβερόν μήνυμα εἰς Ἑδεσσαν, καὶ ὁ Ἡράκλειος ἔφυγε τότε ἀπελπισ πρὸς τὴν Ἀντιόχειαν.

Οὐδένα ἔχων πλέον Ἕλληνα Στρατηγὸν ὁ Ἀναξ, προχειρίζεται μετὰ τοῦτο τὸν Πέρσην Βαάνην, φυγόντα παρ' αὐτῷ μετὰ τῶν υἱῶν τοῦ Σαρβάρου, καὶ ὃν ἀργότερον ἐν μέρος τοῦ στρατοῦ ἀνεκήρυξεν ἐπὶ στιγμὴν Βασιλέα· **«Στασιάσαντες δὲ οἱ τοῦ Βαάνου, Βαάνην προχειρίζονται Βασιλέα καὶ Ἡράκλειον ἀπεκήρυξαν»** Θεοφ. Σ. 517. Οὗτος κατ' ἀρχὰς μὲν **«παραγεγόμενος εἰς τὴν Ἑδεσσαν, συναντᾷ πλῆθος Σαρακηνῶν, καὶ ἀποκτείνας αὐτοὺς καὶ τὸν ἀμυρεύοντα αὐτῶν... ἀπελαύνει ἕως Δαμασκοῦ· κακῆσε παρὰ τὸν Βαρδανήσιον ποταμὸν παραφωσέει»** (Αὐτόθι). Ἀλλ' ἐπέρχεται αὖθις ὁ φοβερός Καλὲδ, ἀνακράζων **«ἐν τῷ ἑτέρῳ κόσμῳ ἀναπανόμεθα καὶ συμβολῆς γενομένης... ἵπτωνται οἱ περὶ τὸν Σακελλάριον»**. Θεοφάν. 518. Φοβερὰ ὑπῆρξεν ἡ καταστροφή αὕτη. Ἀγγελος θεοῦ, λέγουσιν οἱ Σαρακηνοὶ χρονογράφοι, διηλθεν εἰς τὰς τάξεις τῶν ἀπίστων, ὡς ἄλλοτε εἰς τὴν στρατιὰν τῶν Ἀσσυρίων, καὶ πέντε ὄλας ἐθέρισε μυριάδας, ἐν ᾧ 470 μόνον πιστοὺς ἐκάλεσεν ὁ Μωάμεθ εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ. Καὶ τοῦτο μὲν φαίνεται ὑπερβολή, διότι ὁ Θεοφάνης λέγει ῥητῶς **«ἦσαν δὲ ἀμφοτέρων στρατηγῶν χιλιάδες τεσσαράκοιτα»** τοῦ Βαάνου δηλονότι καὶ τοῦ συναδέλφου αὐτοῦ Θεοδώρου τοῦ Σακελλαρίου, ἀλλ' ὅπως δὴποτε δεινотάτῃ ὑπῆρξεν ἡ συμφορὰ, καὶ χιλιάδας σταυρῶν καὶ σημαίων ἔπεμψεν εἰς Μέδιναν ἢ «μάχαιρα τοῦ Θεοῦ.»

Οἱ Ἀραβες ἐπανήλθον ἀμέσως εἰς Δαμασκόν. Ὁ Πατρικίος Θωμᾶς, γαμβρὸς τοῦ Αὐτοκράτορος, ἀνὴρ μεγάλθυμος καὶ πικρότατα συναισθανόμενος τὰ πρόσφατα αἵσχη, προέβη εἰς ἀπηλπισμένην ἔξοδον, καθ' ἣν αὐτὸς μὲν ἀπώλεσεν ἕνα τῶν ὀφθαλμῶν, κατεκόπη δὲ ἡρωϊκῶς μαχόμενον τὸ ἥμισυ τῆς φρουρᾶς. Ἡ ἀτυχὴς μεγαλόπολις παρεδόθη τότε τῷ Ὁβεϊδάχ, ἀλλ' ἡ «μάχαιρα τοῦ Θεοῦ» ὀλίγον ἐσέβετο τὰς σπονδάς. Γέροντες, γυναῖκες, καὶ παιδία κατὰ μυριάδας ἔπεσαν ὡς ἱλαστήριος θυσία τῷ Ἀλλάχ, καὶ τότε μόνον ἐδόθη τοῖς ἐπιζήσασι τριήμερος προθεσμία, ὅπως ἀποσυρθῶσι. Φεύγουσιν οἱ δέλαιοι πρὸς τὴν Λαοδικεῖαν, ἀλλὰ μόλις παρήλθον αἱ τρεῖς ἡμέραι, ὁ Θεομανὴς Καλὲδ παραλαμβάνει τετρακισχιλίους ἵππεῖς, καὶ διώκων καταλαμβάνει αὐτοὺς εἰς χλοερὰν κοιλάδα, ὅπου ἀνεπαύοντο. Ἐν τὸς ὀλίγου ἡ κοιλὰς μεταβάλλεται εἰς λίμνην αἵματος.

Ὁ Θωμᾶς πίπτει πεισματωδῶς ἀνθιστόμενος. Παρ' αὐτὸν ὡραία γυνὴ καταπλήττει πάντας διὰ τῆς πλουσίας αὐτῆς ἐνδυμασίας, καὶ τοῦ ἀτρομήτου θάρρους. Ἦν ἡ σύζυγος αὐτοῦ, θυγάτηρ τοῦ Ἡρακλείου. Ὁ βάρβαρος μαλάσσεται τότε, καὶ πέμπει τὴν νέαν ἡρωίδα εἰς τὸν πατέρα. Δυστυχῶς ἀγνοοῦμεν περὶ τίνος τῶν θυγατέρων τοῦ Ἀνακτος πρόκειται, ἀλλὰ πιθανῶς περὶ τῆς Εὐδοξίας. Τὴν εἰκασίαν ταύτην ἐπικυροῖ ἄλλως καὶ ἡ ἡλικία τῆς ἐν λόγῳ Ἡγεμονίδος, ἐγγράμου ἤδη τυγχανούσης. Ἰδὲ Mer-de-Goeje, Conquête de la Syrie; Leyde 1864.

Μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Δαμασκοῦ, ὁ Ἡράκλειος ὀριστικῶς ἀπέγνω. Ἀπὸ δύο ἐτῶν αἱ προδοσίαι, αἱ ἀποστασίαι, αἱ ἦται διεδέχοντο ἀλλήλας. Αὐτὸς ὁ οὐρανὸς διὰ φοβερῶν σημάτων ἐφαίνετο ἀπειλῶν αὐτόν, καὶ ἤκουε περίε αὐτοῦ πάντας ψιθυρίζοντας, προεξάρχοντος τοῦ ἀδελφοῦ Θεοδώρου καὶ τῶν ἐγγυτάτων συγγενῶν, τὸ τοῦ Δαυὶδ **«ἡ ἁμαρτία αὐτοῦ ἐνώπιον αὐτοῦ διὰ παντός»**. Μετὰ εἰκοσαετὴ ὄλην συμβίωσιν, μετὰ τὴν ἀφесιν τῆς Ἐκκλησίας, μετὰ τοὺς λαμπροὺς αὐτοῦ ἄθλους καὶ τὰς ἔξ αὐτῶν ἐλπίδας, παρίστατο πρὸ αὐτοῦ τὸ παράπτωμα ὑπὲρ ποτε φοβερόν. Οἱ περικλεεῖς αὐτοῦ ἀγῶνες προελείναν ἀπλῶς τὴν ὁδὸν τῶν Σαρακηνῶν, καὶ ὁ ἔθνους ὑπέρμαχος τοῦ Σταυροῦ μετεβάλλετο οὕτω εἰς πρόδρομον τοῦ Μωάμεθ. Ἡ ἰδέα αὕτη ἐβασάνιζεν ἰδίως τὸν εὐσεβεῖ Ἀνακτα κατὰ τὰς μακρὰς τῆς ἀγρυπνίας νύκτας, καὶ τέλος συνεκάλεσεν ἐν τῇ μητροπόλει τῆς Ἀντιοχείας τὴν γνωστὴν μεγάλην Συνέλευσιν. Ὅτε δὲ ἠγέρθη ἀπλούς πρεσβύτες ἐν μέσῳ πάντων ἐκείνων τῶν Ἱεραρχῶν καὶ Μεγιστάνων, καὶ διεκήρυξεν ὅτι ἀπέτιον οἱ Χριστιανοὶ τὴν δίκην βαρέων ὀφλημάτων, ὁ Βασιλεὺς, ἐκλαβὼν τοῦτο ὡς θεῖαν ἀπόφασιν, ἔκλινε ταπεινῶς τὴν κεφαλὴν, καὶ κυρώσας οὕτω τὸ ὀλέθριον δόγμα, ἀπεφάσισε τὴν ἐγκατάλειψιν τοῦ ἱεροῦ ἐκείνου ἐδάφους, ἐφ' οὗ τοσαῦτα ἐπέσυρεν ἡ παρουσία αὐτοῦ δεινά. Ἔσπευσε δ' ἐπομένως εἰς Ἱερουσαλὴμ, ἤρπασε τὸ γνωστὸν γλωσσόκομον, τὸ περιέχον τὸ τίμιον ξύλον, καὶ διηυθύνθη πρὸς τὴν Χαλκηδόνα. Κατὰ πληκτοὶ εἶδον οἱ λαοὶ τοῦ Λιβάνου τὴν παράδοξον συνοδείαν, ὅτε δ' ἀφίκετο εἰς τὰ σύνορα τῆς ὡραίας ἐκείνης, ἀλλ' ἀποφράδος ἐπαρχίας, ἐν ἣ λαμπρῶς ἐξήστραψε καὶ αὖθις ἐμαράνθη πᾶσα αὐτοῦ ἡ δόξα, ἐστράφη πρὸς τὰ ὀπίσω, καὶ **«Χαῖρε, ἀνέκραξε, Συρία, Χαῖρε διὰ παντός»**. Ἰδε Κεδρηνὸν Σ. 426 καὶ Σουΐδαν.

Καὶ ὅτε κατεθραύσθη ὁ Πατρίκιος.

Ὁ Κ^{ος} Παπαρρηγόπουλος λέγει ὅτι μετὰ τὴν ἦτταν ταύτην οὐδόλως πλέον μνημονεύεται ὁ Θεό-

δωρος. Λησμονεῖ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Νικηφόρου, Σ. 26, καθ' ἣν ὁ Βασιλεὺς, ὀργισθεὶς κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ, διότι ἐλοιδορεῖ αὐτὸν ἕνεκεν τῆς Μαρτίνης, εἰς ἣν ἀπέδιδε τὴν τε ἰδίαν ἀποτυχίαν καὶ πάντα τὰ λοιπὰ δεινά, ἐξαπέστειλεν αὐτὸν εἰς Βυζάντιον, *«γράφας τῷ νιῷ Κωνσταντίνῳ τοῦτον ἐπ' ἀθροίσματος λαοῦ ἀτιμίσαντα, ὡς ἐν γρονθῶ κατέχειν.»* Οὐδ' ἦν τοῦτο τὸ μόνον οἰκογενειακὸν σκάνδαλον ἐν τῇ θλιβερᾷ ἐκείνῃ τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ ἐποχῇ. Ὅλιγον ἀργότερον, ἐν ψὶ διέτριβεν εἰς τ' Ἀνάκτορα τῆς Ἱερείας, καὶ πιθανῶς πάσχων ἥδη, συνέλαβεν ὑποψίας κατὰ τοῦ νόθου αὐτοῦ υἱοῦ Ἀθαλαρίχου, καὶ τοῦ Μαγίστρου Θεοδώρου, υἱοῦ τοῦ ὁμωνύμου ἀδελφοῦ, *«καὶ τοῖς μηνύμασι πεισθεῖς, τούτων τὰς ρίνας καὶ τὰς χεῖρας ἐξέταμε, καὶ Ἀταλάριχον μὲν εἰς τὴν νῆσον τὴν λεγομένην Πρίγκηπον ἐξόριστον ἐξέπεμψε, Θεόδωρον δὲ πρὸς τὴν νῆσον τὴν Γανδομελήτην, (τὸ σημερινὸν Gozzo παρὰ τὴν Μελίτην), ἐπιτρέψας τῷ ἐκείσε δονικί, ἥρκα πρὸς αὐτὸν καταλάβει, καὶ τὸν ἕτερον τῶν ποδῶν ἀγγελέσθαι.»* Νικηφ. Σ. 29. Οὕτω, κατὰ παράδοξον ἀντίθεσιν, ὁ θεοσεβὴς καὶ μετάνυμος ἐκείνος Ἀναξ ἐστὶν ὁ πρῶτος εἰσαγαγὼν τὰς ἀπαισίας ταύτας ποινάς, αἵτινες ἀμέσως σχεδὸν ἐφηρμόσθησαν ἐπὶ τῶν φιλάτων αὐτοῦ, τῆς Μαρτίνης καὶ τοῦ Ἡρακλεωνᾶ, ἀργότερον δὲ τοσαύτας κηλιδουσί σελίδας τῆς Βυζαντινῆς ἱστορίας.

Τὸ μέγα πνεῦμα νέφος ἐπεκάλυψε.

Ἡ παραφροσύνῃ αὕτη τοῦ Ἡρακλείου ἐστὶν ἱστορική. Ὁ Νικηφόρος λέγει ὅτι ὁ Ἀναξ ἠυλίζετο ἐν τῷ παλατίῳ τῆς Ἱερείας *«ἐδεδίδει γὰρ ἐπιβῆραι θαλάσῃ, πολλὰ τε ἀξιοῦντες οἱ τε ἄρχοντες καὶ οἱ τῆς πόλεως ἐν τῇ πόλει εἰσελθεῖν, ἔπειθον οὐδαμῶς· ἐν δὲ ταῖς ἐορταῖς μόνους τοὺς νιούς ἐξέπεμπε, καὶ αὐτοὶ ἐπιτελοῦντες ἐν τῷ ἱερῷ τὴν θείαν λειτουργίαν, εὐθὺς πρὸς αὐτὸν ἐξήεσαν· ὡσαύτως καὶ τοὺς ἱππικοὺς ἀγῶνας ἥρκα ἐθεῶντο, πάλιν πρὸς τὸν πατέρα ἀπεχώρουν.»* Ἡ κατάστασις αὕτη διήρκεσεν ἐπὶ πολὺ, ἀλλὰ τέλος *«παρασκευάζουσιν οἱ τοῦ Βασιλέως ἄρχοντες τὸν ἑπάρχον ὡς συναγαγεῖν πλεῖστα πλοῖα, καὶ ἐχόμενα ἀλλήλοις ἐξάψαι, ὥσπερ γεφυρώσει τὸν πορθμὸν τοῦ καλουμένου στενοῦ, κλώνους τε δένδρων καὶ φυλλάσιν ἐκατέρωθεν διατειχίσειν, ὡς μὴδὲ ὀρᾶσθαι παριόντι τὴν*

θάλασσαν· καὶ δὴ τὸ ἔργον εἰς τάχος προὐχώρει, καὶ ὁ Βασιλεὺς ἱππεὺς διὰ θαλάττης ὥσπερ διὰ τῆς ἡπείρου, κατὰ τὰς ἀκτὰς τοῦ λεγομένου κόλπου Φιδαλίας, ἐπεραιούτο.» Νικηφ. 30. Παράδοξος ὄντως πομπὴ ἡ διὰ τῆς τεχνητῆς ταύτης ξηρᾶς εἰς Βυζάντιον καταφθάνουσα. Ὁ παράφρων Βασιλεὺς, ἀκολουθῶν τὸ τίμιον ξύλον, καὶ τερπόμενος ἔτι εἰς τὸν ἦχον τῶν λιτανειῶν, ἃς ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν διέκοπτον οἱ λυγμοὶ τῶν παρισταμένων.

Ἡ ἀσθένεια ὅμως αὕτη ὑπῆρξε παροδική, καὶ τὴν θεραπείαν ἀποδίδωσιν ὁ Κ^{ος} DRAPEYRON εἰς τὰ παρήγορα τοῦ Σεργίου ἐπη. Ὁ Ἡράκλειος, λέγει, ἐπανελθὼν εἰς Βυζάντιον, εὔρε τὸν Σέργιον, ἦτοι τὸ ἥμισυ τῆς ψυχῆς του. Οἱ χρόνοι τῶν εὐκλεῶν ἀγώνων ὥχοντο ἀνεπιστρεπτεῖ, ἀλλ' ἔμενε πάντοτε ἡ ἀνωτάτη διοίκησις· καὶ πράγματι κατὰ τοὺς θλιβεροὺς τούτους καιροὺς ἀνέλαμψεν ἐξόχως ἡ πολιτικὴ περίνοια τοῦ καταπεσόντος ἥρωος. Σ. 354. Πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ἰσχυρισμοῦ τούτου περιγράφει ὁ συγγραφεὺς τὰς μακρὰς διαπραγματεύσεις, αἵτινες κατέληξαν εἰς τὴν παραδοχὴν τῶν Σέρβων καὶ Κροατῶν πρὸς νότον τοῦ Δουνάβεως· θεωρεῖ δὲ τὴν πρᾶξιν ταύτην, ἣν ἄλλοι κατέκριναν, ὡς πόρισμα εὐρείας πολιτικῆς συνέσεως. *«Ἐκ τῶν ὑστέρων κατεδείχθη, λέγει, ὅτι ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ Ἡρακλείου ὑπελόγισε τὰς περιστάσεις μετὰ θαυμασίας δευδερκείας, τὸ δ' ἔργον αὐτοῦ συνεπλήρωσε Κάρολος ὁ Μέγας.»* Σ. 359. Τῇ ἀληθείᾳ δὲ ἀποκλίνομεν πρὸς τὴν γνώμην ταύτην, μανθάνοντες παρὰ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου Κεφ. 31, ὅτι μόνοι οἱ Κροάται προσήνεγκον εἰς τὸ Κράτος ἐξακισμυρίους ἱππεῖς καὶ δεκακισμυρίους πεζοὺς.

Φρονῶν ματαίαν πλέον πᾶσαν ἄμυναν.

Οἱ ἐπίλοιποι μεταξὺ Χριστιανισμοῦ καὶ Ἰσλαμισμού ἀγῶνες μέχρι θανάτου τοῦ ἡμετέρου ἥρωος παροδικῶς μόνον κατ' ἀνάγκην ἐν τῷ ἡμετέρῳ δράματι μνημονεύονται, διό καὶ σύντομος γενήσεται αὐτῶν ὡδε μνεία, πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ἀληθοῦς ἱστορίας, ἐξ ἧς ἀνέθορε τὸ ἔργον τῆς φαντασίας.

Τὸν Ἀβουβάχαρ διεδέχθη ὁ Ὁμάρ, ἡ Οὐμαρος κατὰ Θεοφάνην, ὁ τοῦ Προφήτου ἐπιστήθιος, καὶ διὰ θαύματος μυηθεὶς, ὁ ἅγιος Παῦλος καὶ ἀληθὴς ἰδρυτὴς τοῦ Ἰσλαμισμού. Μόλις ἀναγνωρισθεὶς Καλίφης, ἀφήρесе οὗτος τὴν μάχαιραν τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τοῦ αἱμοβόρου Καλὲδ, καὶ παρέδωκεν αὐτὴν εἰς τὸν μεγάλου Ὁβεῖδᾶχ. Ὁ Καλὲδ ὑπέκυψεν ἀγογγύστως, ὡς οἰκαιοθελῶς ἀπεσύρθη ὁ Ἀβουβάχαρ, χάριν τοῦ κοινού συμφέροντος. Ἐν τῷτοις, ὡς ἐκ τῶν γεγο-

νότων τούτων, ἐχαλαρώθη πῶς ἡ ὁρμή τῶν Σαρακηνῶν, οἵτινες ἀπώλεσαν ἐν ἔτος ἐκπορθοῦντες τὰς παρὰ τὸν ἄνω Ὀρόντην πόλεις καὶ τὴν Ἑμεσαν. Ὁ Ἡράκλειος ἀνεθάρρησε. Τοῦ ἐπιτρόπου τῆς Ὀσροηνῆς, Ἰωάννου τοῦ Κατέα, ἐλθόντος πρὸς τὸν Ἰάδον (Jezid) ἐν Χαλκηδόνι, καὶ ὑποσχεθέντος δέκα μυριάδας νομισμάτων ἐτησίως ὅπως μὴ διαβῇ οὗτος τὸν Εὐφράτην, ὁ Ἄναξ ἀπεκήρυξε τὴν αἰσχροὺς συνθηκολογίαν, καὶ ἀντικατέστησε τὸν Κατέαν διὰ τοῦ Πτολεμαίου. Θεοφάνης, 521. Οὗτος δὲ καὶ ὁ Πέρσης Στρατηλάτης Ῥουσάμ συνηνοήθησαν ἀμέσως χάριν τῆς κοινῆς ἀμύνης, ἐν ᾗ ὁ Ἡράκλειος, κατὰ τοὺς Σαρακηνοὺς χρονογράφους, παρέταττεν αὐθις μετ' ἀπιστεύτου δραστηριότητος διακοσίας τεσσαράκοντα χιλιάδας ἀνδρῶν, ὧν τὴν ἀρχηγίαν ἐνεπιστεύθη εἰς Στρατηλάτην ἔξοχον, τὸν Ἀρμένιον Μανουήλ. Ἐν τῇ πρωτοπορείᾳ ἐτάχθη ὁ Ἰαβάλας, Βασιλεὺς τῶν ἐκχριστιανισθέντων Ἀράβων τοῦ Γασσάν, ὅστις διετέλει εἰς φιλίας μετὰ τοῦ Αὐτοκράτορος σχέσεις.

Ἀλλὰ δυστύχως ὁ Ὀμάρ κατενόησε τοῦ Ἡρακλείου τὰ σχέδια, καὶ διαιρέσας τὰς δυνάμεις αὐτοῦ, κατέλαβε τὸν τε Ἰορδάνην καὶ τὸν Εὐφράτην, ὅπως παρακλώσῃ τὴν ἔνωσιν τῶν Ἑλλήνων καὶ Περσῶν. Μετὰ δὲ τοῦτο, προσβαλὼν ἕκαστον τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ χωρὶς μετ' ὁρμῆς ἀκαθέκτου, ἐνίκησεν ἀμφοτέρους περιφανῶς κατὰ τὸν αὐτὸν μῆνα Νοέμβριον τοῦ 636, καὶ κατέθραυσε συγχρόνως τὸ τε Κράτος τῶν Σασσανιδῶν καὶ τὸ τῶν Ἑλλήνων ἐν Ἀσίᾳ. Καὶ τὸ μὲν Ἀραβικὸν καὶ Περσικὸν ἱππικὸν συνητήθησαν ἐν τῇ πεδιάδι τοῦ Καδεσίᾳ, πρὸς τὸ ἀνατολικὸν τῆς ἐρήμου ἄκρον. Τοὺς Ἀραβας διψκεὶ ὁ Σαῖδ, εἰς τῶν αὐστηροτέρων καὶ τολμηροτέρων ὁπαδῶν τοῦ Προφήτου, ἐν ᾗ ἦγε τοὺς Πέρσας ὁ Ῥουσάμ, μαθητὴς τοῦ Σαρβάρου, γενναῖος, ἀλλ' ἄβρόδαις καὶ ἀλαζύν. Τρισμύριοι μαχηταὶ παρετάχθησαν ἀπέναντι δεκακισμυρίων, καὶ τρεῖς ὅλας ἡμέρας διήρκεσεν ὁ πεισματώδης ἀγών. Κατὰ τὴν **ἡμέραν τῆς ἐπικουρίας** προσήλθον ἑξακισχίλιοι Σύριοι πρὸς βοήθειαν τῶν Σαρακηνῶν, κατὰ τὴν **ἡμέραν τῆς συγχύσεως** συνεπλάκησαν ἀτάκτως καὶ μανιωδῶς τὰ δύο στρατεύματα, καὶ τέλος κατὰ τὴν **ἡμέραν τῶν ὠρυγῶν** ἀντήχησαν αἱ ἄγριαι κραυγαὶ τῶν Περσῶν, οἵτινες μάτην ἡμύνοντο κατὰ νυκτερινῆς τῶν Σαρακηνῶν ἐφόδου. Ὅτε δὲ προέκυψεν ἐκ τῆς φοβεράς ἐκείνης νυκτὸς ἡ αὐτὴ, ἐφώτισε τὸν ἐντελὴ θρίαμβον τοῦ Μωάμεθ ἐπὶ τοῦ Ζυροάστρου. Βιαία καταγίς, ἐγερθεῖσα τότε, διηκούλυε τὴν διαρπαγὴν τῶν θησαυρῶν τοῦ Ῥουσάμ, καὶ οἱ Ἀραβες ἐπεδείκνυν μετ' ὀλίγον τρόπαια τιμαλφῆ, τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ καὶ τὴν ἱερὰν τῶν Σασσανιδῶν σημαίαν.

Παράδοξος τῆς μοίρας τροπὴ· ὁ Ἡράκλειος ἥνοιξεν ἰδίᾳ χειρὶ τὸν λάκκον, εἰς ὃν ἐθάπτοντο, ἀφ' οὗ μετεβλήθησαν εἰς συμμαχικάς, αἱ τελευταῖαι τοῦ Περσικοῦ Κράτους δυνάμεις, καὶ μετετρέποντο οὕτω πάντες οἱ ἀρχαῖοι θρίαμβοι εἰς ἥττας, καὶ οἱ παιᾶνες εἰς θρήνους. Ὁ Θεοφάνης διὰ τῶν ἐξῆς ὀλίγων ψάλλει τὸν ἐπιτάφιον τοῦ ἀρχαίου Κράτους τῶν Σασσανιδῶν **«Τούτῳ τῷ ἔτει ἐπεστράτευσαν Σαρακηνοὶ κατὰ Περσίδος... καὶ νικήσαντες κατὰ κράτος, πάντας τοὺς Πέρσας ὑπέταξαν. Ὀρμίσδας δὲ ὁ τῶν Περσῶν Βασιλεὺς φυγῇ χρησάμενος ἐπὶ τοὺς ἐνδοτέρους Πέρσας εἰς τὰ Βασίλεια ἐχώρει. Οἱ δὲ Σαρακηνοὶ ἡμίλωτευσαν τὰς τοῦ Ὀρμίσδου θυγατέρας μετὰ πάσης τῆς βασιλικῆς ἐπισκευῆς»** Σελ. 522.

Ὁ δὲ Μανουήλ ἐξελέξατο πεδῖον μάχης ἀναμνήσκον τὰς λαμπρὰς τοῦ Ἡρακλείου ἡμέρας. Ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς διέβη τὸν Ἰορδάνην εἰς Γενησαρέτ, καὶ κατηυλίσθη παρὰ τὸν Ἱερομίακα. Ἠκολούθει ἄρα τὰ σεπτὰ τοῦ Σωτήρος ἴχνη, οὗ ἔσπευδε καὶ αὐθις ἐκδικητῆς. Εἰς τὸν ὀρίζοντα ἐφαίνετο τὸ ὄρος Θαβὺρ ἀνακαλοῦν ἱεράς ἀναμνήσεις· ἀλλὰ, φεῦ, ἀμυδρὸν πλέον ἔκαie τὸ πῦρ τοῦ πρώτου ἐνθουσιασμοῦ. Ἐν τούτοις ὁ Ἰαβάλας, συναντηθεὶς πρὸς τὸν Καλῆδ, κατεθραύσθη ἀμέσως. Εἰς τὴν «μάχαιραν τοῦ Θεοῦ» ἀνετέθη τότε ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ. Καὶ πράγματι κατὰ τοῦ ἀπειραρίθμου Βυζαντινοῦ πεζικοῦ ἑλπίς τις ὑπῆρχε μόνον δι' ἀκαθέκτου τοῦ Ἀραβικοῦ ἱππικοῦ προελάσεως. Ὁ Ὀβεῖδᾶχ ἀπεσύρθη μετριοφρόνως εἰς τὴν ὑστεροπορείαν, ὅπως καταστείλῃ τοὺς φυγάδας. Εἶχε δὲ μετ' αὐτοῦ τὴν ἀδελφὴν τοῦ Δεράρ, καὶ τὰς λοιπὰς ἐκεῖνας Σαρακηνὰς ἀμαζόνας, ὧν τὴν δεξιότητα περὶ τὸν χειρισμὸν τοῦ τόξου καὶ τῆς λόγχης καλῶς ἐγνώριζον οἱ φυγάδες τῆς Βόστρας καὶ τοῦ Γαβαθᾶ. Γενικευθείσης τῆς μάχης, οἱ Ἀρμένιοι τοξόται ἐπὶ μακρὸν ἀνέστειλαν τὴν ὁρμὴν τῶν Ἀράβων. Τοσαύτη αὐτῶν ἡ εὐθυβολία, ὥστε ἐξώρυξαν τὸν ὀφθαλμὸν ἐπτακοσίων Σαρακηνῶν, δι' ὃ καὶ παρὰ τῶν χρονογράφων καλεῖται αὕτη **ἡμέρα τῆς τυφλώσεως**. Ἡ τροπὴ ἐφαίνετο μάλιστα ἐπικειμένη, ἀλλ' ὁ Ὀβεῖδᾶχ ἀνεψύχωσεν αὐθις τοὺς ὁπαδοὺς τοῦ Προφήτου. Μακρὸς καὶ πείσμων ὑπῆρξε μετὰ τοῦτο ὁ ἀγών. Ἀλλὰ τέλος, ἀφ' οὗ ἔπεσαν δεκακισμύριοι ὅλοι Χριστιανοί, οἱ λοιποὶ κατελήφθησαν ὑπὸ πανικοῦ ἀκατασχέτου. Ὁ φοβερός τῆς Παλαιστίνης ἥλιος κατέκαιεν αὐτοὺς, καὶ τοῦ Ἱερομιάκος αἱ διψῶσαι ἄμμοι ἔπινον τὸ αἷμα τῶν θυμάτων. Κατὰ τὸν Θεοφάνην **«Ἀνέμουν δὲ πνεύσαςτος κατὰ Ῥωμαίων νότον, μὴ δυνη-**

θέντες ἀντωπῆσαι ἐχθροῖς διὰ τὸν κοριορτόν, ἡττῶνται· καὶ ἑαυτοὺς βάλλοντες εἰς τὰς στενόδους τοῦ Ἱερμοχθοῦ ποταμοῦ, ἐκεῖ ἀπώλοντο ἄρδην» Σ. 518. Ἀλλὰ μετὰ πολὺ μείζονος λεπτομερείας διηγείται τὰ τῆς κρίσιμου ταύτης μάχης ὁ Σηπαῖος. Ὁ Μανουὴλ μόλις διεσώθη εἰς μίαν τῶν Μονῶν τοῦ Σινᾶ, ἀπὸ τῆς στιγμῆς δ' ἐκείνης ἢ Ἀνατολὴ πᾶσα ἀνήκει τῷ Μωάμεθ.

«Λαοὶ εἰσέλθετε εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, ἣν ἐδώρησεν ἡμῖν ὁ θεός.» Τὸ ῥητὸν τοῦτο τοῦ Κορανίου ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης κατέστη τὸ κύριον τῶν Ἀράβων μέλημα. Κατελθὼν τὴν δεξιὰν τοῦ Ἰορδάνου ὄχθην ὁ Ὁβεϊδάχ, περιέβαλε τὴν ἱερὰν πόλιν, ἀλλ' ὁ Πατριάρχης Σωφρόνιος ἀντέστη γενναίως ἐπὶ τέσσαρας ὅλους μῆνας, καὶ τέλος ἐδήλωσεν ὅτι παραδίδεται εἰς χεῖρας μόνον τοῦ Καλίφου. Ὁ Ὁμάρ ὑπήκουσε, καὶ διασχίσας τὸ νέον καὶ λαμπρὸν αὐτοῦ Κράτος, ἀφίχθη πρὸ τῆς Ἱερουσαλὴμ, ἀλλ' ὡς ἀπλοῦς προσκυνητῆς μάλλον ἢ ὡς δορυκτῆτῳ. Τότε ὁ Σωφρόνιος «λόγον ἔλαβε πάσης Παλαιστίνης ἀσφαλέστατον. Εἰσελθὼν δὲ Οὐμαρος εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, τριχίνοις ἐκ καμῆλων ἐνδύμασιν ἐνδεδυμένος ἐρρυπωμένοις» ἐζήτησε τὸν Ναὸν τοῦ Σολομῶντος, ὃν ἐβούλετο «προσκυνητήριον ποιῆσαι τῆς αὐτοῦ βλασφημίας.» Ὁ Πατριάρχης μάτην προσήνεγκεν αὐτῷ καθαρὸν ἔνδυμα καὶ σινδόνιον, ὅπως μετ' αὐτῶν εἰσέλθῃ εἰς τὸν ἱερὸν χώρον, ἐκεῖνος «οὐκ ἠρέχετο ἐνδύσασθαι αὐτά· μόγις οὖν ἔπεισε φορέσαι ἕως οὗ ἐπλήθησαν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ... καὶ ἐγόρεσε τὰ ἴδια». Τοῦτο ἰδὼν ὁ εὐσεβὴς Πατριάρχης, ἀνέκραξεν ἐν ἀδημονίᾳ «Τοῦτο ἐστὶν ἐπ' ἀληθείας τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, τὸ ῥηθὲν διὰ Δαυὶδ τοῦ Προφῆτου, ἐστὼς ἐν τόπῳ ἁγίῳ» πολλοῖς τε δάκρυσι τὸ Χριστιανὸν φῶλον ἀπωδύρετο τῆς εὐσεβείας ὁ πρόμαχος» Θεοφάν. Σ. 520.

Σχεδὸν συγχρόνως μετὰ τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐπιπτεν ἡ Κτησιφῶν, ἡ ἱερὰ πόλις τῶν Μάγων, εἰς χεῖρας τοῦ Σαῖδ. Ὁ Ὁμάρ περιεβλήθη πρὸς στιγμὴν τὴν τιάραν τοῦ Χοσρόου, καὶ εἶτα ἀπέρριψεν αὐτὴν μετὰ περιφρονήσεως. Οἶον θέαμα διὰ τὸν Ἡράκλειον. Πρὸ ἐννεαετίας πορθήσας τὸ Δασταγέρδ, καὶ ἀναστηλώσας πρὸ ὀκταετίας τὸν Σταυρὸν εἰς τὸ Γολγοθᾶ, ἡλιζεν ὅτι, διὰ τῆς συγχρόνου ἐξολοθρεύσεως τῶν Ῥαββίνων καὶ Μάγων, ἐξησφάλιζε τὴν παγκόσμιον πλεόν κυριαρχίαν τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἰδοὺ μετὰ βραχεῖς μόλις ἐνιαυτοὺς ἐμεσουράνει ἡ ἡμισέληνος.

Ὁ Ὁβεϊδάχ καὶ ὁ Καλέδ ἔσπευσαν τότε πρὸς τὴν Βέρροιν (τὸ Χαλέπιον), ὅπου προσήλθον ἐπίσης ὁ Ἰάδος καὶ ὁ Ἀμροῦ, ἀλλ' εὗρον ἐκεῖ παράδοξον ἀντίπαλον τὸν Διοικητὴν Ἰουκκίαν, ὅστις κατ' ἀρχὰς συνετέλεσεν ἡρωϊκῶς εἰς τὴν ἀμυναν τῶν παραλίων πόλεων, καὶ εἶτα ἡσπᾶσθη αἰφνης τὸν Ἰσλαμισμὸν, εἰς ὃν παρέσχε διὰ τῆς ἀλλοκότου αὐτοῦ δεξιότητος καὶ πονηρίας ἐξόχους ὑπηρεσίας. Τὰ περὶ τοῦ ἀσυνήθους τούτου ἀνθρώπου ἀφηγείται λεπτομερῶς ὁ LEBEAU.

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἀπεβιβάζετο εἰς Σελεύκειαν ὁ νέος Κωνσταντῖνος, ἡ ἐσχάτη αὐτῆς τοῦ Ἡρακλείου ἐλπίς, καὶ ἀναβάς τὸν Ὀρόντην, ἐκλείετο εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, τὴν περιδοῦσαν πρωτεύουσαν τῆς Ἀνατολῆς. Ἐκεῖ προσήλθεν ὁ Ἰουκκίνας, καὶ ἀποκλαύσας ὑπόουλως τὴν ἀποστασίαν αὐτοῦ εἰς τοὺς πόδας τοῦ νέου Αὐτοκράτορος, ἔτυχε συγγνώμης. Ἀλλ' ὁ προδότης συνηννοήθη τότε μετὰ τῶν ἐχθρῶν, καὶ ἀφ' οὗ, καταλαβόντες οὗτοι τὴν σιδηρὰν γέφυραν ἐφάνησαν ὑπὸ τὰ τείχη, ἐξώρμησεν αἰφνης μετὰ πάντων τῶν αἰχμαλώτων, ἐν οἷς καὶ ὁ φοβερός Δεράρ. Οἱ Ἕλληνες ἄχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἐμάχοντο γενναίως ἐν τῇ πεδιάδι τῆς Ποσηνῆς, ἀλλὰ νομίσαντες τότε ὅτι προσεβάλλοντο ἐκ τῶν ὀπισθεν ὑπ' αὐτῶν τῶν πολιτῶν, ἐτράπησαν εἰς ἄτακτον φυγὴν, ἀφέντες ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης χιλιάδας ὅλας νεκρῶν, ὧν ἐδείκνυντο οἱ σκελετοὶ μετὰ ἔξ ἔτι αἰώνας. Τέλος δὲ παρεδόθη ἡ πόλις ἀποτίσασα τριακοσίας χιλιάδας χρυσῶν, καὶ ὁ Κωνσταντῖνος ἔφυγεν εἰς Καισάρειαν, τὴν 23 Ἰανουαρ. 638.

Ἐν τούτοις, τῶν Ἀράβων στερομένων στόλου καὶ τῶν Ἑλλήνων θαλασσοκρατούντων πάντοτε, δυνατὴ ἀπέβαινε ἀκόμη ἡ διατήρησις τῶν παραλίων πόλεων, πολυτίμων ἰδίως ὡς ὀρμητήριον μελούσης στρατείας. Τοῦτο κατῴρθωσεν ἄλλοτε ὁ Νικητάς κατὰ τὴν εἰσβολὴν τοῦ Σαρβάρου, ἀλλ' ὁ νέος Κωνσταντῖνος ἐστέρετο πασῶν τῶν μεγάλων τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἀρετῶν. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν προέβη εἰς διαπραγματεύσεις μετὰ τοῦ Ἀμροῦ, ἀλλὰ τέλος παρετάχθη. Ἀτρώμητος Ἕλλην Μεγιστὰν ἐξήλθε τότε τῶν τάξεων, προκαλὼν τὸν γενναϊότερον τῶν Ἀράβων. Τρεῖς, δεχθέντες τὴν μονομαχίαν, κατεσφάγησαν, καὶ προέβη ἔσχατος ὁ Σαρακηνὸς ἥρως Σεργιαβήλ. Ἀλλ' ὑπέκυπτε καὶ οὗτος, ὅτε ἵππεύς, ἐξορμήσας αἰφνης τῶν χριστιανικῶν τάξεων, ἀποκόπτει τὴν κεφαλὴν τοῦ νικητοῦ, καὶ φεύγει δρομαῖος πρὸς τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἰσλάμ. Ἦν ὁ Τολεῖας, εἰς τῶν ψευδοπροφητῶν ἐκείνων τῶν καταφυγόντων παρὰ τῷ Ἡρακλείῳ. Εἰς τὴν θέαν ταύτην οἱ Βυζαντινοὶ ταραττόνται, καὶ φεύγουσι σχεδὸν ἄνευ ἀντιστάσεως. Ἀφ' ἐτέρου ὁ Ἰουκκίνας ἐξηκολούθει

διὰ τοῦ δόλου καταλαμβάνων τὰς πόλεις. Πότε παριστάμενος ὡς Στρατηγὸς τοῦ Ἡρακλείου καὶ πότε ὡς ἀπόστολος τοῦ Καλίφου, κατεῖχεν ἥδη τὴν Τρίπολιν καὶ τὴν Τύρον. Ὁ νέος Κωνσταντῖνος, καταλιπὼν τὸ θέατρον τῶν ἀλλεπαλλήλων αὐτοῦ ἀποτυχίων, ἐπανῆλθε τότε εἰς Βυζάντιον. Τὴν δὲ πτώσιν τῆς Καισαρείας ἠκολούθησεν ἀμέσως ἡ τῆς Βηρυττοῦ καὶ τῆς Ἰόππης, ὥστε ὀριστικῶς ἀπώλεσαν πλέον οἱ Χριστιανοὶ τὴν κοιτίδα τοῦ θρησκεύματος αὐτῶν, ἐφ' ἧς ἄρχει ἀκόμη μετὰ δώδεκα ὅλους αἰῶνας τὸ λάβαρον τοῦ Προφήτου. Ὡσεὶ δὲ πρὸς κύρωσιν τοῦ γεγονότος τούτου, ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ Ναοῦ τοῦ Σολομῶντος ἀνήγειρεν ὁ Ὁμάρ τὸ περίφημον αὐτοῦ τέμενος, ὅπερ ὑφίσταται ἔτι, καὶ ὅπου οἱ μὲν Χριστιανοὶ δεικνύουσι τὸν βράχον, ἐφ' οὗ ἀνέπαυσε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ὁ Ἰακώβ, οἱ δὲ Ὁθωμανοὶ τὰ ἴχνη τοῦ ποδὸς τοῦ Μωάμεθ· ἀλλὰ τὸ κτίσμα διαρκῶς κατέπιπτε. Τότε δὲ εἶπον οἱ Ἰουδαῖοι «ὅτι ἐὰν τὸν σταυρὸν τὸν ὄντα ἐπάνω τοῦ ὄρους τῶν Ἑλαιῶν οὐκ ἀπάρητε, οὐ στίχει τὸ κτίσμα... διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν πολλοὺς σταυροὺς κατήγαγον οἱ μισόχριστοι» Θεοφ. 514.

Τὸ ἐπόμενον ἔτος δεινὴν ὑπέστησαν ἀπώλειαν οἱ Ἀραβες, θανόντων τοῦ Ὁβεϊδάχ καὶ τοῦ Ἰάδου, διὸ καὶ καλεῖται παρὰ τοῖς χρονογράφοις **ἔτος τῆς θνησιμότητος**. ἀλλ' οἱ λοιποὶ Ἐμίραι ἀκατασχέτως εἰσέβαλον εἰς Μεσοποταμίαν. Καταλαβόντες δὲ τὴν Ἐδεσσαν, τὴν Δάραν, καὶ τὴν Νίσιβιν, καὶ πορθήσαντες τὴν Ἀμίδαν, διεχύθησαν εἰς Ἀρμενίαν, ἥτις ὀλίγον ἀντέστη. Οὕτω δὲ ἡ χώρα, περὶ ἧς ἐπὶ ἑπτὰ αἰῶνας ἦρσαν Ἕλληνες καὶ Πέρσαι, περιήλθεν ἀναιμωτὶ εἰς ἔθνος ἡμιβάρβαρον καὶ νεοφανές. Ἡ πόλις τῆς Βασόρας, ἰδρυθεῖσα τότε, κατέστη ταχέως τὸ κυριώτατον ἐμπορεῖον τῆς Ἀσίας, τὴν δὲ καταστραφεῖσαν Κτησιφῶντα διεδέχθη ἡ Κούφα, ἔδρα τῶν πρώτων Καλιφῶν πρὸ τοῦ Βαγδατίου.

Μετὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς Συρίας, τῆς Παλαιστίνης, καὶ τῆς Μεσοποταμίας, μόνῃ πλέον ἀπέμεινεν εἰς τὸ Κράτος ἡ ἀφνειὰ Αἴγυπτος, ἣν κατέκουν ἕξ ἑκατομύρια, καὶ ἥτις εἶχε διςμυρίας πόλεις καὶ κώμας. Δυστυχῶς δὲ καθ' ἣν στιγμὴν ἔστρεψε πρὸς αὐτὴν ὁ Ὁμάρ τὰ βλέμματα, ἥκιστα εὐάρεστος ἦν ἡ ἐσωτερικὴ τῆς χώρας κατάστασις. Οἱ τὰς πόλεις πληροῦντες ὀρθόδοξοι ὑπάλληλοι, καὶ ἄλλοι Ἕλληνες, οἱ ἐπικαλούμενοι **μελκίται** ἢ βασιλικοὶ, κατεπίεζον τοὺς ἰθαγενεῖς ἢ **Κόπτας**, οἵτινες ἦσαν πάντες Μονοφυσιταί, καὶ ἀπεκλήθησαν **Ἰακωβῖται** ἀπὸ τινος τῶν ἀνορθωτῶν τῆς αἱρέσεως ἐκείνης, Ἰακώβου τοῦ Βαραδαίου. Ἐπειδὴ δὲ οἱ νόμοι πολυειδῶς κατέδωκον τοὺς αἰρετικούς, ἔτρεφον οὗτοι ἄσπονδον

κατὰ τῆς Βυζαντινῆς διοικήσεως μῖσος. Ἐν τούτοις ὁ Πατριάρχης Κύρος, προβλέπων τὴν ἐπίθεσιν, καὶ μικρὰν ἐλπίζων ἐκ Βυζαντίου ἀντίληψιν, προβαίνει εἰς παράδοξον πρὸς τὸν Καλίφην συνθηκολογίαν. Ὑπόσχεται αὐτῷ δηλονότι διακοσίας χιλιάδας χρυσῶν ἐτησίως, καὶ ὡς σύζυγον τὴν θυγατέρα τοῦ Ἡρακλείου Εὐδοξίαν, τὴν ποτὲ μετὰ τοῦ Ζιεβήλ μνηστευθεῖσαν· ἤλπιζε δὲ ὡς συνέπειαν τοῦ πρωτοτύπου τούτου συνοικεσίου, οὐ μόνον τῆς Αἰγύπτου τὴν διάσωσιν, ἀλλὰ καὶ τοῦ Καλίφου τὸν προσηλυτισμὸν. «**Κατεγγνηθῆναι αὐτῷ Εὐδοξίαν τὴν Αἰγυῦσταν... ὥς ἐντεῦθεν καὶ τῷ θεῷ λοῦτρῷ βαπτισθησομένῳ καὶ Χριστιανῷ χρηματίσοῦντι**» Νικηφ. 28. Ἀλλ' ὁ Αὐτοκράτωρ ἀπέρριψε μετ' ἀγανακτήσεως τὴν πρότασιν, καὶ μετακαλεσάμενος εἰς Βυζάντιον τὸν Πατριάρχην «**ἐν αἰτίᾳ μεγάλη εἶχεν, ὥς τὰ τῆς Αἰγύπτου πάσης Σαρακηνοῖς προέμενον πράγματα... καὶ τῷ Ἀμβρῳ, τῷ τῶν Σαρακηνῶν φυλάρχῳ, συμβουλευσάντα τὴν τοῦ Βασιλέως κατεγγνηθῆναι θυγατέρα**» Αὐτ. 30.

Πράγματι ὁ Ἀμροῦ ἐπεφάνη μετ' οὐ πολὺ εἰς τὸ Πηλούσιον, τὴν κλεῖδα ταύτην τῆς Αἰγύπτου, ἧς ἡ ἄλωσις ἀπησχόλησεν αὐτὸν ἕνα μῆνα. Σχεδὸν συγχρόνως κατέπλευσεν ἐκ Βυζαντίου, μεθ' ἱκανῆς δυνάμεως, ὁ Αὐγουστάλιος Μαρνανός, δν ὁ Θεοφάνης συγχέει πρὸς Μανουὴλ τὸν Ἀρμένιον. Πρὸς τοὺς Σαρακηνοὺς, οἵτινες προσήλθον ὑποτιθέντες ὅτι κομίζει τὸ χρυσίον, ἀπήντησεν οὗτος ὑπερηφάνως· «**Οὐκ εἰμὶ ἐγὼ Κύρος ὁ ἄσπλος, ἵνα τέλη ὑμῖν παράσχω· ἀλλ' ἐγὼ ἔροπλος εἰμὶ**» Θεοφ. 519. Λόγοι εὐγενεῖς, ἀλλὰ πρὸς οὐδὲν δυστυχῶς ὀλίγον συνεφώνησαν αἱ πράξεις, καθ' ὅσον ὀλίγον ἀργότερον ὁ Ἕλλην Στρατηλάτης, ἡττηθεὶς κατὰ κράτος, μόλις διεσώθη μετὰ τινων ὁπαδῶν εἰς Ἀλεξάνδρειαν.

Ὁ Ἀμροῦ ἐβάδισε τότε πρὸς τὸ Μισὶρ (Καῖρον), τὴν Κοπτικὴν ταύτην μητρόπολιν τὴν ἀνεγερθεῖσαν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς Μέμφιδος. Ὁ διοικητὴς αὐτῆς Μουκαυκάς, προεξάρχων Ἰακωβίτης, ἔμεινεν ἐπὶ πολὺ ἀμφίρροπος, τὸν στρατὸν αὐτοῦ αἰδοῦμενος. Ἀλλὰ τέλος ἔπεισεν αὐτὸν περὶ τοῦ ματαίου πάσης ἀντιστάσεως, καὶ ἀθροίσας ἐν τῇ ἐπὶ τοῦ Νείλου νήσῳ Ῥόδα, προέβη εἰς ὀριστικὴν μετὰ τῶν Σαρακηνῶν συνθηκολογίαν. Ἡ Αἴγυπτος ἐκηρύττετο δι' αὐτῆς φόρου ὑποτελής, ἀλλ' οἱ Ἰακωβῖται ἀπηλλάσσοντο τῶν ὀρθοδόξων. Τοιαύτη τῶν θρησκευτικῶν παθῶν ἡ τύφλωσις! Ἡ εἰς τὴν ἡμισέληνον ὑποδούλωσις ἐωρτάσθη ὑπὸ τῶν Κοπτῶν μετὰ παραφόρου ἐνθουσιασμοῦ, ὡς λύτρωσις ἐκ μισητοῦ

ζυγού. Ὁ Μονοφυσίτης Πατριάρχης Βενιαμὶν ἐξῆλθε τότε τῆς ἐρήμου, ὅπου ἀπὸ καιροῦ ἐκρύπτετο, καὶ τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἡσπάσθησαν οὐ μόνον τὰ ἔξαλλα πλήθη, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Ἄμρου, ἐπιτήδειος ὅσον καὶ μεγάλυμος. Ὅρα Γίββωνα Κεφ. 54.

Μόνη ἐλευθέρα ἔμεινεν εἰσέτι ἡ Ἀλεξάνδρεια. Ἡ βασιλὶς αὕτη τῆς μεσογείου μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Καρχηδόνος περιεῖχε «τετρακισχίλια ἀνάκτορα, τετρακισχίλια βαλανεῖα, τετρακόσια θέατρα, καὶ δωδεκακισχίλια μαγαζεῖα» (Ἄμρου παρὰ Γίββωνι). Ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερον, κατέχουσα στενὴν λωρίδα γῆς μεταξὺ τῆς θαλάσσης καὶ τῆς Μαρεώτιδος λίμνης, ἐν ᾧ ἄφ' ἑτέρου ἦν ἀφθόνης ἐφωδιασμένη διὰ τε τροφίμων καὶ διὰ παντοειδῶν μηχανημάτων καὶ πολεμοφοδίων, ἐφαίνετο ἀπόρθητος. Καὶ πράγματι δεκατέσσαρας ὅλους μῆνας διήρκεσεν ἡ ἡρωϊκὴ ἄμυνα, καὶ δισμύριοι ἔπεσαν τῶν Σαρακηνῶν· ἀλλὰ τέλος ἐξητλήθησαν καὶ τὰ ἔσχατα μέσα. Ὁ Ἡράκλειος, ἡμιθανὴς πλέον, ἅμα ἤκουσε τὴν ἀλγεινὴν εἶδησιν, ἐνεθυμήθη τὰς προτάσεις τοῦ Κύρου, ὅστις ἐνεφανίσθη μετ' ὀλίγον εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἐμίρου, καὶ ὑπεραπολογούμενος ὡς ἀναίτιος τῆς προτέρας παραβάσεως, προέτεινε τὴν δι' ὅρκων βεβαίωσιν τῶν ἀρχαίων συμφωνιῶν. Ἀλλ' οἱ Σαρακηνοί, δεικνύοντες παρακείμενον ὀβελίσκον, ἠρώτησαν αὐτόν. *«Δύνη τὸν παμμεγέθη τοῦτον στύλον καταπιεῖν; Ὁ δὲ εἶπεν· οὐκ ἐνδέχεται. Οἱ δὲ εἶπον· οὐδὲ ἡμῶν ἐνδέχεται ἀναχωρῆσαι τῆς Αἰγύπτου ἔτι»* Θεοφάνης, 519. Πράγματι ὀλίγον ἀργότερον παρεδίδοτο ἡ Ἀλεξάνδρεια ἄνευ ὄρων, καὶ ἡ πλειονότης τῶν κατοίκων ἔφευγεν εἰς Βυζάντιον. Οὕτω δὲ χίλια περίπου μετὰ τὴν ἰδρυσιν αὐτῆς ἔτη, ἀνεπετάννυτο ἐπὶ τῆς φερωνύμου τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου πόλεως ἡ σημαία τοῦ Μωάμεθ. Ὁ Κ^{ος} DRAPEYRON Σ. 405 ὀρίζει ὡς ἐποχὴν τοῦ σπουδαιωτάτου τούτου γεγονότος τὴν 22 Δεκεμβρίου 640, δύο μῆνας πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἡρακλείου, ἐπισυμβάντος κατὰ τὴν 11^{ην} Φεβρουαρίου 641, ἐν ᾧ κατὰ τὸν Κ^{ον} Παπαρρηγόπουλον ἡ ἄλωσις ἐπῆλθεν ἐν ἔτος ἀργότερον, ἥτοι κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 641, δέκα μῆνας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἡμετέρου ἥρωος. Τόμ. Γ'. Σ. 306. Ἡ ἀσυμφωνία αὕτη προέρχεται πιθανῶς ἐκ τῆς μεγάλης συγχύσεως τῶν σχετικῶν χωρίων, καὶ τῆς δυσχερείας περὶ τὸν ὑπολογισμόν τῶν Ὀλυμπιάδων, καὶ Ἰνδικτιῶνων ἢ Ἐπινεμήσεων, εἰς ἃς τότε διηρεῖτο ὁ χρόνος.

Κατὰ τὰ χίλια δὲ ταῦτα ἔτη ἡ κλεινὴ πόλις ὑπῆρξε φωτοβόλος ἐστὶ πάσης μαθήσεως, γεννήσασά τινας τῶν ἐνδοξοτέρων τῆς ἀρχαιότητος φιλολόγων καὶ σοφῶν, καὶ παραγαγούσα περιώνυμον φιλοσό-

φικὴν Σχολήν, ἥτις ἐπιτυχῶς συνεδύασε τὰς ἑλληνικὰς ἰδέας πρὸς τὸν ἀνατολικὸν μυστικισμόν. Ἐκλιπούσης δὲ τῆς ἐστίας ταύτης, καὶ καταργηθεῖσων διὰ τῆς Ἀραβικῆς κατακτήσεως τῶν πολυαριθμῶν ἑλληνικῶν σχολῶν, ὅσαι ἤκμαζον τέως εἰς τὰς πλείστας πόλεις τῆς Συρίας καὶ τῆς Αἰγύπτου, πυκνὸν ἐκάλυψε σκότος τὰς ποτὲ περιβλέπτους ἐκεῖνας χώρας.

Ἀλλὰ τίς ὑπῆρξεν ἡ τύχη τῆς περιφήμου βιβλιοθήκης τοῦ Σεραπείου, τοῦ ἱατρείου τούτου τῆς ψυχῆς; Κατὰ τὴν ἐπὶ μακρὸν πιστευθεῖσαν παράδοσιν, ὁ Ἄμρου ἠρώτησε περὶ τοῦ πρακτέου τὸν Ὁμάρ, ὅστις ἀπήντησεν· *«ἔαν τὰ ἑλληνικὰ χειρόγραφα συμφωνῶσι πρὸς τὸ Κοράνιον, εἰσὶ περιττά, ἔαν μὴ, ἐπικίνδυνα.»* Συνεπεία δὲ τούτου παρεδόθη εἰς τὰς φλόγας ὁ ἀνεκτίμητος θησαυρός. Πρῶτος ὁ Γίββων, ὁ καὶ τὸν περὶ Βελισαρίου μῦθον ἀνασκεύασας, παρετήρησεν ὅτι τὸ ἱστόρημα τοῦτο διηγήθη Ἀραβὺ χρονογράφος, Ζήσας ἔξ αἰῶνα ἀργότερον εἰς τὰ μεθόρια τῆς Μηδίας, ἐν ᾧ ἄλλοι ἀρχαιότεροι λεπτομερῶς τὴν ἄλωσιν περιγράφαντες, οὐδὲν τοιοῦτον ἀναφέρουσι· διὸ καὶ οὐδεμίαν κέκταται ἱστορικὴν ἀξίαν. Περὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος πλείστα ὅσα ἐγράφησαν ἔκτοτε μέχρι τοῦ Σλοσσέρου, ὅστις ἤξιωσεν ὅτι, ὡς ἐκ τῆς τότε καταστάσεως τῆς παιδείας, ἡ Ἀλεξάνδρεια ἐλάχιστα διέσωζε λείψανα ἐθνικῶν συγγραμμάτων. Τὸ ἀβάσιμον τοῦ ἰσχυρισμοῦ τούτου εὐχερῶς καταδείκνυσιν ὁ Κ^{ος} Παπαρρηγόπουλος, ὅστις παραδέχεται μόνον ὅτι μέρος τῆς βιβλιοθήκης κατεστράφη ἤδη ἐπὶ τῆς κατὰ τὴν Αἴγυπτον στρατείας τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος, τὸ δὲ ὑπόλοιπον ἡλαττώθη ἴσως ἐπὶ τῶν ἐπανειλημμένων συμφορῶν, ὅσας παρήγαγον αἱ μεταξὺ ἐθνικῶν καὶ Χριστιανῶν διενέξεις. Ἀλλ' ἔμεινε πάντοτε συλλογὴ ἀνεκτίμητος, ἥτις, ἡ πράγματι κατεκάη, ἢ μετηνέχθη εἰς Βυζάντιον, ὅπερ θεωρεῖ πιθανώτερον. Ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει, ὡς παρατηρεῖ ὁ Κ^{ος} DRAPEYRON, οὐδέποτε πλέον ἀναφέρονται τὰ κειμήλια ἐκεῖνα. Ἡ ἀπώλεια αὕτη ὑπῆρξεν ἰδίως φοβερὰ διὰ τὸν Ἰωάννην Φιλόπονον, τὸν Τριθεϊστήν ἐκεῖνον, καθ' οὗ συνέγραψεν ὁ Πισίδης. Ὁ τελευταῖος οὗτος ἀντιπρόσωπος τῶν Ἀλεξανδρέων σοφῶν, τὸν βίον αὐτοῦ πάντα ἐν τῷ Σεραπείῳ διανύσας, ἀφ' οὗ μάλιστα ἰκέτευσε τὸν Ἄμρου ὑπὲρ τῆς προσφιλοῦς βιβλιοθήκης, ἔμεινεν ὡς ἄλλος ἱερειῖας θρηνῶν ἐπὶ τῶν ῥειπίων τοῦ κατασκαφέντος αὐτοῦ Ναοῦ. Καὶ οὕτως, ἐπιλέγει ὁ Κ^{ος} DRAPEYRON Σελ. 407, ἡ Ἑλλάς μετὰ τοῦ μέλλοντος συναπώλεσε καὶ τὸ παρελθόν.

Ἀλλ' ἀνακεφαλαιώσωμεν διὰ βραχείων τὰ λεχθέντα.

Ὁ Ἡράκλειος ἐγεννήθη, ὡς εἶδομεν, κατὰ τὸ

575, καὶ κατὰ τὸ 610, καταπλεύσας ἐκ Καρχηδόνας καὶ καταβαλὼν τὸν Φωκᾶν, ἐβασίλευσεν ἐν ἡλικίᾳ 35 περίπου ἐτῶν. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης μέχρι τῆς 4 Ἀπριλίου 622, ἡμέρας τοῦ Πάσχα, καθ' ἣν ἐξέπλευσε τοῦ Βυζαντίου, ἦτοι ἐπὶ δώδεκα ὅλα ἔτη, ἔχομεν πρὸ ἡμῶν περίοδον σκοτεινὴν, ἣν χαρακτηρίζουσιν ἡ ἀναρχία εἰς τὸ ἐσωτερικόν, καὶ ἀλλεπάλληλοι συμφοραὶ παρὰ τὰ σύνορα. Ἐπαρχίαι ὅλαι ἀποσπῶνται ὑπὸ τῶν Περσῶν καὶ τῶν Ἀβάρων, καὶ ὅμως ὁ Ἀναξ, ὁ τοσαύτας κατ' ἀρχὰς παρασχὼν ἐλπίδας, μένει κεκλεισμένος ἐν τοῖς Ἀνακτόροις, κατὰ πρῶτον μὲν κλαίων τὴν Εὐδοξίαν, καὶ εἵτα τρυφερῶς ἐντρυφῶν εἰς τοὺς πόδας τῆς Μαρτίνης. Αὐτοὶ οἱ χρονογράφοι παρέρχονται σχεδὸν ἐν σιγῇ τὴν ἐποχὴν ταύτην. Ὁ Θεοφάνης λέγει ἀπλῶς, ὅτι ὁ Ἀναξ διετέλει «ἐν ἀπορίᾳ τί δράσει» Σ. 461, ἐν ᾧ ὁ Πισίδης ἐπιφέρει μετὰ πλείονος ἐλικρινείας

*Ὅμως τὰ πολλὰ τοῦ πάθους σιγητέον,
λυπεῖν γὰρ οἶδε καὶ λαλούμενον πάθος.*

Ἀβαρες Στ. 123.

Ἐν τούτοις οἱ μεταγενέστεροι συγγραφεῖς, καὶ ἰδίως ὁ Κορναπαρρηγόπουλος, ὁ THIERRY καὶ ὁ DRAPEYRON, ἀναλαμβάνουσιν ἐνταῦθα τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ ἡμετέρου ἥρωος, καὶ καταδεικνύουσιν ὅτι, ἐν ᾗ διετέλει τότε τὸ Κράτος καταστάσει μετὰ τὴν τυραννίαν τοῦ Φωκᾶ, ἀπλητέιο χρόνος καὶ πολὺς μάλιστα, ὅπως προετοιμασθῶσι στρατεῖαι, οἷαι αἱ τοῦ Ἡρακλείου, διὸ καὶ οὐδόλως ἄπορον ἔαν μὴ ἐπηκολούθησαν αὐταὶ ἀμέσως τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνάρρῃσιν τοῦ μεγάλου ἐκείνου Ἀνακτος. Ὑφίστατο, ναί, τὰς ὕβρεις τῶν φατριῶν τοῦ ἵπποδρόμου καὶ τὴν αὐθάδειαν τῶν Περσῶν, ἀλλ' ἴσως προητοίμαζε βραδέως τὴν ἐκδίκησιν, οὐδόλως δὲ ἄπορον ἔαν ἡ ἐργασία αὕτη, παραγνωριζομένη ὑπὸ τοῦ κοινοῦ, ὀλίγα ἐπαφῆκεν ἵχνη παρὰ τοῖς χρονογράφοις, οἵτινες ἐν τούτοις περὶ τὰ τέλη ἀναφέρουσιν ὅτι, ἀποσυρθεὶς καθ' ἅπαντα τὸν χειμῶνα τοῦ 621—622 εἰς ἔσχικόν τι Ἀνάκτορον, ξμεινεν ἀθέατος, εἰς βαθείας στρατιωτικὰς μελέτας ἐγκύπτων. Ἰδε Πισίδ. Ἡρακλ. Ἀκρ. Β. Σ. 91 καὶ 127. Γεγονὸς ἀκριβῶς παρεμφερὲς παρουσιάζει ἡμῖν ἡ σύγχρονος ἱστορία. Ἐν Βερολίνῃ διαμένοντες κατὰ τὸ 1860, ἐνθυμούμεθα κάλλιστα τὸ πλῆθος, ὅπερ συνηθοίετο πρὸ τοῦ ἱστορικοῦ παραθύρου τοῦ σπουδαστηρίου τοῦ Βασιλέως, καὶ ποικίλα ἐξέφερε σκώμματα κατὰ τοῦ ἐκεῖ νυχθημερόν διαιτωμένου, ὃν ἀπεκάλει παράφρονα. Καὶ ὅμως ὁ μέγας ἐκεῖνος Μονάρχης ἐσχεδίαζεν ἤδη τὴν κατὰ τῆς Γαλλίας στρατείαν, καὶ κατέθετε τὰ θεμέλια τῆς Γερμανικῆς Αὐτοκρατορίας.

Ὅπως δὴποτε τρία εἰσὶ τὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν

ταύτην διαδραματισθέντα ὅπως οὖν σπουδαῖα γεγονότα. Ἡ ἐν Ἡρακλείᾳ προδοσία τῶν Ἀβάρων, ἀφ' ἧς ἄρχεται τὸ ἡμέτερον δράμα, συμβᾶσα κατὰ τὸ 618, ἡ ἐν Χαλκηδόνι μετὰ τῶν Περσῶν συνέντευξις, γενομένη ὀλίγους μῆνας ἀργότερον, καὶ τέλος ἡ ἄλλωσις τῆς Παλαιστίνης καὶ ἀρπαγὴ τοῦ Σταυροῦ, ἣτις συνέβη κατὰ τὴν 26 Μαΐου 614, ἦτοι τέσσαρα ἔτη ἐνωρίτερον, ἀλλ' ἐν τῇ ἡμετέρῃ ἔργῳ, ἐνεκα δραματικῶν λόγων, παρίσταται ὡς μεταγενεστέρα. Πλὴν τούτων ὑπάρχει καὶ γεγονὸς, ὅπερ παρελείψαμεν ὅλως ὡς ἐπεισοδιακόν, ἡ συνωμοσία τοῦ Κρίσπου. Εἰς τὸν γαμβρόν τοῦτον τοῦ Φωκᾶ καὶ ἀρχηγὸν τῆς κατ' αὐτοῦ ἐπιβουλῆς, προσήνεγκεν ὁ Ἡράκλειος τὴν βασιλείαν· ἀλλ' οὗτος ἠρνήθη, καὶ προὔτιμησε τὴν στρατηγίαν τῶν ἐν Καππαδοκίᾳ δυνάμεων. Ἀργότερον ὅμως, φθονῶν τὰς εἰς τὸν Θεόδωρον καὶ Νικήταν ἐπιδαψιλευθείσας τιμὰς, ἤρχισεν ἀναφανδὸν ἀντιπράττων, καὶ λοιδορῶν τὸν Βασιλέα. Ὁ Ἡράκλειος κατ' ἀρχὰς «τὸ δρᾶμα συνῆκε, καὶ τὴν ὕβριν ὅμως ἤνεγκε καὶ ἤδη ἐκαιρογενῶς λαλεῖ.» Ἀλλ' ἀργότερον, ἐλθόντος εἰς Βυζάντιον τοῦ Κρίσπου ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς βαπτίσεως τοῦ νέου Κωνσταντίνου (ἔτος 612), ἀθροίζει τοὺς Συγκλητικούς ὅλους μετὰ τοῦ Πατριάρχου, καὶ λέγει αὐτοῖς «ὁ Βασιλέα ὕβριζων, τίτι προσκροῦει; Τοὺς δὲ γάναι τῷ θεῷ τῷ ποιήσαντι αὐτῷ Βασιλέα.» Ὁ Κρίσπος, ὅστις ἠγνόει τὰ τεκταινόμενα, ἐπεκύρωσε τὴν γνώμην ταύτην, καὶ τότε ὁ Ἡράκλειος ὀνειδίζει αὐτὸν ἐπὶ τῇ ἀπιστίᾳ, καὶ παῖει κατὰ κεφαλῆς διὰ τινος βιβλίου, μεθ' ὃ κείρεται ἀμέσως, περιβάλλεται τὸ ἱερατικὸν σχῆμα, τοῦ Πατριάρχου ἐπιφθεγγομένου τὰ «*γενομισμένα ἐπὶ τῇ ἀποκάρσει*» καὶ καθεύρεται «*εἰς τὸ τῆς χώρας λεγόμενον Σεμεῖον*,» ὅπου κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος ἀπεβίωσε. Ἐν τούτοις ὁ Ἡράκλειος, σπεύσας πρὸς τὸν στρατὸν τῆς Καππαδοκίας «*ἐπὶ λέξεως ὧδε εἶπεν· ὁ Πάπας Κρίσπος ὑπουργοῦς* (ὑπηρετάς), *ὑμᾶς εἶχεν ἕως τοῦ νῦν, ἡμεῖς δὲ σήμερον οἰκειακοὺς τῆς βασιλείας ὑπηρέτας*. Συνεπεῖα δὲ τῆς ὑποσχέσεως ταύτης, καὶ ἀφθόνου σιτηρεσίου, ἐγένετο δεκτὸς μετ' εὐφημιῶν. Ἰδε Νικήφ. σελ. 6—7.

Ἡ δευτέρα ἐποχὴ ἐν τῇ ὑπάρξει τοῦ Ἡρακλείου, τὸ πολυθρύλητον *ἐξαήμερον*, διήκει ἀπὸ τοῦ 622 μέχρι τοῦ 629, ὅτε ἐπανάγαγε τὸν Σταυρὸν εἰς Ἱερουσαλήμ. Αὕτη ἐσκιαγραφῆθη ἐν τῇ ἡμετέρῳ ἔργῳ μετὰ τῆς δυνατῆς ἐν δράματι ἀκριβείας.

Ἀπὸ τοῦ 629 δὲ ἄρχεται ἡ τρίτη περίοδος, ἡ τῆς νέας καταπτώσεως, ἣτις κατ' ἀνάγκην συνεπτγμένως μόνον παρ' ἡμῖν ἀντανακλάται, καθόσον τοῦ

δράματος χωροῦντος πλέον πρὸς τὴν καταστροφὴν, ἐπεβάλλετο ὑπὸ τῶν κανόνων τῆς τέχνης ἢ γοργότης αὐτῇ. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἀκριβῶς ἀνεπτύξαμέν πως τὰς εἰς τὸ τρίτον τοῦτο μέρος ἀναγομένας σημειώσεις, ὅπως ὁ ἀναγνώστης ἀποκομίζῃ συνεπτυγμένην μὲν, ἀλλ' πλήρη τῆς ἐποχῆς εἰκόνα. Τοῦτο ἐφάνη ἡμῖν τοσοῦτο μάλλον χρήσιμον, καθόσον πολλὰ τῶν γερονότων, γνωσθέντα μόνον διὰ τοῦ Σηπταίου καὶ τῆς ἀκριβεστέρας μελέτης τῶν Ἀσιανῶν χρονογράφων, οὐδόλως ἀπαντῶσιν οὐδὲ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς, οὐδὲ παρὰ τῷ Κφ Παπαρρηγοπούλῳ. Ἡ σκηνικὴ παράστασις βασίζεται, οὕτως εἰπεῖν, σύμπασα ἐπὶ τῆς ὀπτικῆς ἀπάτης. Ὅπως ὁ ζωγράφος, συμμορφούμενος πρὸς τοὺς κανόνας τῆς τέχνης, ἀνταποδίδωσιν ἐπὶ στενοῦ πίνακος ὁλόκληρον περικαλλές τοπεῖον, οὕτως καὶ εἰς τὸ θέατρον ὁ ἀκροατὴς ἐντὸς τριῶν ὥρῶν ὁρᾷ τὸν Ἡράκλειον περιβαλλόμενον τὸ Βυζαντινὸν στέμμα, χειροκροτεῖ τοὺς περικλεεῖς αὐτοῦ θριάμβους, καὶ τέλος παρίσταται εἰς τὸν τραγικὸν αὐτοῦ θάνατον. Ἀλλ' οὐχ ἦττον τόσον ἀληθὴς ἐστὶν ἡ βάσις τοῦ ἱστορικοῦ δράματος, ὅπως κατανοοῦμεν αὐτό, ὥστε ἀρκεῖ ἡ σημείωσις τῶν χρονολογιῶν, ὅπως συνταυτισθῇ σχεδὸν μετὰ τῆς ἱστορίας. Καὶ δὴ ἀπὸ τοῦ 629 μέχρι τοῦ 635 διέμεινεν ὁ Ἡράκλειος ἐν Συρίᾳ, διεξάγων, ὡς εἶδομεν, διὰ τῶν Στρατηγῶν αὐτοῦ τὸν ἀνεπιτυχὴ κατὰ τῶν Ἀράβων ἀγῶνα. Ἀπὸ δὲ τοῦ ἔτους ἐκείνου, καθ' ὃ ἔφυγε μετὰ τοῦ Σταυροῦ εἰς Χαλκηδὸνα καὶ Βυζάντιον, μέχρι τοῦ 641, ὅτε ἀπεβίωσε, διέμεινεν ἐν τῇ πρωτεύουσῃ καὶ εἰς διάφορα μέρη τῆς Συρίας, ἣν κατέλιπεν ἐπελθούσης τῆς ὀλοσχεροῦς ἀπωλείας τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης. Μεταγενέστερα τοῦ ἔτους τοῦτου γερονότα, κατ' ὀλίγους μόνον μῆνας, εἰσὶν ἡ ἀνάρρησις τοῦ νέου Κωνσταντίνου καὶ Ἡρακλεωνᾶ, ὑπὸ τὴν ἐφορείαν τῆς Μαρτίνης, ἡ δηλητηρίασις τοῦ πρώτου, καὶ ἡ κατὰ τοῦ δευτέρου στάσις, σὺν τῇ τιμωρίᾳ αὐτοῦ τε καὶ τῆς μητρὸς. Ὅπως συμπεριλάβωμεν καὶ τὰ γερονότα ταῦτα ἐν τῷ ἡμετέρῳ πλαισίῳ, ὑπεθέσαμεν, ὡς γνωστόν, ὅτι ὁ Ἡράκλειος ἀπεσῦρθη εἰς τὴν Μονὴν τοῦ ἁγίου Σάββα, ὅθεν παρέστη μάρτυς τῆς φοβερᾶς τῶν τέκνων καὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ τύχης.

Καὶ τοῦ Χριστοῦ τὴν φύσιν καθορίσωμεν.

Ὅπως παρὰσχωμεν ἀμυδρὰν ἰδέαν τῆς πολυθρῦλότητος ταύτης διαμάχης, ἀναφέρομεν ἀπλῶς ὅτι ὁ Πατριάρχης Σέργιος κατηγορέλλετο ὡς χαρακτηρίζων τὴν θέλησιν τοῦ Σωτῆρος, ὅτε μὲν ὡς «συμβουλευτικὴν», ὅτε δὲ ὡς «ὑποστατικὴν», ἄλλοτε ὡς «διαμαρτυρικὴν», ἄλλοτε ὡς «αὐθαίρετον», καὶ ἄλλοτε τέλος ὡς «οἰκονομικὴν.» Εἰς τὴν ἔριδα ἐκθύμως ἀνემίχθη καὶ ὁ Πισίδης, ὅστις συνέταξε τὸ ἐξαή-

μερον, ἐν ψ εὐγλώττως περιγράφει τὰ θαύματα τῆς δημιουργίας, ἰδίως ὅπως καταπολεμήσῃ τὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ βιούντα Ἰωάννην Φιλόπονον. Τολμηρὸς Πλατωνιστὴς καὶ μαθητὴς τοῦ Σιμωνίδου, συνέγραψεν οὗτος σχόλια ἐπὶ τῆς Μωσαϊκῆς κοσμογονίας, διαχωρίζων τὴν Τριάδα εἰς τρεῖς διακεκριμένους Θεούς. Ἀποφυγόντες καὶ αὐθις, ὡς ἐν τῇ Θεοδώρῳ, διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, πᾶν τὸ σχετιζόμενον πρὸς τὴν θρησκευτικὴν ἱστορίαν τῆς ἐποχῆς, ἦν περιγράφομεν, καίτοι ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην καθίσταται δυστυχῶς ἀτελής ἡ ἡμετέρα εἰκὼν, παραπέμπομεν διὰ τὰ καθέκαστα εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τοῦ FLEURY, Τόμ. VIII. σελ. 344, καὶ εἰς DRAPEYRON Σελ. 298 καὶ 385. Ἐκεῖ ἀκριβῶς ἐκτίθενται αἱ πρὸς τοὺς Μονοφυσίτας ἐριδες, αἵτινες ἐτάραξαν τὰ ἔσχατα τοῦ Ἡρακλείου ἔτη, ἡ γέννησις τοῦ σχίσματος τῶν Μονοθελητῶν, καὶ ἡ δημοσίευσις καὶ ἀπάρνησις τῆς «Ἐκθέσεως.»

Ἡ αἰωνία μὲ καλεῖ ἀνάπανσις.

Ὁ Νικηφόρος ἀφηγεῖται τὰς ὀδυνηρὰς λεπτομερείας τῆς νόσου, ἐξ ἧς ἀπεβίωσεν ὁ ἡμέτερος ἥρως, ἐπιλέγων καὶ κατὰ τὴν ἐσχάτην ταύτην ὥραν, ὅτι οὕτω «*δίκην ὑστάτην ἐξέτισε τοῦ εἰς τὴν ἀνειψίαν τὴν οἰκειάν γάμον*» Σελ. 31.

Ἐτάφη δὲ ὁ περικλεὴς νεκρὸς, συμφώνως πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ διαθήκην, εἰς τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους, ὅπου καὶ ὁ μέγας Κωνσταντίνος καὶ ὁ Ἰουστινιανός, ὅστις μεγαλοπρεπῶς ἀνεσκεύασε τὸ περιώνυμον τοῦτο κτίσμα τῆς ἀγίας Ἑλένης. Ὁ Νικηφόρος λέγει «*θάπτεται δ' ἐν τῷ ἱερῷ τῶν πανευφύμων Ἀποστόλων, καὶ τρισὶν ἡμέραις ἀσκεπές, ὥσπερ ἦν διατάξας ἔτι περιών, τὸ ὑποδεξόμενον αὐτοῦ τὸ σῶμα διετέλει μνήμα, περικαθημένον αὐτῷ εὐνούχων ὑπηρετῶν*» Σ. 31. Ὁ δὲ DUCANGE, Constantinopolis Christiana, ὁμιλεῖ ἡμῖν περὶ λάρνακος «*ἀπὸ λευκοῦ Δοκιμικοῦ ὀνυχίτου, ἐν ᾧ ἀπόκειται Ἡράκλειος ὁ μέγας.*»

Τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους, τὸ δεύτερον τοῦτο τοῦ Βυζαντίου τέμενος μετὰ τὴν ἁγίαν Σοφίαν, κατέστρεψε Μωάμεθ ὁ πορθητής, ὅστις ἀποινὶ πλέον κατεπάτησε τὴν κόνιν τοῦ κλεινοῦ δορυκτῆτορος, ἀλλὰ τρεῖς μόλις μῆνας μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ὑπέστη τὸ μνήμα τοῦ ἥρωος παράδοξον ἱεροσυλίαν, τῇ διαταγῇ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου. Εἰς τῶν Μεγιστάνων «*ἀπελθὼν καὶ ἀνοίξας εὔρε τὸ σῶμα διαλυθὲν ὥσει ὕδωρ, τὸ δὲ στέμμα συμπαγὲν τῇ κεφαλῇ, καὶ ἀνέσπασεν αὐτὸ*

σὺν τῇ κόμῃ, περθεὼν καὶ ὀδυρόμενος, καὶ ἀπήγαγε τοῦτο τῷ Κωνσταντίνῳ» Κερδηνὸς Ι. Σ. 753. Ἀργότερον ὁ Ἡρακλεωνᾶς κατέθηκεν αὐθις τὸ στέμμα εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν.

Οἱ ἄμεσοι ἀπόγονοι τοῦ Ἡρακλείου ἐβασίλευσαν ἕνα ὁλόκληρον αἰῶνα, ἀλλὰ τὸν οἶκον τοῦτον ἐφαίνετο καταδιώκουσα ἀμείλικτος Ἀτὴ. Ὁ Κώνστας, υἱὸς τοῦ νέου Κωνσταντίνου, ὑπῆρξε τύραννος ἐκ

τῶν ὑμωτέρων. Ὁ διάδοχος αὐτοῦ Κωνσταντῖνος ὁ Πωγωνάτος, ἀντιπαρετάχθη μὲν γενναίως κατὰ τῶν Ἀράβων, ἀλλ' ἐφόνευσε τὸν ἴδιον ἀδελφόν, καὶ τέλος ὁ Ἰουστινιανὸς Γ'. ἐπανήγαγε τοὺς χρόνους τοῦ Δομιτιανοῦ καὶ Καλιγούλα. Τοιαύτην μαγείαν ἐξήσκει οὐχ ἦττον ἢ μνήμη τοῦ κλεινοῦ τῆς δυναστείας ἰδρυτοῦ, ὥστε ἀγογγύστως ὑπέστησαν οἱ λαοὶ τὸν ζυγὸν τῶν ἀναξίων αὐτοῦ βλαστῶν.

ΠΑΡΑΛΕΙΠΤΕΑ

ΑΠΟ ΤΗΣ ΣΚΗΝΗΣ ΔΙΔΑΣΚΟΜΕΝΟΥ ΤΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ.

ΜΕΡΟΣ Α'. Σκηνή ΣΤ'. Ἀπὸ τοῦ στίχου «Προσεκτικῶς τοὺς λόγους» μέχρι τοῦ στίχου «τὸν πεπυ-
ρακτωμένον».

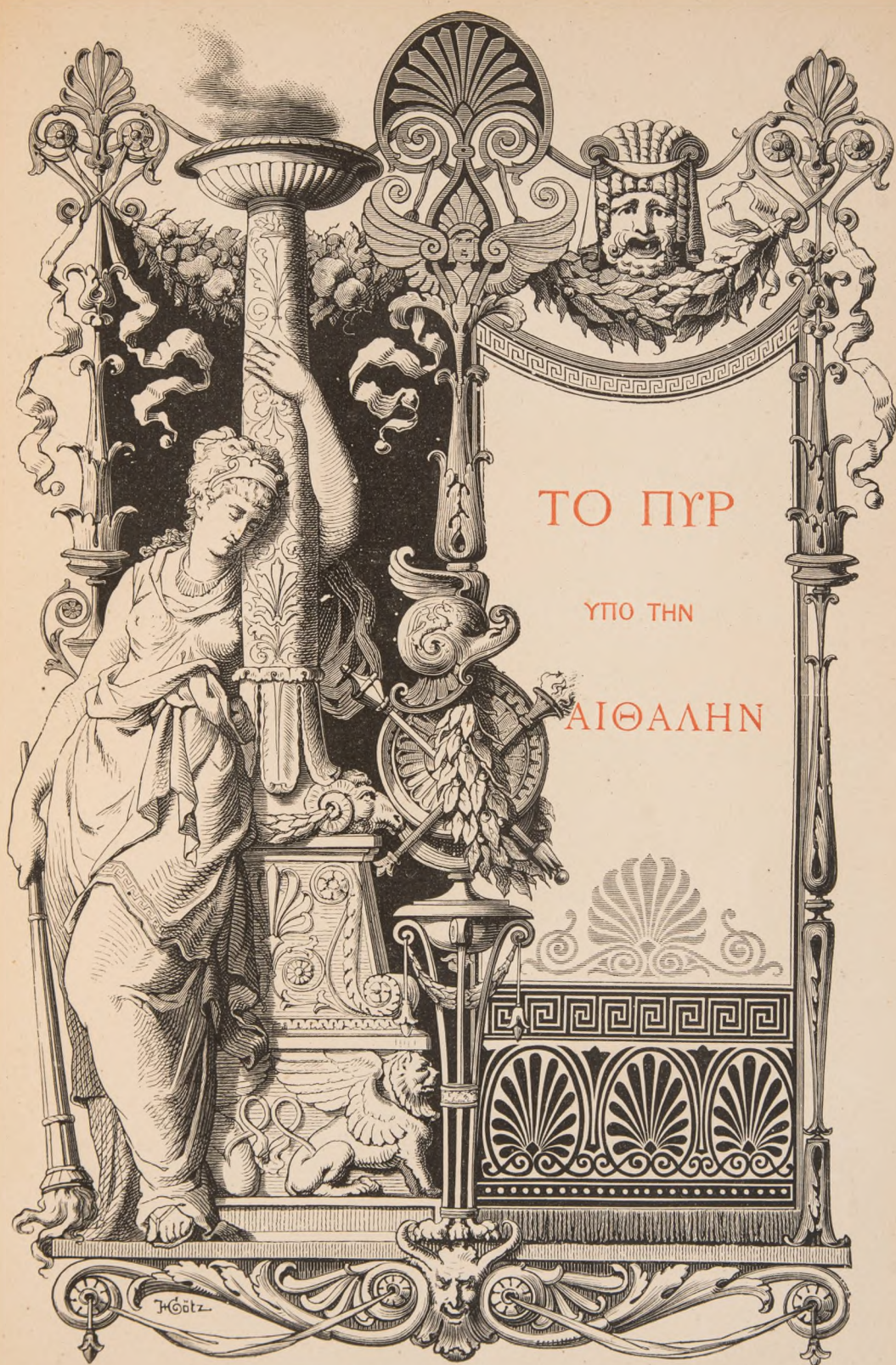
ΜΕΡΟΣ Γ'. Σκηνή ΣΤ'. Ἀπὸ τῆς φράσεως «Θὰ εἴχομεν αὐτὸν σήμερον» μέχρι τῆς φράσεως «Τότε
ἐστασίασαν οἱ Λαξοί».

ΜΕΡΟΣ Δ'. Ὁλόκληρος ἡ Σκηνή Η'.

23

ΤΟ ΠΥΡ

ΥΠΟ ΤΗΝ

ΑΙΘΑΛΗΝ

Hötz

ΚΛΕΩΝ ΡΑΓΚΑΒΗΣ.

ΤΟ ΠΥΡ ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΘΑΛΗΝ

ΚΩΜΩΔΙΑ ΕΙΣ ΜΕΡΗ ΔΥΟ

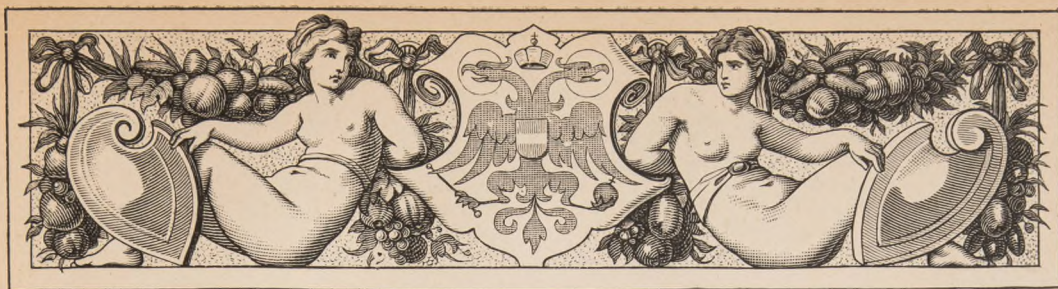
"Ἴσος μοι φαίνεται κείνος θεοῖσιν ὄνηρ.
ΣΑΠΦΩ.

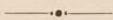
ΕΝ ΛΕΙΨΙΑ,

ΕΚ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ Γ. ΔΡΟΥΓΟΥΛΙΝΟΥ

1885.

ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ.

Ὁ ΚΥΡΙΟΣ ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ, πρῶην Βουλευτής.

ΦΑΙΔΩΝ ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ, ἀνεψιὸς αὐτοῦ.

Ἡ ΚΥΡΙΑ ΡΟΔΙΝΟΥ, χήρα.

ΛΥΔΙΑ, θυγάτηρ αὐτῆς.

ΧΡΙΣΤΟΦΗΣ ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ, κτηματίας.

Ἡ ΚΥΡΙΑ ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ, μήτηρ αὐτοῦ, βραδύγλωσσος καὶ δυσήκοος.

ΘΕΑΝΩ, ὑπηρέτρια τῆς Κ^{ας} Ῥοδινοῦ.

ΠΑΥΛΟΣ, ὑπηρέτης τοῦ Φαίδωνος.

Ἡ σκηνὴ ἐν Ἀθήναις. Ἐποχὴ σύγχρονος.

Η ΑΦΙΞΙΣ ΤΟΥ ΦΑΙΔΩΝΟΣ.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

ΣΚΗΝΗ Α΄.

Θάλαμος ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς Κ^ας Ῥοδινοῦ. Εἰς τὸ βάθος θύρα καὶ παράθυρα ἐπὶ τοῦ κήπου. Ἡ Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ κάθηται δεξιῶς τῆς σκηνῆς· ἡ ΛΥΔΙΑ ἀριστερῶς παρὰ τράπεζαν, κεντῶσα. Παρ' αὐτὴν ἵσταται ὁ Κ^{ος} ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ, τὴν ῥάχιν στρέφων πρὸς τὴν ἐστίαν.

ΛΥΔΙΑ.

Ὁ Φαίδων ἔρχεται, φθάνει μετ' ὀλίγον· ἀληθῶς ἀπίστευτον! Πέντε ὅλα ἔτη παρήλθον ἀφ' οὗ ἀνεχώρησε. Πῶς πετᾷ ὁ καιρὸς! Ἀκόμη βλέπω αὐτὸν εἰς τὸ κατὰστροφμα τοῦ πλοίου, στηρίζοντα τὰ βλέμματα ἐπὶ τῆς λέμβου, ἣτις παρέφερεν ἡμᾶς, καὶ νεύοντα τὸ ὕστατον «χαῖρε». Μὴ ἀργήσῃ τὸ ἀτμόπλοιον; Ὁ καιρὸς μετεβλήθη.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Ναί, Λυδία, ναί, ὁ Φαίδων ἔρχεται. Ἀπορῶ ἤδη πῶς ἔζησα τὰ πέντε ταῦτα ἔτη ἄνευ αὐτοῦ. Εἶχον ὑμᾶς, τοῦτο βέβαιον. Παρ' ὑμῖν εὗρον νέαν οἰκογένειαν· ἀλλ' ἐκεῖνος εἶνε ἀνεπιός μου, τέκνον μου. Ἐμεινε τριῶν ἐτῶν εἰς τὰς χεῖράς μου. Ἐγὼ ὑπῆρξα καὶ τροφὸς αὐτοῦ καὶ πατὴρ, τόσον δὲ συνείθισα εἰς τὴν συμβίωσιν ταύτην, ὥστε, ἀπολέσας

αὐτόν, ἐνόμισα ὅτι μὲ καταλείπει τῆς ζωῆς μου τὸ ἥμισυ.

Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ.

ὦ, καὶ ἡμεῖς τότε συνεμερίσθημεν πᾶσαν ὑμῶν τὴν λύπην. Τὸν Φαίδωνα ἐθεώρουν υἱόν μου, καὶ ἡ Λυδία ἐκάλει πάντοτε ἀδελφόν. Οὐδ' εἶναι παράδοξον· ὁμοῦ ἠΰξησαν, ὁμοῦ ἀνετράφησαν. Δέκα ὅλα ἔτη ἦσαν ἀχώριστοι. Ἐνθυμουμαι ὅτε ἀπέθανεν ἡ μήτηρ αὐτοῦ — ὀλίγον ἀφοῦ ἐπεράσατε εἰς τὸ κάτω πάτωμα — καὶ παρελάβετε ὑμεῖς τὸ πτωχὸν ὀρφανόν, ἐλυπούμην ὑμᾶς ἐξ ὅλης καρδίας, καὶ πότε μ' ἤρχετο γέλως, πότε δάκρυα, διὰ τὰς κωμικὰς ὑμῶν περιποιήσεις, καὶ τὴν ἀπελπισίαν, ὅσάκις ἔκλαιε. Ἀργότερον, ὅτε ἀπεβίωσεν ὁ Συνταγματάρχης σύζυγός μου, συνεδέθημεν στενότερον, καὶ τὰ δύο ἡμῶν τέκνα εἶχομεν ἐν κοινῷ.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Ἐζήσαμεν χρόνους ὡραίους· ἀλλ' ὁ Φαίδων ἀνεπτύχθη, καὶ ἦλθεν ἡ ὥρα τῶν ἐν Εὐρώπῃ σπουδῶν. Οὐδόλως ἀντέτεινα, διότι ἦν τὸ καύχημά μου, καὶ ὠνειρευόμην δι' αὐτὸν ἀνατροφὴν σπανίαν, ἀλλ' ἀδρῶς ἀπέτίσα τὸ τίμημα κατὰ τὴν μακρὰν αὐτοῦ ἀπουσίαν.

Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ.

Ναί, ἀλλ' ἤδη πλέον ἀμείβεσθε δι' ὅ,τι ἐπράξατε. Ὁ Φαίδων, ἀναχωρήσας παῖς, ἐπιστρέφει νέος ὡραίος καὶ τέλειος.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

ὦ, εἰς τοῦτο ἔχετε δίκαιον. Ὅσοι γνῶριμοι εἶδον αὐτὸν εἰς διάφορα μέρη τῆς Εὐρώπης κατεμαγεύθησαν, καὶ ἀφῆκεν ἐποχὴν εἰς τὴν Ἐιδελβέργην, ὅπου ἐσπούδασε.

Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ.

Ἄν ἔμεινε Ζωηρὸς ὡς ἄλλοτε, ποία μεταβολή! Ἀφ' οὗτο ἔφυγε οὐδὲν διέκοψε τὴν μονοτονίαν ἡμῶν, ἐν ᾧ τότε οὐδὲ στιγμὴν εἶχομεν ἡσυχίας. Ἡ Λυδία ἰδίως ὑπέφερε. Στερούμενος ἄλλων ὁμηλικῶν, καὶ λησμονῶν τὴν διαφορὰν τοῦ φύλου, παρελάμβανεν

αὐτὴν διαρκῶς εἰς τῶν δένδρων τὰς ἀναρριχήσεις, καὶ εἰς τὰς μεγάλας κατὰ τῶν φωλεῶν ἐκστρατείας.

ΛΥΔΙΑ, σκεπτική.

Ἦσαν ἐκεῖναι αἱ ὡραιότεραι τοῦ βίου μου ἡμέραι.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Κυρία Ῥοδινου, ἔ, τί λέγετε;
(Καμύει τοὺς ὀφθαλμοὺς, δεικνύων τὴν Λυδίαν.)

Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ.

Πῶς τί λέγω; Περὶ τίνος;

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Ἐ! ἔ! (Ἐξακολουθεῖ νεύων.)

Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ.

Ἐξηγήθητε καθαρώτερον.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Μάτην προσποιεῖσθε. Μ' ἐννοεῖτε κάλλιστα. Καὶ ἡ ξανθοῦλα, ἡ δάκνουσα τὰ χεῖλη, καὶ μετὰ τόσης προσοχῆς κεντῶσα τὰ λευκά ἐκεῖνα ῥόδα, τί ἄρα σκέπτεται;

ΛΥΔΙΑ.

Ὅτι φυλλορροοῦσι τὰ ῥόδα, καὶ μένουσιν αἱ ἄκανθαι.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Νὰ χαρῶ τὸ στοματάκι σου! (Μιμούμενος αὐτὴν) — «καὶ μένουσιν αἱ ἄκανθαι» — μὴ τυχὸν μ' ἐνόμιζες τυφλόν, πρὶν ἀναχωρήσῃ ὁ Φαίδων. Διὰ τί ἐκάθησθε εἰς τὰς γωνίας κ' ἐψιθυρίζετε; Διὰ τί σ' ἐθεώρει ἐφ' ὅλας ὥρας μεθ' ὑγρῶν ὀφθαλμῶν; Διὰ τί σοὶ ἔθλιβε κρυφίως τὰς χεῖρας; Μὴ ἐρυθρίῃς καὶ ἀνάπτῃς ὡς ἀνεμώνη. Μικρὸν τὸ ἀμάρτημα.

ΛΥΔΙΑ.

Παιδικαὶ ἀνοησίαι, καὶ οὐδὲν πλέον. Ὁ Φαίδων πρὸ πολλοῦ βεβαίως ἐλησμόνησε τὸν καιρὸν ἐκεῖνον.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Ἀπατάσαι· ὁ Φαίδων σὲ ἀγαπᾷ ἔτι. Ἡ ἐσχάτη αὐτοῦ λέξις, ἀναχωροῦντος, ὑπῆρξε

διὰ σέ. Μοὶ ὡμολόγησε τὰ πάντα. Μὴ ἀναπηδᾷς· ἐὰν ἐσίγησα τότε, ἰδοὺ ἀναπληρῶ σήμερον τὴν ἔλλειπιν.

ΛΥΔΙΑ.

Τί ιδέα! Πάντα τὰ λοιπὰ προτερήματα προθύμως παραδέχομαι· ἀλλ' ὁ Φοῖνιξ τοῦ μύθου παραχωρεῖ τὰ πρωτεῖα εἰς νέον, ὅστις, ἀφ' οὗ ἔζησε πέντε ἔτη εἰς τὴν Εὐρώπην, καὶ εἶδε τὸν μέγαλον κόσμον, ἐνθυμεῖται ἀκόμη τὰς ἀνοησίας τῶν παιδικῶν αὐτοῦ ἡμερῶν.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Ἀνοησίας! Ἀνοησίας! Λυδία, σέ βεβαιῶ μὲ λυπεῖς. Αἱ ἀνοησῖαι αὐταὶ εἰσὶ τὸ ἄριστον, τὸ μόνον ἴσως πολύτιμον τοῦ βίου μέρος, τῆς καρδίας τὸ ἄνθος καὶ ὁ ἀφρός. Πρὶν ἢ διδαχθῇ αὕτη τὰ πικρὰ τοῦ κόσμου μαθήματα, δίδεται αὐθόρμητος, ὁλόκληρος, καὶ ἀληθῶς εὐτυχῆς ὁ διαιωνίσας τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ὁ μὴ ἐπιζήσας εἰς τὴν ἀφύπνισιν ἐκ τοῦ χρυσοῦ ὀνείρου. Τρία ὅλα, τὰ ὠραιότερα τῆς ζωῆς σου ἔτη, ἐπλήρωσεν εἷς μόνος διακαῆς πόθος, καὶ ἤδη ἀποκηρύττεις καὶ διασύρεις αὐτόν. Λυδία, μόλις σέ ἀναγνωρίζω. Τὸ παρὸν φθίνει ταχέως, καὶ τὸ μέλλον ἀβέβαιον. Τὸ παρελθόν, ἰδοὺ τὸ μόνον ἡμῶν ἀναφαίρετον κτῆμα. Στέψωμεν αὐτὸ δι' ἀμαράντων, καὶ μὴ ἐξαλείψωμεν παίζοντες τ' ἀμυδρὰ ἡμῶν ἵχνη ἐπὶ τῶν κινουμένων ἄμμων τοῦ βίου. Τοιαύτη ἐλαφρότης μοὶ φαίνεται ἀπίστευτος.

Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ.

Πλὴν, Κύριε Βαλανέλη, τί λέγετε; Τί σημαίνουνσι πάντα ταῦτα;

ΛΥΔΙΑ.

Μὲ ἀδικεῖτε πολὺ, Κύριε Βαλανέλη· οὐδόλως διασύρω τὰ ἔτη ἐκείνα. Εἰσὶν ἀπ' ἐναντίας μία τῶν εὐαρεστοτέρων μου ἀναμνήσεων. Πλὴν τί ὀφελεῖ;

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Τί ὀφελεῖ; Τί ὀφελεῖ; ... (Μικρὰ παύσις.) Γνωρίζεις, Λυδία, πόσον ἀγαπῶ τὸν Φαίδωνα.

Κατὰ τὴν μακρὰν ταύτην ἀπουσίαν ἐγὼ διέπлатτον φαιδρὰς χιμαῖρας, καὶ διὰ τοῦτο ἀνέμενον τόσον ἀνυπομόνως τὴν ἐπάνοδον αὐτοῦ. Ὅταν ἐπιστρέψῃ, ἔλεγον, νέος ἱκανός, περιζήτητος, μένει πλέον μόνον ἢ φροντὶς περὶ καταλλήλου γάμου. Τὴν ἐκλογὴν τῆς νύμφης ἐπεφύλαττον εἰς ἐμέ, καὶ τρέφω πεποίθησιν περὶ τῆς ἐπικυρώσεως. Ἐὰν ἐρευνήσωμεν καλῶς, ἔλεγον, ἴσως εὕρωμεν μικράν τινα ξανθὴν — αἱ ξανθαὶ μοὶ ἀρέσκουσι, καὶ εἰς τοῦτο, νομίζω, συμφωνεῖ καὶ ὁ Φαίδων. — Ἐὰν δέ, παρὰ τοὺς χρυσοὺς βοστρύχους, ἐπιτύχωμεν καστανοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ῥόδινα χεῖλη, ἐρυθρὰς παρειὰς καὶ ...

ΛΥΔΙΑ.

Πολλὰ χρήματα. Μὴ λησμονήτε τὸ προσὸν τοῦτο. Εἶνε ἀπαραίτητον.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Πολλὰ χρήματα; ... Ἀπαραίτητον; ... Τί λέγεis; Οὐδεὶς λόγος περὶ χρημάτων.

ΛΥΔΙΑ.

Ὡ τότε οὐδόλως συμφωνοῦμεν.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Ἡσύχασον. Καὶ ἄνευ χρημάτων ἡ ἐκλεκτὴ μου ἀξίζει τὸν Πακτωλόν.

ΛΥΔΙΑ.

Τοῦτο οὐδόλως ὠφελεῖ. Ὁ Φαίδων, καίτοι ἄνευ μέσων, ἔχει ὀρέξεις μαγιστάνος. Τὰς τοιαύτας λεπτὰς φύσεις καταθραύουσιν αἱ δυσχέρειαι τοῦ βίου. Μόνος ἤδη δεσπόζει ὁ χρυσοὺς μόσχος. Ἄφετε τῆς νύμφης τὴν ἐκλογὴν εἰς ἐμέ· γρῶρίζω μίαν ἑκατομυριοῦχον.

Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ.

Ἡ Λυδία ἔχει δίκαιον. Σήμερον τὰ χρηματὰ εἰσὶ παντοδύναμα, οὐδ' ἐπλάσθη ὁ Φαίδων διὰ τὰς στερήσεις.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Καὶ τίς λέγει τὸ ἐναντίον; Λησμονεῖτε ὅτι ἔχω πεντήκοντα χιλιάδας δραχμῶν; ...

Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ.

Πεντήκοντα χιλιάδας δραχμῶν; Πτωχέ μου Βαλανέλη. Τί σημαίνει τὴν σήμερον τοιοῦτο ποσόν;

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Πῶς, τί σημαίνει; Ἀστεΐζεσθε; Ἄλλως τε ὁ Φαίδων ἀνεγνωρίσθη δικηγόρος· ἐὰν κερδίῃ καὶ αὐτός τι

Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ.

Πιστεύσατέ με, γνωρίζω ἐκ πείρας τὴν στέρησιν. Τὸν Ῥοδινὸν ἐδέχθη παρὰ τὴν θέλησιν τῶν γονέων μου. Τὸ πρῶτον ἔτος ἀπέπτη ὡς πτερωτόν. Ἦμεθα τόσον εὐτυχεῖς, ὥστε οὐδ' ἐνθυμούμεθα ἐὰν ἐδειπνήσαμεν. Ἄλλ' ἀργότερον ἐγεννήθη ἡ Λυδία, τὰ πράγματα ὑπερετιμήθησαν, καὶ τότε ἤρχισαν αἱ δυσχέρειαι. Μετὰ μικρὸν ὁ Ῥοδινός, ἀσθενήσας, ἐτέθη εἰς ἀργίαν, καὶ ἀπωλέσαμεν οὕτω τὸ ἥμισυ τοῦ μικροῦ μισθοῦ δι' οὗ ἐζῶμεν. Ὅτε ἀναπολῶ τὰ δύο ἐκείνα ἔτη, φρίττω ἀκόμη. Ὀλίγοι φαντάζονται ποῖα μαρτύρια ἐγκλείει ἡ μία αὕτη λέξις «πτωχία». Καὶ τὸ ἔσχατον λεπτὸν ἀπερρόφων τὰ ἱατρικά. Ἐγώ, μετὰ βρέφους εἰς τὰς ἀγκάλας, μόλις ἔτρεφον αὐτό, διότι ἑστερούμην ἡ ἰδία τροφῆς, καὶ πολλάκις ἐκλαιον ὀλοκλήρους νύκτας εἰς τὸ σκοτός, ἐγγὺς τοῦ συζύγου μου, διότι ἔλειπεν ὀλίγον ἔλαιον διὰ τὸν λύχνον. Τὰ χρυσᾶ ὄνειρα ἦσαν τότε μακράν Πλὴν γνωρίζετε πάντα ταῦτα· τότε περίπου συνεκατοικήσαμεν. Τέλος ἀπέθανεν ὁ πτωχός μου Ῥοδινός ἐκ τῆς κακουχίας, ἐγὼ δὲ ἐπέζησα χάριν τῆς Λυδίας· ἀλλὰ τὸ πικρὸν μάθημα χρησιμεύει τοῦλάχιστον ὅπως προφυλάξω αὐτὴν ἐξ ὁμοίων συμφορῶν.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Ἐν μέρει ἔχετε δίκαιον, ἀλλ' ὑπὲρ τὸ δέον γενικεύετε. Εἶδον ἐγὼ νέας οἰκογενείας, ὅπου μόλις ἐξήρκει ὁ ἐπιούσιος ἄρτος, καὶ ὅπου ἐν τούτοις ἡ χαρὰ καὶ ἡ φαιδρότης ἐξήστραπτον εἰς ὅλα τὰ πρόσωπα, διότι

ἔθαλλε τὸ ἀμοιβαῖον φίλτρον, ἡ μόνη καὶ ἀληθὴς ὀλβιότης. Καὶ εἶδον ἄλλας, ὅπου καὶ πλοῦτος ὑπῆρχε καὶ πολυτέλεια, καὶ ὅμως αἰωνία κατῆφεια, αἰωνία ἀνία. Ἡ εὐτυχία, ὡς αἶσθημα, πηγάζει ἐκ τῶν λοιπῶν αἰσθημάτων. Ὅτε τις κᾶθηται μόνος καὶ χασμῶμενος εἰς χρυσότευκτον αἵθουσαν, τί κερδίζει ἂν περίξ ὑπάρχουσιν ἄλλαι εἴκοσι τοιαῦτα, καὶ ἂν δέκα ἵπποι τρώγῃσιν ἄχυρον εἰς τοὺς σταύλους; Ἐν ᾧ, ὅτε τις ἔχη ἐγγὺς αὐτοῦ προσφιλεῖ γυναικί, καὶ ἡ γυνὴ αὕτη μειδιᾷ, ὁ ἐλάχιστος θαλαμίσκος μεταβάλλεται εἰς ἀνάκτορον.

Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ.

Ὡραῖαι θεωρίαι, ἀλλὰ δυσεφάρμοστοι. Εἰς τὸν ἀληθὴ βίον ὁ μάγειρος ἀπαιτεῖ τὰ ἡμερήσια ἔξοδα, οἱ ὑπηρεταὶ τοὺς μισθοὺς, οἱ ἔμποροι τὰ ὀφειλόμενα, καὶ εἰς πάντα ταῦτα ὁ ἔρως οὐδὲν ὠφελεῖ.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Ἐξοδα, ὀφειλόμενα. Ὅθεν στραφῇ τις ταῦτα μόνον ἀκούει. Κατεστράφη ὁ κόσμος; Ἐλειψε πᾶν αἶσθημα καὶ πᾶσα ποίησις, καὶ ἄρχει μόνον τὸ συμφέρον; Σὺ τί λέγεις, Λυδία;

ΛΥΔΙΑ.

Συμφωνῶ πληρέστατα μετὰ τῆς Μαμᾶς.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Καὶ σύ, νέα κόρη, ἔχεις τοιαύτας ἰδέας; Θεέ μου, ποῦ κατεπέσαμεν. Εἰς τὸν καιρὸν μου ἄλλως εἶχον τὰ πράγματα. Ὁ ἀγαπῶν, ἀντὶ τῆς προικός, ἐξήταζε τὴν καρδίαν. Τὰ λοιπὰ ἦσαν δευτερεύοντα.

ΛΥΔΙΑ. (Παίζουσα.)

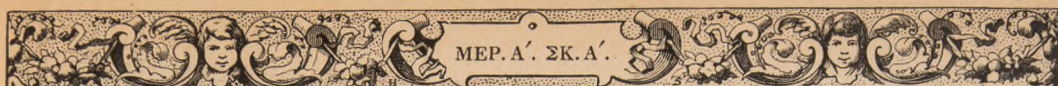
Καὶ διὰ τοῦτο ἴσως ἔμενέ τις ἄνυμφος.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ. (Σοβαρῶς.)

Οὐχὶ διὰ τοῦτο, Λυδία. Ἄλλ' ὑπάρχουσι περιστάσεις, καθ' ἃς καὶ ἡ διακαὴς ἀφοσίωσις ἀμείβεται δι' ἀχαριστίας.

ΛΥΔΙΑ. (Ἐγείρεται καὶ τείνει αὐτῇ τὰς χεῖρας.)

ὦ συγγνώμην! Ἦστέισθην.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Ὀλιγώτερον μὲ λυποῦσιν οἱ λόγοι σου, Λυδία, τῶν ιδεῶν σου. Ἐκείναι πράγματι καιρίως μὲ θλίβουσι, διότι ἄλλας ἀνέμενον παρὰ σοῦ, καὶ διότι . . . διότι . . .

ΛΥΔΙΑ.

Φεῦ, τοιοῦτος ὁ βίος. Ὑπῆρχεν ἐποχή, καθ' ἣν, ὡς τόσαι ἄλλαι, ἀνεγίνωσκον μυθιστορήματα, καὶ ἤμην πλήρης ῥωμαντισμοῦ καὶ φαντασιοκοπημάτων. Ἀλλὰ μετὰ τῆς ἡλικίας ἐπῆλθε καὶ ἡ φρόνησις. Ὅχι ὅτι φιλῶ τὰς πραγματικότητας τῆς ὑπάρξεως. Πολλοῦ γε καὶ δεῖ. Ἀλλ' ἐπέισθην ὅτι ἐπιβάλλονται, καὶ ὑποκύπτω.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Ἀγνῶ πῶς σκέπτεσθε, ἀλλὰ μὴ μ' ἐλπίζετε προσήλυτον. Τὸ δὲ παράδοξον ὅτι ἐγώ, εἰς τὸ πείσμα τῶν λευκῶν μου τριχῶν, ὑπερασπίζομαι τὴν εὐαισθησίαν, ἐν ᾧ ὑμεῖς, γυναικες, ὑπερμαχεῖτε τοῦ ὕλισμου.

Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ.

Παραφέρει ὑμᾶς ἡ ἀγαθὴ καρδία, ἀλλ' ἡμεῖς ἔχομεν δίκαιον. Μὴ μὲ νομίσητε χειρότερον τοῦ Ἐξηνταβελόνῃ. Διόλου. Ἀλλ' ἂν ἀποκτήσω ποτὲ γαμβρόν, ἔσται πλούσιος· περὶ τούτου ὠρκίσθην. Πῶς εὐρίσκετε τὸν Κ^{ον} Χονδρικόπουλον;

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Θεὲ καὶ Κύριε, τὸν ταλαίπωρον ἐκείνον! Θέλετε τοῦ τέκνου ὑμῶν τὴν δυστυχίαν; Λησμονεῖτε ὅτι τὸν γάμον διαλύει μόνος ὁ τάφος;

Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ.

Διὰ τί τόσῃν αὐστηρότητα; Ὁ Κ^{ον} Χονδρικόπουλος μοὶ φαίνεται ἀγαθώτατος ἄνθρωπος,

καὶ θετικῶς ἔμαθον ὅτι ἔχει τετρακοσίας χιλιάδας δραχμῶν, πλὴν τῆς περιουσίας τῆς γραΐας αὐτοῦ μητρός.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Τετρακοσίας χιλιάδας δραχμῶν! Ἀρκεῖ τοῦτο ὅπως συνδεθῇ τις διὰ βίου πρὸς τοιοῦτον ἄνθρωπον, ὅπως ὀνομάσῃ αὐτὸν σύζυγον, καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ πατέρα; Ὁμολογῶ ὅτι μ' ἐκπλήττετε. Ἀπαξ μόνον ζῇ τις, καὶ θεωρῶ ἀπαισίαν τῆς μιᾶς ταύτης ὑπάρξεως τὴν θυσίαν. Ἀλλὰ καὶ εἴκοσιν ἂν εἶχον, οὐδεμίαν συνεμεριζόμεν βεβαίως ἐγὼ μετὰ τοῦ Κ^{ον} Χονδρικοπούλου. Κάλλιον καὶ τὰς εἴκοσι γεροντοκόριτσον. Εἰπέ μοι, Λυδία, ὅτι ἀρνεῖσαι, ὅτι οὐδέποτε . . .

ΛΥΔΙΑ.

Ὁ γάμος, οὐδόλως μοὶ μειδῶ, ἀλλ' ἄλλως σκέπτεται ἡ Μαμά, καὶ φαίνεται ὅτι τοιοῦτος ὁ προορισμὸς πάσης νέας κόρης, ὥστε ματαία ἡ ἀντίστασις. Ὅσον διὰ τὸν Κ^{ον} Χονδρικόπουλον, ὁμολογῶ ὅτι ὀλίγον μοὶ ἀρέσκει, ἀλλ' ἀφ' οὗ πάντες ἀδιάφοροι, ἐκείνος ἢ ἄλλος . . .

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Εἶσαι ἀνυπόφορος. Τοιαῦται λοιπὸν τὴν σήμερον αἱ νέαι κόραι; Εἶνε δυνατὸν ὁ χυδαῖος ἐκείνος . . .

Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ.

Σιωπὴ, σιωπὴ! Ἔρχεται. Ἴδου αὐτὸς ἐκεῖ εἰς τὸν κῆπον μετὰ τῆς γραΐας Κ^{ας} Χονδρικοπούλου.

ΛΥΔΙΑ.

ὦ, δυστυχία.

ΣΚΗΝΗ Β΄.

Οἱ ἄνωτέρω καὶ ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ μετὰ τῆς Κ^α ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ. Ἐν τέλει ΘΕΑΝΩ.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ. (Εἰσέρχεται φορῶν τὸν μανδύαν καὶ τὸν πῖλον αὐτοῦ. Ἡ Λυδία ἀσπάζεται τὴν χεῖρα τῆς Κ^α Χονδρικοπούλου.)

Καλὴ σπέρα σας. Καλὴ σπέρα σας. Πῶς ἔχετε; Εἰς τὴν ὑγιεῖαν σας; Κ' ἐμεῖς καλὰ, σὰς εὐχαριστῶ. Ἡ Λυδίτσα εἰς τὴν ὑγιεῖαν τῆς; (Πλησιάζει τὴν Κ^αν Ῥοδινοῦ, τείνων τὴν χεῖρα· ἀφαιρεῖ καὶ πάλιν φορεῖ τὸν πῖλον αὐτοῦ εἰς τὰ ὀπισθεν τῆς κεφαλῆς.) Γεῖά σου, Κυρά Ῥοδίνα. Πάντα νειά, πάντα γερή;

Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ.

Ὡς βλέπετε, ἄρκετὰ καλὰ. Εὐχαριστῶ.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ τῷ Βαλανέλῃ.

Καὶ σύ, Γεροθειέ; Γιὰ σένα δὲν ῥωτῶ. Πιθάρι γεννήθηκες καὶ πιθάρι θὰ πεθάνῃς. Γιὰ δὲς πάχος! Πτοῦ! νὰ μὴ βασκαθῇς. Ἄν γείνω ποτὲ σ' ἄν ἐσένα θὰ πάω νὰ πνιγῶ.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Διὰ τί ἀναβάλλετε; Ἡ ἰδέα μοὶ φαίνεται καλή.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Ἔτονε! Κάποιος σ' ἔγνεψε. Τὸ τομάρι μου τ' ἀγαπῶ, Κουμπάρε, καὶ ἄς ἦναι καὶ χονδρό. Τὸ κατάλαβες;

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Ὁ ἔρως ἐπλάσθη τυφλός.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Κολοκύθια μὲ τὴ ρίγανι.

Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ.

Δὲν κάθεσθε, Κυρία Χονδρικοπούλου;

(Προσφέρει ἔδραν.)

Κ^α ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ.

Τί... τί... τί εἶπες — πες — πες;

Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ. (Μεγαλοφώνως.)

Καθήσατε, παρακαλῶ.

Κ^α ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ.

Νὰ πὰ... πὰ... ω στὸ κα... κα... λό.

Χω... χωρατεύεις. Τῶ... τῶρα ἦλθα.

Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ.

Ὅχι δά, καθήσατε, ἂν ἀγαπάτε.

Κ^α ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ.

Καὶ... καὶ σεῖς θὰ πα... πάτε; Πτοῦ... ποῦ θὰ πα... πάτε;

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ, κράζων εἰς τὸ ὑτίον αὐτῆς.

Πούπετα δὲν θὰ πᾶμε· σὲ λέγει νὰ καθήσῃς. Κάθησε.

Κ^α ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ.

Νὰ κα... καθήσω; Εὐχα... χα... ριστῶ. Ἔτσι μί... μίλα.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Ἄς καθήσω κ' ἐγώ. Γιατί ὄχι; Ἐχω ἀπὸ τὰς ὀκτῶ στὸ ποδάρι. Ἐκεῖνοι οἱ διαβολομαστόροι μὲ ξεθέωσαν. Δὲν εἶναι χωρατὰς νὰ κτίζῃ τις σπητι. Καλλίτερα νὰ γίνῃ τις χαμάλης, καὶ νὰ κουβαλᾷ πέτραις. Εἶμαι ἀκόμη ὅλο ἀσβέσταις. (Ἀποδύεται τὸν μανδύαν αὐτοῦ, καὶ ρίπτων αὐτὸν ἐπὶ ἔδρας τινός, προσκρούει ἐπὶ ἄλλης. Εἶτα λαμβάνει αὐτήν, καὶ κάθηται εἰς τὸ μέσον τῆς αἰθούσης.) Οὐφ! Ἐλειωσα.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Καὶ ὁ πῖλος οὐδόλως ἐνοχλεῖ ὑμᾶς;

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Τὸ καπέλλο μου; Ὅχι τόσον. (Ἀφαιρεῖ αὐτόν, καὶ περιστρέφει μεταξὺ τῶν δακτύλων.)

Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ.

Δότε μοι.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Ἄσε δά! (Ἐγείρεται, καὶ θέτει αὐτὸν ἐπὶ τοῦ κεντήματος τῆς Λυδίας.) ὦ, μὲ συμπάθειον. Δὲν εἶχα ἰδεῖ τὰ κουρέλια σου.

(Δράττων τὴν παρακειμένην ἔδραν, προσκρούει ἐπὶ τῆς τραπέζης. Ὁ πῖλος κυλῖεται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ὁ Χονδρικόπουλος σπεύδει καὶ ἀναλαμβάνει αὐτόν. Ὁ Κ^α Βαλανέλης σημαίνει κωδωνίσκον, καὶ εἰσέρχεται ἡ Θεανώ.)

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Θεανώ, λάβε τὰ πράγματα τοῦ Κυρίου, καὶ κρέμασε αὐτὰ ἔξω.

(Ἡ Θεανώ, λαβοῦσα τὸν μανδύαν καὶ πῖλον, ἐξέρχεται. Ὁ Χονδρικόπουλος κάθεται πάλιν ἐπὶ τῆς ἔδρας, περιστρέφων τοὺς ἀντίχειρας αὐτοῦ. Σιγῇ ἐφ' ἱκανὴν ὥραν. Ἡ Λυδία κεντᾷ. Ὁ Κος Βαλανέλης ρίπτεται ἐντὸς ἀνακλίντρου, κατασκευάζει σιγάρον, καὶ καπνίζει.)

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Ὡραῖον καιρὸ κάνει σήμερα.

Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ.

Ναί, πολὺ ὠραῖον.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Χθὲς ὅμως στῆς τέσσαρες ἔβρεξε στὰ γεμάτα. Ἐγὼ ἐμβῆκα σὲ μία λούτζα ὡς τὸ λαιμό. Χάλασα ἓνα πανταλόνι ποῦ μὲ κοστίζει σαράντα δραχμίταις. Ὅλο καζιμίρι.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Θλιβερώτατον τῷ ὄντι.

Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ.

Φοβοῦμαι πολὺ ὅτι αἱ βροχαὶ αὗται κατέστρεψαν τὰ σπαρτά.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Μόνον τὰ σπαρτά; Γιὰ ὅλα εἶναι κακαὶ καὶ ψυχραί. Ἐμένα μ' ἔχαντάκωσαν. Τὸ σπῆτι ποῦ κτίζω, καὶ ποῦ μοῦ ἐκόστισεν ἕως τώρα ἑβδομήντα χιλιάδες δραχμούλαις, στρογγυλαῖς, στρογγυλαῖς, μόνον πῶς δὲν ἐβούλιαξε χθὲς ἐπάνω μου. Ὁ κερεστές ἔγινε μούσκεμα· ἐφούσκωσεν ὅλος, καὶ ὁ ἀσβέστης ἔσκασε παντοῦ. Καὶ οἱ κτίσται ποῦ δὲν δουλεύουν ἅμα βρέξη ὀλίγον, τί σοῦ λέν; Φοβοῦνται μὴ κρυώσουν, σὰν νὰ ἦσαν ἄνθρωποι καὶ αὐτοί. Χθὲς πρέπει νὰ ἔχασα ἓναν περίδρομο.

ΛΥΔΙΑ.

Σπουδαία ζημία δι' ἄνθρωπον, ὅστις εἶνε ἄνθρωπος.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Τί εἶπες; Δὲν σ' ἐκατάλαβα.

ΛΥΔΙΑ.

Οὐδόλως ἀπαραίτητον.

(Σιγῇ. Μετὰ μικρόν.)

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Πόσο τὸ πέρνεις τὸ κρέας, Κυρὰ Ῥοδίνα;να;

Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ.

Τὸ κρέας; Νομίζω μίαν καὶ τριάντα.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Σὲ γελοῦν. Ἐγὼ τὸ πέρνω μίαν καὶ δώδεκα. Ὅχι πῶς ἔχω ἀνάγκην. Εἶμαι ἄνθρωπος με τὸ βίός μου. Ἐχω τετρακόσιαις χιλιάδαις δραχμαῖς, τετρακόσιαις σωσταῖς, μὰ δὲν μ' ἄρέσει νὰ μὲ γελοῦν.

Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ.

Ἐχετε δίκαιον.

Κ^α ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ.

Πω... πω... πῶς; Τί λέ... λέγε... τε;

Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ.

Ὅτι πταίει ὅστις ἀφίνει νὰ τὸν ἀπατῶσι.

Κ^α ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ.

Τό... τόσοι. Πό... πόσοι;

Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ. (Μεγαλοφώνως.)

Ἀπατῶσι

Κ^α ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ.

Πα... πατῶσι. Τί πα... πατῶσι;

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Ἀφησε, Μαμμίτσα, ὕστερα τὰ λέμε. (Τῇ Κ^α Ῥοδινῷ.) Ἀ, σὲ τέτοια ἐγὼ δὲν ἔρχομαι. Ποχθὲς ἦλθε σ' ἐμένα ἓνας ποῦ τὸν εἶχα δανείσει πεντακόσιαις δραχμαῖς, ἓνας ἑλεεινὸς ἄνθρωπος, μαραγκός, μὲ δώδεκα παιδιὰ, καὶ μόνο τὸ πριόνι του γιὰ νὰ τὰ θρέψη. Δὲν ἤξεύρω πῶς γελάσθηκα καὶ τοῦ ταῖς ἔδωκα. Ἦλθε κ' ἔπεσε στὰ ποδάρια μου, καὶ μὲ παρακαλοῦσε νὰ τὸν περιμένω κανένα μῆνα γιὰ τοὺς τόκους. Τὰ παιδιὰ του, ἔλεγε, πεθαίνουν τῆς πείνας. Μὰ ἡῦρε τὸν ἄνθρωπο. Τὸν ἔχωσα στὸ φρέσκο, γιὰ νὰ μάθῃ νὰ δανεῖζεται ὅταν δὲν ἔχῃ νὰ πληρώσῃ.

Ἐπρεπε νὰ ἰδῆτε πῶς ἔσκουζαν τὰ μωρά.
Τύφλαις νὰ ἔχουν ἡ γάταις τοῦ Ἀπρίλη.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Ἡ πράξις αὕτη τιμᾷ ὑμᾶς πολὺ.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Ὁχι, παίζουμε. Ἐγώ, βρὲ ἀδερφέ, τὰ χρήματά μου δὲν τᾶχω γιὰ νὰ μοῦ τὰ τρώγῃ ὁ ἓνας καὶ ὁ ἄλλος. Τᾶχω γιὰ νὰ τὰ χαίρωμαι. Τὰ μάζεψα λεπτό, λεπτό, καὶ συνήθισα σταῖς φωναῖς καὶ στὰ κλάματα. Ἄν μ' ἔμελε μένα γιὰ τὴν γυναῖκα τοῦ ἐνὸς καὶ τὰ παιδιὰ τοῦ ἀλλουνοῦ, θὰ ἤμουν ἀκόμη ζήτουλας· δὲν θὰ εἶχα σπῆτι στὴ χώρα καὶ περιβόλι στὰ σεπόλια, καὶ δὲν θὰ μοῦ ἔτρεχαν ὅλοι ἀπὸ πίσω. Τώρα ὅ,τι θέλω κάνω, ὁ κόσμος εἶναι δικός μου. Καὶ βου-

λευτῆς ἂν θέλω γίνομαι, καὶ Ὑπουργός, μὰ τὴν ἀλήθεια... Ὅταν ἦναι κάνεις ἀπὸ τὸν τόπο, καὶ φυσᾷ ἡ τζέπη του...

ΘΕΑΝΩ. (Εἰσορμᾷ κρᾶζουσα.)

Κυρία, Κυρία. Ὁ Κ^ς Φαίδων! Ἦλθεν ὁ Κύριος Φαίδων!

ΠΑΝΤΕΣ.

Ὁ Φαίδων!

(Ἐγείρονται, πλὴν τῆς Κ^ς Χονδρικοπούλου, καὶ σπεύδουσι πρὸς τὴν θύραν. Ὁ Κ^ς Βαλανέλης, ἐν ᾧ τρέχει, ἀπαντᾷ πρὸ αὐτοῦ τὸν Χονδρικόπουλον, καὶ ἀπωθεῖ αὐτὸν πρὸς τὰ δεξιὰ, ἐνώπιον τῆς Κ^ς Ῥοδινοῦ. Ἀποσυρόμενος τότε οὗτος πρὸς τ' ἀριστερά, εὐρίσκεται πρὸ τῆς Λυδίας, ἣτις ἀποφύγει, καὶ καταλείπει αὐτὸν τεταραγμένον εἰς τὸ μέσον τῆς σκηνῆς. Εἰσορμᾷ ὁ Φαίδων, φέρων κομπὴν ὁδοιπορικὴν ἐνδυμασίαν, καὶ ῥίπτεται εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ θεοῦ αὐτοῦ.)

ΣΚΗΝΗ Γ'.

Οἱ ἀνωτέρω καὶ ὁ ΦΑΙΔΩΝ. Εἶτα ὁ ΠΑΥΛΟΣ. Ἡ ΘΕΑΝΩ μένει ἐπὶ τῆς σκηνῆς.

ΦΑΙΔΩΝ.

Θεῖέ μου, καλέ μου θεῖε.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Φαίδων μου, τέλος πάντων.

ΦΑΙΔΩΝ. (Θλίβων περιπαθῶς τὰς χεῖρας τῆς Κ^ς Ῥοδινοῦ.)

Καλή μου Κ^ς Ῥοδινοῦ.

Κ^ς ΡΟΔΙΝΟΥ.

Υἱέ μου!

(Ὁ Φαίδων βλέπει τὴν Λυδίαν, μείνασαν ὀλίγα βήματα ὀπίσω, καὶ σπεύδει πρὸς αὐτὴν μετ' ἀνοικτῆς ἀγκάλης.)

ΦΑΙΔΩΝ.

ὦ Λυδία!

ΛΥΔΙΑ, ὑποκλινομένη.

Κύριε Φαίδων.

ΦΑΙΔΩΝ, ψυχρῶς.

ὦ, σύγγνωτέ μοι, Κυρία· ἐλησμόνουν ὅτι παρήλθεν ἡ ἐποχή, καθ' ἣν ἐκάλουν ὑμᾶς μικράν μου ἀδελφὴν.

ΛΥΔΙΑ.

Οὐδόλως παρήλθε. Εἶμαι πάντοτε ἡ αὐτή. (Τείνει αὐτῷ τὴν χεῖρα, ἣν λαμβάνει ὁ Φαίδων εὐγενῶς ὑποκλινόμενος. Φαίνεται εἰς τὴν θύραν ὁ Παῦλος, φέρων ὑπηρετικὴν στολήν, καὶ κρατῶν σάκκους καὶ κιβώτια.)

ΠΑΥΛΟΣ.

Αὐθέντα, οἱ σάκκοι αὐτοὶ εἶναι βαρύτεροι καὶ τῶν ἁμαρτιῶν μου. Ζητῶ ἄφεσιν.

Κ^ς ΡΟΔΙΝΟΥ.

ὦ Παῦλε, σὺ εἶσαι; Κατέστης ἀγνώριστος.

ΠΑΥΛΟΣ, ἐναβρυνόμενος.

Μάλιστα, Κυρία· γνωρίζω τὴν ἀξίαν μου. Ὅταν ζῇ τις εἰς τὸν μεγάλον κόσμον, «Λὲ Καμποῦρ σὲν Γερμέν», ἐξευγενίζεται. (Θεωρεῖ φιλαρέσκως τὴν Θεανῶ, ἣτις χαριεντίζεται.)

ΦΑΙΔΩΝ.

Βλέπετε; Μετεμόρφωσα αὐτὸν εἰς ἄνθρωπον· ἀλλ' ἐδυσκολεύθην. Ἀπητέτο μετεμ-

ψύχωσις. Ἡ πατρὶς αὐτοῦ Βοιωτία ὀφείλει αὐτῷ ἤδη ἀνδριάντα.

ΠΑΥΛΟΣ.

Ναί, ἀλλ' ἄς καταθέσω πρῶτον αὐτὰ τὰ «βαγάζ» μὴ ἐκλάβουν τὸ ἄγαλμα ὡς τοῦ Ἀλαντάλος.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Τοῦ Ἀτλαντος, ἐννοεῖς. Καὶ μυθολογικαὶ γνῶσεις! Σὺ, καλέ, ἔγρηνες φωστήρ.

ΠΑΥΛΟΣ.

Ἐσπουδάσαμεν τρία ἔτη εἰς τὸ «Χαΐδε-Βέργες»· ἐγὼ δηλαδὴ καὶ ὁ Αὐθέντης μου. Πρώτης τάξεως Πανεπιστήμιον.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Ὡ τότε σὲ συγχαίρω, σοφολογιώτατε. Πλὴν ἄφες τοὺς σάκκους σου. (Πρὸς τὴν Θεανώ.) Θεανώ, ὁδήγησον αὐτὸν εἰς τὸν θάλαμον τοῦ Κ^{ου} Φαίδωνος. (Τῷ Φαίδωνι.) Σοὶ ἐδώκαμεν πάλιν τὸν ἀρχαῖόν σου θάλαμον, Φαίδων.

ΦΑΙΔΩΝ.

Ὡ εὐχαριστῶ ἐκ καρδίας! Ἐμαντεύσατε ἓνα μου πόθον.

Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ. τῷ Φαίδωνι, δεικνύουσα τὸν Κ^{ον} Χονδρικόπουλον, ὅστις καθ' ἅπαν τοῦτο τὸ διάστημα ἔμενεν ἐν ἀδημονίᾳ ὀπισθεν τῆς τραπέζης.

Φαίδων, ὁ Κ^{ος} Χονδρικόπουλος, εἰς τῶν καλῶν ἡμῶν φίλων. (Πρὸς τὸν Κ^{ον} Χονδρικόπουλον.) Κύριε Χριστοφῇ, ὁ Κύριος Φαίδων Βαλανέλης, περὶ οὗ τοσάκις ἠκούσατε ἡμᾶς ὁμιλοῦντας.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ, τεταραγμένος.

Δοῦλός σας! Δοῦλός σας! Καλῶς σᾶς ἡύραμε. Μεγάλῃ Ζέστη σήμερα. (Τείνει τὴν χεῖρα τῷ Φαίδωνι ὑπὲρ τὴν τράπεζαν.)

ΦΑΙΔΩΝ, ὑποκλινόμενος.

Κύριε!

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ, μένει ἐπὶ τινα καιρὸν μετὰ τεταμένης τῆς χειρός, καὶ εἶτα προσποιεῖται ὅτι συλλαμβάνει κύνυπα.

Ἔνα πλῆθος κουνούπια ἔχετε σ' αὐτὸ τὸ σπήτι. (Πάντες μειδιῶσι.)

ΛΥΔΙΑ, πονηρῶς.

Ναί, προσέχετε. Ὑπάρχουσι καὶ φαρμακερά.

Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ. (Πρὸς τὴν Κ^α Χονδρικοπούλου, δεικνύουσα τὸν Φαίδωνα, ὅστις πλησιάζει καὶ ὑποκλίνεται.)

Κυρία Χονδρικοπούλου, ὁ Κ^{ος} Φαίδων Βαλανέλης, ὅστις ἔφθασεν ἐκ Παρισίων.

Κ^α ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ.

Ἐκ Πα...πα...τησίων.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ κράζων.

Ἐκ Παρισίων!

Κ^α ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ.

Ἐκεῖ...κεῖ πλησί...σί...ον.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Θεὲ καὶ κύριε, τί κουφάλα! (κράζων εἰς τὸ ὠτίον αὐτῆς.) Δὲν ἐννοεῖς; Ἀπὸ τὰ Παρίσια.

Κ^α ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ.

Τά...τά βα...πτί...σια. Τί...τί....βαπτί...σια;

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Παρίσια, Παρίσια!

Κ^α ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ.

Ὅλο...λο...λο ἴσια. Ἄ...κα...κατά...λαβα.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Δόξα σοι ὁ Θεός.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Καὶ ἤδη, Φαίδων, ἐλθὲ παρ' ἐμέ, καὶ εἰπέ μοι τί εἶδες καὶ τί ἔπραξες. Οὐχὶ πάντα διὰ μιᾶς βεβαίως, ἀλλὰ τὰ γενικώτερα.

ΦΑΙΔΩΝ. (Χωρεῖ πρὸς τὸν θεῖον αὐτοῦ παρὰ τὴν θερμάστραν, καὶ τείνει αὐτῷ τὴν χεῖρα.)

Καλέ μου θεῖε, τί εἶδον καὶ τί ἔπραξα. Ἔτη ἀπαιτοῦνται ὅπως διηγηθῶ λεπτομερῶς τὴν ποικίλην μου πείραν. Πανταχοῦ ὅπου ὁ πολιτισμὸς ἐξήνηθη καὶ προώδευσεν, εἰς ὅλα τὰ μεγάλα κέντρα τῆς οἰκουμένης, ἀπῆλθον καὶ παρέμεινα. Ἐκράτησα τὸν σφυγμὸν τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ ἡσθάνθην ῥέον εἰς τὰς φλέβας αὐτῆς τὸ κοχλάζων

αἷμα, τὸ διαρκῶς ἀλλοιούμενον καὶ φθειρόμενον. Εἶδον τὰ διάφορα τῶν ἀνθρώπων γένη, τὰ μὲν ὡχρὰ καὶ κατεσκληρότα ὑπὸ τοῦ πεπολιτισμένου βίου, ὑποδουλώσαντα τὰ στοιχεῖα, ἔξαρθέντα μέχρι τοῦ οὐρανοῦ, καὶ διεισδύντα εἰς τὰ σπλάγχνα τῆς φύσεως, ὅπως εὗρωσιν ἐκεῖ τὸν θάνατον καὶ τὴν ἀπόγνωσιν· τὰ δὲ ἄγρια ἔτι ἐντὸς τῶν παρθένων αὐτῶν δασῶν, ἀλλὰ κρατοῦντα δεσμίαν τὴν εὐτυχίαν εἰς τὴν θύραν τῆς ἀχυρίνης αὐτῶν καλύβης. Καὶ τότε ἠρώτησα ἑμαυτὸν τί ἐσκόπει ἡ εἰμαρμένη, καὶ ὅποιον ἐφαντάσθη τὸν ἄνθρωπον, ἄξιον τοῦ ὀνόματος καὶ τρισταλαίπωρον, ἢ εὐδαίμονα ἐν τῷ σκότει αὐτοῦ καὶ τῇ ἀθλιότητι. Ἄλλ' εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην οὐδεὶς ἀπήντησε, καὶ βαδίζων ἤδη εἰς τὴν πρώτην τῶν δύο ὁδῶν, αὐτὴν ἠκολούθησα. Παιδεῖαν ἐθήρευσα πανταχοῦ, παιδεῖαν, ἀνεγείρων κατὰ μικρὸν τοὺς πέπλους, δι' ὧν κρύπτονται τῆς πλάσεως τὰ μυστήρια. Ὅπου ἐνόμισα ὅτι θέτω τὴν χεῖρα ἐπὶ ἀναμφισβητήτου τινὸς γνώσεως, ἤρπασα αὐτὴν ἀπλήστως, ἀλλ' ἠσθάνθην πάσας τρεμούσας μεταξὺ τῶν δακτύλων μου, καὶ πανταχοῦ εὗρον ἀμφιβολίαν ἢ ἄγνοιαν. Ἠκολούθησα τότε τοὺς φαντασιοπλήκτους καὶ τοὺς ἐλευθερόφρονas, ἐσπούδασα τ' ἄλλοκοτώτερα φιλοσοφικὰ συστήματα, ἀλλ' ἐπέισθην ὅτι πλανῶμαι εἰς ἀδιεξόδους λαβυρίνθους, (πρὸς τὴν Λυδίαν, παίζων), μὴ συνδέσας μάλιστα σχέσεις μετὰ τινος Ἀριάδνης. Οὕτω ἀπηλπίσθην τέλος, καὶ μετὰ πέντε ἐτῶν μόχθους καὶ ἀγρυπνίας, ἰδοὺ ἐπιστρέφω, μόνον γέρας φέρων τὴν ἀπογοήτευσιν, καὶ ἀμφιβάλλων περὶ ἐκείνων, δι' ἃ προθύμως ἄλλοτε καὶ τὴν ζωὴν μου ἔδιδον. (Θεωρεῖ τὴν Λυδίαν, ἥτις καταβιβάζει τοὺς ὀφθαλμούς.)

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

ὦ, Φαίδων, τί λέγεις;

ΦΑΙΔΩΝ.

Τὴν ἀλήθειαν, καλέ μου θεῖε· ἀμφιβάλλω ἤδη περὶ πάντων. Επλάσθην ἀγαθός, καὶ

ἄφ' οὗ ἐγνώρισα τὸν κόσμον, ἐπέισθην ὅτι ἡ ἀγαθότης ἀποτυγχάνει καὶ περιπαίζεται, ἐν ᾧ ἀμείβεται ἡ πονηρία. Ἦμην πλήρης χιμαιρῶν, καὶ ἠσθανόμην ἀκατασχέτως ὄγκουμένην τὴν καρδίαν μου διὰ πᾶν εὐγενές καὶ ὠραῖον, ἀλλ' ἐνόησα ὅτι πλανᾶται ἡ εὐαισθησία, καὶ τὰ πάντα εἰσὶ προσιτὰ εἰς τὴν φίλαυτον μικρόνοιαν. Γενναῖος μέχρι σπατάλης, εἶδον τὴν παντοδυναμίαν τοῦ χρυσοῦ, καὶ μετεβλήθην εἰς ὕλιστήν. Πλήρης ἄφοσιώσεως, εἶδον πῶς ἀμείβεται αὕτη, καὶ προσέφυγον εἰς τὸν ἐγῴσμον. Ναί, θεῖέ μου, ἐσπούδασα τὴν ἀνθρωπότητα, καὶ κατέστην ἀγνώριστος.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Οἱ λόγοι σου, Φαίδων, μὲ λυποῦσι καιρίως. Ἐπειτα ὁμιλοῦμεν ἐν ἐκτάσει. Διακρίνω νοσηρὰ συμπτώματα. Ἐμεινες πολὺν καιρὸν μακρὰν ἡμῶν, ἄνευ φίλων, ἄνευ ἀγάπης. Ἄλλ' ἤδη εὐχερὴς ἡ ἴασις.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Μάλιστα, μάλιστα ὕστερα τὰ λέτε. Ἀφῆστέ τα τώρα. Ἐγὼ κοντεύω νὰ κλάψω· μοῦ ἦλθε πονοκέφαλος. (Ἰδίᾳ τῇ Κεῖ Ῥοδινού.) Κυρὰ Ῥοδίναινα, ὁ εὐμορφονειός σου μοῦ φαίνεται ὀλίγο σὰν βίδα. Τί τσαμπουνίσματα εἶνε αὐτά;

ΦΑΙΔΩΝ.

Εἶχον φίλους, θεῖέ μου, καὶ συνέδεσα σχέσεις ποικίλας, ἀλλ' ἠῤῃσхан αὐταὶ τὴν πικρίαν τῆς καρδίας μου. Ἐν μόνον διέσωσα ἐκ τοῦ ναυαγίου, τὴν ἀγάπην ὑμῶν πάντων. Ἡ εἰς αὐτὴν πίστις μου ἦν ἀκράδαντος. Πρὸς ὑμᾶς ἐπέστρεφον ὡς πρὸς τὸν λιμένα. (Θεωρεῖ τὴν Λυδίαν, ἥτις ἐρυθρίᾳ.)

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Καὶ εἶχες δίκαιον· παρ' ἡμῖν σὲ ἀναμένει ἡ γαλήνη τῆς ἀληθοῦς εὐδαιμονίας. Αἱ ἐλαφραὶ τοῦ κόσμου σχέσεις οὐδὲν σημαίνουσι. Ἄν δὲ προσθέσης εἰς ταῦτα καὶ ἄλλο τι φίλτρον, ὅπερ ἐγὼ γνωρίζω...

ΦΑΙΔΩΝ.

Ἄλλο, θεϊέ μου; Τί ἐννοεῖτε;

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Βλέπεις, Φαίδων, ὅτι ἐγήρασα. Εἰς τὴν ἡλικίαν ταύτην αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην μικρῶν τινων ξανθῶν ὄντων, παιζόντων πέριξ μου, καὶ φαιδρυνόντων τὴν ὑπαρξίν μου...

ΦΑΙΔΩΝ.

Γάμον, θεϊέ μου; Γάμον ἐγώ; Μοὶ ζητεῖτε πολὺ. (Θεωρῶν ἀσκαρδαμυκτὴ τὴν Λυδίαν.) Ὑπῆρχεν ἐποχή, καθ' ἣν ἐπέρων διὰ τῶν ὀνείρων μου μειδιῶσαι μορφαὶ γυναικῶν — ἦσαν ξανθαὶ πάντοτε, καὶ εἶχον ὀφθαλμοὺς γλυκεῖς ὡς τῶν ἀγγέλων. — Μεθ' ἑνὸς τῶν ἀγγέλων ἐκείνων διέπлатτον μικρὸν παράδεισον, εἰς ὃν καλῶν καὶ ὑμᾶς, ἀγαπητέ μου θεϊέ, ἐλησμόνουν τοῦ λοιποῦ κόσμου τὴν ὑπαρξίν. Ἄλλ' ἡ ἐποχή ἐκείνη παρήλθε. Ἦδη ἐγενόμην ὑλιστής, καὶ ἂν νυμφευθῶ, ζητῶ γυναῖκα ἐκ χρυσοῦ ἀφθίτου, ἔχουσιν σαπφείρους ἀντὶ ὀμμάτων, καὶ μαργαρίτας ἀντὶ ὀδόντων.

ΛΥΔΙΑ, μετὰ πικρίας.

Κρίμα ὅτι κατεστράφη ἡ χρυσελεφάντινος Ἀθηνᾶ.

ΦΑΙΔΩΝ ἐπίσης.

Μικρὰ ἡ ἀπώλεια, ἀφ' οὗ ἐκληρονόμησαν αἱ ζῶσαι τὴν ψυχρότητα τοῦ μαρμάρου.

(Ἡ Λυδία δάκνει τὰ χεῖλη καὶ σιγᾷ.)

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Φαίδων, Φαίδων! Καὶ σύ; Μ' ἐγκατελείψατε πάντες; Πάντες συνωμοτεῖτε ἐναντίον μου;

ΦΑΙΔΩΝ.

Πάντες;

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Πρὸ μικροῦ ἀκόμη ἡ Λυδία τ' αὐτὰ περίπου μοὶ ἔλεγε.

ΦΑΙΔΩΝ, τεταραγμένος.

ὦ, χαίρω πολὺ ὅτι αἱ ιδέαι μου συμφωνοῦσι μετὰ τῶν ιδεῶν τῆς Κ^α Λυδίας.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Ἐγὼ δὲν νοιώθω γιὰ τί εὐρίσκετε τὸν κόσμον τόσον κακόν. Ὅ,τι θέλει κανεῖς ἐδῶ τὸ ἔχει. Ἐγὼ ἀγαπῶ πολὺ τὸ χοιρομέρι καὶ τὴ χαβιαροσαλάτα. Ἑπτὰ δραχμαῖς δίνω τὴν ὀκτῶ, καὶ τρώγω ὅσο χοιρομέρι θέλω, καὶ χαβιαροσαλάτα μὲ κάνει ἢ μαγεύεισά μου περίφημη. Τὴν Κυριακὴ μ' ἀρέσει νὰ φορῶ τὰ καλάμου ρούχα, καὶ νὰ πηγαίνω στὴν μουσικὴ. Δίνω δέκα δραχμίταις, πέρνω μίαν ἄμαξαν, ξαπλόνομα φαρδὺς πλατὺς, καὶ πηγαίνω. Τί ἄλλο θέλετε; Ἐμένα ὁ κόσμος μὲ φαίνεται περίφημος.

ΛΥΔΙΑ.

Τοῦτο ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν ὀρέξεων ἐκάστου.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

ὦ βέβαια! Σὺ δὲν τὸ ἀγαπᾷς τὸ χοιρομέρι;

ΛΥΔΙΑ.

Τὸ ἀποστρέφομαι.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Ὅχου το καὶ ὄχου το. Νὰ εἶχες καμμίαν φέτα. (Τῷ Φαίδωνι.) Καὶ τοῦ λόγου σου;

ΦΑΙΔΩΝ.

Σπανίως ἐσκέφθην περὶ τοῦ σπουδαίου τούτου ζητήματος. (Ἐρειδόμενος ἐπὶ τῆς ἔδρας τῆς Λυδίας, ἰδίᾳ πρὸς αὐτήν.) Τί ἐστὶν ὁ Κύριος οὗτος;

ΛΥΔΙΑ ὁμοίως.

Εἷς Κύριος, ὅστις ἔχει τετρακοσίας χιλιάδας δραχμῶν, καὶ ὃν ἡ Μαμὰ μοὶ ἐτοιμάζει σύζυγον.

ΦΑΙΔΩΝ.

ὦ Θεέ μου! Καὶ ὑμεῖς τί λέγετε;

ΛΥΔΙΑ.

Ἐγώ; Τίποτε.

ΦΑΙΔΩΝ ψυχρῶς.

Θαυμάζω τὴν περίσκεψιν ταύτην.

(ἀποσύρεται).

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

(Ἐγείρεται καὶ φορεῖ τὸν πῖλον αὐτοῦ.)

Ἐν τούτοις, ἐμένα μὲ συγχωρεῖτε. (Πρὸς τὴν Κ^α Χονδρικοπούλου.) Ἐλα, Μαμμίτσα. Ὃταν δὲν ἦμαι παρών, οἱ κτίσται τὰ πέντε μοῦ τὰ κάνουν δέκα, καὶ χάφτουν μύγαις. Πρέπει τὰ ἦνε τις ἀδιάκοπα στὸ κεφάλι τους. Μόλις εὐρίσκω μίαν στιγμὴν γιὰ νὰ σᾶς εἰπῶ καλὴ μέρα.

Κ^α ῬΟΔΙΝΟΥ.

Τῷ ὄντι μόλις φαίνεσθε. Μὴ τόσο σπά-
νιος.

ΦΑΙΔΩΝ πρὸς τὸν Χονδρικόπουλον.

Οἰκοδομεῖτε;

ΛΥΔΙΑ, παίζουσα.

Πῶς, ἀγνοεῖτε; Βεβαίως ὁ Κύριος οἰκο-
δομεῖ. Ὀλόκληρος ἡ οἰκουμένη ἐνδιαφέρεται
εἰς τὸ κτίριον.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Ἐὰν εἴξευρες....

ΛΥΔΙΑ.

Γνωρίζω, γνωρίζω. Χιλιάκις μοὶ διηγήθητε.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Ἡ πέτρα ἀκρίβαινε.

ΛΥΔΙΑ.

Μή, πρὸς Θεοῦ. Σήμερον οὐδόλως ἔχω
οἰκοδομικὰς διαθέσεις.

ΘΕΑΝΩ εἰς τὴν θύραν.

Κύριε Βαλανέλη, ζητεῖσθε κάτω.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Ἐγὼ; Ἀμέσως. Φαίδων μου, καταβαίνω
μίαν στιγμὴν, ἀλλ' ἐπιστρέφω εὐθὺς.

ΦΑΙΔΩΝ.

Ἀναμένω ἐνταῦθα.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

(Πρὸς τὸν Χονδρικόπουλον παρὰ τὴν θύραν.)

Ὅρίσατε.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Ἀφησε τὰ νάζια, σὲ παρακαλῶ. Ἐγὼ
ἀπὸ τέτοια δὲν νοιώθω; Τράβα ἐμπρός.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Εἶμαι εἰς τὸν οἶκόν μου.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Κοροφέξαλα. Ἄς ἦνε ποιὰ, πᾶμε. Ἐχετε
γεία. Ἐλα, Μαμμίτσα.

Κ^α ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ.

Πα... πᾶμε. Λυ... λυδία, κο... κόρη μου,
Βο... βοή... θησε.

(Ἡ Λυδία ὑποστηρίζει αὐτὴν μέχρι τῆς θύρας. Ἀκο-
λουθοῦσιν ὁ Κ^{ος} Βαλανέλης καὶ ὁ Χονδρικόπουλος,
ὅστις, ἐξερχόμενος, προσκρούει εἰς τὸ κατώφλιον.)

Κ^α ῬΟΔΙΝΟΥ.

Ὑπάγω ἐπίσης. Ἐχω τινὰς ὑπηρεσίας.
(Ἐέρχεται.)

ΣΚΗΝΗ Δ'.

ΦΑΙΔΩΝ καὶ ΛΥΔΙΑ.

ΦΑΙΔΩΝ, μετὰ βραχεῖαν σιγὴν.

Οὐδόλως ἐρωτῶ, Κ^α Λυδία, ἐὰν ὑπῆρξατε
εὐτυχὴς κατὰ τὰ ἔτη τῆς ἀπουσίας μου·
εὐγλώττως ὁμιλοῦσιν αἱ ῥόδινα ἡμῶν πα-
ρειαί. Ἀφείς κορασίδα, μόλις διαθάλλουσιν,
εὐρίσκω νεάνιδα ἐντελὴ κατὰ πάντα.

ΛΥΔΙΑ.

Ἡ ὑπαρξίς μου, καίτοι λίαν μονότονος,
ὑπῆρξε πράγματι εὐάρεστος κατὰ τὸ διά-
στημα τοῦτο. Αἱ ὠραῖαι ἐπιστολαί, ἃς
ἐγράφετε ἐκ τῶν διαφόρων μερῶν τοῦ
κόσμου, ἦσαν ἴσως ἡ μόνη μου διασκέδασις.

Ἄλλ' ὑμεῖς, Κῆ Φαίδων; Οἱ λόγοι ὑμῶν πρὸ μικροῦ ἦσαν πλήρεις πικρίας καὶ μ' ἐλύπησαν.

ΦΑΙΔΩΝ, μετ' ἄλλους.

Ἐλύπησαν; Καὶ τί σημαίνουν οἱ λόγοι τοῦ πρώτου τυχόντος; Ἀγνοῶ διὰ τί ὠμίλησα.

ΛΥΔΙΑ.

Τοῦ τυχόντος; Βλέπω ὅτι ἀρέσκεσθε πειράζοντές με. Καλῶς γνωρίζετε ὅτι οὐδόλως εἴσθε τυχῶν δι' ἐμέ. Ἡ μὴ λησμονήτε ὑπὸ πόσων πραγμάτων συνδεόμεθα.

ΦΑΙΔΩΝ.

Ἀπ' ἐναντίας, ἐδιδάχθην ἤδη ὅτι οὐδεὶς ὑφίσταται πλέον τῶν ἀρχαίων ἡμῶν δεσμῶν.

ΛΥΔΙΑ.

Βλέπω ὅτι ἐξήγησίς τις κατέστη ἀπαραίτητος, καὶ θέλω αὐτὴν εἰλικρινῇ καὶ πλήρῃ. Ἐνθυμείσθε, πιστεύω, ὅτι ἀνετράφημεν ὁμοῦ, καὶ ὅτι πρὸ πέντε ἀκόμη ἐτῶν μ' ἐκαλεῖτε ἀδελφὴν. Ἡ ἀδελφικὴ ἐκείνη ἀγάπη περὶ τὰ τέλη μετεβλήθη.

ΦΑΙΔΩΝ.

ὦ Λυδία!

ΛΥΔΙΑ.

Ἀφετέ με. Οὐδέποτε ὑπῆρξα ψευδαλήμων. Ἡμεθα παῖδια τότε, καὶ ἡγνοοῦμεν τί ἐπράττομεν. Ναί, εἶχετε δίκαιον λέγοντες, ὅτι ἡ ἐποχὴ ἐκείνη παρήλθε· ἀλλὰ τὸ δι' ὑμᾶς φίλτρον μου διετηρήθη ἀκμαῖον, καίτοι ἀλλάξαν ὄνομα.

ΦΑΙΔΩΝ.

Εὐχαριστῶ, Λυδία. Ἔσομαι ὡς ὑμεῖς εἰλικρινής. Τί συμβαίνει ἐν τῇ καρδίᾳ μου ἀγνοῶ. Εἰς τοιοῦτον μετεβλήθη κυκεῶνα, ὥστε οὐδέποτε πλέον ρίπτω τὰ βλέμματα εἰς τὸ ἐν αὐτῇ ἄδυτον σκότος· συμφωνῶ ὅμως ὅτι μόνῃ ἀπέμεινεν ἡμῖν δυνατὴ ἡ ἀδελφικὴ ἀγάπη, καὶ μεγάλως εὐγνωμονῶ ὅτι διετηρήσατε ὀλίγην τοιαύτην δι' ἐμέ.

ΛΥΔΙΑ.

Ἰδοὺ λοιπὸν ὅτι συνεννοήθημεν. Καὶ ἤδη, ἀδελφικῶς δικαίωματι, ἐπιβάλλω ἀμέσως τὴν θέλησίν μου. Ἀπαιτῶ τὴν κατάργησιν τοῦ πληθυντικοῦ. Ὑποσχέθητε.

ΦΑΙΔΩΝ.

Ὑπόσχομαι ὅτι ἐπιθυμεῖτε.

ΛΥΔΙΑ.

Ἔ!

ΦΑΙΔΩΝ.

Σοὶ ὑπόσχομαι, Λυδία, καὶ σ' εὐχαριστῶ. Οἱ πληθυντικοὶ μοὶ ἐπλήγουν τὰ χεῖλη.

ΛΥΔΙΑ.

Καλῶς ἐμάντευσα. Καὶ ἤδη, Φαίδων, ἄλλην μίαν χάριν. Ἀποσκοράκισον τὴν κατῆφειαν ταύτην· ἔσο φαιδρὸς καὶ ζωηρὸς ὡς ἄλλοτε.

ΦΑΙΔΩΝ.

ὦ τοῦτο κάπως δυσκολώτερον.

ΛΥΔΙΑ.

Πῶς, μοὶ ἀρνείσαι;

ΦΑΙΔΩΝ.

Ἐν ᾧ σὺ ἔμενες εἰς τὸν λιμένα, Λυδία, ἔπλεον ἐγὼ εἰς τὸ βαθὺ πέλαγος, μὲ παρέδρον αἱ θύελλαι τῆς ζωῆς, καὶ μ' ἐκύκλουν ναυάγια. Πολλὰ τῶν ρυτίδων, ἃς βλέπεις ἐπὶ τοῦ μετώπου μου, ἔχουσιν αἰτίας τοιαύτας, ὥστε εἰσὶν ἀνεξίτηλοι, ἀλλ' ἴσως αἱ ἀκτῖνες τῶν βλεμμάτων σου διαφωτίσωσιν ἐτέρας τινάς.

ΛΥΔΙΑ.

Αἱ ἀκτῖνες τῶν βλεμμάτων μου οὐδὲν φωτίζουνσι, Κύριε. Εἰς ποῖον ἀδελφικὸν λεξικὸν εὑρες τοιαύτας φράσεις;

ΦΑΙΔΩΝ.

Συγγνώμην, ἀλλ' ἤδη συγχωρήσατε...

ΛΥΔΙΑ.

Πῶς;

ΦΑΙΔΩΝ.

Συγχώρησον καὶ εἰς ἐμὲ μίαν ἐρώτησιν. Συγκατένευσας ἀληθῶς εἰς τὸν γάμον σου μετὰ τοῦ... Κυρίου ἐκείνου;

ΛΥΔΙΑ.

Οὐδὲν ἀπεφάσισα, ἀλλὰ θεωρῶ τὸ κακὸν καθ' ἑαυτὸ ἀναπόφευκτον...

ΦΑΙΔΩΝ.

Οὐδέποτε, Λυδία, οὐδέποτε! Ἐπὶ πέντε λεπτὰ εἶδον τὸν ἄνθρωπον ἐκείνον, ἀλλ'

ἤρκεσαν πληρέστατα ὅπως· φρίττω εἰς μόνην τὴν ιδέα. Σὺ μετ' ἐκείνου; Σὺ ἡ ἀβρά, ἡ εὐφυής, ἡ εὐαίσθητος νέα κόρη μετ' ὄντος χυδαίου

ΛΥΔΙΑ.

Παρακαλῶ, παρακαλῶ· μὴ λησμονῶμεν τὰς συμφωνίας. Ἄλλως τε πρὸ μικροῦ ἀκόμη ὠμίλεις περὶ νύμφης χρυσῆς. Ὁ Κ^{ος} Χονδρικόπουλος ἔχει τετρακοσίας χιλιάδας δραχμῶν, ὡς λέγει εἰκοσάκις τῆς ἡμέρας, καὶ οἰκοδομεῖ ἐπὶ τῆς πλατείας τῆς Ὁμονοίας. Τί ἄλλο ἐπιθυμεῖς;

ΦΑΙΔΩΝ.

ᾠ μή, μή! Οἱ θεοὶ νόμοι ἀπαγορεύουσι τοιαύτην ἱεροσυλίαν.

ΛΥΔΙΑ.

Καὶ ὅμως πρὸ ὀλίγου τί ἔλεγες; Συμφωνῶ μετὰ σοῦ, καὶ

ΦΑΙΔΩΝ.

Οὐχί, οὐχί! παρελάουν. Αἰσθάνομαι ὅτι εἶχον ἄδικον. Κόσμος νέων ιδεῶν ἀναθρῶ-

σκει ἐκ τῆς καρδίας μου εἰς τὴν κεφαλὴν. Ἔχω ἀνάγκην καθαροῦ ἀέρος· ὑπάγω εἰς τὸν κήπον.

ΛΥΔΙΑ.

Πλήν, Φαίδων.

ΦΑΙΔΩΝ, λαμβάνων τὰς δύο αὐτῆς χεῖρας.

Λυδία, φιλότατη κόρη, δός μοι μίαν ὑπόσχεσιν. Ἀνάμεινον μέχρις οὗ σκεφθῶ περὶ πάντων τούτων· μὴ ἀποφασίσῃς τι πρὶν καὶ αὐθις ὁμιλήσωμεν.

ΛΥΔΙΑ.

ᾠ τοῦτο εὐκολώτατον· οὐδόλως βιάζομαι.

ΦΑΙΔΩΝ.

Ὑγίαίνε. Ἀργότερον ἐπιστρέφω.

ΛΥΔΙΑ.

Μετ' ὀλίγον;

ΦΑΙΔΩΝ.

Μετ' ὀλίγον, ἔστω. Μεθ' ὅσον τὸ δυνατόν ὀλιγώτερον. (Ἐξέρχεται βιαίως. Ἡ Λυδία κάθεται σκεπτική ἐφ' ἑδρας. Εἰσέρχεται ἡ Θεάνω.)

ΣΚΗΝΗ Ε'.

ΛΥΔΙΑ καὶ ΘΕΑΝΩ.

ΘΕΑΝΩ. (Θεωρεῖ αὐτὴν σιγῶσα. Μετὰ μικρόν.)

Τί ἔχετε, Κυρία; Φαίνεσθε σκεπτική.

ΛΥΔΙΑ, ἀνακύπτουσα.

Ἐγώ; Διόλου. Ἀπατᾶσαι.

ΘΕΑΝΩ.

Ποῖος ἐξῆλθε πρὸ ὀλίγου;

ΛΥΔΙΑ.

Πρὸ ὀλίγου; Καὶ τί με τοῦτο; Ὁ Κ^{ος} Φαίδων.

ΘΕΑΝΩ.

Τί εὐμορφος νέος! Ποτὲ δὲν εἶδα ωραιότερον καὶ κομψότερον.

ΛΥΔΙΑ.

Εὐρίσκεις;

ΘΕΑΝΩ.

Ναί, καὶ τί πνεῦμα ἔχει! Καὶ τί καλὸς εἶνε; Μ' ἔδωκε τὸ χέρι, καὶ με εἶπεν ὅτι μ' ἐνθυμεῖτο συχνὰ ἐκεῖ ὅπου ἦτο. Φαντασθῆτε.

ΛΥΔΙΑ.

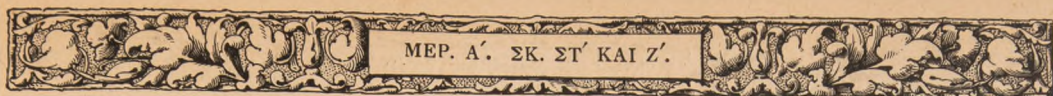
Ἐ! Καὶ τί τὸ παράδοξον; Ἦσο μεθ' ἡμῶν πρὶν ἀναχωρήσῃ.

ΘΕΑΝΩ.

Ἰσα, ἴσα! Ὅταν ἐγὼ τὸν ηὐχαρίστησα, «Ἐνθυμοῦμαι πᾶν ὅτι συνδέεται μετὰ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης» μοι εἶπε. (Ἡ Λυδία σιγᾷ. Μετὰ μικρόν.) Ἦλθε σήμερον ὁ Κ^{ος} Χονδρικόπουλος;

ΛΥΔΙΑ.

Ναί.

ΘΕΑΝΩ.

Ὡ τῶρα μὲ εἶναι ἀδύνατον πλέον νὰ τὸν ἶδω ἐμπρὸς μου. Πλησίον τοῦ Κ^ο Φαίδωνος ὁμοιάζει γελοιογραφίαν.

ΛΥΔΙΑ.

Θεανῶ, σοὶ ἀπηγόρευσα τὰς τοιαύτας ὁμιλίας. Τὸν Κ^ο Χονδρικόπουλον δεχόμεθα ὡς φίλον, καὶ ὀφείλομεν αὐτῷ πᾶσαν ἀβροφροσύνην.

ΘΕΑΝΩ.

Συγχωρήσατε, Κυρία, ἀλλ' ὅσον δι' ἐμέ, παραιτοῦμαι. Ὅταν ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἔχει ἀπαιτήσεις, ἐν ᾧ ὁ Κ^ο Φαίδων...

ΛΥΔΙΑ.

Σίγα! Φλυαρεῖς. Ἄφες με.

ΘΕΑΝΩ.

Πλήν, Κυρία...

ΛΥΔΙΑ.

Ὑπαγε, σοὶ λέγω. (Ἡ Θεανῶ ἐξέρχεται.)

ΣΚΗΝΗ ΣΤ΄.

ΛΥΔΙΑ, μόνη.

Ἄγνοῦ τί ἔχω. Ἡ καρδιά μου πάλλει σφοδρῶς. Αἰσθάνομαι παράδοξον ταραχήν. Μὲ καταπλημμυρεῖ βαθμηδὸν ἀνεκκλήτος εὐφροσύνη, καὶ ὁμῶς ἀναβλύζουσιν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου δάκρυα. Τὴν ψυχὴν μου πληροῦσιν ἀναθυμιάσεις παρελθουσῶν ἐποχῶν. Ἡ πτωχή μου νεότης, ἡ πρὸ τοσοῦτου θανούσα, μοὶ φαίνεται ὡς ἀνισταμένη

τοῦ τάφου, καὶ στεφομένη δι' ἑαρινῶν ἀνθέων. Τί μοὶ συμβαίνει; Θεέ μου, θεέ μου. Ἔρχεται τις. Ἄς καταβῶ ὀλίγον εἰς τὸν κήπον. Ἴσως ὁ καθαρὸς ἀὴρ μὲ ὠφελήσῃ. Πλήν ἂν συναντήσω τὸν Φαίδωνα; Καὶ τί βλάπτει; Ἐμπρὸς (Ἐν ᾧ ἐξέρχεται διὰ τῆς μεσαίας θύρας, εἰσέρχονται δεξιόθεν ἡ Θεανῶ καὶ ὁ Παῦλος).

ΣΚΗΝΗ Ζ΄.

ΘΕΑΝΩ καὶ ΠΑΥΛΟΣ.

ΠΑΥΛΟΣ, ἄδων.

Τὰ μαῦρά σου τὰ μάτια,
Θεανῶ,
Μ' ἐκάμανε κομμάτια
καὶ πονῶ.

ΘΕΑΝΩ.

Μάλιστα, μάλιστα! Ποιὸς τὰ πιστεύει αὐτά; Ἐμεῖς τῶρα ἐζήσαμεν εἰς τὴν Εὐρώπην, εἶδαμεν τὸν μεγάλον κόσμον, καὶ ποιὸς μᾶς πιάνει; Κορδονόμεθα, κάμνομεν τὸν ἀκατάδεκτον.

ΠΑΥΛΟΣ, ἐναβρυνόμενος.

Τί τὰ θέλεις, «μὰ Κοκότ;» Ὅταν τις συνηθίσῃ εἰς τὸ Παρίσι, «Γὰρ δοῦ Νόρ,» «Σαμπσελιζέ,» ὅλα πλέον τὰ εὐρίσκει πρόστυχα.

ΘΕΑΝΩ.

Βέβαια, βέβαια! Ἐκεῖ ἡ εὐμορφαις τρέχουν τοὺς δρόμους. Αἱ κατακτήσεις πέφτουν χαλάζι.

ΠΑΥΛΟΣ.

Κατακτήσεις, «πῶβρ ἀμί;» Τίς συλλογίζεται τῶρα κατακτήσεις; Αὐτὰ εἶνε τοῦ περα-

σμένου καιροῦ. «Τέμπη πατάτες.» Τώρα «ὦ τσίπουρα ὦ μοῦρα,» ὡς ἔλεγεν ὁ Χωρά-
τευες, μέγας Λατίνος ποιητής. Τώρα τρέ-
χετε ὅλην τὴν ἡμέραν εἰς τὸ «μπουά» «Κοσχέ,
λὲ τουρτουλάκ,» ἐφιπτοὶ ἢ πεζοί, ὅπως θέ-
λετε, «λὰ καβαλερὴ ἔλ' ἰνφαντερή» τὸ βράδυ
πηγαίνετε καὶ σουπάρετε εἰς τὸ «μαζόνει
δ' ὄρ,» καὶ ὕστερα, ἂν σὰς ἔλθῃ ὄρεξις διὰ
γλυκύσματα, ἂν αἱ σειρήνες γύρω σας ἀξί-
ζουν τὸν κόπον, χαμογελάτε προκλητικῶς
(μιμεῖται τὰς διαφόρους κινήσεις), λιγύζετε τὴν
μέση σας, ἀρπάζετε μερικάς, καὶ...

ΘΕΑΝΩ.

Καί... ὠραιότατα. Σὰς συγχαίρω. Ὅσον
δὰ διὰ τοὺς ἑλληνικούς μας χαρακτήρας, καὶ
τὸ κομψὸν ἀνάστημα, δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι
εἶχαν ἐκεῖ μεγάλην πέρασιν.

ΠΑΥΛΟΣ.

Πέρασιν, λέει; Ἦμεθα τὸ «σχίκ τοῦ σχίκ,»
ἐννοεῖς τί θὰ εἰπῇ τὸ «σχίκ τοῦ σχίκ;» Ὅπου
ἐφαινόμεθα, ἐκάμναμεν «σὰν σασιόν.» Ὅταν
διαβαίναμεν εἰς τὰ «βάλε βάρτα», ὅλος ὁ
κόσμος μᾶς ἐκύτταζε. «Νά, ἔλεγαν, ὁ εὐμορ-
φος Ἕλλην,» Ἐγὼ δηλαδὴ καὶ ὁ Αὐθέντης
μου. Ὅταν ὠμιλούσαμεν, ὅλοι ἔχασκαν.
«Καλὲ σπυρί,» τί πνεῦμα, ἔλεγεν ἡ μία πρὸς
τὴν ἄλλην. Ἐγὼ δηλαδὴ καὶ ὁ Αὐθέντης
μου. Ὅταν ἐχορεύαμεν, τότε πλέον ἐδαι-
μονίζοντο. «Βουαγιού, βουαγιού, κύτταζε,
κύτταζε, ἐφώναζαν ὅλοι,» Πολισινέλ, «Πάλι
σὰν Ἕλλην» Ἐγὼ δηλαδὴ καὶ ὁ Αὐθέντης
μου.

ΘΕΑΝΩ.

᾽Ω χαίρομαι! Καὶ εἰς τὸ μέσον τῶν θριάμ-
βων σας, ἐμὰς βέβαια οὔτε μᾶς ἐνθυμεῖσθε.

ΠΑΥΛΟΣ.

Καὶ πῶς θέλεις, κοτοπούλα μου; Μία
μουντζουρίτσα εἰς τὸ ἄκρον τῆς Εὐρώπης.
Μία μύγα ἂν καθήσῃ στὸν χάρτην, σὰς
ἐκρυσσε. «Σὲ πιτουαγιάβλ.»

ΘΕΑΝΩ.

Καὶ ὅμως σὲ βεβαιῶ ὅτι ἐπαρνούσαμεν
ὠραιότατα ἐδῶ εἰς τὴν μουντζουρίτσα, ἐν

ᾧ σεῖς μᾶς ἐλησμονεῖτε. (Φιλαρέσκως). Ἐνθυ-
μεῖσαι πῶς ἐζήλευες τὸν ἔμπορον ἐκείνον
ἀντικρὺ; Δὲν εἰξεύρεις τί ὠραῖος νέος ἔγινε.

ΠΑΥΛΟΣ.

Τὸν ἔμπορον; «Οὐν φακίν.»

ΘΕΑΝΩ.

Οὔτε φακὴ οὔτε ρεβίθια. Εἶνε νοστιμώ-
τατος καὶ μ' ἀρέσει πολὺ.

ΠΑΥΛΟΣ, γελῶν βεβιασμένως.

Χα! χα! χα!

ΘΕΑΝΩ.

Ὅταν ἔλειπες ἤρχετο κάθε βράδυ, καὶ μ'
ἐκράτει συντροφιά.

ΠΑΥΛΟΣ.

Συντροφιά; Τί λές, Θεανώ, τί λές;

ΘΕΑΝΩ.

Μάλιστα· καὶ τὴν Κυριακὴν ἐπηγαίναμεν
εἰς τὸν περίπατον.

ΠΑΥΛΟΣ.

Περίπατον; Μὲ γελᾷς;

ΘΕΑΝΩ.

Καθόλου. Διατὶ νὰ σὲ τὸ κρύψω; Εἵμεθα
πалаιοὶ γινώριμοι. Ὁ νέος ἐκείνος μὲ κάμνει
τὸν ἔρωτα.

ΠΑΥΛΟΣ.

Τὸν ἔρωτα; Θεανούλα μου!

ΘΕΑΝΩ.

Ναί, καὶ νομίζω ὅτι θὰ τὸν πάρω.

ΠΑΥΛΟΣ.

Θὰ τὸν πάρῃς; Θεανίτσα μου. Ἐγὼ σ'
ἀγαπῶ. «Ζὲ τ' αἶμ.» «Ζὲ τ' ἰνοδόρ.»

ΘΕΑΝΩ.

᾽Α μπά. Δὲν πιστεύω τίποτε.

ΠΑΥΛΟΣ.

Θεανάκι μου, σὲ ὀρκίζομαι. «Μὰ ψαρὸλ
δ' οὐν ἔρ.»

ΘΕΑΝΩ.

Δὲν πιστεύω! Δὲν πιστεύω!

ΠΑΥΛΟΣ.

Θεανουλάκι μου, νὰ σὲ χαρῶ. Ὃν δὲν
μὲ πάρης, τρελλαίνομαι. «Ζὲ μὲ βροῦλ τὸ
τσερβέλ.»

ΘΕΑΝΩ.

Ὅχι! ὄχι! Ποτέ.

ΠΑΥΛΟΣ.

Θεανώ, διὰ τελευταίαν φοράν.

ΘΕΑΝΩ.

Ὅχι!

ΠΑΥΛΟΣ, κράζων ὡς ἐπὶ πλειστηριασμοῦ.

À la una.

ΘΕΑΝΩ.

Ποτέ, σὲ εἶπα.

ΠΑΥΛΟΣ.

À la due.

ΘΕΑΝΩ.

Μὴ κουράζης τὴν ἀγγελικὴν σου φωνήν.

ΠΑΥΛΟΣ.

Πρόσεχε καλά· ὅταν εἶπω à la trè ἐτελεί-
ωσε. À la ...

ΘΕΑΝΩ.

Τοῦ κάκου.

ΠΑΥΛΟΣ.

À la ... ἀκούεις; À la ... ἔχει κανείς;
À la ...

ΘΕΑΝΩ.

Τίποτε! τίποτε!

ΠΑΥΛΟΣ.

Tré.

ΘΕΑΝΩ.

Μὲ εἶνε ἀδιάφορον.

ΠΑΥΛΟΣ.

Ἔτσι; Πολὺ καλά. Τότε ἐπιστρέφω εἰς
τὸ Παρίσι, «καπιτὰλ δέλα Φράντσ.» Ἐκεῖ
μὲ γνωρίζουν. «Ἀδιὸν τιγρέσ τοῦ μαγκάλ»,
«ὦ λαβουάρ.»

ΘΕΑΝΩ.

Ἔλα δὰ καὶ σύ, τὸ παράκαμες.

ΠΑΥΛΟΣ.

Α τίποτε! Φεύγω! Ἔφυγα! «ὦ λαβουάρ.»

ΘΕΑΝΩ.

Μὴν εἶσαι ὑπερβολικός!

ΠΑΥΛΟΣ.

Καθόλου. Πάρε τὸν ἔμπορον. «Σὲτ γκα-
νάσχ.» Ἐγὼ τρέχω εἰς τὴν Εὐρώπην. Ἐκεῖ
μ' ἐκτιμοῦν.

ΘΕΑΝΩ.

Παυλέ μου.

ΠΑΥΛΟΣ.

Τίποτε.

ΘΕΑΝΩ.

Παυλάκι μου.

ΠΑΥΛΟΣ.

Τίποτε.

ΘΕΑΝΩ.

Παυλούλη μου. (Θωπεύουσα αὐτὸν εἰς τὴν
παρειάν).

ΠΑΥΛΟΣ.

Τί ἀγαπάτε;

ΘΕΑΝΩ.

Ἐχωράτευσα.

ΠΑΥΛΟΣ.

Ἄ μπά.

ΘΕΑΝΩ.

Σὲ ὀρκίζομαι.

ΠΑΥΛΟΣ.

Δὲν πιστεύω.

ΘΕΑΝΩ.

Νὰ μὴ χαρῶ τὸ φῶς μου.

ΠΑΥΛΟΣ.

Εἶσαι βεβαία;

ΘΕΑΝΩ.

Βεβαιοτάτη.

ΠΑΥΛΟΣ.

Δὲν ἀγαπᾷς τὸν ἔμπορον;

ΘΕΑΝΩ.

Τὸν ἀποστρέφομαι.

ΠΑΥΛΟΣ.

Δέν ἔρχεται κάθε βράδυ;

ΘΕΑΝΩ.

Οὐδὲ μίαν φοράν ἐπάτησε.

ΠΑΥΛΟΣ.

Δέν πηγαίνετε εἰς τὸν περίπατον;

ΘΕΑΝΩ.

Ἀνόητε, τὸ ἐπίστευσες;

ΠΑΥΛΟΣ.

Ἀλλὰ τότε ποῖον ἀγαπᾷς;

ΘΕΑΝΩ.

Ποῖον; Δέν τὸ μαντεύεις;

ΠΑΥΛΟΣ, προσποιούμενος ἄγνοιαν.

Ἐγώ; Ὅχι, καθόλου, «πᾶ ντὶ τοῦ.»

ΘΕΑΝΩ.

Καθόλου;

ΠΑΥΛΟΣ.

Καθολώτατα! Κουκουῦτσι!

ΘΕΑΝΩ.

Ἐ τότε λοιπὸν σκέψου νὰ τὸ εὕρης.
(Δραπετεύει).

ΠΑΥΛΟΣ.

Θεανώ! Θεανώ! (Ἀκολουθεῖ αὐτὴν μέχρι τῆς
θύρας, ἣν κλείει αὕτη βιαίως).

ΣΚΗΝΗ Η΄.

ΠΑΥΛΟΣ, μόνος.

Ω «λὰ σότ!» Εἶναι κάπα τῆς ὄπερας
αὕτῃ ἢ μικροῦλα. Ναί, ναί· Ζὲ λ' αἶμ,» Ζὲ
λ' ἰνοδόρ.» Πῶς ἐνοστήμησε ἀφ' οὗ ἔφυγα.
Πρέπει νὰ τὴν πάρω. Ἐβαρύνθη τὰ σύρτα
φέρτα. «Ζὲ σουῖ βλαζέ.» Πρέπει ν' ἀπο-
κατασταθῶ. Θὰ τὸ σκεφθῶ καλλίτερα. (ᾄδει).

Τὰ πλουμιστά σου φρύδια,
Θεανώ,
μ' ἐσφίξανε σὰ φίδια
καὶ θρηγῶ!

(Καταπετάννυται ἡ αὐλαία.)

Ο ΦΑΙΔΩΝ ΚΑΙ Η ΛΥΔΙΑ ΕΝ ΤΩ ΚΗΠΩ.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ΣΚΗΝΗ Α΄.

Ο ΚΗΠΟΣ. Κάθισμα υπό δένδρον· ἐπ' αὐτοῦ ὁ ΦΑΙΔΩΝ.

· Οὐδεμία πλέον ἀμφιβολία. Ἀγαπῶ, ἀγαπῶ ἀκόμη. Ἡ ἡδεῖα αὕτη ταραχή, ἡ αἰφνιδία μέθη, ἥτις με κατέλαβεν, οὐδὲν ἐστὶν ἢ ἔρως, ἔρως ἀκάθεκτος. Ἐνόμιζον ἀτήκτους τοὺς πάγους τῆς καρδίας μου, καὶ ἀνεξάντλητον τὴν δύναμίν μου. Ἡ ἔνωσίς μου μετὰ τῆς Λυδίας ἦν ἄτοπος. Ἐπλάσθην διὰ τύχην ἄλλοιαν, καὶ καταπνίξας, ὡς ἐνόμιζον, τὸ παιδικὸν ἐκεῖνο αἶσθημα, ἐπέστρεφον ἡσυχος. Ἀλλὰ μόλις εἶδον τὴν Λυδίαν, ἐνόησα τὴν ἀπάτην μου. Τὸ αἷμά μου μετεβλήθη εἰς πῦρ, οἱ ὀφθαλμοί μου ἐνεπλήσθησαν δακρύων,

ἔτρεμον ὅλος, καὶ ὅτε ἤκουσα περὶ τοῦ μελετωμένου ἐκείνου γάμου, ἠσθάνθην ὅτι παραφρονῶ. Ἀγαπῶ, ἀγαπῶ ὡς ἄλλοτε, ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας. (Μετὰ μικρόν.) Πλὴν παραλογίζομαι. Τὸν Χονδρικόπουλον ἐκείνη, καὶ τὴν ἑκατομμυριουχοτέραν ἐγὼ τῶν ἑκατομμυριούχων. Ἴδου τὸ μόνον ὀρθὸν καὶ φρόνιμον. Προσφέρω τὸ ἥμισυ τῆς μελλούσης προικὸς εἰς τὸν ἰσχυριζόμενον τὸ ἐναντίον, ἐὰν με πείσῃ ὅτι ἔχω ἄδικον. (Ὅρα ἐρχόμενον τὸν Κ^{ον} Βαλανέλην). Ὁ θεὸς μου, νομίζω. Ἔρχεται θεόπεμπτος.

ΣΚΗΝΗ Β΄.

ΦΑΙΔΩΝ καὶ ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Τοῦτο σοὶ ἀπαγορεύεται, Φαίδων. Κρύπτεσαι καὶ μονάζεις, ὡς ἂν ἐλησμόνεις ὅτι σήμερον μοὶ ἀπεδόθης, καὶ ὅτι ἐγὼ ἀκόμη μόλις σὲ εἶδον.

ΦΑΙΔΩΝ.

Ἦμην ὀλίγον ἀδιάθετος, θεῖέ μου, καὶ κατέβην εἰς τὸν κήπον, ὅπως ἀναπνεύσω τὸν καθαρὸν ἀέρα.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Ἀδιάθετος; Καὶ τί εἶχες; Μὲ λυπεῖς, Φαίδων, μὲ λυπεῖς καιρίως. Ἄλλον σὲ ἤθελον καὶ ἄλλον σ' εὐρίσκω. Σὲ ἤλπιζον εὐθυμον, ζωηρόν, ἀρκούμενον εἰς μετρίαν τινὰ ἀποκατάστασιν — οἱ τοιοῦτοι γάμοι εἰσὶ πάντοτε οἱ εὐτυχέστεροι. — Τὰ ὀλίγα ἔτη, ἅτινα μοὶ μένουσιν, ὠνειρευόμην πλέον ἡσυχὰ παρὰ σοι, καὶ ἀντὶ τούτου τί συμβαίνει; Σὲ βλέπω σκυθρωπὸν καὶ τεθλιμμένον, ζητεῖς ἑκατομύρια...

ΦΑΙΔΩΝ.

Καὶ ποία, καλέ μου θεῖε, ἡ μετρία ἀποκατάστασις περὶ ἧς ὁμιλεῖτε;

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Οὐδὲν ὀρίζω. Τοῦτο σὲ ἀφορᾷ.

ΦΑΙΔΩΝ.

Μὴ κρύπτεσθε. Ἔχετε βεβαίως τι κατὰ νοῦν.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Κατὰ νοῦν! Οὐδέν, σὲ βεβαιῶ. Ἀπατᾶσαι.

ΦΑΙΔΩΝ.

Μάτην προσποιεῖσθε. Ἔστὲ εἰλικρινῆς μετ' ἐμοῦ. Δότε μοι τὸ καλὸν παράδειγμα.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Ἀγαθὴ τύχη! Ἔστω· ναί, εἶχον τὸ σχιδιόν μου, ὅπερ ἤδη κατεστράφη. Ἐγνώριζον ὅτι ἀγαπᾷς τὴν Λυδίαν, καὶ τὸ μέλλον σου μοὶ ἐφαίνετο ἐκ προοιμίων ὠρισμένον. Ἀλλ' ἤδη...

ΦΑΙΔΩΝ.

Τὴν Λυδίαν, θεῖέ μου; Τὴν Λυδίαν;

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Γνωρίζεις ὅτι συνήθροισα ὀλίγα χρήματα. Δι' αὐτῶν, καὶ τῶν ὑπὸ σοῦ κερδιζομένων...

ΦΑΙΔΩΝ.

Ὡ θεῖέ μου, τί ἔχετε; Ὀλίγας χιλιάδας δραχμῶν, ὀλίγας ἑκατοστύας κατὰ μῆνα.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Πλὴν...

ΦΑΙΔΩΝ.

Γνωρίζω τὴν κοινωνίαν, καὶ ὅσοι παρ' αὐτῆς ἀναμένουσιν, ὅσοι ἀνασκάπτουσι τὸν βόρβορον, ὅπως εὕρωσι τεμάχια ἄρτου, πολὺ προτιμότερον ἔαν μὴ ἐγεννῶντο. Ὁ καταδικάζων προσφιλῇ γυναικῇ εἰς τοιαύτην ὑπαρξιν δεινὸν διαπράττει ἀμάρτημα.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Πλὴν, Φαίδων...

ΦΑΙΔΩΝ.

Ὅχι, θεῖέ μου. Ἡ εὐτυχία, φυτὸν τρυφερόν, δεῖται ἀτμοσφαίρας θερμῆς καὶ ἀδόλου, ὅπως ἀνθήσῃ. Ἰκαναί εἰσι τῆς ζωῆς αἱ ἀναπόφευκτοι ἀθλιότητες, αἱ συμφυεῖς πρὸς τὴν φύσιν ἡμῶν, ἄνευ τῶν πηγαζουσῶν ἐκ τῆς ἀνεχείας. Ὑψηλὰ ὑπὲρ τὰ δεινὰ καὶ τὰς ὑλικὰς στέρησεις ἴσως φορητὸς ὁ βίος, ἄλλως πρὸς τί ὁ ἀγών;

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Πλὴν, Φαίδων, ἔχεις ἰκανότητα. Σὲ ἀναμένουσιν ἴσως τιμαὶ καὶ πλοῦτη.

ΦΑΙΔΩΝ.

Πλούτη; Τιμαί; Καὶ ποῖον ἄρα στάδιον μοὶ συμβουλευέτε;

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Ποῖον; Μά, τὸ δικηγορικόν, ἀφ' οὗ ἐσπούδασες νομικά.

ΦΑΙΔΩΝ.

Τὸ δικηγορικόν; Ὑπάρχουσιν ἤδη πλείονες δικηγόροι ἢ δίκαι. Ἐπὶ δέκα ἔτη τρέ-

χων διὰ τὸν πετεινὸν τοῦ ἐνὸς καὶ τὸν ὄνον τοῦ ἄλλου, μόλις ἴσως ἀπέζων περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου μου. Εὐχαριστῶ.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Τότε τὴν ὑπαλληλίαν.

ΦΑΙΔΩΝ.

Τὴν ὑπαλληλίαν. Τί λέγετε; Δυστυχεῖς ἀληθῶς ὅσοι παρ' αὐτῆς ἐλπίζουσι. Θυσιάζοντες τὸν βίον ὁλόκληρον ἐν μέσῳ παντοίων ἀπογοητεύσεων, ἔρμαιοι τῶν ταπεινότηρων παθῶν τῶν προισταμένων, ἀμείβονται τέλος ἀδικούμενοι καὶ παραγκωνιζόμενοι.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Εἰς τοῦτο ἔχεις δίκαιον. Πλὴν τότε ἄλλο τι.

ΦΑΙΔΩΝ.

Ἄλλο τι. Καὶ τί ἄλλο;

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Τῇ ἀληθείᾳ, οὐδ' ἐγὼ γνωρίζω.

ΦΑΙΔΩΝ.

Ὡς πιστεύσατε, θεῖέ μου· ὁ νυμφευόμενος νέος καὶ πτωχὸς περᾶ βρόχον περὶ τὸν τράχηλον.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Ἴσως ἔχης δίκαιον.

ΦΑΙΔΩΝ.

Πῶς; Τί λέγετε;

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Ὁμολογῶ ὅτι μ' ἐπεισας. Κακῶς ἔσkeptόμην. Εἶσαι φρονιμώτερος ἐμοῦ.

ΦΑΙΔΩΝ.

Καὶ λειποστρατεῖτε; Καὶ παραιτεῖτε οὕτω τὰς πεποιθήσεις ὑμῶν. Ὡς θεῖε!

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Πλὴν, ἀφ' οὗ εἶχον ἄδικον.

ΦΑΙΔΩΝ.

Ἄδικον; Ἀδιάφορον! Ἀντικρούσατέ με. Πείσατέ με!

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Ὡς νόστιμον καὶ τοῦτο. Ἀφ' οὗ ἤδη συμφωνῶ μετὰ σοῦ, τί ἄλλο θέλεις.

ΦΑΙΔΩΝ, (κατ' ἰδίαν).

Ἐπείσθη, ὦ θεέ μου, ἐπείσθη! Ἀδύνατον ἄρα, ὅλως ἀδύνατον! (Φαίνεται προσερχομένη ἡ Κ^α Ῥοδινοῦ. Τῷ Βαλανέλῃ.) Θεῖέ μου, ἰδοὺ ἡ Κ^α Ῥοδινοῦ. Ἀπέρχομαι πρὸς στιγμὴν. Πρὶν ἀναχωρήσῃ ἐπιστρέφω.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Καλῶς, Φαίδων, ἀλλὰ μὴ ἀργήσης.

ΦΑΙΔΩΝ.

Ὀλίγα μόνον λεπτά. (Ἐξέρχεται.)

ΣΚΗΝΗ Γ'.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ καὶ Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ.

Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ.

Ποῦ ὑπάγει ὁ Φαίδων; Διατὶ φεύγει;

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Ἴσως εἰς τὸν θάλαμον αὐτοῦ. Εἶπεν ὅτι ἐπιστρέφει ἀμέσως.

Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ.

Φαίνεται τεταραγμένος. Συνέβη τι;

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Οὐδέν. Εἴχομεν ὁμοῦ σπουδαίαν ὁμιλίαν· Αὕτη βεβαίως ἐξῆπεν αὐτόν.

Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ.

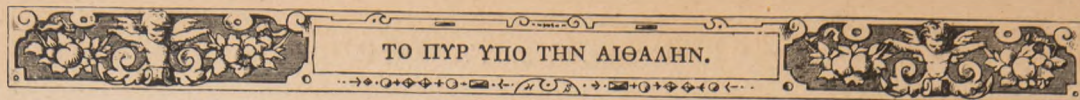
Σπουδαίαν ὁμιλίαν; Καὶ περὶ τίνος;

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Περὶ τοῦ μέλλοντος, περὶ τῶν προσιτῶν αὐτῷ σταδίων. Ἰδοὺ ἐπέστρεψεν ἤδη πεπαιδευμένος, ἐξαίρετος. Ἄλλ' εἰς τί ὠφελοῦσι ταῦτα πάντα, ἐὰν μὴ χρησιμοποιηθῶσι; Καὶ εἰς τὸν μικρὸν ἡμῶν τόπον οὐδόλως εὐκολον.

Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ.

Εὐκολον, λέγετε; Εἶπετε μᾶλλον ἀδύνατον. Ἰδέτε περί τι συμβαίνει. Ἑκατοντάδες νέων ἐπιστρέφουσιν ἐξ Εὐρώπης, πλήρεις ἐλπίδων καὶ ζήλου, καὶ εἴτα ἡ μένουσι παρηγκωνισμένοι, ἢ ἐγκαταλείποντες τὴν πατρίδα, ἐξο-

ΤΟ ΠΥΡ ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΘΑΛΗΝ.

ρίζονται εἰς διάφορα μέρη τοῦ κόσμου. Εἰς πτωχὸν τόπον μόλις ἀποζῇ ὁ λαός. Τοῦ κοινοῦ ἀνθρώπου ὁ υἱὸς μετέρχεται τὸν βράπτην ἢ τὸν παντοπώλην, καὶ οἰκονομεῖται, ἀλλ' ἡμεῖς; . . .

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Ἔχετε δίκαιον. Ὡμίλησα εἰς τὸν Φαίδωνα περὶ τῶν διαφόρων ἐπαγγελμάτων, ἀλλ' οὐδὲν εὐρίσκει κατάλληλον.

Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ.

Καὶ δικαίως. Μόλις τις κερδίζει δι' αὐτῶν τὸν ἐπιούσιον ἄρτον ἀντὶ μυρίων κόπων. Ὅχι, ὄχι! ὁ Φαίδων ἐπλάσθη διὰ τὴν ὑψηλὴν κοινωνίαν. Εἶνε τόσο εὐάρεστος, τόσο πνευματώδης! Ἔχει τόσο ὠραίους τρόπους! Ἐντὸς ὀλίγων ὥρῶν μὲ κατέκτησε.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Εἰς τοῦτο συμφωνῶ πληρέστατα. Μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Κ^{ου} Χονδρικοπούλου ὑπάρχει τις διαφορά.

Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ.

Πλουσία νύμφη, πλουσία νύμφη. Ἴδου τὸ μόνον δυνατόν. Μάτην' ἐπιμένετε. Ἡ ἀρχαία μου ἰδέα ἦν ἡ ὀρθότερα.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Ἀρχίζω πειθόμενος. Καὶ ὁ Φαίδων τ' αὐτὰ μοι ἔλεγε.

Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ.

Οὐδεμία ἀμφιβολία. Ζῶμεν εἰς ἐποχὴν ὑλικήν, καὶ ὀφείλομεν σεβασμὸν εἰς τὰς ἀπαιτήσεις αὐτῆς. Οὕτω καὶ ἡ Λυδία μετὰ τοῦ Κ^{ου} Χονδρικοπούλου . . .

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Τοῦ Χονδρικοπούλου! Αὐτὸς ἀκόμη μοὶ κάθηται εἰς τὸν λαιμόν. Εἶνε ζῶον ὁ Χονδρικόπουλος, σύγγνωτέ μοι τὴν ἔκφρασιν. Ἄλλως τε οὐδ' ἐζήτησεν αὐτήν.

Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ.

Οὐδὲν εἶπεν ἀκόμη. Ἦνοιξα ἐγὼ δύο τρεῖς φορές τὴν ὁμιλίαν, ἀλλὰ φαίνεται ἡ δειλία . . .

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Πτωχή Λυδία. Λυποῦμαι αὐτὴν ἐξ ὅλης καρδίας. Ἀδύνατος ἄρα γε ἡ εὐρεσις ἄλλου τινός; Τί θέλετε; Εἶμαι ἀκόμη νεοφώτιστος εἰς τὰς ἰδέας ὑμῶν προσήλυτος. Μ' ἐπέεσατε, διότι ἔχετε σύμμαχον τὴν ἀνάγκην, ἀλλὰ τὸν Χονδρικόπουλον; . . .

Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ.

Σιωπή! Σιωπή! Ἴδου αὐτὸς ἐκεῖ κάτω. Τί ἄρα συμβαίνει; Φορεῖ τὰ καλὰ ἐνδύματα, καὶ φαίνεται κατακόκκινος. Βεβαίως τρέχει τι ἔκτακτον.

ΣΚΗΝΗ Δ'.

Οἱ ἀνωτέρω καὶ ὁ ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

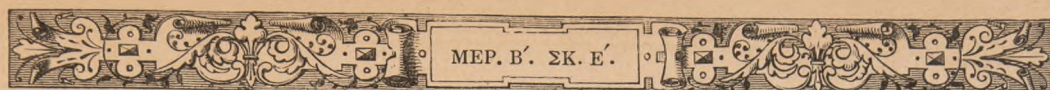
Δουλὸς σας! Δουλὸς σας! Τί γλυκοσαμπουνίζετε ἐκεῖ σὰν τὰ τρυγόνια; Δὲν κυττάζετε τ' ἄσπρα σας τὰ μαλλιά; Κυρὰ Ῥοδίνα, τώρα σὲ τσάκωσα. Ἄς ἐζοῦσεν ὁ μακαρίτης κ' ἐγὼ σὲ διώρθονα. Καὶ σύ, Γεροβαλανέλη, τί πράγματα εἶνε αὐτά; Δὲν ἐντρέπεσαι ὀλίγον τὰ ἐξηγντά σου χρόνια; Θὰ ἦσαι ὁ ἴδιος, πάντα ὁ ἴδιος;

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Δυστυχῶς, Κύριέ μου, μένει τις συνήθως οἷος ἐγεννήθη.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Γιὰ μένα τὸ λὲς αὐτό. Εἶδες πῶς τὸ κατάλαβα. Μὰ δὲν μὲ μέλει. Δὲν σὲ πληρόνω τίποτε. Ἐγὼ τὸ πρῶτ' ἐν ἡλθα νὰ σὰς ἰδῶ· μὰ πιστεύω νὰ μὴ μοῦ στραβομουτσουνιάσετε. Εἶχα τρεχάματα, διαβόλου

πείραξι, μ' αὐτὸ τὸ παλιοσπῆτι. Δὲν εὐρίσκω στιγμὴν ἡσυχία. (Πτερνίζεται.) Καὶ καταρρογιάζομαι, ἀδιάκοπα καταρρογιάζομαι. Ἀλλὰ τώρα, δόξα σοι ὁ Θεός, τὸ τελείωσα. Αὐτὰς τὰς ἡμέρας ἐχρωμάτισα τὰ ταβάνια. Δὲν μοῦ μένουν παρὰ τὰ γιालιά νὰ περάσω, καὶ τότε «βάλτε νὰ πιούμε». Κυρὰ Ῥοδίνανα, μὲ βλέπεις ἔτσι χαρούμενο, καὶ σοῦ φαίνεται παράξενο. Ἐγὼ τὸ ξέρω γιατί. Ἐκεῖνο τὸ πιτοῦνι, ποῦ ἔχεις κλεισμένο ἐκεῖ μέσα, ἐμένα μ' ἀρέσει. Δὲν σὲ τὸ ζήτησα ὡς τώρα, γιατί εἶχα μαστόρους, διαβόλους, τριβόλους· ποῦ νὰ συλλογίζεται τις συνοικέσια. Ἀλλὰ τώρα τὸ σπῆτί μου ἐτελείωσε, καὶ θέλει νοικοκυρά. Ἦλθα λοιπὸν κ' ἐγὼ νὰ σοῦ τὸ ζητήσω τὸ πιτοῦνί σου. Ἡ μοῦ τὸ δίνεις, ἢ πέφτω μπροῦμπτα.

Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ.

Ἐὰν ἐννοῶ καλῶς, λέγετε ὅτι θέλετε τὴν Λυδίαν.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Ἀφερίμ. Ὠραιότατα τὸ κατάλαβες. Θέλω γιὰ τὴν Λυδίτσα. Ἀχ ψυχούλά μου, σὰν τὸ συλλογίζομαι, μ' ἔρχεται τούρτουρας. Νὰ τῆς πῆς πῶς θὰ τῆς κάμνω ὅ,τι ὀρίζει. Θὰ ἦνε κυρά. Στὴν κούζίνα τῆς, στὸ σπητικὸ τῆς, αὐτὴ θὰ κυβερνᾷ. Θὰ τῆς πάρω καὶ ἄμαξα.

Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ.

Ἡ αἴτησις αὐτὴ μὲ κολακεύει, Κ^α Χονδρικόπουλε. Ἐγὼ, ἐκ μέρους μου, ἐκτιμῶ ὑμᾶς

πολύ. Εἴσθε ἀρχαῖος ἡμῶν φίλος, καὶ ἡ Λυδία οὐδόλως ἀμφιβάλλω ὅτι συμμερίζεται τὰ αἰσθήματά μου. Ἀλλ' ὁμιλοῦμεν πάλιν, ἀφ' οὗ ἐρωτήσω καὶ αὐτήν. Οὐδέποτε ἀπήτησα τυφλὴν ὑπακοήν. Ἄν θέλετε, ὀρίσατε εἰς τὸ γεῦμα ἀπόψε, ὑμεῖς καὶ ἡ Κ^α Χονδρικόπουλου, καὶ τότε ἀποφασίζομεν.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Γιὰ σου, Κυρὰ Ῥοδίνανα. Εἶμαι σύμφωνος. Δὲν τρώγεται ἀπ' τὴν γλύκα! Κερδίζω κ' ἓνα τραπέζι. Καλὸς εἶνε ὁ ἔρωτας, μὰ καλὴ καὶ ἡ ὄρεξις. Ἐγὼ χάφτω σὰν τέσσαρες. Νὰ μοῦ κάμετε καταΐφι. Ἀκοῦς; Θέλω νὰ μοῦ κάμετε καταΐφι.

Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ.

Εὐχαρίστως. Ὅ,τι ἐπιθυμεῖτε.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Ἀφερίμ, ἔτσι σὲ θέλω. Εἶσαι ἓνα κομμάτι μάλαμα. Πάγω λοιπὸν νὰ κάμω ὄρεξι, καὶ τὸ βράδυ ἐρχόμεθα. Τὴν Λυδίτσα νὰ μοῦ δώσετε, εἰ δὲ μὴ κακὰ καὶ ψυχρά. Ὁ διάβολος θὰ χορέψη.

Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ.

Εἰς τὰς ἔξ ἀναβλεπόμεθα.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Γεροβαλανέλη, σὲ χαιρετῶ.

(Ὁ Βαλανέλης ὑποκλίνεται ἐλαφρῶς. Ὁ Χονδρικόπουλος ἐξέρχεται ἄδων.)

Ἐγὼ τυρίζω νύκτα καὶ μέρα,
καὶ σὺ κοιμάσαι στὴν κουνουπιέρα.

ΣΚΗΝΗ Ε΄.

Οἱ αὐτοὶ πλὴν τοῦ ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Ὁ ἄνθρωπος οὗτος μὲ περιάγει εἰς ἀπελπισίαν. Βεβαίως κατάγεται ἐκ τοῦ συβώτου Εὐμαίου.

Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ.

Ἦ δὲ πολὺ δύσκολος εἶσθε. Μ' ἐβεβαίωσαν ὅτι, πλὴν τῆς οἰκίας, ἔχει καὶ τρία οἰκόπεδα, καὶ κήπον εἰς τὰ Σεπόλια.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Πράττει κακῶς μὴ καλλιεργῶν αὐτὸν ὁ ἴδιος.

Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ.

Ὑμεῖς πάντοτε κατετάχθητε εἰς τὴν ἀντι-
πολίτευσιν. Ἄλλ' ἰδοὺ ἡ Λυδία φαίνεται

ρεμβάζουσα. Μακρυνθῶμεν ὀλίγον. Μὲ
ἀναμένει ὁ μάγειρος διὰ τὸ περίφημον
καταΐφι. Ἀργότερον ἐπιστρέφομεν, ὅπως
ἀνακοινώσωμεν αὐτῇ τὴν εἶδυσιν.
(Ἐξέρχονται ἀριστερόθεν. Ἡ Λυδία εἰσέρχεται
δεξιόθεν.)

ΣΚΗΝΗ ΣΤ'.

ΛΥΔΙΑ, μόνη.

Θεέ μου, οἷα θέσις φοβερά. Θνήσκω ἐξ
ἔρωτος, ἐν ᾧ ἐκείνος οὐδὲ μὲ συλλογίζεται
βεβαίως πλέον. Ἀπαιτεῖται προσποιήσις,
ἐπιτήδευσις ψυχρότητος καὶ εἰρωνείας. Εἰ-
μὶ δυστυχῆς, ἀφάτως δυστυχῆς. ὦ ἄς μ'
ἐζήτει τις, ἄς μ' ἐζήτει ἐδεχόμην ἀμέσως,
καὶ τὸν Χονδρικόπουλον ἀκόμη, μόνον ὅπως

ἀποφύγω τὸν Φαίδωνα. (Ὁ Φαίδων φαίνεται
ὄπισθεν συστάδος δένδρων, βραδέως προσερχόμενος.)
Ἐκεῖνος! Μακράν, μακράν! (Τρέχει βήματά τινα
ὅπως κρυβῇ καὶ εἶτα μένει.) Μὲ εἶδε. Παναγία
Δέσποινα, μόλις ἴσταμαι.
(Στηρίζεται ἐπὶ δένδρου.)

ΣΚΗΝΗ Ζ'.

ΛΥΔΙΑ καὶ ΦΑΙΔΩΝ.

ΦΑΙΔΩΝ, μὴ παρατηρῶν τὴν ταραχὴν αὐτῆς.

Εἶδες τὴν μητέρα σου, Λυδία;

ΛΥΔΙΑ.

Ὅχι· διατί;

ΦΑΙΔΩΝ.

Ἐχει εὐάρεστον διὰ σέ εἶδυσιν.

ΛΥΔΙΑ.

Εὐάρεστον; (Πικρῶς μειδιῶσα.) Δύσκολον μοι
φαίνεται. Πλὴν διατὶ μὲ θεωρεῖς οὕτω;

ΦΑΙΔΩΝ.

Ὁ Κ^{ος} Χονδρικόπουλος ἐζήτησε τὴν χεῖρά
σου, Λυδία. Πρὸ μικροῦ ἀπήντησα τὸν
θεῖόν μου, παρ' οὗ ἔμαθον τὰ πάντα.

ΛΥΔΙΑ.

Ἐζήτησε. ὦ δέχομαι, δέχομαι ἀμέσως.

ΦΑΙΔΩΝ.

Δέχεσαι, Λυδία, δέχεσαι; ὦ δυστυχῆς!
Δυστυχῆς! (Τύπτει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.)

ΛΥΔΙΑ.

Σὲ λυπεῖ τοῦτο, Φαίδων;

ΦΑΙΔΩΝ.

Ἄν μὲ λυπῇ; Μ' ἐρωτᾷς ἂν μὲ λυπῇ. Ὁ
γάμος οὗτος ἰσοδυναμεῖ δι' ἐμὲ πρὸς τὸν
θάνατον.

ΛΥΔΙΑ.

Μ' ἐκπλήττεις. Πόθεν διὰ μιᾶς τόση ζέσις;

ΦΑΙΔΩΝ.

Πόθεν, πόθεν; Σὲ βλέπω ριπτομένην εἰς
τὰς ἀγκάλας τοιοῦτου ὄντος, καὶ μ' ἐρωτᾷς
πόθεν;

ΛΥΔΙΑ.

Ὡστε θετικῶς κατακρίνεις τὸν γάμον τοῦ-
τον, καὶ ὅμως πρὸ μικροῦ. . .

ΦΑΙΔΩΝ.

ὦ σίγα. Οἱ λόγοι ἐκεῖνοι ἦσαν ἀποκύημα
τῆς πικρίας, τῆς συσσωρευθείσης εἰς τὴν
καρδίαν μου, ἀποτέλεσμα μᾶλλον τῶν δει-
νῶν ὅσα ὑπέστην, ἢ ἀληθὲς αἴσθημά μου.
Ἡ ψυχρότης μεθ' ἧς μ' ἐδέχθης ἐδιπλασίασε
τὴν φυσικὴν μου μισανθρωπίαν· ἀλλ' ἐσκέ-
φθην ἔκτοτε. Αἱ ἰδέαι μου μετεβλήθησαν.

Γάμος διὰ χρήματα, Λυδία; Ἐγὼ σὲ συνεβούλευσα τοιοῦτον ἀνοσιούργημα; Ὡ πόσον μ' ἐσκήληρνε τὸ ἄλγος· ἀλλ' ἡ θεά σου μ' ἐξήγγισε. (Ἡ Λυδία κάθηται. Ὁ Φαίδων, ἰστάμενος ὅπισθεν τῆς ἑδρας αὐτῆς, ἐξακολουθεῖ μετὰ περιπαθοῦς εὐγλωττίας.) Γάμος ἄνευ ἔρωτος; Πλὴν γινωρίζεις, προσφιλῆς μου, τί ὀνομάζεται γάμος, τὸ ἀνώτερον τῶν μυστηρίων τῆς φύσεως, ἡ ἔνωσις δύο ψυχῶν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, πρὸς περαίωσιν τῶν ἀνεξελέγκτων αὐτοῦ βουλῶν; Γάμος! Ἡ ὑφήλιος περιέχεται εἰς τὴν λέξιν ταύτην, καὶ ἂν εἶχον ἀδελφήν, προετίμων αὐτὴν ἑκατοντάκις μᾶλλον νεκράν, ἢ εἰς τὰς ἀγκάλας ἀδιαφόρου.

ΛΥΔΙΑ.

ὦ Θεέ μου, Θεέ μου.

ΦΑΙΔΩΝ.

Ὁ ἔρως, Λυδία, ἐδόθη ἡμῖν ὡς μόνον ἀντίδωρον πάντων ἡμῶν τῶν δεινῶν, καὶ μεταβάλλει τὸν κευθμῶνα τοῦτον εἰς ἀληθὴ παράδεισον. Ἄνευ αὐτοῦ τὰ πάντα εἰσὶν αὐχμηρὰ καὶ ἀνήλια, καὶ μάτην ἐγεννήθη ὁ ἀνέραστος. Ἄλλ' ἀπεταμίευσε θησαυροὺς, φθονοῦσιν αὐτὸν οἱ χυδαῖοι. ὦ μὴ φθονῆτε! Ὑπὸ τὰ πλούτη ταῦτα γινωρίζετε τί κρύπτεται; Ἀνία, διαρκὴς ἀνία. Ὁ κόσμος ἐπλάσθη δι' αὐτὸν ἄχρους, οὐδὲν ἔχει ὁ βίος θέλγητρον, καὶ φθάνει τέλος εἰς τὸν τάφον, μὴ αἰσθανθεὶς ὅτι ἐζησε.

ΛΥΔΙΑ.

Σίγα, Θεέ μου, σίγα!

ΦΑΙΔΩΝ.

Ὅχι, Λυδία, μὴ με διακόπτης. Ἄκουσον ἤδη ὅποιον ἐννοεῖ τὸν γάμον ὁ Θεός, τὸν ἀληθῆ γάμον δύο ψυχῶν φιλουμένων. Τὰ πάντα φαίνονται ῥόδινα περὶ τοὺς ἐρώωντας. Ἡ φύσις μειδιᾷ, καὶ ἡ ὑπαρξὶς αἰωνία δι' αὐτοὺς πανήγυρις. Ἀγαπῶνται καὶ ἀνήκουσιν ὁ εἰς εἰς τὸν ἄλλον. Ἀγαπῶνται καὶ τὰ πάντα ἔχουσι κοινά. Θεῖον παρόν, χρυσοῦν μέλλον. Εἰς τὰς σκοτεινάς αὐτῶν ἡμέρας ἔσσονται ὁμοῦ, καὶ παρελεύσονται αὐταὶ ἀπα-

ρατήρητοι, ὁμοῦ εἰς τὰς φωτεινάς, καὶ ἀνεξίτηλος αὐτῶν ἡ μνήμη. Ὅμοῦ διαρκῶς, ὁμοῦ καὶ ἀφάτως εὐδαίμονες. Ἀλλὰ στεροῦνται; Οὐδεὶς φθόνος. Εἰς ἀσπασμὸς χαρίζει τὴν οἰκουμένην.

ΛΥΔΙΑ.

ὦ Παναγία μου!

ΦΑΙΔΩΝ.

Καὶ εἶτα, ἂν βλαστήσωσι περὶ αὐτῶν τοῦ ἔρωτος παραφυσάδες, μικραὶ ψυχαὶ τῆς ψυχῆς αὐτῶν κλάσματα, ἂν ἡ φωλεὰ πληρωθῇ νεοσσῶν, ὧ ποία τότε ὑπαρξὶς, ποῖα μέριμναι, καὶ ποῖα χαρά! Ἐκαστον τῶν μικρῶν ἐκείνων ὄντων ἐστὶ δεσμὸς αἰώνιος, τῶν τρυφερῶν ἐρώτων ἐνσάρκωσις. Ἐν ἐκάστῳ συνεχωνεύθησαν δι' ἐνὸς ἀσπασμοῦ αἱ δύο αὐτῶν ὑπάρξεις. Τοιοῦτος βίος ἐστὶ βίος ἀληθῆς, καὶ μετ' αὐτὸν φαίνεται πλέον ὠχρὰ ἡ αἰωνιότης.

ΛΥΔΙΑ, ἔγειρομένη.

ὦ Φαίδων! Φαίδων!

ΦΑΙΔΩΝ.

Λυδία, Λυδία μου, ὠχρίᾳς. Μ' ἐννοεῖς; Ἐννοεῖς τί σοὶ λέγω;

ΛΥΔΙΑ.

Φεῦ, ναὶ πλειότερον ἢ ὅτι ἐπεθύμουν. Ἐξύπνησας πάντα τὰ εὐγενῆ τῆς καρδίας μου αἰσθήματα, τὰ πρὸ τοσούτου ὑπνώτοντα· ἀλλ' ἵνα ὑπάρξῃ τοιαύτη ὀλβιότης, ἀπαιτεῖται ὁ ἀμοιβαῖος ἔρως.

ΦΑΙΔΩΝ.

Ὁ ἔρως, Λυδία; (Πίπτει γονυκλινὴς πρὸ αὐτῆς.) Πλὴν σὲ λατρεύω ἐγώ, σὲ λατρεύω. Οὐδέποτε ἔπαυσα φιλῶν σε ὡς τῶν ὀφθαλμῶν μου τὸ φῶς.

ΛΥΔΙΑ.

ὦ Φαίδων!

ΦΑΙΔΩΝ.

Ἡμέτερος, ἂν ἤθελες, ὁ παράδεισος περὶ οὗ σοὶ ὠμίλουν, ἀλλὰ σὺ ἀδιαφορεῖς, καὶ

ἤδη; ὅτε γνωρίζεις τὸ πάθος 'μου, μόνη μοι μένει ἡ ἀπόγνωσις.

ΛΥΔΙΑ, τείνει αὐτῇ τὰς χεῖρας.
Σὲ ἀγαπῶ, καὶ εἰμὶ σὴ διὰ παντός.

ΦΑΙΔΩΝ.

Μὲ ἀγαπᾷς; ὦ ὑπάρχει Θεός! (Ἀσπάζεται τὰς χεῖρας αὐτῆς παραφόρως. Εἰσέρχεται ὁ Κ^{ος} Βαλανέλης.)

ΣΚΗΝΗ Η'.

Οἱ αὐτοὶ καὶ ὁ ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

ὦ, ὦ! τί βλέπω; Τί σημαίνει τοῦτο;

ΦΑΙΔΩΝ, ἐγειρόμενος.

Θεῖέ μου, καλέ μου θεῖε. Βλέπεις ὅτι εἶχες δίκαιον, ὅτι ἤμην ἐγὼ παράφρων, ὅτι λατρεύω τὴν Λυδίαν, ὅτι ἡ Λυδία μὲ ἀγαπᾷ, καὶ ὅτι συνεδέθημεν διὰ παντός.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Πῶς, πῶς; Σιγά, σιγά, παρακαλῶ. Καὶ τὰ ἑκατομύρια, καὶ ὅσα μοι ἔλεγες;

ΦΑΙΔΩΝ.

Ἀνοησίαι, θεῖέ μου, ἀνοησίαι. Διελύθησαν.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Διόλου, Κύριε. Σκεφθεῖς ὠρίμως, εὐρίσκω τὰς σκέψεις σου ὀρθοτάτας.

ΦΑΙΔΩΝ.

Ἐτύφλωττον, παρελάουν. Ἔχων τὴν Λυδίαν, ἀδιαφορῶ περὶ πάντων.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Πράττετε κακίστα. Ἐπείσθην ἴσως βραδέως, ἀλλ' ἤδη μένω πεπεισμένος.

ΦΑΙΔΩΝ.

Ἐκείνην ἴδετε. Ἀτενίστατε εἰς τὸ ἡδὺ ἐκεῖνο πρόσωπον καὶ εἴτα συμβουλευσατε τὴν φρόνησιν.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Πλὴν...

ΦΑΙΔΩΝ.

Τὰ πλὴν ἀπαγορεύονται.

ΛΥΔΙΑ.

Ἐν ἀκόμῃ πλὴν καὶ ἀφαιροῦνται τὰ πολιτικά ὑμῶν δικαιώματα. Ἡ Βουλὴ ἐφωτίσθη. Ζητῶ τὴν ψηφοφορίαν.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ, πρὸς τὴν Λυδίαν.

Ἄχ σὺ πονηρὸ πουλί. (Εἰσέρχεται ἡ Κ^α Ῥοδινοῦ.) Ἄ, δόξα σοι ὁ Θεός. Ἰδοὺ ἡ Κ^α Ῥοδινοῦ. Ἐγὼ νίπτω τὰς χεῖράς μου· ἄς πράξῃ ἐκείνη ὅ,τι θέλει.

ΣΚΗΝΗ Θ'.

Οἱ ἀνωτέρω καὶ ἡ Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ. Ἐπειτα ὁ ΠΑΥΛΟΣ.

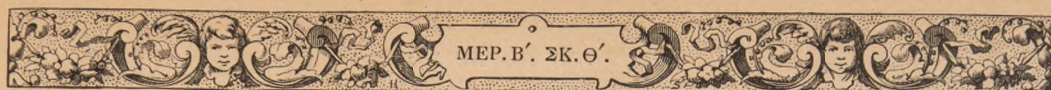
Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ.

Τί συμβαίνει; Βλέπω πάντας τεταραμένους. Τί ἔχεις, Λυδία; Τὸ πρόσωπόν σου ἀστράπτει.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Τί συμβαίνει; Συμβαίνει ὅτι, εἰσελθὼν ἐνταῦθα, εὗρον τὸν Κ^{ον} ἀνεπιόν μου ἐκεῖ

εἰς τοὺς πόδας τῆς Κυρίας, καὶ τὰ χεῖλη τοῦ Κ^{ον} ἀνεπιοῦ μου εἰς τὰς χεῖρας τῆς Κυρίας, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Κ^{ον} ἀνεπιοῦ μου εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς Κυρίας, ὅτε δὲ ἠγέρθη, μοὶ εἶπεν ὅτι παρεφρόνησεν ἐξ ἔρωτος, καὶ μόνον μετὰ τῆς Κ^{ας} Λυδίας ἐννοεῖ ὡς δυνατὴν τὴν ζωὴν.

Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ.

Τί ἀκούω; Καὶ ἡ Λυδία;

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Ἡ Λυδία, εἰς τὴν πρώτην μου ἀντίρρησιν, μοὶ εἶπε, (μιμούμενος αὐτὴν) «ἐν ἀκόμῃ πλήν καὶ ἀφαιρουνται τὰ πολιτικά ὑμῶν δικαίωματα.»

Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ.

Θεὲ καὶ Κύριε, ἀλλ' ἀκόμῃ σήμερον ἔλεγεν ἀκριβῶς τ' ἀντίθετα· καὶ ὁ Φαίδων ἦν τῆς γνώμης αὐτῆς.

ΦΑΙΔΩΝ.

Ναί, ναί, καλή μου Κ^α Ῥοδινού. Πολλὰ ἐλέγομεν, ἀλλ' ἤδη ἐλησμονήθησαν. Πάντες τῆς γῆς οἱ θησαυροὶ οὐδὲ μίαν ἐξαγοράζουσι στιγμὴν εὐτυχίας, καὶ τὸ ἀμοιβαῖον φίλτρον ἐξασφαλίζει ὅχι στιγμᾶς, ἀλλ' αἰωνιότητα.

Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ.

Μόλις πιστεύω τὰ ὡτά μου. Ἄλλ' ἐν πάσῃ περιπτώσει μάτην πλέον φλυαροῦμεν. Ὁ Κ^{ος} Χονδρικόπουλος μοὶ ἐζήτησε σήμερον τὴν χεῖρα τῆς Λυδίας, καὶ ὑπεσχέθη. Ἀπόψε ἔρχεται διὰ τὴν ἀπάντησιν.

ΛΥΔΙΑ.

᾽Ω μὴ ἀναφέρετε αὐτόν, ἢ δραπετεύω. Ἐσίγησα ἐπὶ τόσον καιρόν, ὅπως εὐχαριστήσω ὑμᾶς, καὶ διότι μοὶ ἦσαν τότε τὰ πάντα ἀδιάφορα. Ἄλλ' ἤδη τὰ πράγματα μετεβλήθησαν. Ἦδη φιλῶ τὸν κόσμον, καὶ μοὶ μειδῶ τὸ μέλλον χρυσοῦν, ἤδη... ἀγαπῶ.

(Δειλῶς.)

Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ.

Πλὴν, Λυδία, σκέψου.

ΛΥΔΙΑ.

Ἐσκέφην. Οὐδὲν ἄνευ τοῦ Φαίδωνος, καὶ μετ' αὐτοῦ τὰ πάντα.

Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ.

Οὐδέποτε, σοὶ λέγω, οὐδέποτε.

ΦΑΙΔΩΝ.

Μὴ προσποιῆσθε τὴν αὐστηράν. Ἐχετε ἀγαθὴν καρδίαν. Ἐνθυμήθητε τὴν νεότητα

ὑμῶν, ἐνθυμήθητε τὸν Συνταγματάρχην, καὶ σφραγίσате τὴν εὐτυχίαν ἡμῶν.

Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ.

Αὕτη ἀκριβῶς ἡ ἀνάμνησις μὲ ἀποτρέπει. Σὲ ἀγαπῶ ὡς τέκνον μου, Φαίδων, καὶ σ' ἐκτιμῶ εἰς τὴν ἀληθῆ σου ἀξίαν, ἀλλὰ διὰ τοῦτο προφυλάττω καὶ σὲ καὶ τὴν Λυδίαν βεβαίου ὁλέθρου.

ΦΑΙΔΩΝ.

Πλὴν, ἀγνοεῖτε λοιπὸν τί ἐστὶν ἀληθὴς ἀγάπη, ἀγνοεῖτε ὅτι ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης ἀποβαίνει ἀδύνατος ἡ ὑπαρξὶς καὶ δι' ἐμὲ καὶ διὰ τὴν Λυδίαν, ἂν τι χωρίση ἡμᾶς; Σκέφθητε τί ποιεῖτε· ἄλλως αἱ συνέπειαι ἔσονται θλιβεραί.

Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ.

Εἰς μάτην· παῦσον, σὲ παρακαλῶ.

ΛΥΔΙΑ, γονυπετοῦσα πρὸ τῆς μητρὸς αὐτῆς.

Καλή μου μήτηρ.

ΦΑΙΔΩΝ, ὁμοίως.

Καλή μου μήτηρ. (Ἡ Κ^α Ῥοδινού θεωρεῖ αὐτοὺς ἐπὶ μικρὸν συγκεκινημένῃ, καὶ εἶτα ἀνεγείρει βιαίως καὶ ἀσπάζεται αὐτούς.)

Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ.

Μὴ νομίζετε ὅτι ἐπλάσθην ἐκ χαλκοῦ; Τὴν εὐθύνην φέρει ἡ μοῖρα· ἀλλὰ τρέμω διὰ τὰς συνεπείας.

ΛΥΔΙΑ.

Μήτηρ, φιλότατη μήτηρ.

ΦΑΙΔΩΝ.

Ἡ εὐγνωμοσύνη μου ἔσται αἰωνία.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Τί τρέχει; Μοὶ φαίνεται ὅτι κλαίω. Ναί, μὰ ὅλους τοὺς διαβόλους, κλαίω...

ΦΑΙΔΩΝ, ἐναγκαλιζόμενος αὐτόν.

Καλέ μου θεῖε.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Ἐγὼ ἐξ ἀρχῆς ἐνόησα τὴν λύσιν.

Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ.

Ὅπωςδὴποτε ἀφηρέθη μέγα βάρος ἐκ τῆς καρδίας μου. Ὁμολογῶ ἤδη ὅτι ὁ Κ^{ος} Χονδρικόπουλος ἐκεῖνος μοὶ ἀφήρει τὸν ὕπνον· ἀλλ' ἐνόμιζον ὅτι ἐνεργῶ διὰ τὸ καλὸν τῆς Λυδίας.

ΛΥΔΙΑ.

Λησμονήσωμεν αὐτὸν ἤδη. Τοιαύτη ἀνάμνησις ἐπισκιάζει τὸν ἀνέφελον ἡμῶν οὐρανόν.

ΦΑΙΔΩΝ.

Μάλιστα. Σοὶ φαίνεται τόσο εὐκολόν. (Ὁ Παῦλος ἐμφανίζεται εἰς τὴν θύραν.) Ἴδου ὁ Παῦλος. Στοιχηματίζω ὅτι αὐτὸν ὀδηγεῖ.

ΠΑΥΛΟΣ.

Ὁ Κ^{ος} καὶ ἡ Κ^α Χονδρικοπούλου.

ΦΑΙΔΩΝ.

Τί σοὶ ἔλεγον;

ΛΥΔΙΑ.

Θεέ μου, οἶα συμφορά.

ΠΑΥΛΟΣ, θεωρῶν αὐτοὺς κατ' ἰδίαν.

Κάτι τρέχει. Ὁ καλὸς μου ὁ Αὐθέντης πάλι θὰ τάψῃσε, «ρότι δὲ βολάιλ».

ΣΚΗΝΗ Ι'.

Οἱ ἀνωτέρω καὶ ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ ἐορτασίμως ἐπὶ τὸ κωμικώτερον ἐνδεδυμένοι.
Ὁ ΠΑΥΛΟΣ μένει ἐπὶ τῆς σκηνῆς. Εἶτα ΘΕΑΝΩ.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Καλὴ σπέρα σας! Δοῦλός σας! Κυρὰ Ῥοδίναινα σοῦ φιλῶ τὰ μάτια. Γεροθειὲ σοῦ φιλῶ τὴ μύτη.

Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ, ψυχρῶς.

Καλὴ σπέρα, Κ^ε Χονδρικόπουλε.

Κ^α ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ.

Τί λέ... λέ... γετε. Δὲν ἐν... ἐνόησα.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Τί τρέχει κ' εἴσθε ὅλοι ἐδῶ συναγμένοι, σὰν ταῖς κόταις στὸ κοτέτζι, καὶ χαχανίζετε, σὰν νὰ σὰς ξεφλουδίζουν αὐγά; Στοιχηματίζω πῶς μ' ἐπεριμένετε, καὶ χαίρεσθε διότι ἦλθα. Λοιπόν, Κυρὰ Ῥοδίναινα, λοιπόν, ἡ Λυδίτσα εἶνε δική μου; Ἀγκάλιασε τὸν γαμβρόν σου.

(Χωρεῖ πρὸς αὐτὴν μετ' ἀνοικτῆς ἀγκάλης.)

Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ, ὀπισθοχωροῦσα.

Μὴ βιάζεσθε, παρακαλῶ, μὴ βιάζεσθε.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Νὰ μὴ βιάζωμαι. Τὴν ἄλλη Κυριακὴ θὰ γίνη ὁ γάμος. Οἱ ἀσβέστες ἐστέγνωσαν.

ΠΑΥΛΟΣ, κατ' ἰδίαν.

Καὶ ἂν στέγνωσαν, ὁ καιρὸς εἶνε βροχερός· ἴσως ξαναμουσκέψουν. «Λὰ πλουῖ, λὲ βῶ τάν».

Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ.

Κ^ε Χονδρικόπουλε, εὐγνωμοῦμεν διὰ τὴν πρότασιν ὑμῶν...

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Ὅχι, χωρατεύουμε! Ξεύρω, ξεύρω, ἡ μικρὴ τὴν ἄρπαξε σὰν τὸ ψάρι τὴ μύγα.

ΠΑΥΛΟΣ, κατ' ἰδίαν.

Μάλιστα. Σφίξε μὴ σὲ φύγη.

Κ^α ΡΟΔΙΝΟΥ.

Εὐγνωμονοῦμεν, ἀλλὰ....

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Τί ἀλλά;... Θέλει καὶ ὄχημα. Ἄς ἦνε· τὰ εἴπαμε πλέον.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ, δυσανασχετών.

Ἡ Κυρία ἐννοεῖ ὅτι ἤλθετε ὀλίγον ἄργά.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Ἄργά; Εἰς τὰς ἑξ δὲν εἶπαμε; Μὴ ἐκάηκε τὸ καταΐφι;

Κα ΡΟΔΙΝΟΥ.

Περὶ τῆς αἰτήσεως ὑμῶν πρόκειται. Λυποῦμαι, ἀλλ' ἡ Λυδία ἔδωκεν ἤδη εἰς ἄλλον τὸν λόγον αὐτῆς.

ΠΑΥΛΟΣ, κατ' ἰδίαν.

Τὸ καταΐφι νὰ γίνη χυλόπητα! Αὐτὰ ἔχει ὁ κόσμος. Ὑπομονή.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Εἰς ἄλλον; Τί λές; Εἰς ἄλλον τὸν λόγον τῆς; Τάχεις χαμένα; Θὰ χάψῃ ἄλλος τὸ πιτζοῦνι, κ' ἐγὼ θὰ μείνω μ' ἀνοικτὸ τὸ στόμα. Ἔτσι ἔ; Ποτέ! ποτέ!

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Ἡσυχάσατε. Μὲ ἀνοικτὸ τὸ στόμα ἴσως κατακτήσητε καμμίαν ἄλλην, καὶ τότε τὸ πρᾶγμα συμβιβάζεται.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Ἐσὺ παρακαλῶ νὰ μὴν ἀνακατόνεσαι.

Κα ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ.

Τί... τί... τί ἔχεις, Χρη... χρηστο... φάκη μου; Τί... τί θυ... θυμῶνεις;

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Τί ἔχω; Ἀκοῦς ἐκεῖ, τί ἔχω; Τὸ πιτζοῦνι πέταξε. Τὴν Λυδίτσα τὴν παίρνει ἄλλος.

Κα ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ.

Γά... γά... γάλος. Ψη... ψητὸς ἦ βρα... βραστός;

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Τί ψητὸς καὶ βραστός; Τῇ νύφῃ τὴν παίρνει ἄλλος, τῇ νύφῃ!

Κα ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ.

Κα... καταΐφι; Χαί... χαίρουμαι. Πο... πολὺ μὲ... μὲ ἀρέσει.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Μάλιστα· πολὺ σοῦ ἀρέσει. Πάρ' τὴν στὸ γάμο σου νὰ σοῦ πῇ καὶ τοῦ χρόνου. Ποτὲ δὲν θὰ τὸ συγχωρήσω.

Κα ΡΟΔΙΝΟΥ.

Κύριε Χονδρικόπουλε, ἀληθῶς λυποῦμαι, ἀλλὰ πῶς θέλετε; Ἡ Λυδία ἀγαπᾷ, καὶ νυμφεύεται κατ' ἰδίαν ἐκλογὴν. Οὐδὲν ἔχει τοῦτο τὸ προσβλητικὸν δι' ὑμᾶς. Μένομεν πάντοτε φίλοι. Ἐλπίζω ὅτι θὰ τιμήσητε τοὺς γάμους.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Ἐγώ; Ποτέ! Ποτέ! Καὶ ποῖος λοιπὸν εἶνε ὁ γαμβρός; Νὰ τὸν καμαρώσουμε.

ΦΑΙΔΩΝ, χωρῶν πρὸς αὐτόν.

Ἐγώ, Κύριε, ἐὰν ἐγκρίνετε.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ, ὀπισθοχωρῶν καὶ κατευναζόμενος.

Τοῦ λόγου σου; Τότε ἀλλάζει.

Κα ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ.

Μά... μάλιστα. Τὸ χα... χαλάζι.

ΠΑΥΛΟΣ, προχωρῶν.

Αὐθέντα!

ΦΑΙΔΩΝ.

Ἄ Παῦλε, σ' ἐννοῶ. Χαίρεσαι διὰ τὴν εὐτυχίαν μου. Σ' εὐχαριστῶ.

ΠΑΥΛΟΣ.

Ναί, χαίρομαι «λὰ ζουά, λὰ ντουλέρ», καὶ εἰς ἀπόδειξιν ζητῶ μίαν χάριν.

ΦΑΙΔΩΝ.

Μίαν χάριν; Λέγε. Σήμερον οὐδὲν ἀρνοῦμαι.

ΠΑΥΛΟΣ (τρέχει πρὸς τὴν θύραν καὶ κράζει).
Θεανώ! Θεανώ!

ΘΕΑΝΩ, εἰσερχομένη.

Τί τρέχει;

ΠΑΥΛΟΣ, δεικνύων αὐτήν.

Αὐθέντα, αὐτὴ ἀγαπᾷ, «Φαίρ λ' ἀμούρ».

ΦΑΙΔΩΝ.

Τί λέγεις; Καὶ ποῖον ἀγαπᾷ;

ΠΑΥΛΟΣ.

Μὲ εἶπε «σκέψου νὰ τὸ εὕρης». Ἐσκέφθην καὶ τὸ ἤῤῥα. Ἐμὲ ἀγαπᾷ.

ΦΑΙΔΩΝ.

᾽Ω θαυμάσια. Τότε σύ, ὅστις μὲ ἠκολούθησας εἰς τὸν ἄδην, ἀκολούθησόν με καὶ εἰς τὸν παράδεισον τοῦ γάμου.

ΠΑΥΛΟΣ, κράζων ὡς ἐν τοῖς καφενείοις.

«Βουαλά, μουσιού, βουαλά» ἔφθασα.

ΦΑΙΔΩΝ.

᾽Ωραιότατα. Τὴν ἐπαύριον τοῦ γάμου μου ὁ σὸς, καὶ ἰδοὺ ἡ παράνυμφος.

(Τείνει τὴν χεῖρα τῇ Λυδία.)

ΘΕΑΝΩ.

᾽Ω Κύριε Φαίδων. Μόνον διότι διατάσσετε.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Αἱ εὐγενεῖς καρδίαι κατανικῶσι τὰς δυσχερείας, καὶ δι' αὐτὰς προώρισται ἡ ἀληθὴς εὐτυχία.

(Καταπετάννυται ἡ αὐλαία.)

Ἐκ τῶν παρεισφρησάντων ὀλίγων τυπογραφικῶν παροραμάτων τὰ κυριώτερα εἰσὶ τὰ ἑξῆς:

Σελὶς 25, στήλη 2, ἀντὶ ὑπατα γράφε ἥπατα. Σελὶς 28, στήλη 2, ἀντὶ ἐκτίθεναι γράφε ἐκτίθενται. Σελὶς 47, στήλη 2, ἀντὶ τριστευδαίμων γράφε τρισευδαίμων. Σελὶς 48, στήλη 1, ἀντὶ ἥθη γράφε ἥδη. Αὐτόθι, στήλη 2, ἀντὶ ἡλώθη γράφε ἐάλω. Σελὶς 50, στήλη 2, ἀντὶ Ἡράκλειος γράφε Ἡράκλειος. Σελὶς 67, στήλη 1, ἀντὶ Ἀνίβα γράφε Ἀννίβα. Αὐτόθι, στήλη 2, ἀντὶ ἡπλίκευσεν ὅτε γράφε ὅτε, γθᾶς, ἡπλίκευσεν.

